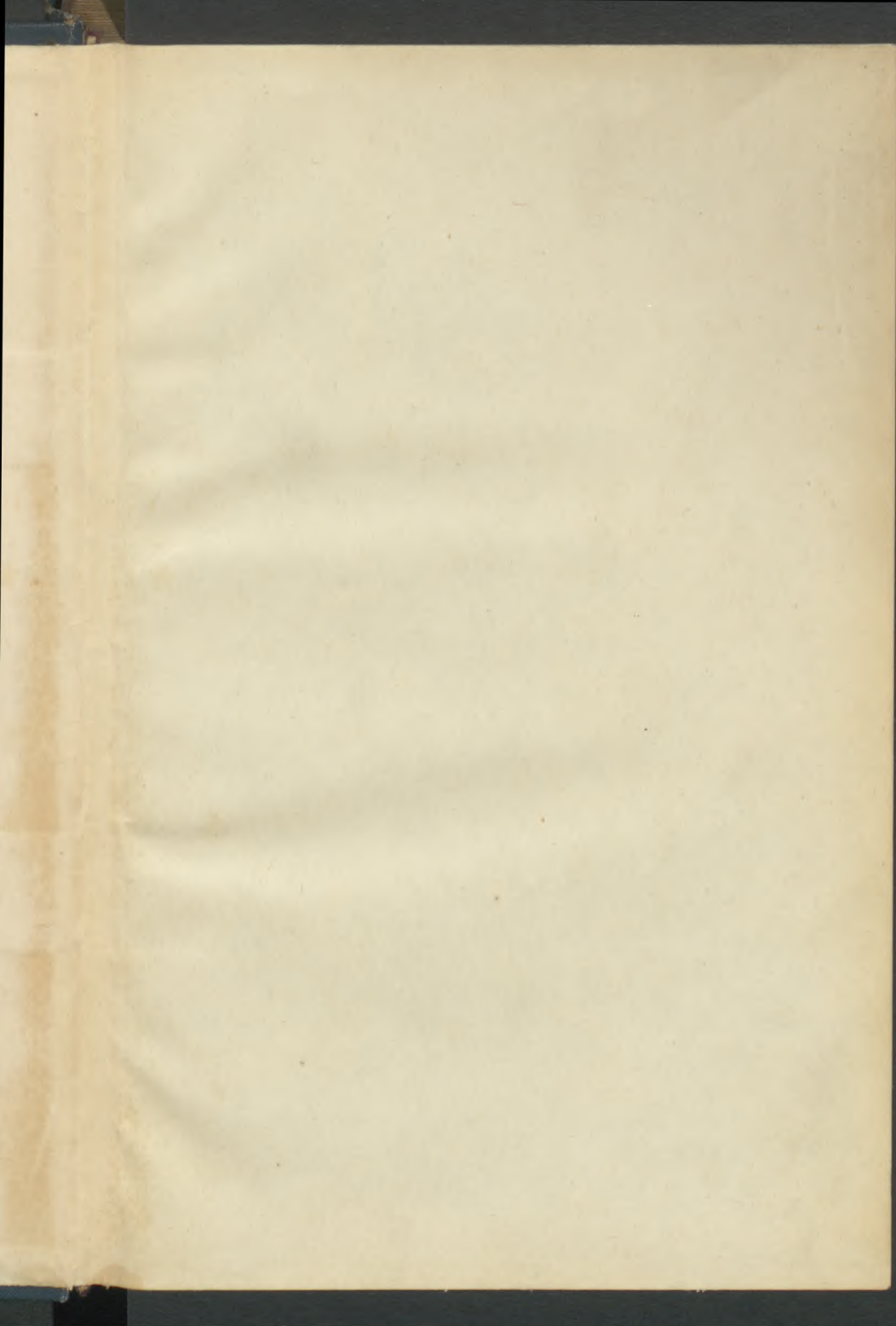
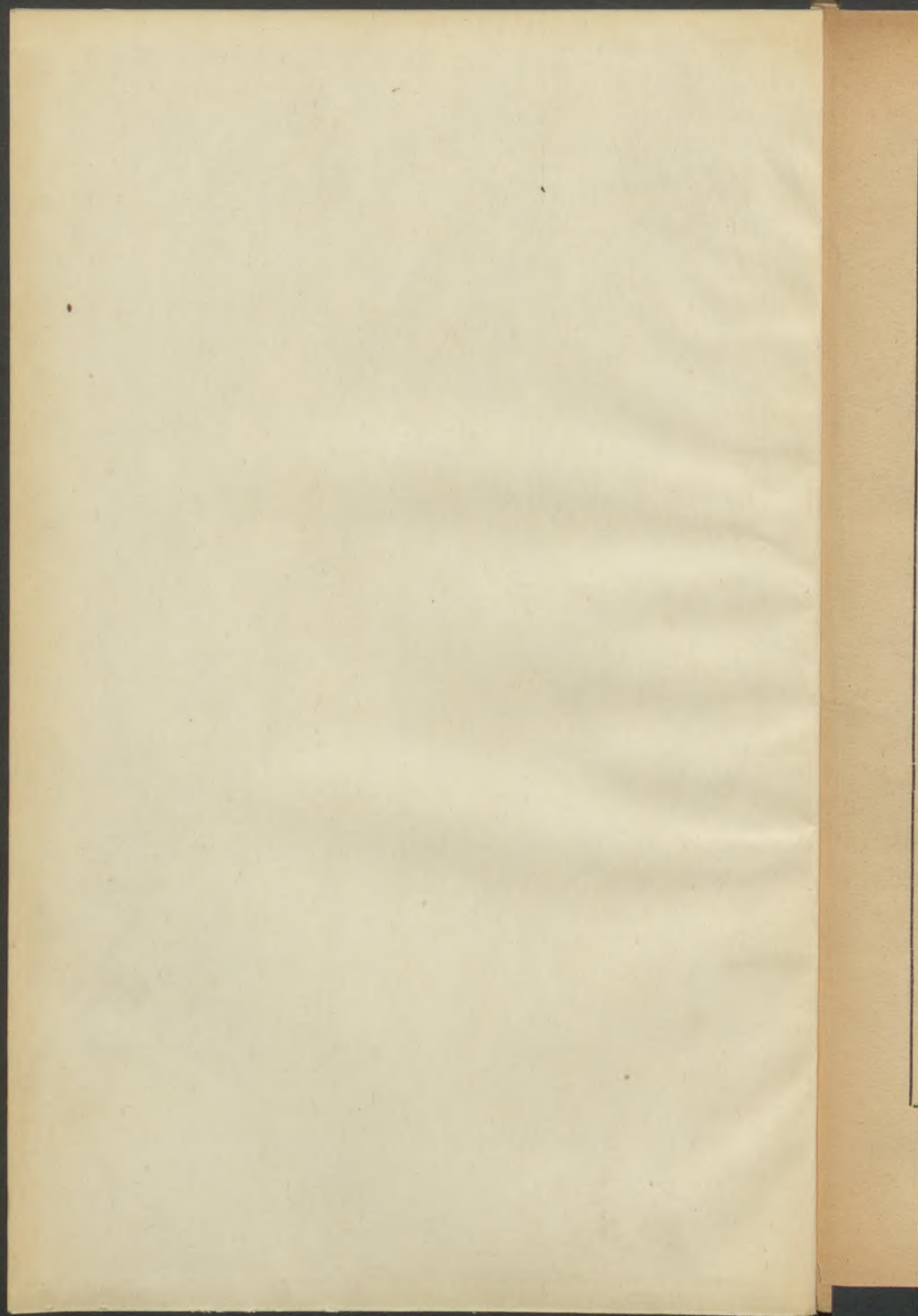


.....M.....  
54.228  
.....  
OSZK









VICTOR MARGUERITTE  
LERBIER KISASSZONY  
LEGÉNYÉLETE  
(LA GARÇONNE)

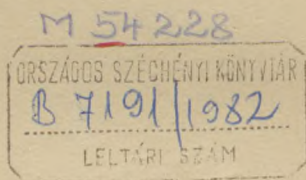
FORDITOTTA  
KÁLLAY MIKLÓS



PEGAZUS VERLAG  
WIEN — LEIPZIG

.465,

EGYEDÜL JOGOSÍTOTT MAGYAR KIADÁS.



W. Hamburger, Wien

## ELSŐ RÉSZ.

### I.

Monique Lerbier csöngetett.

— Mariette, — mondta a szobalánynak, — a köpenyemet . . .

— Melyiket, kisasszony?

— A kéket. És az új kalapomat.

— Ide hozzam, kisasszony?

— Nem, csak készítse el a szobámban.

Mikor egyedül maradt Monique, fölsóhajtott. Micsoda robot ez a jótékonyági vásár, csak ne kellene ott Luciennel találkoznia. Oly jól érezte magát itt a kis szalonban. Lehajtotta fejét a pamlag vánkosaira és újra álmodozásba merült.

Öt éves. Épen ebédjénél ül szobájában az apró asztalkánál, ahol mindennap „Madmoiselle“, életének kormányzója ügyel fel rá. De Madmoisellenek ma este kimenője van. Sylvestre néni helyettesíti.

Monique imádja Sylvestre nénit. Először is ők ketten különböznek a többiektől. A többiek mind asszonyok. Még Madmoiselle is. Mamája adta neki ezt a nevet ilyenformán: „Ön ugyan özvegy. De nevelőnőt nem hívhatnak másképp, csak Madmoisellenek.“

Sylvestre néni és Monique ellenben leányok. Ő még kis leány, bár nagynak tartja már magát. A néni pedig vén leány . . . Vén, nagyon vén. Az

is bizonyítja, hogy ráncos a bőre és az állán három szőrszál áll ki egy szemölcsből.

Azután meg Sylvestre néni mindig fekete nugát, mandulát és törökmézet hoz, valahányszor csak Hyéresből megérkezik. Hyéres, Monique azt se tudja hol van vagy mi is az voltaképen. Hyéres egészen úgy hangzik, mint hier, ez tegnapot jelent és nagyon messze van... Csak a ma számít. És ma ünnep van. Papának és mamának az Operába kell menniök és opera előttre egy étterembe hivatalosak.

Az Opera egy nagy palota, ahol a tündérek muzsikaszóra táncolnak, az étterem pedig olyan hely, ahol osztrigát esznek... Oda csak felnőttek járhatnak, jelenti ki Sylvestre néni.

De ime egy tündér... nem, ez a mama, aki kivágott ruhában jelenik meg. A fején fehér tollak lengnek és olyan, mintha csupa gyöngybe volna öltözve. Monique hozzáér ujjahegyével a szövethez, el van ragadtatva... Igen, csupa, csupa kis gyöngyszem, igazán. Ő is szeretné, ha nyakéke volna.

Megsimogatja a mamája nyakát, aki lehajlik hozzá, hogy gyors istenhozzádot mondjon neki: „Nem, csak semmi puszi, rouge van a számon.” És mikor a kis kacsó most az arca bársonyát simítja, türelmetlen hang utasítja rendre: „Ne bánts, letörlöd rólam a rizsport.”

Mögötte ott ül a papa tetőtől-talpig feketében, kivéve a fehér V-t, amely a mellényéből látszik ki. Ez az ing olyan tréfás, mintha fagyos kartonból volna. Mama hosszú történetet kezd mesélni Sylvestre néninek, de a papa türelmetlenül topog és rakiált: „A hóbortos szokásod miatt, hogy három óráig tart nálad, míg feketére fested a szemöldököd és vörösre csiszolod a körmödet, le fogunk késni a nyitányról.”

Miféle nyitányról? Az osztrigákról? Miután a

papa és a mama eltávoztak anélkül, hogy megcsókolták volna — (Monique nagyon szívére veszi az ilyesmit) — Sylvestre néni megmagyarázza, hogy a zenei nyitányról van szó... Hogyan, hát a zene is nyilik?

Monique álmodozva kérdi: „Hát miből van a zene?” — és Sylvestre néni, aki a térdére ültette, becézgetve magyarázza neki: „A zene az az ének, amely mindenből kiárad... belőlünk, ha boldogok vagyunk... a szélből, midőn a tenger fölött fujdogál... Zene a hangszerek játéka is, amely emlékeztet menderre... A nyitány, az pedig olyan, mintha nagy ablak tárulna fel az égen, hogy a zene besuhanhasson rajta és hallhassák. Érted?”

Monique gyöngéd pillantást vet Sylvestre néniére és int, hogy igen...

Monique nyolc éves. Hirtelen megnyult. Gyakran köhög. Ki is van adva a parancs, mikor a tengerparton sétál, Mademoisellenek (ez már nem az özvegy, hanem egy luxembourgi lány, akit Monique nem szeret s akinek puffadt az arca mint két vörös hólyag), hogy ne engedje meztláb gázolni a köves alju pocsolókban, melyekben csak úgy vickádozik a sok kis rák. Az is parancs, hogy nem szabad dagály előtt futkosnia a fővényen, amely átnedvesedve megkeményszik. Nem szabad szednie friss moszatot sem, amelyen még egészen ott az oceán szaga, sem kagylókat, amelyeknek gyöngyházfényű héjában a hullámok morajlása zug... „Mit akarsz azzal a piszkos holmival? Dobd el!...” jelenti ki a mama egyszersmindenkorra.

Monique-nak olvasnia sem lehet kedvére (az erős figyelem főfájást okoz). Ehelyett minden nap egy órát kell skáláznia (hiába mondja, hogy meg-

bolondul tőle, úgy látszik, ez az ujjak fegyelmeléséhez tartozik). Ezért ha szünidő van, Trouville még sokkal unalmasabb mint Páris.

Különben itt még kevesebbet látja a szüleit. Mama folyton barátaival autózik. Este pedig, ha megebédelt — ami ritkaság — nyomban átöltözik és siet a Casinoba táncolni. Nagyon sokáig alszik... még késő reggel is. Papa pedig? O csak szombaton jön meg a férjek vonatával. És a vasárnapot az urakkal tölti, hogy üzleti dolgait megbeszélje.

A legkeservesebb robot, mikor a mama a „plageon” sétál. A deszkákon hosszú sorok járnak le s fel, keresztül kasul. Valóságos fehérnemű üzlet. A próbabábok mind egyformáknak tetszenek a tömött sorokban. A hölgyek és urak, akik kört alkotnak, kosárszékek vagy sátrak körül ülve köszöntéseket váltanak azokkal a hölgyekkel és urakkal, akik körbe sétálnak.

Midőn az utóbbiak a kideszkázott ut végére érnek, sarkon fordulnak és újra kezdik a sétát. Mért járnak így sorba? Monique nem tudja. Még egy titokkal több. A világ tele van titokkal, csak elhihetné azokat a feleleteket, amelyeket oda-oda vetnek folytonos kérdéseire...

Most éppen nagy játékban van az anyja kosárszékétől nem messze a kis Morin-nal és egy másik pajtásával, akinek nem tudja a nevét. Pergőnek keresztelték el, mert mindig féllábon forog és énekel közbe. Lekuporodva s a luxembourgi lány szórakozott pillantásaitól kísérve mind a hárman homokvárat építenek bástyákkal és víziárkokkal. A vár közepén, katonásan, vállára vetett gereblyével egy göndörfürtű fiucska áll, ezt Birkának hívják. Ugy állították oda és hogy nyugodtan maradjon, azt mondták neki: Te vagy a várórség.

A játékszabály az, hogy mikor a vár elkészült, a várőrság kitör és helyére azt zárják be rabul a várba, akit hármuk közül megfog. De a vár nem akar elkészülni, s Birka nem várva meg a befejezést, heves kitörést intéz. Pergő és a kis Morin elszaladnak. Monique, aki a szerződés becsületére támaszkodik, nem mozdul. Sőt mikor Birka őt akarja a bástyák közé zárni, ellenáll. A fiu taszigálja... Ütlegek, kiáltások! A luxembourgi lány, aki odarohan, szintén megkapja a maga részét az ütlegekből, erre a mamák szaladnak oda. Szétválasztják a küzdőfeleket és meg sem hallgatva az egymásnak ellenmondó zavaros magyarázatokat, jól megrázzák őket. Birka, aki makrancoskodik, nyaklevest kap. Egyidejűleg Monique is érzi, hogy egy kéz röptében jól meglegyinti: csitt-csatt!... „Majd megtanítalak!” Az arca ég.

Lesujtva pillant ellenfelére, aki visszaélt erejével. Ellenfelére, aki elégedett most, hogy egyensúlyba hozta a bünt és bűnhődést... A mamája az! Hát lehetséges?... Düh és megdöbbenés váltakozik Monique lelkében. Megismerkedett az igazságtalansággal. És úgy szenved miatta mint valami nagy...

---

Monique tiz éves. Már egész nagy nő. Vagy inkább, jelenti ki a mamája vállat vonva, elviselhetetlen természetű leány, csupa szeszély, hóbort és ideg.

Először is soha nem tesz úgy semmit, mint más rendes ember. Vagy nem tépte-e össze a mult vasárnap a csipkeruháját, bujócskát játszva benne Mme Jacquet kertjében Michelle-lel és egy csomó naplopóval? Régi malinei csipke volt, — igazi alkalmi vétel, méterje 175 frank... És tegnap, mikor a cukrászdában uzsonnáztak, nem jutott-e eszébe levenni a polcról, és kivinni — ki a gyalogjáróra — egy rongyokba burkolt kis-

lánynak, aki majd felfalta kívülről a szemével, — egy egész briost, volt majd egy kiló? ... Egy jó darab kenyér helyett.

Igaz, ki akarta fizetni megtakarított zseb-pénzéből ... De ez nem jótékonyság, ez hóbort. És alapjában hamis bőkezűség. Nem szabad a szerencsétlenekkel megkóstoltatni s következőkép megkiváncsítani azt, amit úgy sem érhetnek el ...

Monique eféle tépelődésekkel gyötri magát. Azt szeretné, ha az egész világ boldog volna. Van még más is, ami bántja: az övéi nem értik meg. Nem az ő hibája, ha olyan a jelleme, amely teljesen elűt azokétól, akiket maga körül lát. És az sem az ő hibája, ha beesett arcával, hajlott hátával szégyent hoz szüleire. „Ugy nősz fel, mint a dudva“ — ezt hallja szüntelenül.

Ha így folytatja, utoljára valami betegségbe esik: elégszer kilátásba helyezték neki. Megadással, csaknem örömmel nyugszik meg ebben a gondolatban. Meghalni? — nem is volna olyan nagy szerencsétlenség. Ugyan ki szereti őt? Senki. De igen, Sylvestre néni.

A husvéti szünidőben, midőn egy nagy bronchitisz után, amelyben három hétig nyomta az ágyat, olyan elgyöngülve kel föl Monique, hogy alig tud állni a lábán, — ott van a néni náluk. És midőn az orvos kijelenti: „Ennek a gyermeknek jó ideig falun kellene élni. — Délen, ha lehetne ... a tenger mellett ... A párisi klíma és ez az élet egyáltalában nem használ neki ...“ a néni így kiált fel: „Magammal viszem. Eljön velem. Hyérés kitűnő lesz, ugy-e doktor ur? — Pompás. Álmodni sem lehet jobb helyet.“

Tüstént bele is egyeznek. Monique nagy örömmel gondol rá, hogy átköltözhét a napsütésbe, igazi anyjához és eszébe sem jut szomorkodni

amiatt, hogy az apja és az anyja mintha csöppet sem sajnálnák . . .

Monique tizenkét éves. Hátán kendő van és kockás ruha rajta. Ő az első tanuló az osztályban Sylvestre néni nevelőintézetében. A ködtől szürke utcák helyett itt szép kert terül el, amely fölfelé kapaszkodik a domb lejtőjén. A nap minden tárgyat könnyed ragyogásba öltöztet. Ott csillog a pálmákon, amelyek olyanok, mint óriási páfrányok, a kaktuszok tüskés lapdaverőin, a sárgás szélű, kékes álóékon, amelyek hatalmas ólomcsokrokhoz hasonlítanak. A tenger épen olyan halavány kék, mint az égbolt, teljesen összefolynak a széles szemhatáron . . .

Felvirradt Husvét. Virágvasárnap. Jézus zöld galyak lengése közt halad kis szamarán. A föld olyan, mint egyetlen nagy szőnyeg; tündöklő és rózsától, nárcisztól, szegfűtől, kökörcsintől tarka himes.

Monique holnap egész hófehérben lesz, mint valami kis menyasszony. Holnap! Lelke nászának szép szertartására készül. Macahire, a jóságos plébános — nem is tudja a nevét komolyan kimondani —, holnap vezeti elsőáldozó társnőivel az Ur asztalához.

Monique megpróbált mélyére hatolni a két Testamentum szép legendáinak; ez annál jobban sikerült neki, mert házi tanítónője, nagy barátinője, Elisabeth Meere . . . Zabeth, aki protestáns és már négy évvel ezelőtt volt a konfirmációja s akinek szigorú buzgalma különös elragadtatással fokozza a misztikus lázat, melyben Monique ég. A Megváltó imádatában mindaketten a szerelmet sejtik meg homályosan.

Monique szerelme csupa bizalom, odaadás és tisztaság. Valami szelid mámorban jön el az oltártól, álmai kitárt szárnyán lebegve. Egyetlen,

gyermeki félelem szorongatja a szívét, hogy meg ne szentségtelenítse — beleharapva menetközben a hófehér ostyába, — a Mennyei Völegény láthatatlan és mégis jelenlevő testét.

Előbb, ezt nagyon a lelkére kötötte Macahire abbé, meg kellett gyónnia rossz gondolatait. Kettő is van ilyen, amelyet jó lesz elkergetni. Az undok legyek szüntelen rászállnak szent várakozásának liliomára . . . Szép ruhája. Kacérság. És a tojások, a husvét-i tojások. Torkosság. Először is a nagy, csokoládé tojás, amelyet Párisban fog kapni, azután a közép nagyságúak és a kicsik, mindenféle színű cukorból, meg aztán az igazi tojások, piros lében keményre főzve, amelyeket olyan nagy multság keresni a bozót közt és a kert pázsit szegélyében.

Ez Sylvestre néni nagy gondja, aki már egy hete készül rá, hogy az egész intézetnek örömet és meglepetést szerezzen. Ezzel szokott ő áldozni. Legalább is Macahire abbé sokszor fölpanaszolja ezt és hozzá teszi: „Milyen kár, hogy egy ilyen derék nő hitetlen!”

Azt kell hinnie, hogy ez nem valami súlyos bűn, mert úgy látszik, a plébános ur megbocsátja neki. Monique-ot nagyon bántaná, ha ő a Paradicsomba menne, míg Sylvestre néni a pokolba kerül . . . De ezek a gondolatok nagy fejtöréssel járnak . . . Most pedig boldog és olyan szép az idő . . .

Monique tizennégyéves. Nem is emlékszik rá, hogy valamikor beteges gyermek volt. Erőtéljes mint valami fiatal palánta, amely jó földre talált és sudáran felszökik.

Az olvasmányok csodálatos korában van, amelyben egy képzelt világ fedeződik fel előtte s amelyben az ifjúság bűvös fátyolával takarja be a való világot.

Fogalma sincs a rosszról, nevelőanyjának éber figyelme annyira kigyomláta ebből természeténél fogva egészséges lélekből. Ezzel szemben csupa jó érzés és jó szándék.

Nem álmodozó, hanem hívő lélek. Már nem Istenben hisz ugyan, mert ezen a ponton olyan fogalmak bontakoztak ki benne, amelyek teljes ellentétben állnak Macahire abbé és Elisabeth Meere felfogásával. Egész észrevétlenül és szinte önmagától áttért Sylvestre néni józan materializmusára, de nagyjában mint a nénje, ő is megőrzött rajta valami lelki mázt. Mi több, — és ez még első és kettős miszticizmusából ered, — valami mélységes törekvés mutatkozik benne az őszinteség felé. Így valósággal iszonyodik a hazugságtól és szinte vallásosan imádja az igazságosságot.

Nagy barátnője még mindig Elisabeth Meere. Ez felekezetet változtatott és lutheránusból sionista lett. Három év óta állandóan szerelmes Monique-ba. Ez a szerelem annál erősebb, mert reménytelenül vágyakozik utána. Nemsokára elhagyja a nevelőintézetet és szemforgató természete visszaretten a fiatal lány szemmelátható tisztaságától. Szeretne csókkal tapadni rá, de nem mer.

Monique, — aki a rajztanár iránt (régí római ösztöndíjas Alfred de Mussetre emlékeztető külsővel) érez valami szentimentális szerelmecskét, — épen olyan távol van attól, hogy sejtene Zabeth vágyait mint Rabbe urnak (az ál-Mussetnek) érzékiségét.

Ma épen szép júniusi nap van. Közeleg az éj. De még olyan nagy a meleg a kertben, hogy a bőr nyirkos a ruha alatt. Monique és Zabeth estebéd után a levendulákkal szegett ösvényen haladnak, amely fölvisz egész a nagy vörös bércig, ahonnan kilátás nyílik a sóbányákra és azontul a tengerre. A másik oldalon a Moures hegység

látható, amely kéken rajzolódik a zöldes égre. A nyílt tenger fölött kis narancsszín felhő uszkál, az égen pedig nehéz rézvörös felhők... „Fullasztó a hőség!” — mondja Zabeth.

Idegesen gyur golyóbissá egy illatos narancslevelet és beleharap. Érezni a magas eukaliptuszok szagát, amelybe hullámonként vegyül el a menták és hegyizsályák illata. A levegő a provencei föld minden fűszerétől mámoros.

Monique kikapcsolja derekát, majd fölemeli két meztelen karját, de hasztalan keres valami kis hűset... „Juj, most elszakadt a válltartóm!” Az inge lecsuszik s a melle láthatóvá lesz. Két kis, de tökéletes gömbölyűségű halma elődomborodik. Szőke, kék eres bőrét rózsaszín bimbók pontozzák.

Zabeth felsóhajt: „Ma reggel megint rosszul fogok aludni, jó lesz, ha meztelenül fekszem le. Tudod, hogy a melled már olyan nagy, mint az enyém? ... Nem, — mondja Monique elragadtatva. — De igen, idenézz ... csak a tied olyan mint az alma, az enyém meg mint a körte”... Zabeth gyorsan lemeztelenítette aranyba csillanó mellét, amelyen néma kínálkozással két sulyosabb gyümölcs dagad. Összehasonlítja a megduzzadt barna bimbók hosszukás alakját Monique mellének selymes gömbölydedségével. Tenyerébe fogja és lágyan simogatja...

A kellemes érzésre Monique mosolyog, anélkül hogy érzését elemezné vagy megértené. De mikor Zabeth ujjai szorosabbra huzódnak, rákiált: „Hagyd abba, mi lelt?” Zabeth elpirul és hebegni kezd: „Nem tudom ... a vihar!”

Monique először érez most valami különös zavart. Hirtelen bekapcsolja a derekát. Ugyanakkor a távolból egy hang csendül feléjük. Sylvestre néni hívja őket: „Monique, Zabeth!” Zabeth szégyenkezve kapcsolja be a bluzát. Monique vissza-

kiált: „Hahó!” . . . A másik hang, most már közelebből visszhangot ver rá . . .

A vihar elvonult.

— — — — —  
Monique tizenhét éves. Az ujján számolja: egy, kettő, három éve tart már a háború. Hihetetlen. Már harmadik nyári szünideje, hogy Hyères valószínű nagy kórházzá változott át, ahol sebesültek születnek új életre.

Réveteg szemük, amely hunyorog a napfényben, mikor kikerülnek az iszonyatnak örök éjszakájából, egyre kísérti. Nem tudja, hogy tudják megszokni azok, akik a harctéren vannak, azt a förtelmes halálnemet, amit az életük jelent. Még kevésbé érti, hogy azok, akik csak úgy mutatják, mintha harcolnának egy kicsit, — nagyon kicsit, és azok, akik egyáltalában nem harcolnak, elfogadják mások szenvedését és lemészárlását.

Az a gondolat, hogy az emberiség egyik része vérzik, míg a másik szórakozik és gazdagszik, felháborítja. S a nagy szavak, amelyek az egész fölött mint zászlók lobognak: a Rend, a Jog, az Igazság, lassankint teljesen megerősítik benne a kezdődő lázadást a nagy társadalmi hazugság ellen.

Fényesen tette le a vizsgát tanulmányai befejeztével, melyeket ezek közt az állandó és nemes önfeláldozási módok közt folytatott. Nem csak ezekért a hyèresi lábbadozókért, hanem azért a gyászos tömegért is, amely mindenféle bajok zsákmányává vált a lövészárkok büzös ágyában . . .

Most új élet kezdődik számára: Páris, tanfolyamok a Sorbonne-on . . . Monique visszatért családjá kebelébe. Elbucsuzott Sylvestre nénitől, a nevelőintézettől, a kerttől, mindattól, ami ilyen vidám, határozott és tiszta tekintetű, úde arcú fiatal lányt nevelt belőle . . . Istenhózzád a drága multnak,

amelyben egészségét visszaszerezve, lelket teremtett magának.

Az Henri-Martin avenue-n csinosan berendezett leányszobája őszinte gyönyörűséget szerzett neki. Meg volt hatva attól a fogadtatástól, amelyben apja és anyja részesítette. Érti, hogy mégis csak számít valamit övéi szemében, becsületükre válik... amit Sylvestre néni vetett, ők aratják le. Ő maga boldog, nem haragszik már rájuk nemtörődömségükért sem önzésük miatt... Szereti őket, elvből...

1914 óta most térnek vissza először Trouville-ba. Monique arra szenteli az augusztus hónapot, hogy mint önkéntes ápolónő működik a 37-es segélykórházban. Napközben annyira leköti elfoglaltsága, este pedig annyira elfoglalják a könyvei, hogy nem törődik a többiekkel. Legkevesebbet azokat látja, akik legközelebről érintik: anyját, aki mindig szórakozások után fut, apját, aki mindig távol van... A Lerbier-gyár hadi szállító és úgy látszik, milliókat keres robbanószerék gyártásával... És ha meggondoljuk, hogy ezalatt a biztos helyzetben levők, az otthonmaradtak, a kényelmes nézők nyugodtan, sőt duhajkedvvel járkák a nagy körtáncot. Szeretkeznek és táncolnak, táncolnak és szeretkeznek Deauvilleban!

Monique tizenkilenc éves. A lidércnyomás véget ért. Olyan rugalmas, terjeszkedni vágyó erő van benne, annyira szükségét érzi, egy kis nekivirulásnak, hogy a fegyverszünet óta csaknem elfelejtette a háborút. A mindennapi élet áradata magával ragadja.

Mindjobban és jobban a saját lábára áll és egyre kevesebb és kevesebb részt vesz szülői életében, irodalmi és filozófiai előadásokat hallgat, élénken üzi a sportokat: a tenniszt, a golfot, s türes

idejében azzal szórakozik, hogy művirágokat készít... a maga külön eljárási módjával.

A nagyvilági banda, amelynek akarata ellenére is tagja, eredeti egyéniségnek kiáltja ki, vagy pozórnek tartja, mert nem szeret sem flörtölni, sem táncolni. Monique viszont, bolondoknak tartja barátnőit, többé-kevésbbé lelkiismeretleneknek és fenékgig romlottaknak... Benyulkálni, mint Michelle Jacquet kis barátai nadrágzsebébe, vagy mint Ginette Morin elbujni minden sarokba nagy barát-nőivel. Nem, ebből nem kér.

Monique, ha szeretne, csak nagy szerelemmel szeretne, amelynek egészen odaadná magát. Még nem akadt ilyen nagy szerelemre. Az összes férfiak közt, akiket anyja szóba hoz, — mert fejébe vette, hogy a lehető leggyorsabban férjhez adja, — egyetlen név érdekli valamennyire: Lucien Vigneret, egy nagyiparos. De hiába igyekezett több különböző alkalommal éreztetni vele ezt a megkülönböztetést, ez még csak észre sem vette...

Igy heverészik Monique a pamlagon álmodozásba merülve. Élete egymásratorló látomásokban pereg le a titokzatos vetítövásznon. Az emlék vizionárius élességgel bontakozik ki a fejedés mélyéből és testet ölt!.. Lényének erre a megkettőződésére gondol, amely lassan semmivé foszlik... Ma husz éves és szerelmes.

Szerelmes és férjhez fog menni. Tizenöt nap múlva Vigneretné lesz belőle. Az álom valóra vált. Behunyja a szemét és mosolyog. Még egészen zavart megindulással gondol rá, hogy az anyakönyvi hivatal s az ott lefolyó hivatalos szertartás s a lunch gyilkos tereferéje sikamlós hátsógondolataival, a nagy sereg ember, aki szerencsét kíván neki, ez mind nem adhat már semmit a boldogsághoz.

Szüzi ártatlansággal engedte át magát. Két nappal ezelőtt, egészen odaadta magát annak, aki mindene... Elsietett ajándék volt, fájdalmas, de ő büszke örömmel gondol rá... Lucienje a hite, az élete!... Mindjárt viszontlátja a jótekonysági vásáron. Egész lénye nekilelkesül, úgy várja az édes pillanatot.

Ugy cselekedett, — mert szeretett, — ahogy ő kívánta. Boldog és büszke rá, hogy az, hogy mostantól kezdve „a felesége“, hogy egész bizalmával megajándékozta a legteljesebb odaadásnak ezzel a tanuságtételével... Minek várt volna? Meg kellett volna azt tagadnia az esküvő előre kiszámított estéjéig? Miért?... Az egyesülésnek nem a törvényes szentesítés adja meg az értéket, hanem a választás szabadsága. Ami pedig az *illendőséget* illeti... Nyolc nappal előbb vagy nyolc nappal utóbb!

Az illendőség... mosolyog és gunyos pir festi az arcát, most elképzei, hogy csengne ez a jelentőségteljes szó anyja szájában. Ha tudná!... Monique megremeg; nyílik az ajtó. Lerbierné jelenik meg, kalappal a fején.

— Még nem vagy kész? Bolondság. Az autó már itt van. Elfelejtetted, hogy félháromkor tesznek le a külügyminisztériumnál?

— Nézd mamám, csak a köpenyemet kell magamra vennem.

Lerbierné égre emeli szemét és felsóhajt:

— Lekésem a randevumról!

## II.

Monique elkiáltotta magát:

— Ginette!

— Tessék?

— A flörtöd!

— Leo? Messze van? Semmit sem látni ebben a zürzavarban.

— Hélène Suze sátoránál. Épen szivart választ.

— Innen is hallom, hogy disznó vicceket mesélnek. Nézd, hogy mosolyognak.

— De ugy látszik, ez nem igen bánt téged?

— Engem? Mulattat.

— Nem értem.

Ginette Morin kacagott egyet:

— Monique, imádni való vagy. Te soha semmit, de semmit nem értesz. Alapjában nincs nálad vaskalaposabb, akármilyen szabad szellemnek játszd ki magad.

Azzal Ginette már hátat is fordított neki és mosolyogva kezdte dicsérgetni áruit egy kövér kis emberkének. Jean Plombinónak, a kereskedővilág királyának...

— Egy nyakkendő, kedves uram? ... Oh, nem azért, hogy hordja! Nem... hanem, hogy a becsületrend szalagját kiérdemelje... Vagy ezekből a csinos zsebkendőkből? ... Nem? ... Akkor ezt a keztyűtartó kazettát? ...

Az óriási csillárok fénylő csokrai alatt, a zsirandók kristállyá fagyott levélzete közt folytonos morajlás zsongott a szalonok fehér és arany során végig. A falak ribizkeszín selyem kárpitján egymást váltogató hatalmas szőnyegek mithologikus alakjai mintha csodálkozó arccal figyelték volna ezt a tömeget, amely körbe járt egyik sátortól a másikig, vagy csoportba verődött valahol hangok morajló zugásával s az elegancia csillogásával töltve be ezt a hatalmas csarnokot, amelyet egy napra jótékonyági bazárrá alakítottak át a miniszterium magas földszintjén. Egész Páris idecsődült és ugy zsongott, mint valami óriás darázsraj.

Jean Plombino, pápai nemes, szórakozottan hallgatta Morin kisasszonyt. Hirtelen érezte, hogy

Monique ráveti pillantását: nagyon mélyen meghajolt úgy, hogy a parókája majd lecsuszott. Egy szicíliai narancsokfa özvegyen maradt férje volt és egyetlen lánya számára nem rég szerzett vagyonához méltó nevelőanyát keresett. A háboruban felburjánzott mérgesgomba volt „a báró” is, de zsidógomba, aki nagyon is oda volt nőve a családi talajhoz és a bálványozott értékek közt ott őrizte a hitvesi erények fetisét is.

A kihívó külső alatt megérezte Monique-ban az egyenes jellemet és tisztességet. Ezek a tulajdonságok annál becsesebbek voltak a szemében, mert ő maga mindig nélkülözte őket s nagyon ritkán találkozott velük a fiatal lányok virágágyában, amely mindenfelől kínálkozóan nyílt elébe, férjre vagy annak hiányában kedvesre várva. Csak a kezét kellett volna kinyújtania. Szabott áruk volt vászték szerint.

Csak egynél volt akadály, ennél a „khis” Lerbienél, akinek sugárzó szőkesége megbüvölte: küszöbön álló házassága Lucien Vignerettel, az automobilgyárossal. Jó parti, kétségkívül. De micsoda csélcsap, nőbolond. Csak várnia kell türelmesen: az ember sohasem tudhatja? ... Talán előbb-utóbb válásra kerül a sor? ... És ha épen a felesége nem is lehet, micsoda szerető volna! Plombino milliói majd elfelejtetik vele gazdájuk rutságát, akármilyen vastag és verejtéktől nyirkos is a bőre; az olyan ember, akinek egy millió kétszázezer frank évi jövedelme van, mindig biztos lehet afelől, hogy kedvező fogadtatásban részesül...

A hideg fogadtatástól bosszantva, amellyel tünnető köszöntése találkozott, fokozott hévvel folytatta a kacsingatást Ginette Morinnal. Izgató kis barna volt ez, akivel a szomszédság az ágyban... Különben nem látott egyebet az egészben, üres időtöltésnél. Amilyen kíváncsian élettársnak tűnt

föl Monique a szemében, éppen olyan kevés bizalmat ébresztett benne Ginette. Ami ezt a csekélységet illeti, az más dolog... Lecstüngő, vastag alsóajka nedvesen csillan meg erre a gondolatra. Derülten hagyta rá a lányra:

— Egy keztyűs khazettát?... Mért ne?... Khivált ha maga probirozza meg?

— Hat párt, de ez kissé hosszú lesz.

— Nem hinném...

Nagyot nevetett. A lány meglepett tekintettel nézett rá.

— Ugyan ne tréfáljon. Ez 7 és  $\frac{1}{4}$ -edes glassé-keztyű.

— Az nem az én számom...

— Mindjárt gondoltam.

Most ő kacagott fel, szemtelenül, mikor látta az elébe terpedő otromba kezét.

Jean Plombino, aki valamikor nem egy zsákot fellódított a vállára, midőn három frankot keresett naponta, mint teherhordó a genfi rakodó-parton, rendelkezett legalább annyi szellemi fölényvel, hogy ne szégyelje népies származását. A hajdani alázatosságot a vagyonában elbizakodott ember gögje váltotta fel nála. Gunyosan mosolygott.

— Mindenkinek nem lehetnek azok az ujjak egy thündértől, ami magának, — még ha az árát megfizetné is.

Ginettnek szöget ütött a fejében ez a mondás, — mivel gyanúsítja? És mit jelent részéről az a célzás, amelyet az árra tett? Ha tisztességes szándékkal tette volna?... Plombino báró?... Akármilyen visszataszító állat is, majd meglátná az ember... De a báró újra szóba kezdett.

— Nini, éppen itt jön Leo, a mesther az eleganciából!... Jónapot Leonidas Mercoeur ur!... Morin khisasszony nagyon vár önt.

— Hélène Suze hibája, — mondta az ujon-

nan érkezett, egyetértő szemhunyorgatással mentegelve magát. — Eljártam az ön megbízatásában, kisasszony.

— Nos és?

— Rendben van.

— Micsoda! — gondolta magában és kifürkészhetetlen pillantása mögött felrémllett az este: az opium gyönyörtüése négyesben Anika Gobronynál, az új keleti likörök bódulata s ami azután következhet... Szennyes, negyedszüzi kíváncsisága zűrzavaros pontossággal képzelte el a dolgot, mohó áhítózással minden bűnre. A „báró“ érezte, hogy fölösleges itt, kihuzott hát tárcájából egy széles kék bankjegyet:

— A jótékony célra khisasszony, s üdvözlétemet a kedves mama önagyságának.

— De vigyen legalább valamit!... Itt ez zseb-szagosító... Szegfű, az én parfümöm.

— Hát akkor emlékhül!... A keztyű pedig... Mercoeurre mutatott:

— Jó lesz ennek az urnak. A maga száma épen megfelelő lesz neki, fogadni merném.

Derült arccal sétált el a szomszédos bolthoz, ahonnan Bardinotné és Michelle Jaquet barátságosan integetett neki.

— Nincs többé arisztokrácia! — jelentette ki elegikus keserűséggel a nagyvilág ítélőszékének igazságosító bírāja. — A pénz mindent egy színvonalra hozott. Ez a zsiros bugyellárisok uralmának kora.

Leonidas Mercoeur, — vagy röviden csak Leo, — végleg fölötte állt minden nyomorúságnak. Felhizlalva abban a korban, mikor szemre való legény volt, kedveseinek bőkezűségétől, — még mielőtt az indendaturánál lebonyolított jövedelmező üzletei véglegesen megmentették volna minden szükségtől és egyidejűleg a tűzvonalától

is, — az egykori fodrász legény, aki a társaság krónikásává lépett elő, vagyonának kamataiból élt; harmincezer kötése volt kuponos állampapírokból. Így jövedelmezett neki a háború. Belekosztolva a segédszolgálatosság kényelmébe, a polgári életben is így folytatta tovább. Mint Bardinotné házibarátja, felhasználta apró kiadásaira (amelyek körülbelül kétszeresét tették ki jövedelmének) annak az összegnek egy részét, melyet ez kedvesétől, Ransom bankártól szípolyzott ki. Ami nem akadályozta meg a szép Leót, az öregek bizalmasát és az ifjak tanácsadóját abban, hogy ki ne vesse hálóját a véletlen szerencse apró halacszkáira minden kínálkozó alkalom zavaros vizében.

Az érkező vásárlók megzavarták félrevonult beszélgetésüket. Ginette, aki büszke volt rá, hogy boltja nagyobb látogatottságnak örvend, mint legjobb barátnőjéé, a kis Jacqueté, akinek pajzán, suhancos arcocskáját ott látta a szomszéd sátorban, csillogó szemmel, meghajlott derékka szinte önmagát tékozlón serénykedett. Meztelen nyakával, a könnyű krep alól előkivánczó keblével olyan volt, mintha minden eladott tárgyra magából is adna ráadásul egy darabot, minden vevőnek. Valami hiu elégtétel is keveredett érzéki izgalmaiba; neki lesz ma este a legnagyobb bevétele.

— Várjon csak Leo! . . . Még nem is mondott nekem semmit.

Ez észrevéve a feléjük közeledő Max de Laumot és Sacha Volant-t, nagyon halkán és nagyon gyorsan sugta oda a leánynak:

— Holnap hat órakor Anikánál. Lesz időnk, mert a szülei az Elyséen vacsoráznak.

— Találkozás?

— Hélène Suze-zel a Vendome-téri teaházban.

— Maga ennivaló.

Bucsut véve szertartásosan meghajolt, midőn valami felzsongó mozgolódásra és egyre növekvő zajra odafordították fejüket. Mint valami magas fedélzetű hajó, úgy jelent meg John White-nek, az amerikai milliárdosnak szikár, horihorgas alakja, egy alacsony uszálytól kísérve, amely valósággal gurult utána: Merlin tábornokné volt ez saját személyében, a Francia Rokkantakat Gyámolító Egyesület elnöknője, aki egy csomó élteesebb hölgy és ur lármás áradatától követve feszelt ott.

Leo tréfálkozva mondta:

— Ott jön a komoly vevő. Én futok.

Ginettenek hátat fordítva és sikereivel mit sem törődve, egész meglepetve látta Monique, hogy a hivatalos személyiségek hulláma feléjük tart. Kit keresnek? Kétségkívül, a bolt főnöknőjét, Mme Hutier-t, a jótékony egyesület alelnökét? . . . Nem. A menet az ő művirágokkal telt kosarai előtt állt meg.

Ginette az irigységtől fakón futott oda segídezni és Mme Hutier magát igazgatva sietett elő.

— Bemutatom önnek, — szólta a tábornokné John White felé fordulva, — a mi kedves alelnöknőnket, Mme Hutier-t, egy volt miniszter feleségét.

A milliárdos csontos arca meg sem rebbent. Csak a nyakát biccentette meg gépiesen ennek az ismeretlen guvernantnak a tiszteletére.

— Morin kisasszony, a jeles szobrász leánya.

Ginette, legigézőbb mosolya ellenére, szomoruan látta, hogy az ő nevének is csak az a közömbös biccentés jár ki.

— Lerbier kisasszony.

Hirtelen az érdeklődés kifejezése villant fel a szögletes vonásokon.

— Aoh! — Vegyészeti gyártmányok! Ismerem . . . És ezek az apró dolgok?

Lehajolt hosszú testével az apró csodák, a nárciszok, rózsák, kökörcsinek fölé, amelyek olyanok voltak, mint virágzó drágakövek valami apró babakertben.

Lerbier kisasszony maga készíti őket időtöltésből. Igazi művész nő... és annyira párisi.

A tábornokné látva, hogy megelevenedik az automata, amelyet már husz perce sétáltatott anélkül, hogy más eredményt ért volna el nála, mint örökös „aoh-jait” és fejbiccentéseit, mindjárt megragadta az eddig hiába keresett alkalmat, hogy érdeklődést keltsen látogatójában a jótékony cél iránt.

— Ő a mi legodaadóbb munkatársunk. Béna hőseink imádják.

— Ez... gondolta Monique, aki csak egyszer volt kinn a nagy menházban Boisfleury-ben, és olyan dultan került onnan haza, hogy azóta nem volt bátorsága visszatérni... kissé tulzás!

De a tábornok egy katonás pillantással megértette vele, miről van szó s kérte, hogy hagyja rá a dolgot. Egyidejűleg John White rajtafelejtette rokonszenves tekintetét. Hatalmas mancsába fogott egy galagonya ágacskát és kíváncsian szemlélte.

— Ugy-e csinosak ezek a fehér szirmok, — szavalta az elnöknő. — És figyelje meg a szín finomságát. Az ember nem tudná megmondani elefántcsont-e vagy jade.

Monique helyreigazította:

— Dehogy, csak szárított és festett kenyérbél.

— Aoh! — álmélkodott John White, — csakugyan? Megtartom.

És miközben odaadta az izléses csecsebecsét a kövér Merlinnének, hogy tartsa, maga kihuzta kabátja belső zsebéből ironját és egy füzetet és közömbös arccal állított ki és tépett le két csekklapot és átnyujtotta: az egyiket, egy ötezer frankra

szólót Manique-nak: „A galagonyáért . . .” — a másikat egy tizezer frankra szólót az elnöknőnek, akinek arca ugy kigömbölyödött, mint a telehold: „A rokkantak számára.”

Majd szó nélkül rámosolyogva Moniquera, egy háromszoros fejbiccentésével egy füst alatt elintézte a köszönést az egész sáturnak, tovább folytatta utját, a legkisebb hajlandóságot sem mutatva, hogy megálljon a következő pihenő helynél, akár mennyire tiltakozott is ez ellen Mme Bardinot.

De ugy illet, hogy a nemesszívű adakozót minél előbb megkinálják egy pohár pezsgővel. Az elnöknő, aki meg volt elégedve, mellőzte most a fölösleges szívéllyességet. És a menet hulláma a magas amerikai árboc mögött az uszály kormányosának ingadozását követve, a buffet felé hömpölygött.

— Maga nem is mondta nekünk, kedves kicsikém, hogy ilyen jó viszonyban van Amerikával, — mondta szemrehányón Mme Hutier.

— Én? Soha hírét sem hallottam John White-nek.

— Igaz! — tanuskodott mellette egy új jövevény.

Monique szíve megrezdült, mikor ezt a hangot meghallotta, amely hirtelen elnémitotta számára a többi mind. Lucien Vigneret így folytatta:

— De John White alighanem Lerbier ur találmányáról hallott beszélni!

Monique előtt hirtelen világossá vált a dolog. Rózsaszín tűz élénkitette arcának kíváncsitos fehérségét. Meglobogtatta a csekket.

— Hogyan hát már tudja?

— Ez a nap eseménye.

— Ne beszéljünk róla.

„Csak beszélgetsek!” — mondta magában Ginette, visszatérve a saját dolgához abban a szent meggyőződésben, hogy az egész előre elkészített meglepetés volt, míg Mme Hutier, aki elnéző volt a

sikerekkel és a szentesített szerelemmel szemben, sietve magukra hagyta a szerelmeseket, bizalmas kettesükben . . . „Milyen szép pár és milyen jól egymáshoz illő!”

Monique és Lucien összeértették az ajkukat, mintha csókolódnának. De a lány a banális szavak zenéjében is csak boldogságának édes muzsikáját hallotta.

— Azért ne nagyon bizza el magát — folytatta Vigneret. — John White nem azért erőltette meg magát, hogy a maga mosolyát kiérdemelje, bár az is megér egy csekket. Ez a fogás egyenesen az apjának szól. Ez a fickó azt gondolhatja, hogy a légennyel telített műtrágya hamarosan alkalmazható az amerikai földeken. És mivel John White franciabarát, szivesebben áll üzleti összeköttetésben Aubervilliers-rel, mint Ludvigshafen-nel . . . Érti?

— *Well.* A dollárokat szívesen látjuk.

Vigneret olyan keserűséggel jegyezte meg, amely kissé meglepte a lányt:

— Az bizonyos. Az arany mindig szívesen látott vendég. Főképp, mikor dollárok képében a louis-k térnek vissza.

— Iparcikkekért fizetik vissza nekünk, amit mi hadiszerekre költöttünk náluk . . . Szerencse a szerencsétlenségben. Végre is mégsem egészen New-York hibája, hogy Páris és Berlin harcban állottak egymással.

Vigneret ráhagyta:

— Igaza van, kis Minerva!

Tréfásan ezt a melléknevet adta neki, részint kemény logikájáért, amelynek határozott kijelentéseitől félt, bár egyben nagyra is tartotta őket, — részint szépségéért . . . „Minerva.” — Monique lenézte ezt az összehasonlítást, amely mögött megérezte a rejtett összefüggést. Ez volt az a kellemtelen pont, ahol jellemük nem tudott találkozni.

Egyetlen árnyék, mely szerelmükre vetődött! Monique vőlegényére pillantott: az elmosolyodott.

— Nem szép magától, — suttogta Monique, — hogy mindig piszkál, valahányszor komolyan beszélek. Pedig alapjában nem is érdekel semmi, ami nem ránk vonatkozik.

A férfi, akinek hizelgett ez a kijelentés, hálásan pillantott rá. Monique folytatta:

— Maga nekem most a jelen, a jövő; a testem, a lelkem... Olyan jó az, hogy föltétlen bizalommal vagyunk egymáshoz... Nem fog soha megcsalni, Lucien?... Különben az olyan szem mint a magáé, nem hazudhat, nem tud hazudni!... Mondja el nekem minden gondolatát!... Lucien? Lucien! Hol vagy?

A férfi megragadta a kezét, hosszú csókot nyomott a csuklójára és ezt suttogta: „Drágaságom!”... és szinte sóhajtván lehelte oda: „Szeretlek!” De azt is hozzágondolta: „Elviselhetetlen ezzel az őszinteségi rögeszméjével. Ez kellemes ígért a jövőre... Talán helytelenül is cselekedtem, hogy nem voltam nyiltabb vele szemben... Vagy legalább is megkérném az apját, hogy részletekben adja be neki az igazságot... De most már késő...”

„Szeretlek” e bűvös szavak zengésére Monique újra átélte a feledhetetlen órákat: mikor véletlenségből, maguk maradtak ketten a meghitt szobában, amelyben nemsokára látni fognak s amelynek berendezésében annyi öröme telt... Egyetlen vágya volt csak, de nem merte szavakba önteni: bár csak az alkalom megismétlődnék... Szaggatott mondatokban, nem sejtve meg, hogy a férfi éppen fordított uton jár, sietve felsorolta, mindenk előtt arra térve ki, ami kettőjüket napról-napra összehozta, sétáikat, összejöveteleiket... Ma este, szokott napi látogatását... Holnap öt órákor, a szülcshöz mennek... azután megnézik futólag

Pierre de Souzaies empire butorait . . . s azután a tea a Ritzben . . . Duzzogva biggyeszttette fel az ajkát:

— Milyen kár, hogy kénytelen volt lekötöni az estéjét! Nagyon kedves lett volna, ha együtt ebédelünk és színház után egy kis lumpolás együtt... Azért én mégis helyet tartok fenn magának... Tudja, a 27-es páholy... Alex Marli lép fel a Menelausban...

— Megpróbálom a lehetetlent, hogy szabadulni tudjak. De arról biztosíthatom, hogy rendkívül fontos üzleti ügy.

. . . Igen, új kocsijának szabadalma s a vásár megkötése a belgákkal, akik egyenesen ezért jöttek Anversből . . . Egy kellemes vacsora légkörében könnyebben jutnak elhatározásra . . . Vigneret azt mind beadta neki és ő belenyugodott, mint a mesterség kellemetlen kényszerűségébe.

— A jövő évben már, — hangsúlyozta megfenyegetve fölemelt ujjával a férfit, — ilyenkor sem válunk el.

Ugy látta, hogy a mézeshetek mámore után, még mindennapi munkájukat is együtt végzik. Megosztanak mindent, gondot épen úgy, mint örömet.

— Megesküszik rá?

— Na hallja!

Lucien Vigneret harmincötéves korában úgy kötött ki a házasságban, mint valami békés révben, meglehetősen viharos átkelés után. Abban a biztos tudatban, hogy szeretik, előre élvezte a lelkinyugalmat, amelyekhez az érzékek jóllakottsága is járult. Ugy bujt bele az állandóságnak ebben az eléje táruló reménységébe, mint valami langyos, kényelmes papucsba. Nem gondolt csak a maga boldogságára.

S ami a Monique boldogságát illette? Meg volt róla győződve, hogy azt is biztosítani tudja, ha

kedvesen bánik vele. Egy kis gyöngédség, egy kis előzékenység és a csakhamar jelentkező gyermek, amely lefoglaltsággal jár . . . Lefoglaltsággal az anya részére. Mert ő maga a gyermekekkel sem sokat törődött, hisz volt már, a nagyvilági életen kívül, egy elhagyott lánykája . . . Olyan felelősség volt ez, amely annyira nem nyomta egy pillanatig sem a lelkiismeretét, mintha az utolsó kutyát gázolta volna el. A jelen pillanatban legjobban az elkerülhetetlen szakítás égette kedvesével, Cleoval, a divatárusnővel . . .

Ez a fiatal nő, akit még mint lányt csábított a bűn útjára, s akit azután kitartott, nagyon számított rá, hogy egy szép napon majd elveszi. Szenvedélyes, féltékeny természetű volt . . . egészen az a jellem, mint Monique. Mióta egészen magáévá tette, érezte, hogy ragad hozzá, mint az enyv s még Monique őszinteségi rohamainál és hirtelen elhatározásainál is jobban félt attól, hogy Cleo valami hangos jelenetet rögtönöz az anyakönyvi hivatalban . . . Hogy akadályozza meg a dolgot? Ugy hogy elaltatja gyanuját egész a végső pillanatig . . . Akkor már az engedménnyel a zsebében ő lesz az ura a Lerbier-üzemnek. És aztán majd meglátjuk! Kész volt arra is, hogy kezdetben, ha kell, valahogy tapintatosan, akár mind a kettőt kocsija elé fogja . . .

Lucien Vigneret, a kipróbált számító jó üzletet szimatolt ebben a társulásban jövődöbeli apósával. Lényegében már készen állt a megegyezés, amelyben a tét, tudtán kívül, Monique volt . . .

A Lerbier-üzem, amelyet az általános gazdasági válság szintén kikezdett, meglehetősen ingadozott. Azt, ami a háborus nyereségből megmaradt, erősen leolvasztották az új találmány költségei. De azért Lucien úgy találta, hogy pompás partit csinál, amennyiben a szerződés szerint ötszázezer

frankot nyugtázott, mint Monique ki nem fizetett hozományát és ezzel együtt csak ötszázezer frank friss pénzt vitt be a Lerbier-Vigneret társaságba. A kellő szorgalommal kihasználta légenyfeldolgozás pedig aranybányát jelentett.

Ez volt a magyarázata rosszul palástolt bosszúságának John White nyugtalanító bőkezűsége miatt, akiben nagy megrendelőre számított. A házasság után adhat, amennyit akar... A lánynak addig teljes értéke megvolt Vigneret szemében, de ez az érték semmivel sem volt több az engedmény reális értékénél. És mikor Vigneret így gondolkozott, nem volt sem jobb, sem rosszabb, mint az emberek legnagyobb része.

Épen bucsuzni akart Moniquetól, midőn ez, hirtelen szinte könyörgőn fordulva hozzá, visszatartotta.

— Mama mindjárt itt lesz. Maradjon!... Majd elkísér bennünket.

Ártatlan odaadásában úgy örült ennek a kikönyörgött pillanatnak, mint egy apáca az örökkévalóságnak. Nem volt-e Lucien határozott arcélével, izmos szikárságával, szénfekete szemével külön mindenkinél... Még Sacha Volant, az egykori repülő, aki az autóversenyek bajnokává nőtte ki magát, sőt Antonius, azaz Max de Laume, a Nouvelle Anthologie Française irodalmi kritikusa is elhomályosodott mellette.

Épen most vette észre őket, amint ott sürgölődtek Ginette körül. Morin kisasszony lenéző pillantást vetett Monique virágos kosaraira. Bár a vásár már végére járt, még legalább félig tele voltak. A maga előtt levő üres helyre mutatva mondta:

— Bizony ez a nyakadon marad. Látod, már nekem nincs is mit eladnom.

— De igen, — tiltakozott Sacha Volant.

— Nincs. Ugyan mi volna?

— Ez.

A rózsára mutatott, mely ott hervadt a lány övében. Max de Laume kétértelmű mosollyal tette hozzá:

— A virága.

Ginette visszavágott:

— Az nagyon drága maguknak, barátocskáim.

Egyszerre kiáltották mind a ketten:

— Például... Mennyibe kerül?... Szabja meg az árát!

— Magam sejt tudom. Huszonöt louis... Sok lesz?

— Ingyen van, — jelentette ki udvariasan. Sacha Volant... Én harmincat adok... Pedig többet megér.

— Negyvenet — bökte ki Max de Laume.

— Ötvenet.

Morin kisasszony elégnek találta vagy a kétértelmű tréfát vagy az ígért összeget és kihuzva övéből a rózsát, amelyet Sacha Volant már majdnem megfogott, oda nyújtotta azt Mercœurnek, aki éppen végszóra érkezett.

— Határoztam, uraim, — mondta gunyosan elfintorítva arcát, — nem adom el, odaajándékozom.

A nagyszalonban, ahol a tömeg már ritkult és a zsibongás is alábbhagyott, a jótékonysági vásár, mint táncestély fejeződött be. A Köztársasági Gárda zenekarát Tom Frick híres jazz bandja váltotta fel. Fox trottok és shimmyk reszkettek az asztalok között a buffet nagytermében. A sátrak körül, ahol a rokonszenv hívó szavára csoportok verődtek össze, még magasabbra csapott a kacagás és a vidám szavak csengése. A délutáni előadásból már sejthető volt, hogy meglesz a kedv erre a fényes mulatságra, amelyen az előkelő világ tömött sorokban gyűlt össze. Az az öt-hatszáz ember volt ott, aki minden szagos misén és minden bemutatón szerepel. Itt maguk közt voltak.

— Nem jön az édesanyja, — mondta Vigneret.  
 — Hat óra. Mennem kell. Halaszthatatlan üzleti dolog szólit.

A találkája Cleoval, a leány lakásán, negyed hétkor. Nem volt vesztegetni való ideje.

— Akkor hát, — szólta Monique sóhajtva, — ma este. Ne jöjjön nagyon késő.

— Fél tizkor, mint szoktam...

Távozóban gyöngéd pillantást vetett a lányra. Mikor eltűnt, Moniquen hirtelen az egyedülvalóság érzése vett erőt. Mit keres ezen a minden hiuság és romlottság vásárán.

A fényűzés és az ostoba pöffeszkedés, amely diszfelvonulást tartott itt, — miközben hivalkodón adták össze a bevételeket, amelyeket mindenki nagy lármával jelentett be, — felháborította. Az aranybetűs felírás: „A francia rokkantak javára“ nem tudta eltakarni emlékezetében és érzelmes lelkében a boisfleury-i nagy kórház kegyetlen látomását...

Akármenynyire megszokta is valaha a szenvedések látását és a kórházakat, az a látvány: az emberi férgek, akik keservesen vonszolták magukat vagy bicegtek mankóikon, a kerekcsukók járó roncsok, a rettenetes arcsebek, mindezek az ember-cserepek, amelyekben azért élt az értelem, a reménység, a szerelem és nem voltak egyebek alaktalan csonkoknál, az arcuk cafatokban, — ez elviselhetetlen emlékként nehezedett lelkére. Valami leirhatatlan borzadályal üldözte. A háboru bűne, gennyes szégyenfolt, amelyet a világ minden aranya s a föld kerekiségének minden könyörülete sem tud lemosni az emberiség véres homlokáról!

Ginet Morin éles nevetése rezzentette föl. Egyidejűleg anyját is megpillantotta Monique. Elébe sietett. Lerbierné pompás bundájában, hanyag léptekkel közeledett.

— Menjünk innen gyorsan.

— Mi bajod van.

— Megundorodtam.

Lerbierné sajnálkozva mondta:

— Nem csodálom, ebben a melegben... De azt csak megvárod, míg egy kicsit körülnézek?

És mivel majd megfult, széttárta cobolybundáját. A gyöngy nyakék megcsillant kövérkés nyakán...

### III.

— Ez kétségbeejtő, — mondta Lerbierné, amint lefelé haladtak a miniszterium lépcsőjén. — Apád magánál tartotta az autót. — De legalább Lucien, ha már nem vihetett haza bennünket, gondolhatott volna rá, hogy visszaküldje a magáét.

— Eh, majd találunk egy taxit.

— Borzadok ezektől az ócska masináktól. Mind csupa mocsok és az ember minden második percben az életét kockáztatja bennük...

— Akkor hát menjünk gyalog.

Elnevette magát. Az anyja ferde szemmel pillantott rá.

— Végső esetben, ha a taxit nem szereted mama, ott a villamos a hid tulsó végén.

— Milyen szellemes vagy!

Monique természetesen tudta jól, mennyire irtózik az anyja a demokratikus közlekedési eszközöktől: a vegyes társaság, a lassuság. — Kellemtlen szagu volt és soha nem akart véget érni. Lerbierné vállat vont:

— Azt csak beismered, hogy egy jó barát...

— Természetesen!... Százezer frank jövedelem többet ér mint ötven, ötven mint száz és így tovább... De tudod az autó! És mégis, ha Luciennek nem volna autója, akkor is örömmel hozzá mennék.

Lerbierné gúnyosan nevetett:

— A szerelem a kunyhóval is beéri. Te idealista vagy és fiatal. Majd meglátjuk, ha eladó lányod lesz...

Felsőhajtott:

— Szólj csak annak ott... Hivjad hát! Hé sofför!...

Az állatbőrbe öltözött ember felelet nélkül, lenézőn hajtott el mellettük.

— Neveletlen fickó!... Bolseviki...

Azután oda szólt a lányának:

— Látod, erre vezet a te szocializmusod.

Reménytelenül nézett végig az utcán, amelyen éles szél söpört át, mikor egy kikiáltó hívására pompás kocsi állott a gyalogjáró mellé épen velük egy irányban. Egyidejűleg Michelle Jacquet, aki mögöttük jött ki, utánuk kiáltott:

— Asszonyom, asszonyom, akarja, hogy haza vigyem.

— Hogyan, — kiáltotta Lerbierné, — hát egyedül van?

— Madame Bardinot-t, akire drága anyám rábizott, Leo megszöktette.

Lerbiernének önkéntelenül kiszaladt a száján:

— Hát persze!

— Oh — jegyezte meg Michelle, miközben a sofför mellett elhelyezkedett, — azt hiszem, nem tarthat soká... Leo nagyon szemet vetett Ginette-re... Büntetésül jó volna utódról gondoskodni számára... Nem igaz, Monique?

— Én nem vettem észre semmit.

— Ez nem néz csak a Lucienjére. — Engem ugyan nem feszélyez a vőlegényem, ha meg kell látni valamit. A marquis cím csak Jacquet mama szemében számít olyan sokat. A hozományomon akár egy herceget is vásárolhatott volna.

Lerbierné megbotránkozva kotkodácsolta;

— Oh Michelle, ha a maga kitűnő mamája hallaná, hogy így beszél róla és a vőlegényéről?

— Kétfelé állna a füle.

— A mai fiatal lányok nem tisztelnek már semmit. Ez az oka, hogy nem volt szerencsénk találkozni vele ma sem.

— A keddjein lehet.

Michelle amikor csak tehetett, megszőkött ezek elől az estélyek elől. Éltes urak vagy fiatalemberek összejövetele volt ez, akiket vagy a koldulás vagy a szereplési viszketeg vitt oda... Láthatók voltak ott a kék harisnyák legkülönbözőbb árnyalatai is... Mme Jacquet, egy kis kötet Maxima szerzője, tagja volt a George Sand irodalmi társaságnak (15000 frankos irodalmi díj.)

Lerbierné bánatosan ismételte:

— A keddi fogadó napja, az igaz.

Amilyen kevésre becsülte Bardinotné, bár szemben hízelt neki, annyira tisztelte Mme Jacquet dus gazdagságát. Mme Jacquet valamikor táncosnő volt, aki a mulatókban, híres gyöngygyűrű-ékeivel és az Avenue du Bois-n levő palotájával egy követet fogott magának férjül. A férj agylágyulásban halt meg a háború alatt és ő méltóságteljesen viselte utána a félgázst, mint Michelle hivatalosapja után, aki ráhagyott a ráadással együtt. Vallásos szalonjával, ahová a nuncius és a szenatus elnöke is járt, Mme Jacquet valóságos hatalommá nőtte ki magát. Akadémikusokat választott és minisztereket buktatott.

Miközben Monique álmodozásba merült és egytagu szavakkal felelgetett a pletykákra, melyekkel Michelle kis barátnőit csipkedte, Lerbierné könnyösen himbáltatta magát a kocsiával. Pompás érzés volt ez a kényelmes kocszi a délutáni fárasztó program után.

Az angol portrék kiállítása... a nagy tolongás,

amelyben semmit sem lehetett látni . . . Azután az új táncos teaház a Daunou-utcában . . . egy asztal sem volt szabad ! . . . És öttől-hatig befejezésül a pamlag Roger-nál . . .

Hideg borzongás futott végig a nyakszirtjétől le a hátgerincén. Titokzatosan mosolygott bele a keskeny tükörbe, amely a kristály és arany neszeszer fölött az egész arcát visszatükrözte. A ráncok, az ügyes festés és a szigorú masszázs következtében, nem látszottak meg jobban, mint a csókok nyoma, amelyeket épp az imént kapott . . .

Lerbiernének, aki egyesegyedül a saját személyével foglalkozott, ötven éves korában csak egy életcélja volt. Hogy harmincnak lássék. Így aztán nem sok ügyet vetett a háztartásra és némi lemondással igazgatta a házi rend folyását és csak arra volt gondja, hogy a pénzt minden hónapban pontosan megkapja. Hogy a férje mit csinál, vagy mit gondol magában? Ezzel egyáltalában nem törődött, csak arra ügyelt, hogy lánya előtt titkot tartson. Kedves, derült önzése ellenére, vagy éppen azért mindenki csak a szép és jó Lerbiernének hívta. És mivel pompásan értett hozzá, hogy úgy játssza szerepét, mintha csak másoknak élne és rendkívül ügyesen viselkedett, még a rágalom is megkimélte.

— A vizontlátásra, tyukocskám, holnap, — mondta Michelle és megcsókolta Moniqueot. — A színházban találkozunk? . . . A vizontlátásra, asszonyom!

— Szíves üdvözetemet kedves mamájának!

— Legyen nyugodt. Mosolyogni fog, ha megtudja, hogy együtt jöttünk haza. Oda van önért.

Lerbierné újra gőgösre fujta magát, mikor sujtásos portásuk mellett elhaladt, aki mély meghajlással köszönt nekik. A társadalmi megkülönböztetésnek ezekre a tanujeleire a legelső foktól a

legfelső fokig véleménye szerint annyira szüksége volt, mint a levegőre, melyet beszívott. El sem tudta képzelni, hogy lehet más légkör is, mint a társadalmi előítéleteké, amelyekből és amelyeknek élt...

A felvonó megállt. Egyidejűleg nyílt a lakás ajtaja is. Sylvestre néni volt, aki óvatosan a lépcsőn jött föl és az ajtóban várta őket.

— Láthatod, — tréfálkozott Lerbierné, testvérét megpillantva, — hogy nem haltunk meg...

A vénleány vidéki visszavonultságából két félelmet hozott magával: félt ezektől a levegőben lógó kalitkáktól, amelyek játékos gombok nyomására kötélen jártak fel és alá; s félt átmenni az utca kereszteződéseknél a túlkölő autobuszok között...

— Ez a ti Párisotok egész megszédíti az embert, — jelentette ki.

Megcírógatta Monique kezét, aki megcsókolta, aztán megkérdezte tőle: „De remélem a Franciaiban legalább jól mulattál?” — Sylvestre néni minden párisi utja alkalmával rendszeren kiköltekezett egy klasszikus előadás erejéig.

— Csak ez hiányzik Hyèresben... Különben az volna a földi paradicsom. Beismered?

— Beismerem.

Monique újra megcsókolta az elaggott, pergamensárga arcot. Az volt az érzése, hogy sokkal inkább leánya ennek a derék nőnek, mint a tulajdon anyjának, Hyères, igen... A harmónikus mult felrémlt hálás emlékezetében. Tanulószobája... az osztály, amely a végtelen kékségre nyílt... És a kert, meg a nagy szikla. A kilátó hely, ahonnét, mint hitte, az egész világot belátja...

— Nesze — mondta Sylvestre néni, — ide nézz, kincsem, egy csomó leveled van.

Monique egész csomag borítékot vett le a lakk-tácaról s egy szempillantást vetett rá,

— Ez semmi. Mind csupa árjegyzék.

Mulattatták a címcegek, amelyek között a „Madame Vigneret” — már — ott állott, különféle-képen elferditett lányneve mellett. Volt itt mindenféle ajánlat, a nyomozó ügynökségek cimkártyáitól (Gyorsaság, Titoktartás) egész a csarnoki elárú-sítónők hirdetéséig és a melltartó reklámokig.

— Nem találod izléstelennek ezt a zaklatást? Mondd néni? Én úgy találom, hogy a fiatal házasokat békében kellene hagyni. Végtére is, ez a dolog csak rájuk tartozik. Na jöjj. Még öltözködöm, majd elbeszélgetünk. Nagyon jól esik nekem, ha kiönthetem valakinek a szívem... Egészen az az érzésem, mintha jól megmosakodnám!...

Estélyi ruhát vett magára... aféle bő tunikát, amely szinte önmagától omlik ráncokba a test vonalait követve.

— Szeretem ezt a ruhát, — mondta, — az ember olyan kényelmesen érzi magát benne. Szinte azt hinné, meztelen és olyan szűzies is, mint valami görög ruha. Emlékszel az antik Diánára, a marseillesi muzeumban?

— Amelyiknek lábáig ért a stolája? Emlékszem.

Valami túlradó érzés dagályától sodorva, Monique derékon kapta ámuló nagynénjét és táncot mimelve énekelni kezdett:

Ispilángi rózsalánc,  
Fordulj kislány, áll a tánc,  
Rózsá volnék, piros volnék,  
Mégis kifordulnék.  
Lánc, lánc, eszterlánc,  
Fordulj kislány, áll a tánc!  
Táncba, csókba, az vezet,  
Kit szived szeret.

Erre elcacagta magát és egymásután csókot cuppantott a jó öregnéninek az orra hegyére, aztán az állára, aki kedves tekintettel tűrte a dolgot.

— Phü — mondta végre Sylvestre néni, rendbe-szedve magát.

Monique most fölemelte a karját, melyen ruhája hosszú ujjá visszahullott s födetlenül hagyva arany-pihés hónalját, a haját igazította meg nyakán. Ifju keblén keményen duzzadó mellével egy Viktoria szoborhoz hasonlított, a tulajdon sorsa hajójának orrán...

— Láttad, hogy volt a nyomtatványok közt egy levél is? — kérdezte Sylvestre néni.

És mosolyogva így folytatta:

— Nagyon mulatságos a külseje...

— Ne mond. Mutasd!

A durva boríték pecsétetes papírból, a hátradőlt írás... Mindez névtelen levelet sejtetett... Monique unott arccal bontotta föl.

— Nos! — kiáltotta Sylvestre néni, mikor a lány meglepett arcát látta, amely aztán haragtól pirult el.

— Oh, olvasd csak!...

— Nincs nálam a szemüvegem. Olvasd te, én majd hallgatom.

Megvető hangon, amelybe azonban helyel-közzel önkéntelen nyugtalanság vegyült, olvasta föl Monique a levelet:

*„Kisasszony!*

*Szomorú arra gondolni, hogy olyan fiatal lányt, mint Ön, megcsalnak. Az az ember, akihez férjhez akar menni, nem szereti önt, üzletet köt... Nem Ön az első, akit megcsal. Más bűn is terhel már lelkiismeretét. Ha nekem nem hisz, érdeklődjék Mme Lureaundól, Vaugirard-utca 192 alatt. Az az anyja annak a nőnek, akit elcsábított, majd elhagyott, miután egy lánykával ajándékozta meg... Még ma is szeretője van. Cleonak hívják. Mindennap meglátogatja. A lány semmit sem sejt és nagyon szereti. Azt hiszem, kötelességem volt, Önt figyelmeztetni.*

*Egy nő, aki sajnálja”...*

Hirtelen mozdulattal darabokra tépte az árulkodó papírost.

— Tűzbe vele, mást nem érdemel.

— Minek is vannak ilyen csuf lelkek — dörmögte Sylvestre néni. — Mit nem képes a gonoszság kitalálni.

De azért az érdeklődés lehetősége — a név és a pontos cím — mégis foglalkoztatta. Talán mégis megéri a fáradságot, hogy az ember meggyőződjék a levélben foglaltak igazságáról?... Megfogadta magában, hogy meg is teszi, anélkül, hogy Moniqueot előre nyugtalanítaná vele...

De ez megsejtette tervét és megharagudott:

— Nem, nem... nem sértjük meg Lucient ilyen gyanuval. Azt mondta nekem, hogy nem fordult elő semmi komolyabb dolog a legényéletében... Ha csak egy pillanatig is föltételezném, hogy ilyen cselekedetre képes, lealacsonyítanám önmagamat!... És ami azt a bizonyos Cleót illeti...

Elmosolyodott. Nem megmondta-e neki az apja s azután Lucien is, hogy az már egészen régi história. Futó szeszély, amelynek vége volt, még mielőtt szerelmük kezdődött...

Az ebéd a legvidámabb hangulatban folyt le. Monique olyan szertelen jókedvvel mulatott a néni tréfáin, hogy Lerbierné néha lopva rá-rápillantott. Ugy találta, hogy lánya ez este még a szokottnál is jobban reszket az idegességtől.

— Monique — figyelmeztette, és a szobalányra mutatott, akinek a háta úgy rázkódott a bolond nevetéstől, hogy a vörösbortban sült libamájás tál csörömpölt belé a tácán.

De Monique elemében volt:

— Mondd csak, papa, tudod milyen nevet adott Ponette Leónak. *A trotty plusz ultra.*

Lerhier ur felütötte kis kazuárfejét.

— Csak nem tán!

— De igen, Michelle hallotta.

Sylvestre néni megkérdezte:

— Ki az a Ponette?

— Bardinotné.

— És mért Ponette.

— Ez Paulette-ből származik . . . mert könnyen kapható . . .

Lerbierné ezuttal úgy gondolta, jó lesz, ha megharagszik, már hivatalból is:

— Megdöbbsz, milyen neveletlen vagy.

— Most megfogtalak nénikém. Vagy nem te tanítottál rá, hogy mindig meg kell mondani az igazat.

— Bocsánat, anyádnak igaza van, az igaz mondásban is vigyázni kell az illemre.

Lerbierné ráduplázott:

— Sőt, az igazmondásban főképp. Először is, mi tulajdonképen az az igazság?

— Az, amit én igaznak tartok, — vágott közbe Monique.

— Tessék, neki szabadalma van rá . . . Mit szólsz hozzá, a te nevelésed.

Sylvestre néni igazat adott a nővérének.

— Azért van ez — engedte meg, inkább magyarázatképen, mint mentségül —, mert undorodom ettől a környezettől. Szerencsére Lucien épen oly kevésbé hasonlít ezekhez a ficsurakhoz, mint én ezekhez a divatbabákhoz.

Egy pillantásával nagynénje jóváhagyását kérte.

— Mégis tudnod kell — mondta Lerbierné csak azért, hogy az övé legyen az utolsó szó —, hogy ha így beszélsz és mindig első fellobbanásod sugallata szerint cselekszel, örültnek fognak tartani. Benned alapjában egy fiú veszett el. Nézd meg a barátnőidet, Ginettet és Michelle! Azok igazi fiatal lányok. Különösen Michelle.

Monique letette a poharát. Félt, hogy mindjárt megfűlik. És felhasználva, hogy a szobalány épen kiment, így szólt:

— A férjük nem kapja őket érintetlenül.

Lerbiernének megbotráncozásában torkán akadt a szó. Szerette volna, hogy Monique, ha nem is marad épen hófehér báránka, egész házasságáig megőrzi azt a szemérmes tudatlanságot, amelyet a nászéjszaka előestéjén az anya világosít föl... De tudományos nevelés örve alatt ez a szókimondás, amely nem riad vissza semmitől, még attól sem, hogy szükség esetén nevükön nevezze a legtitkosabb szerveket is!... Nem!... Akármilyen legyen is róla Sylvestre néni véleménye, a természetrajz bizonyos fejezeteinek a növényi életre kellett korlátozódnia fiatal lányok számára. A bonctani pontosságnál többre tartotta Lerbierné — ráfogott veszedelmessége ellenére —, a szunyadó homályt, a szeméremérzetet — úgy van, ez a helyes kifejezés —, a „szemérmes titokzatos-ságot“. Mikor kimondta ezt a nagy szót: szemérem, mindent megmondott.

— Nagyon sokat megengedsz magadnak, — mormogta.

— Ebből neked is ki kell venned a részed, mama. A háboru óta többé-kevésbbé mindnyájan férfiak lettünk.

Lerbier ur óvakodott a közbeszólástól, ha ilyen tárgy forgott szőnyegen. Ugy oldotta meg a szexuális és érzelmi kérdést a családban, hogy teljesen félre vonult. Aztán meg a feltalálót most leginkább csak egy gondolat foglalkoztatta: mindenáron megakadályozni a fenyegető bukást s ezért késedelem nélkül megkötni a házasságot.

Minél tovább várnak, annál inkább előtérbe kerül annak szükségessége, hogy végre közölje lányával a megegyezést, melynek költségeit neki kell viselnie. Vajjon hogy fogadja majd? Bizonyosan számított az ígért hozományra, hogy könnyítsen vele a háztartás terhein, vagy legalább

személyes kiadásait fedezze vele . . . Mikor Lerbier ur erre gondolt, lehorgasztotta fejét... De amint átmertek a szalonba, újra felkapta a kobakját. Felesége elmondta neki John White bőkezűségét... Apróra elbeszélte magának a dolgot.

— Ej, ej — jelentette ki, — irni fogok ennek a mecénásnak, köszönetet mondok neki és meghívom, hogy látogassa meg a gyárat! Még dejeunerre is itt lehet tartani azon a napon.

Ragyogó kilátás nyílt meg előtte: nem csikarhatna-e ki előnyöket Vignerettől, ha szembehelyezné vele White-t, vagy megfordítva. Nem is számítva, hogy társul venné magához a dologban Ransomot és Plombinót . . . Elégedetten dörzsölte a kezét. Ezt a dolgot meg kellett fontolni. Arról megfeledkezett, hogy Monique szerelme már mint kijátszott kártya szerepel a játszmában. Ha erre gondolt volna, nem is törte volna tovább a fejét. Üzleti ügyekben gyilkos volt már a gyöngeksége.

— Szerdán, mit szólsz hozzá, kedvesem, meg lehetne hívni Plombinot és Ransomot is, a földmivelési miniszterrel . . .

Monique közbekiáltott:

— És Lucient! . . . Miért hagynád ki őt? Mikor a találmányodról van szó . . .

— Lucient is, természetesen!

Monique felhasználta az alkalmat, hogy apja szivarra gyújtott, miközben a nők a kártyaasztalhoz ültek egy parti beziguehez. És akaratlanul is elárulva gyötrő töprengését, így szólt:

— Nézd csak papa! Ha már Lucienről van szó, mulatságos levelet kaptam ma este . . . egy névtelen levelet.

Lerbierné odafordult:

— Ez klasszikus! És mit tartalmaz?

Monique röviden elmondta, le nem véve apjáról

tekintetét. Sirás szorongatta a torkát, míg beszélt. Lerbier ur égneke emelte két karját, de nem felelt.

— Végre is papa, ha a vád igaz volna, ha csak ugyan volna a Vaugirard-utcában valami Lureau kisasszony.

Apja csak olyan félig őszinte meggyőződés-sel jelentette ki:

— Elhiheted, hogy csak tudnám. Az ember nem adja ugy oda a lányát valakinek, hogy előbb teljes tájékozódást ne szerzett volna róla...

Monique fellélekzett:

— Biztos voltam benne. Ugyanigy áll azzal a Cleoval is, nemde?

Lerbier óvatosan tapogatódzott előre, mert érezte lába alatt a veszedelmes talajt. Megnyugtatta leányát:

— Elképzelheted, hogy egy harmincötéves férfi nem élt mindig remete életet... Nem mondom én, hogy a vőlegényednek nem voltak apró kalandjai, mint másoknak... Oh egész jelentéktelen kis kalandok. De mindennek vége, mindez el van temetve, a legényéletével...

— Van még valami, ami nyugtalanít. Ez a levél azt mondja, hogy Lucien, mikor engem elvesz, üzletet köt... Nem látom, miféle üzlet lehet az.

Lerbier megvakarta a fejét. A kényes pillanat elérkezett...

— Üzletet? Nem, Isten uccse, nem. Biztosíthatlak, hogy ebben a kérdésben nagyon előkelően viselkedett, sőt csaknem félre tett minden önérdéket. Ide hallgass, kedvesem. Vallomással tartozom neked. Ugy számítottam, hogy a napokban közlöm veled, mert ugy illik, hogy teljes legyen köztünk az egyetértés, mielőtt házassági szerződésedet aláírnók. Te most alkalmat adsz erre... Hát nézd csak: tudod, hogy Lucien, mielőtt vőm lenne, társam lesz. Tudod azt is, milyen nagy

értéke van találmányomnak . . . Nem beszélek arról, hogy egész életemet fölfedezésének szenteltem, sem arról a sok megfeszített munkáról, amely sajnos benne fekszik . . . Ez nem csak tenger fáradságba került, hanem sajnos, igen nagy pénz-áldozatba is . . . Hogy célt érjek, bizony sok, sok pénzt kellett kidobnom; tőkénknél több mint felét igénybe vettem . . . És ha most készpénzben kellene kifizetnem a hozományodat, amint reméltem, hogy megtehetem, zavarban volnék, nagy zavarban . . .

— Oh apám, hát mért nem mondtad ezt nekem!

— Bántott a dolog. Erre a vőlegényed, aki tudta, hogy zavarban vagyok, önként felajánlotta nekem, a súlyos ipari válság ellenére is, amelyen mindnyájunknak át kell esnünk, hogy lemond az ötszázezer frank kifizetéséről . . . természetesen csak úgy, ha te is beleegyezel . . .

— Kész örömmel, apám, hogyne!

— . . . és meghagyod nálam az összeget, hogy én rendelkezsem vele.

Monique megcsókolta apját.

— Ez nagyon helyes . . . De mért nem szólt ő nekem erről?

— Jobbnak látta, hogy én magam tegyem meg. Megérted, ez valóságos mentődeszka számomra. Sőt most egyszerre látni fogjuk, hogy egész maguktól jönnek más kínálkozó ajánlatok is: White, Ransom, Plombino . . . Magától értetődik, hogy csak kölcsönt adsz nekem. És nem vesztett pénzről van szó, erről biztos lehetsz. A jövő fölséges, fölséges. Láthatod, kicsikém, hogy Lucien, mikor beleegyezik, hogy úgy vesz el, ahogy az Isten megteremtett, vagyis ebben a pillanatban egy fillér nélkül, úgy viselkedik . . . mint ahogy bizonyos voltam benne, hogy te is viselkedni fogsz . . . Ugy bánik velem, mint a tulajdon fiam. És hogy viselkedik

veled szemben . . . Csak vess számot magaddal! Nem sok asszony dicsekedhetik el rajtad kívül, hogy szerelemből veszik el.

Monique, mikor az első lelkesedés heve elpárolgott, gondolkozni kezdett a dolgon. Vége volna Lucien ajánlatával annak az anyagi függetlenségnek, amellyel magát áltatta? Született büszkeségét bántotta az a tudat is, hogy férje úgy veszi el, hogy nem visz egyebet a házhoz, mint jószándékát és égő munkakedvét . . . Mégis meg volt hatva, vőlegényének gyöngéd érzelmeitől és viselkedésének tapintatosságától . . .

— Ez kedves tőle, ugy-e mama, — mondotta.

Sylvestre néni, aki figyelmesen hallgatta a beszélgetést, megkérdezte:

— Szabad nekem is egy szót szólnom. Biztos vagyok benne, hogy összeütközésbe kerülök mindenkiel. Mindegy. Én kimondom, amit gondolok. Nemde, Vigneretnek egy milliót kellett jegyeznie a társulási szerződésben?

Lerbier ur összeráncolta a szemöldökét:

— Igen. Mért kérded?

— Így hát, mikor lemond az ötszázezer frankról, amely nem is az övé (mert Monique úgy megy férjhez, hogy kiköti a vagyoni szétválasztást), neki magának legalább is ennyivel kevesebbet kell kifizetnie?

— Nyilvánvaló!

— Csak ezt akartam tudni.

— Micsoda gyanut forgatsz a fejedben? — kérdezte Lerbierné.

— Semmit, semmit . . . Csak megállapítom, hogy ez a művelet mindenkinek jó ebben a válságos időben.

— Hogyhogy? — mondta Monique.

— Jó az apádnak, mert rendezi a viszonyait . . . jó a vőlegényednek, aki féláron jut be társnak

és tetejébe még a nemeslelkűt játszhatja veled szemben, és jó neked, mert te megkoppaszta az egészre ament mondasz . . .

Monique elnevette magát:

— A néninek van egy kis igaza. Alapjában, apám, a számításaidban te annyit nem törődtél velem, sem egy, sem más tekintetben, mintha nulla volnék. — Ez bántó!

De azért olyan boldog volt, hogy egy kis áldozatot hozhat azokért, akiket szeret, — pénzáldozatot az egyikért, másikért pedig büszkeségének feláldozását, — hogy minden önző szándék elhomályosodott előtte. Az öröm, hogy adhat, épen úgy megrészegette, mint az, hogy ő is kap valamit. Alig várta már, hogy Lucien megérkezzék és köszönetet mondhasson neki, kissé megcsipkedve közben. De mennyire váratott magára!

Az ingaóra tizezt ütött.

— Lucien késik.

De nyomban rá összerendezte.

— Ez ő.

Mielőtt bárki hallotta volna, ő szinte delejesen érezte meg vőlegénye érkezését. Mintha lelkében visszhangzottak volna közeledő léptei . . . Végre, megszólalt az előszoba csengője.

— Ugy-e megmondtam.

Maga ment a szalon ajtaját kinyitni és kézenfogta vőlegényét.

— Tessék, uram! Szép, hogy eljött . . .

Lucien tétova nyugtalansággal kezdett érdeklődni.

— Semmi mentegetődzés! Először is elkésett. Azután meg férjem uram megengedi magának, hogy úgy rendelkezék velem mint közönséges árucikk! . . . Ön már is kezd engem semmibe venni, uracskám?... És ha én követelném a hozományomat?

Lucien megérezte a szemrehányó kötődésben a szerelmes, boldog odaadást. Azonnal felragyogott az arca. Ez magától is menni fog . . . De itt van még az az átkozott Cleo . . . Az még kemény dió lesz . . . De eltitkolta nyugtalanságát és szinte tüntetett erőszakolt gyöngédségével.

Monique tartózkodás nélkül átengedte magát a gyönyörűségnek, hogy szeretheti és bámulhatja vőlegényét. Lucien maga volt szemében a megtestesült szépség és erény. Álmai fénytörő prizmáján keresztül látta. Bizakodó természet volt, amely első ugrásra tullendült a rendes mértéken, de mindjárt kész volt a visszavonulásra, a hátra ugrásban éppen annyi szertelenség nyilvánult meg nála mint az előrelelendülésben . . .

Miközben Lerbier ur azzal az ürtüggyel, hogy nagyon érdekli a bezigue, letelepedett felesége és Sylvestre néni közé, Monique és Lucien szokás szerint a kis szalonba mentek át, ahová minden este félrevonultak . . .

Letültek egymás mellé a nagy pamlagra, a boldog órák szentélyében, meghitt beszélgetésbe merülve . . . Itt élte át Monique az első csókok villámterhes perceit, amelyeknek, a végső nagy ajándék előtt, egész lelkével adta át magát . . .

Most megfogta Lucien kezét és mélyen a szemébe nézett:

- Istenem, egy kérésem van magához.
- Már előre teljesítve van.
- Ne nevéssen, komoly dolog.
- Hát csak ki vele.
- Soha, de soha ne hazudjék nekem.

Lucien veszedelmet szimatolt és védelmi állásba helyezkedett.

— Ez az állandó vesszőparipája. Tudja, hogy már kissé kellemetlen.

- Bocsásson meg nekem, Lucien. Én szinte

vallásos hittel vetettem magába minden reményemet. Nagyon meggyötörne, ha csalódnom kellene benne... Az én szememben, ezt már mondtam magának, csak egy megbocsáthatatlan dolog van a világon férfi és nő közt, akik szeretik egymást. Ez a hazugság... a csalás!... És jól értsen meg, mikor azt mondom csalás: még meg lehet bocsátani, azt a megtévelyedést, azt a hibát, amelyet megbánnak és beismernek!... De nem lehet megbocsátani a hazugságot. Ez az igazi csalás. Ez megalázó, ez hitvány...

Lucien egy fejbólintással hagyta rá a dolgot. Most nem volt szabad pillanatra sem kiesnie szerepéből.

— Bocsásson meg, ha kissé ideges vagyok. Mikor haza jöttem, névtelen levél várt, amelyről csak annyit mondok magának: elégettem és egy szót sem hiszek abból, amit tartalmazott.

Lucien összeráncolta szemöldökét és nagyon nyugodtan mondta:

— Rosszul tette, hogy tűzbe dobta azt az ocsmányságot! Talán érdekes nyomokra akadtunk volna benne, amelyek lehetővé tették volna, hogy megszégyenítsük a szerzőt...

Monique a homlokára ütött:

— Maga azt gondolja, férfi volt? Hogy én erre nem gondoltam!

Szemrehányást tett magának, hogy valami női bosszura gondolt. Vőlegénye magatartásában és ebben az előre nem sejtett tanácsban hiszékeny lelkével elég bizonyítékát látta annak, amiben egyébként sem volt semmi kétsége.

Lucien hozzátette:

— Bármit irtak is magának, szükségtelen esküvel erősítenem, hogy hazugság.

Monique szájára tapasztotta a kezét:

— Egy pillanatig sem hittem benne.

Lucien sorra csókolta a remegő ujjacskákat. És megnyugodva jelentette ki.

— Ebben bizonyos vagyok . . . Szavamat adtam már magának. És attól a perctől kezdve, hogy a kezét nekem ajándékozta, én hű szívet adtam magának cserébe érte.

Azután suttogóra fogta a hangját:

— És tegnapelőtt óta, drágám! . . .

Csillogó szemmel nézett a leányra. Az pirulva hajtotta fejét a férfi erős vállára. Egész testében megremegtette ez az emlék. És ekkor elragadtatott tekintettel pillantott fel a férfira. A vágy borította rájuk édes varázsát . . .

A férfi minden hátsógondolat, minden lelkipurítás nélkül hajolt rá a nyitott szájra, mint valami virágra és hosszú, mély csókkal rápecsételte a hamis esküt.

Monique, hunyt szemmel, adta vissza a csókot.

#### IV.

Sylvestre néni, aki nem nagyon volt szokva Páris nyüzsgő forgalmához, nyugtalanul figyelte az autó gyors siklását, a villanyosok, teherkocsik és takszik kusza nyüzsgésében. Egy-egy autobus berregésére mindig újabb meg újabb *Juj Istenem* szaladt ki a száján. Monique megfogta és megszorította a kezét.

— Ne félj semmit. Marius jól vezet.

A tegnap esti kimagyarázkodás óta, minden szónál mosolygott. Mialatt Lucien az éjszakát kedvesével töltötte, ő egy gyermek gondatlan, tiszta álmát aludta. Az ébredése tele volt zengéssel. És most előre örült a látogatásnak, melyet Vignabos egyetemi tanár urnál készültek tenni.

Kényelmesen elhelyezkedve a kocsiban, amelyet

Lucien, — az ő Vigneretje, — adott kölcsön, Monique valami elégtételfélét érzett, hogy most ő vezetheti be a nagyvilágba a derék öreg hölgyet, aki nevelte s akit a kor s az otthon ülő vidéki élet lassankint egész a zárkózottságba száműztek.

— Emlékszel még, — szólta Monique. — Elisabeth Meere-re? Zabeth-ra? A múlt hónapban viszontláttam... Mint lady Springfielddet, két szép gyermeke van s a férje államférfi. Zabeth teozofus lett és spiritiszta.

Sylvestre néni csak vállat vont:

— Ha az ember Istenhez közeledik, eltávolodik az emberektől. Az igaz, hogy Zabeth sose szeretete őket tulságosan.

Monique elmosolyodott Elisabeth Springfield új miszticizmusának meghatározásán és ellentétékép eszébe jutott öccse, a csinos Cecil Meere, aki nagy „emberbarát” volt és úgy mellesleg műkedvelő festő.

— Cecil éppen az ellentéte.

Sylvestre néni sópánkodni kezdett.

— Biz úgy van. Betegség ez, eltévelyedés!... Vagy csak azért látom én annak, mert már öregszem? Nem tótágast áll itt minden, iszonyodom a te Párisodtól. Éljen az én kis zugom!... Ah már itt is vagyunk a Medicis-utcában... 23... 29... már meg is érkeztünk.

Monique éppen úgy örült, mint nagynénje, hogy viszontláthatja Vignabos tanár urat. A vén agglegény híres történettudós, a Collège de France büszkesége és a vidéki nevelőintézet egyszerű igazgatónöje, még attól az időtől kezdve megőrizték a régi jó pajtáságot, mikor együtt végezték tanulmányaikat a Quartier latin-ban. Sylvestre kisasszony, ha csak tehette, szívesen menekült az egészséges gondolkodásnak és a szabad vizsgálódásnak ebbe a tiszta légkörébe.

Mindaketten vidám hangulatban kapaszkodtak fel a Louxembourg-kertre nyíló ötödik emeletre.

A roskatag lépcső, az egyszárnyu ajtó, az előszoba, amelyben már kalapok és felöltők jelezték a tanítványok jelenlétét, minden szerénységről tanuskodott. Monique megértő mosolyt váltott nagynénjével. Többre becsülte ezt a hivatkozásra méltó szegénységet a legpompásabban berendezett lakásnál.

— Oh kedves Sylvestre kisasszony, — kiáltotta Vignabos professzor, meglepetésében egész hátrahagyva a kis sapkát szokrateszi koponyáján. — Nagyon örülök, hogy láthatom. És ön is eljött, kisasszony... Engedje meg, hogy bemutassam Regis Boisselot urat, a regényírót... és Georges Blanchet urat, aki a filozófia tanára Cahorsban, tanítványaim egyike...

És gépies mozdulattal, amely szokása volt, végig huzta kezét kecskeszakállán, mintha onnan huzná elő a beszéd fonálát, a kölcsönös udvariassági aktus után ott folytatva előadását, ahol abbahagyta.

— Épen azt akartam kimutatni, hogy a házasság, úgy ahogy azt polgári társadalmunkban megvalósítva látjuk, természetellenes állapot. Bocsássanak meg, hölgyeim! Blanchet ur a hibás, aki kérdést intézett hozzám, most készülő tanulmányára: *A házasság és a többnejűség*-re vonatkozóan... Tudja, hogy épen most járok a végén az 1914 előtti viszonyokkal foglalkozó *Erkölcstörténetem* utolsó fejezetének... A család eszméjének fejlődéséről szól. Ezekről a tanulmányokról vitatkoztunk.

Egy halmaz könyvre mutatott, amelyek közül Monique futtában elolvasta néhánynak a címét: *A nő és a nemi kérdés* Toulouse doktortól, *A szerelemtől a házasságig* Ellen Keytől, stb... Egy sárga borítéku könyvön ez állt:

— *A házasságról* — írta Leon Blum.

— Olvastam ezt a könyvet — mondta Monique —, tele van helyes, elmés, sőt mondhatnám mély dolgokkal. De . . .

Érezte, hogy mind a három férfi tekintete rajta nyugszik: Vignabosé mosolygón, a regényíróé ellenségesen és végül a harmadik látogatóé gunyosan, simán.

— Folytassa csak, kérjük rá, — szólalt meg Vignabos szelid jóságával.

És Georges Blanchet felé fordulva:

— Ime itt a váratlan forrás. Használja fel, barátom.

Érezte, hogy nevetséges ezekkel a tudósokkal, ezekkel a lélekbuvárokkal szemben, akik nem ismerték őt és önkéntelenül is védelmi állásba helyezkedtek divatos fecsegése hallatára, a férfi minden előítéletével s fölényük biztos tudatából is erőt merítve. Erre, hiába kérte a két professzor, makacsul elhallgatott. Georges Blanchet észrevette zavarát és udvariasan beszélni kezdett:

— A kisasszony *De-je* elárulja az érzelmeket, amelyeket könnyen le lehet vezetni habozásából, igazán nem kell valami nagy tudomány hozzá. En azon a nézetem voltam Leon Blummal együtt, hogy az emberiség alapjában polygam. Polygamia alatt, a szó tágabb értelmét véve, az az ösztön értendő, amely arra viszi a férfit, hogy egyidejűleg vagy egymásután több nővel próbálkozik, a nő pedig több férfival, míg mindegyik megtalálja azt a lényt, aki választásának végső tárgya.

Moniqueben egyszerre feltámadt a tiltakozás. Csak beszéljen ez az ember a maga, sőt — Lucien kivételével, — a hozzá hasonlók többsége nevében! . . . De föltételezni, hogy a nők . . . Lealázónak érezte magára, hogy a Ginette és Michelle félékkel helyezik egy sorba. Sportokban edzett testével, tiszta szellemével úgy volt szűz, mint



szőke, egész természetesen... És szűz maradt még abban az ölelésben is, mely asszonnyá tette, mielőtt még férjhez ment volna. Georges Blanchet észrevette, hogy nem tetszik, amit mondott. Udvariisan így folytatta:

— Sietek hozzátenni, kisasszony, hogy a nők legnagyobb részének és az összes fiatal lányoknak, akik nem romlottak el, még mielőtt eladó sorba serdültek volna, épen ellenkezőleg egy az érzése, amely a másik végletben, a monogamiában látja az ideált. Csak egy kívánságuk van: hogy egyetlen férfi asszonya legyenek és maradjanak az alatt a feltétel alatt, hogy szeretik őket.

Monique helyeslően bólintott.

— Épen ebből a százados ellentétből, amely a nő eszményisége és a férfi állatiassága közt van, született meg a szexuális anarchiával együtt ez a polygamia, helyesebben polyandria felé törekvő irányzat, amely irányba most viszont a nő fejlődik... Kétségkívül sajnálatra méltó, de szinte végzetes anarchia. Az ön következtetései is ezt bizonyítják, kedves mesterem.

— Félek, hogy úgy van, — sóhajtott fel Vignabos professzor. — Legalább is amennyiben az új nevelés...

Boisselot szippantott egyet rövid fapipájából, melyet Monique beleegyezésével égve hagyott.

Rikácsoló nevetéssel mondta:

— A faláb nem érzi, ha égetik. Nevelés! Ugyan, hát nem nevetséges?... Szigorú értelemben talán még lehetett róla beszélni a háború előtt, de azóta!

Kellemetlen érzés szorongatta őket: a mézárásoknak és rombolásoknak még élénk emléke.

— Akkor hát — kérdezte Monique, akit érdekelt a beszélgetésnek ez a váratlan fordulata, — mit remélhetünk. Ha a férfi, minden kiváltság

és előjog ura, úgy találja, hogy minden tökéletes ezen a legjobban berendezett világon, mit várhatunk a tanítványtól?

Boisselot kitérően vállat vont... A tanítvány — gondolta magában, — már fölülmulta mesterét. Még szívére nehezedtek a lidércnyomásos évek a fronton, míg mögötte fürge kis koboldok rázták a farukat... kórházakban, táncos bárókban... és riasztón szippantott egyet pipájából.

Blanchet tovább folytatta:

— A kisasszonynak igaza van, a polygamia a nők szemszögéből nem annyira ösztön, mint inkább reflex, nem annyira ok, mint inkább okozat. Bomlasztó reflex, kellemetlen, káros tény, de ha szigorúan igazságosak akarunk lenni, nem vitathatjuk el, hogy joguk van a gyakorlásához. Amennyiben, s ezt be kell ismernünk, más a házasság és egészen más dolog a szerelem, azaz a nemi ösztön is... De nem tudom, beszélhetek-e...

— Csak folytassa, uram, — vágott közbe Monique, — ha visszariadok is bizonyos eszméktől, a szavaktól nem félek.

A tudós meghajolt.

— Összeboronálni a házasságot és a szerelmet annyi volna, mint összeházasítani a tüzet a vízzel, a vihart a napfénnel. Nem mondom, a házasság és szerelem is találkozhatnak. De ritkán és nem hosszú időre.

— Köszönöm szépen. Én pedig két hét múlva, ahhoz megyek nőül, akit szeretek!

— Ön az a kivétel lesz, kisasszony, amely megerősíti a szabályt. Hány Daphnis és Chloe vedlik át a házasság életben Philemonná és Baucissá? Nagyon kevés. Vagy akkor is csak némi kisiklások után!

— Hová akar ezzel kilyukadni?

— Oda, hogy helyes és okos dolog volna, ha hagynák, hogy a lányok is élhessék a házasság előtt a maguk garszonéletét. Valamennyiből a legjobb feleség válnék, ha kitombolta magát.

Monique hangosan felkacagott:

— Szerencsére nem minden ember gondolkozik így, mint maga. Különben hoppon maradnék.

— Pedig mégis csak ez volna határozott lépés egy igazságosabb társadalom felé. Nem is számítva, hogy így kölcsönösen könnyű szerrel megszabadulunk a féltékenység szörnyű terhétől. Megszabadítani a szerelmet a kölcsönös birás rögeszméjétől, az öröktulajdon képzelt jogától, nem volna-e ez végeredményében, csupa áldás és jó-tétemény. Az emberek azért házasodnának, hogy boldogan fejezzék be életüket. És hogy gyermekeket hozzanak világra. Ez többet érne, mint hogy ostobaságokat követnek el.

Regis Boisselot a foga közt dörmögte:

— Szerelem féltékenység nélkül! Annyi volna, mint test lélek nélkül. És épen olyan a te házasságod is szerelem nélkül. Ez aféle fojtógáz keverék: két érdek, két fáradtság. Ez nem az, ami a jövő társadalmát megszépíti. Az aztán nagy érdem, együtt maradni, mikor már nincs lábunk.

Monique élénken helyeselt;

— Blanchet ur házassága menedékház nyomorékok számára.

— Bocsánat, kisasszony, — tiltakozott élénken a professzor pirulva, — ami engem illet, én épen megfordítva gondolom, vagyis, hogy nincs igazi házasság, helyesebben mondva, egyesülés, csak ha a felek szeretik egymást és csak addig van, amíg egymást szeretik. És csak azt föltételezem, hogy ennek az egyesülésnek több kilátása lesz tartósságra, ha férfi és nő a helyzet ismeretével megy bele. Az én szememben nem a külső for-

maság számít, hanem a lényeg. A szabad egyesülés nekem épen annyira megfelelő volna, mint a házasság, ha törvényeink úgy védenék abban a kicsinyek jogát, mint emebben.

Most Vignabos professzor is fölemelte szavát:

— A szabad egyesülés elméletben csakugyan a legszebb szerződés. De Blanchetnak igaza van; ott vannak a gyermekek is. A házasság legalább is biztosítja őket. A szabad egyesülés, a mai állapotában, feláldozza.

Boisselot lehorgasztott fővel, sötétén mondta:

— Nos hát, akkor meg kell változtatni a törvényeket, mert az egyének életcsöppjeinek adójára való számítás tágabb értelemben államérdek. Természetesen lehetőleg minél több gyermeket!

Hunyorított a szemével:

— A legközelebbi háborúra.

— Jól tudhatja — vetette ellene Blanchet, — hogy Franciaországban a törvények csak az erkölcsök változásához igazodnak.

— Akkor ezen a ponton mindnyájan meggebedhetünk.

Vignabos szakállát csavargatta:

— És Renan képe, fiacskám? Az élők csak a holtak hidján járhatnak.

Csönd támadt... Elsőnek Sylvestre néni adta meg a választ:

— Amit Blanchet tanár ur rendszere ellen föl lehet hozni az, hogy nem oldja meg, hanem ellenkezőleg még jobban összezabozza (legalább is, amennyiben az állam nem frissíti fel törvénykönyvét) a gyermek amugy is kényes problémáját. Ha a fiatal lányok ilyen nagy szabadságot kapnak, azonkívül, hogy egyenesen neki megyünk az uton-utfélen való kölykezésnek...

— Bocsánat, — jegyezte meg Vignabos professzor, — a mai erkölcs, vagy inkább erkölcs-

telenség az, amely egyenesen belehajt a kölykezésbe. Ha kevesebb volna a nőben a századok óta visszafojtott hajlam, bizonyára nagyobb volna a világon a szekszuális egyensúly . . .

— Mindenesetre több volna a törvénytelen születés és következésképp a megoldhatatlan helyzet. Nem találja, hogy már így is elég a magzatelhajtás? De mindenesetre éppen elég a természetes és házasságon kívül született gyermek.

Georges Blanchet mosolygott:

— Ugy van, asszonyom. De meg lehet arról is győződve, hogy — ejnye minek is nevezhetnék ezt az emancipált nőt? . . . a . . . a garszonlány a jövőben . . .

— Oh nem, — vágott közbe Monique, — kissé magam is garszonlány vagyok. De esküszöm, hogy egyetlen egy nincs bennem azokból a hajlandóságokból, melyekről ön beszél.

— Oh kisasszony, a holnapi garszonlány éppen oly kevésbé fog hasonlítani a maihoz, mint amennyire ön nem hasonlít husz év előtti testvéreihez. Gondoljon arra, milyen változást idézett elő a forradalom, és a világrendnek milyen változása megy végbe csak egy nemzedék életében! Nos hát ez a garszonlány csak azt teszi, amit a garszonember. Egy lépéssel tovább megy Malthus iskolájában, ennyi az egész. Nem is beszélve arról, hogy valami sokat nem kell már tanulnia! . . . A születések száma egyre csökken. És mi ennek az oka? Nemsokára meglátjuk, hogy csak a hülyéknek lesz akkor gyermekük, mikor nem akarják. És a csábítók egyszerre nem lesznek majd olyan elővigyázatlanok és ostobák.

— De hisz amit ön hirdet, az a világ vége, — kiáltotta elképedve Sylvestre néni.

— Nem, asszonyom, csak egy bizonyos világ vége. A szerelmi bűnöknek, a képmutatásoknak és előíté-

letnek a vége. A visszatérés a természethez, amelynek rendjét a mai házasság kijátsza és félreismeri.

— Remélem, — tréfált Monique, — nem erre a filozófiára oktatja tanítványait?

Fölkelt. De mikor hallotta, hogy Regis Boisselot a szekszuális kérdéssel kapcsolatban azt kérdi Vignabostól, mi a véleménye Freud *Bevezetéséről a pszichoanalízisbe*, hegyezni kezdte a fülét, mert mulattatta a dolog.

Miközben az öreg mester megváltoztatott főtartással válaszba kezdett, melynek minden mondata után azzal tett pontot, hogy csavarintott egyet a szakállán, figyelmesen elnézte ezt a három férfit, akik annnyira különböztek az ő megszokott társaságától.

Hármuk közül a legrokonszenvesebb, kétségkívül Vignabos volt, kissé hajlott háta, kurta nadrágba bujtatott rövid lába, göndör haja és rezes arca dacára . . . A szemében valami olyan tisztánlátás és olyan jóindulat csillogott és száját árnyaló ráncban valami olyan megbocsátó szelidség, amely valóssággal fénybe vonta egész lényét.

Ami a többit illeti: ez a Boisselot, akinek, mint emlékezett, egy igen érdekes, keserű és mégis izgalmas regényét olvasta, az *Őszinte szíveket*, — akármilyen értelmes dolgokat mondott is a féltékenységéről és a szerelemről a házaséletben, — (Monique ilyeneknek találta őket, mert megegyeztek saját érzelmeivel) sohasem tudott volna megbarátkozni az eleganciának ilyen teljes hiányával. Regis Boisselot, aki csupa izom s hozzá hatalmas szál, eres kezű, dult arcú, akinek sárga bogaru, macskaszeme különösen meredt tágra s májfoltos képén úgy állt a vörös szakáll, mint a tüskés disznó szőre, szinte ragadozó állat benyomását keltette, amelynek gyöttelelem, hogy gyöngéd szív lakik benne. Érdekes fickó volt, akivel lehetett rokonszenvezni.

Ami az ékesszóló tanárt illette! — Vékony dongáju, dísztingvált kis ember volt, az arca csupasz, mint valami fiatal püspöké... Monique nem is ügyelt tanáros külsejére és szkeptikus szerénységére, amely affektált volt nála. Rettenetesen untatta ez a Blanchet. Nemeslelkű ember volt? talán elméletben igen. Különben csepegett róla a tudatos önzés. Az eszmék ellenére, amelyekkel ügyesen dobálódzott s amelyek, akármit mondott is, gyakran találkoztak az övéivel, Monique illetlennek, szinte személyes sértésnek találta véleményét a házasságról általánosságban, s a magáéról egyénileg. Igen, ő kivétel lesz, akármit gondol is róla ez a harcias kedvű vitatkozó. Az engedmények ellenére, amelyeket csak szónoki fogásból tett neki, nyilvánvaló volt, hogy semmit sem látott meg igazi lényéből. Milyen komoly, milyen kitartó szándék lakik benne, amellyel fel tudja majd építeni és meg is tudja védelmezni boldogságát.

Összerezzent. Vignabos hangja elhallgatott.

— Mindent egybevetve, — szólt Boisselot, — hogy kellőképpen tájékozva legyek *Freud* felől, elég Jules Romain tanulmányát elolvasnom.

— És ugyanannyit fog tudni a lélekelemzésről, mint én, — mondta Vignabos, — sőt talán még világosabb képe lesz, — fejezte be Monique felé fordulva — az emberi lény lelki tartalmának elemzéséről. Micsoda éjjeliedényfilozófia, barátaim. Csak legalább maga *Freud* professzor hinne osztrák bölcsességében, amely különben semmi ujat nem talált föl. Lásd a Zürichi-Iskolát. A tudományban és irodalomban mi csak inkább feldolgozók vagyunk mint feltalálók.

— Maga mindig csak a régi, — jelentette ki csodálattal Sylvestre néni. — Egyszerű, mint minden nagy tudós.

— Na, na, na.

Erősködött, hogy a legnagyobbak is, ha nem korlátozzák magukat speciális területre, tüstént eltévednek a megismerés végtelen mezején. „Nem látunk semmit jól, csak amit mikroszkop alatt bontunk izeire. És még fecsegnek . . . *de omni se scibili* — ma a Bergsonismusról, holnap Einstein elméletéről — a társaságbeli emberek, s a csekély rakományú kritikusok dolga ez.“ Azután érdeklődött a többiek munkája iránt, lelkesedett a fiatalok kutatásaiért.

— Na, mi a véleményed? — kérdezte Sylvestre néni a lépcsőn.

— Vignabos bájos ember, de a többi . . .

— Téged nehéz kielégíteni, — mondta szemrehányón, elfeledve, hogy az ő zárkózott öregsége már egészen másképp lát, — Georges Blanchet is igen kedves. Regis Boisselot pedig eredeti. De annyit csak ismerj be, hogy kellemesen telt ez az óra. Ha az ember meggondolja, hogy annyi idegent, sőt párisit is egyéb sem érdekel a világon, csak a Montmartre.

— Ez igaz. A Montmartre dombja eltakarja előlük a Collège du France-t.

## V.

A függöny lement a Menelaus első felvonása után.

— Mulatságos darab, — állapította meg Mme Lerbier lányához fordulva.

— Fúj!

— Benned az ellenmondás szelleme lakik.

Felhuzta ruhája lecsuszott vállát, amely födetlenül hagyta a sima gömbölydedségeket.

— Szép közönség, — folytatta Lerbiené, végigjáratva lorgnette-jét a nézőteren, — meglátszik, hogy karácsony estéje van.

A Kosmos-Színház, amelyet nem rég nyitottak

meg nemzetközi operettek előadására, emelkedő ivben futó, zenekari üléseivel és nyílt páholyos erkélyével teljes fényében ragyogott. A karácsonyi fénytűzést fokozta az, hogy bemutató is volt Alex Marlyval, Ménelaus szerepében. A férfiak fekete frakkban. A hölgyek kivágott ruhában. Nem csak a fiatal, tünde testek virágzó bársonyán, hanem a pettyhűdt, állott huskirakatokon is csak úgy csillogott a sok gyöngycsepp és gyémántrózsza. A kevésbbé kíváncsi testek épenugy, mint a legtökéletesebb szépségűek, egyformán kérkedtek a hónaljak árnyas horpadásával az erősen kivágott, könnyű ruhákban. Olyan volt az egész, mint valami rabszolga vásár, ahol rabnőket állítottak ki a műkedvelők és kereskedők szakértő szeme elé. Ezek kéjes pillantással méregették a derekakat, a telt karokat, amelyek boldogok voltak, hogy meztlenül lehetnek s a felkinálkozó kebleket puha fészükben. A hatalmasan feltornyozott frizurák, a kéken villogó feketétől a lencsőkékig, az élesvilágításban sápadozó festék azt a benyomást keltették, mintha szép arcok helyett csupa kipingált lárvát állítottak volna ki. S az egész izgett, mozgott, csillogott, fecsegett a kábitó hőségben, amelyben a virágkivonatokból áradó erős illat összevegyült az emberszag bestiális büzével.

Kezek integettek egymásnak, fejbólintásokkal váltottak jeleket. Lerbierné fölfedezte a zenekari üléseken Plombinot új parókájában, Merlin tábornoknét és férjét, aki egyenruha nélkül úgy festett, mint valami vén irodaalkalmazott. Madame Hutiert, az egykori, hihetetlenül névtelen miniszterrel, a két Lothot, apát és leányát, akiknek neve, kétségtelenül rágalmozó gyanúsításra adott alkalmat... Cecil Meeret, aki előkelő neuraszténiájában sülyedve, eszmélni próbált kissé, hogy távolról üdvözlét küldjön Monique felé.

— Nézd csak, — szolt Lerbierné, — ott . . . a zárt páholyt az oszlop mellett . . . Bardinotné és Jaequetné ül benne . . . Michelle köszönt neked. Ki van vele?

A férfi épen megfordult. Monique elmosolyodott:

— Max de Laume.

— Antonius . . . Mit keres az ott? . . . Michelle-nek udvarol? . . . Nem. Michelle d'Entraygueshez megy nőül. . . Talán az anyjának a George Sand-dij miatt? . . . Nem. Afelől biztos, hogy megkapja . . . Akkor hát Ponettenek . . . Ej, ej! . . . ha jól látom, Ransom Abraham de Rotschild páholyában van. De nem látom Leot . . . Csakugyan azt forgatná fejében nemzeti nadrágbolondunk, hogy lovagot változtat.

Mosollyal kísérte rossznyelvűségét. Akár hogy hizelgett neki, nem szerette ezt a „nagy zsidónőt. Igaz, hogy kellemes jelenség volt gazella szemével és ábrándos arcával . . . Nagyon megszokta a csuszó-mászó modort is. — De Lerbierné visszatásítónak találta azt a közönséges és fáradhatatlan buzgalmat, amelyet Bardinotné fejtett ki, hogy férjét minden lehető eszközzel fölfelé tolja. Bardinot, aki kis hivatalnok volt a pénzügyminiszteriumban, botrányos gyorsasággal bekerült számfelettinek az elnöki osztályba és innen egyenesen aligazgató lett. Majd megállás nélkül a miniszter magántitkára, azután a személyi ügyek igazgatója s végül főfelügyelő. Most pedig arról volt szó, hogy elhagyja a közigazgatást, hogy egy nagy bankhoz menjen át, amelynek elnöksége épen most ürült meg s ahová Ransom segítségével . . .

— Megdöbrentő az az út, — rikácsolta Lerbierné, midőn a barátnők „a kedves Ponetteről“ beszélgettek egymás közt, — amelyet a férjével meg tudott tétetni csak az által, hogy térdre ereszkedett. — Vagy más alkalommal: „Ugy tud

kezet nyújtani, hogy a férfiak nem képesek neki ellenállni." De Bardinotnak sikerült karriert csinálnia. S ez az eredmény elvette az élet a legcsunyalább célzásoknak is.

Lerbierné visszaemlékezett rá, mit mondott a rossz nyelvek szerint Ponette, midőn először hallott beszélni Antoniusról... Ugyan, minek?

— Most már biztos lehet felőle.

— Milyen rossznyelvű vagy mama, — jegyezte meg Monique. — Megyek, meglátogatom Michellet.

— Juttasd eszébe az anyjának, hogy várom holnap, Hélène Suze-zel, Glaridge-nél uzsonnázunk.

Monique könnyed léptekkel haladt végig a folyosókon s közömbösen ment el a pillantások mellett, amelyek utközből valósággal levetkőztették. Undorodott ezektől az „igazán párisi“ összejövetelektől, amelynek fényes felszíne nem tudta eltakarni előtte a kloakát... Csupa eladó test, csupa megvásárolható lelkiismeret... Hála istennek, mégis csak voltak — mint Georges Blanchet délután mondta —, kivételek. Ő maga, egy Lucien, egy Vignabos, egy Sylvestre néni, bizony az ujján megszámlálhatta őket.

Monique nevetett magában arra a gondolatra, milyen arcot vágott volna a néni a kettős kép, a színpad és a nézőtér láttára, ha hallgat a nővérére, aki minden áron el akarta csalni a Menelaus előadására!... Milyen okos gondolat volt a nénjétől, hogy elment Vaucressonba, ahol nyugodtan eltöltheti az estét és karácsony napját Ambratnénál...

Még egy barát a Vignabosok fajtájából! Harcos feminista. Ambratné, tanárnő volt a versaillesi lyceumban, de tudott időt szakítani arra is, hogy megalapítson és igazgasson egy talált gyermekeket gyámolító jótékony egyesületet. Ami mind nem akadályozta meg abban, hogy csodálatosan meg-

értő élettársa legyen férjének, aki mérnök volt... Monique maga elé képzelte mind a hármukat, amint a lámpa alatt beszélgetve várják az éjfélt, hogy egy pohár vouvrayival öntözzék meg (Ambrat ur Toursból való volt) a töltött ludat és a véres hurkát. Irigyelte fenkölt munkában eltöltött életüket, egyszerű örömeiket... Miután Luciennel úgy sem találkozhatott, el kellett volna kísérnie Sylvestre nénit és vele befejezni ezt a napot, amely olyan fölségesen telt el.

Végiggondolta magában az egészet: látogatás a Médicis-utcában; a vakond bunda és a mormota cape megrendelése a szücsnél; találkozás Lucien-nel a Suchet boulevardon, hogy kiválasszák a Pierre de Souzaies tervezte butorokat (a nappali és könyvtár nem volt rossz) ... és azután, folyton a kitünő vénlány sugárzó tekintetétől bera-gyogva a tea a Ritzben.

Mikor elváltak, Lucien olyan kedvesen ismételte, mennyire bántja, hogy nem kísérheti el a színházba és hogy nélküle kell vacsoráznia... De végkép nincs rá semmi lehetőség, a belgák még reggel is telefonáltak neki. Ő viszont megígérte neki, hogy ha nem találkoznának, mielőtt az előadásnak vége van, egyenesen haza megy. Ha szülei kitartának a mellett, hogy amint tervbe vették, Mme Bardinot-val mennek vacsorázni és amint biztosra vette, Ransom-mal és Plombinóval, nos hát ez a banda mehet nélküle és vége.

— Szabad?

— Gyere gyorsan — kiáltotta Michelle, mikor megpillantotta.

Michelle, aki kicsike, gömbölyded és olyan halvány szőke volt, hogy a haja csaknem szintelennek tetszett, a páholy háttérében épen valami izgalgó történetet beszélt el Max de Laume-nak, ez csillogó tekintetükön látszott.

— Várj, — mondta Monique, — hadd köszönök előbb az öregeknek.

Mme Jaquet, — letéve tiszteletére látócsövét, amellyel úgy mustrálta végig a jelenlevőket, mint valami uralkodó a csapatait, — kecsesen megigazitotta fehér parókáját. Madame Bardinot egy pillanatra elkapta fejét a freckelő vallomások esőjéből, amellyel Ransom fogatlan udvarlása elárasztotta. Ransom mindig megtette nála rendszeres, rövid látogatását. S az asszony évek óta megszokta már, hogy fogadja.

— Igazságos váltság — mondta magában Monique, — igen, ez jó szó, — a bankárért és aranyesőjéért . . . Ransom volt Bardinot-n kívül az egyetlen férfi, aki állandóan kitartott Ponette mellett, aki minden hat hónapban változtatta a kedvesét. Többi viszonykája, melyet hetenként vagy naponta változtatott, nem tartott tovább, csak míg ki tudta belőlük préselni a különböző előnyöket, melyeket nyujthattak.

— Meg sem kérdezem, mi hír Bardinot urról. Tudom, hogy tanácsülésben van.

Ponette kieszközölte a Tanács elnökénél (akinek rokonszenvét Plombino közvetítésével szerezte meg), hogy férje, mint kiváló pénzügyi szakértő tagja legyen a francia delegációnak a Legfőbb Tanács huszonhetedik ülésén . . .

— Nos gyermekeim, — mondta Monique, visszatérve a páholy mélyére, — ti csak nem mutatkoztok. Elég ránézni de Laumera.

— Ugy is van, — ismerte be a férfi.

És Cecil Meere-re mutatva, aki spleenes arccal, még a szokottnál is utálkozóbb tekintettel ült helyén a zenekari ülések egyikén :

— Ezen a gyászos pofán mulatunk.

Monique megjegyezte:

— Soha nem sülyedt még ilyen mélyre.

Felkacagtak. Michelle diadalmasan állapította meg:

— Ezt igazán elmondhatod!

És mikor Monique érdeklődni kezdett miért, nem sokat kérette magát, újra kezdte elbeszélését:

— Képzeld, ma délután a Loth-lánynál teáztam. Öten vagy hatan voltunk. A megszokott zöld fiatalok... Az egész trupp, Ginettet kivéve. Ő azt hiszem Hélène Suze-zel együtt Ánika Gobronyhoz volt hivatalos valami hangversenyre. Kamarazene volt, innen is látom... Találkát adtunk Cecilnek is, elhítelve vele, hogy Sacha Volant is ott lesz. Ez a legfrissebb szerelme... Természetesen eljött. Erre, hogy türelmesebben várjon, valaki azt indítványozta, játszunk társasjátékot... Imádom az ártatlan játékokat!

— Ha szabad így mondani, — vetette közbe Max de Laume.

— Maga mindenben a rosszat látja! Ugyan mi van abban megróni való, hogy valaki bekötött szemmel, hátratett kézzel ül egy széken?... Ki kell találnia, ki volt az, aki a térdére ült és megcsókolta. Ennyi az egész. Ahányszor eltéveszti, annyiszor kezdődik újra a játék.

— Nos és?

— Ugy rendeztük, hogy Cecil kerüljön a székre. Mikor a szemét bekötöttük, intettünk a fiuknak, hogy maradjanak vesztég. A férfiak túlságos gyönyörűséget szereztek volna neki. És elkezdtek sorra csókolgatni, egyik a másik után, ahogy csak tudtuk. Simone meg egy kis hajpótlót is tett az orra alá, hogy bajusznak higgye. Ha véletlenül helyes nevet mondott is, azt kiáltottuk oda neki: „Nem az volt!”... És újra csókolni kezdtük... A nyakát, a száját... A végén egészen megbolondult. Akkor ott hagytuk. És tudod mit merészelt a szemtelen mondani: „Kis zshiványok, nem

mentek velem semmire...“ De Simone, aki én utánam ült az ölébe, — jól meg tudott neki felelni. Különben csak látni kellett furcsán kimeredt szemét és lankadt arcát, bizonyos vagyok benne, hogy hazudott. Esküszöm, olyan volt, mint azok a felfújható játékok, amelyek felpuffadnak, és végül sívítva lottyadnak össze.

Megszólalt a második felvonást jelző csengő.

— Hagyd abba, olyan utálatos, — mondta Monique, — a viszontlátásra.

Szívdobogva menekült innen. Mit gondolhat erről a könnyű lelkiismeretű lányról és róla is, az olyan magas értelmiségű ember, mint Max de Laume, aki végig küzdötte a háborút s akinek mestersége volt, hogy mikor irodalmi kritikát ír, figyelemmel kísérje az erkölcsöket? Monique biztos volt benne, hogy rá is azzal a megvetéssel néz, mint a többire.

Alig fordított nekik hátat, Michelle már lekötőtelező módon dolgozott ezen.

— Csak ereggy, te Nebántsvirág! Ezek mindig a legrosszabbak. Arra olyan büszke, hogy férjhez megy... Mi van abban? Én is.

— Megengedi, kedves gyermekem, — mentegetődzött Ransom, aki terjedelmes potrohával furakodva igyekezett az ajtóhoz. — Viszontlátásra a Rignonban.

— Ez a mamától függ...

Ártatlan mosolyát egy nyelvöltéssel fejezte be, amely a nagy férfiúnak szólt.

— Oh, hogyne mennék... Szerencsére maga is elfogadta a meghívást, — mondta rajongó pillantást vetve lovagjára, aki izléses mozdulattal törülgette a homlokát. — Itt igazán meg kell fulladni... De csinos kendője van. Mutassa!

— Tessék, kis kacér!

De a lány olyan hirtelen mozdulattal árulta el,

mennyire mást gondolt, hogy a férfi egészen elhült bele. A zsebkendőt, amely csak ürügyül szolgált, bedugta a férfi nadrágzsebébe, a kezét is utána csusztatva, míg csak a megfelelő helyet el nem érte. A férfi nem tudta megállni, hogy meg ne kapja a kezét.

— Mi lelte? — kérdezte a lány tulártatlan arccal ahhoz, hogy a férfi el ne értse a mögötte lap-pangó huncutságot.

— Semmi — mondta suttogón.

Izgatottan ült le Michelle mellé. A függöny fölment. Alex Marly-nak épen Hélénával volt jele-nete, aki több mint félmeztelenül állt a színen és hogy végkép levegye a lábáról, még jobban levetkőzött. Max de Laume egy pillantást vetett Jacquet mama kövéres és Ponette csábító hátára. Mert valljuk meg, az ő kedvéért jött ide. Majd odasandítva a talányos Michellere, aki jobbra ült tőle, észrevette, hogy ez olyan magasan rakta keresztbe a lábát, hogy a lábikrája s az egyik selyemharisnyás térde egészen kilátszott.

Erre előre huzta a székét, a mama és Ponette széke közé és így eltorlaszolva úgy tette magát, mintha a legfeszültebben figyelné Marlyt, aki táncolva, orrhangon énekelt: „*Menelaus, Menelaus vagyok én... látszik az orrom hegyén!*” És ugyanekkor az egyik kezével megfogta a karcsu bokát, megsimogatta a gömbölyű lábikrát, majd a térdet... Itt tétovázva megállt, azután könnyed érintéssel feljebb csusztatta kezét a harisnyakötőnél és mivel erre a pontos mozdulatra Michelle mintegy véletlenül széttárta a két lábát, lassan folytatta utját. Ujjai az izgató selyem után, olyan bárszonyos bőrhöz értek, hogy szeretne volna megcsókolni édes langyosságát...

Olyan izgalomban volt, hogy a szive nagyokat dobbant. Semmi ellenállás. Erre merészen oda-

nyult a bársonyos ajkak közé, amelyek szétnyíltak és megérintette nedves fészkében a titokzatos gyümölcsöt. Érezte, hogy ura és hozzáértő kézzel simogatta. De egyszerre a két láb görcsösen összerándult. Elhuzta a kezét és hátra se kellett néznie, meggyőződnie afelől, hogy Michellenek tökéletesen az az érzése volt, amelyet pár órával előbb ő szerzett Cecil Meerének.

Midőn végre Hélène (leszámitva a lágyéktakarót és egy vékony kis patyolatot, amely testére dobva, a mellét és hasát elfátyolozta) egész meztelenül, heves tapsok közt meghódította Menelaust, Max de Laume rászánta magát, hogy szemébe nézzen partnerének. Nem olvasott ki belőle mást, csak a legártatlanabb pajtáság pillantását. Mintha semmi sem történt volna. Volt benne annyi jóízlés, hogy nem erőltette a dolgot, szerényen csak azt kérdezte magában: „Mire vagy ki az ördögre gondolhatott az imént? ... Talán Entrayguesre ... Annak sem irigylem a sorsát ... Furcsát láthat még ezzel a romlott kis macskával!”

Azzal minden lelkifurdalás nélkül hajolt rá Ponette nyakára, ahol a barna pihék megreszkettek lehelletétől. Az asszony megborzongott: „Többet érne, mint Leo?” Fáradhatatlan reménységgel és mindig csalódottan kereste azt az ölelést, amely végre egész alaposan felrázná petyhüdt érzékeit.

— Menjünk — mondotta a második felvonás után —, jöjjenek velem, el kell végeznem Lerbier-nénél, amire Ransom megkért. Ő és Plombino feltétlenül ragaszkodik hozzá, hogy Lerbierék is velünk vacsorázzanak ... Megbocsát, kedves barátnőm.

Mme Jacquet mosolyogva villantotta meg fogorát, míg Michelle igéző mosolyt küldött Sacha Volantnak, akit a földszinten fölfedezett.

Kinn Bardinotné, aki képtelen volt elhallgatni

valami titkot, amelyet épen úgy szeretett megorontani is, közölte Max de Laume-mal:

— Ugy hiszem, valami ravasz fogás készül véka alatt Lerbier és John White közt a Lerbier-szabadalom megvásárlására.

— És Vigneret.

— Természetesen ő is benne lesz! Hát maga, mulattatná, ha maga is belekerülne a kombinációba?

— Minek tart engem? én nem szoktam másokhoz dörgölődni.

Az asszony elmosolyodott... ugyan mire célozhatott ez a fiú.

— A barátoknak mindig jut egy kis konc.

Max de Laume berzenkedett:

— Oh, jól tudhatja, nekem nem kenyerem az ilyesmi! Én nem vagyok Leo.

Ponette nem utálta a csipős megjegyzéseket. Ez a nyersség tetszett neki. Max de Laume tisztán a tehetségéből élt. Ez fölényt biztosított neki Leóval szemben. Sőt, ha mind a kettőjüknek megvolt is a hadi keresztje, Max legalább nem lopta... Lerbierné páholya előtt, mikor a fiatalember épen be akart nyitni, az asszony megfogta a kezét:

— Maga tetszik nekem!

Mint tapasztalt vivó fogta fel a csapást. A kíváncsiság, amellyel Michelle felé vonzódott, s amelyet első sikere még élénkebbé tett, nem akadályozta meg abban, hogy érzékkel ne birjon a Bardinotnénál elérhető előnyök iránt is, hisz az asszony nagyon is kíváncs volt szeretőnek.

Teljesen felszarvazni d'Entrayguest, még az esküvő előtt, volt ebben valami csábító. S kitűzni a nyeregből Leo barátját, ebben nem kevésbé! Tudakozódni kezdett utána.

— És Mercoeur?

— Mit akar Mercoeur-rel?

- Eltűnt? Mit művelt vele?
- Azt hiszem, cserben hagyott ma este Hélène Suze kedvéért . . . vagy Ginette Morinért.
- És ez magának mindegy.
- Az asszony odaadó gyöngédséggel pillantott rá:
- Ostoba . . . sőt örülök neki.
- A férfi egy szemhunyoritással válaszolt. Az egyesség meg volt kötve.

Egy órával később a Rignon előtt állt meg Lerbierék autója . . . Monique, akárhogy fogadkozott és ellenkezett is, végre engedni volt kénytelen szülei unszolásának és főképp Michelle könyör-gésének. Mme Jacquet csak úgy engedte meg, hogy lánya részt vegyen a vacsorán, amelyre Ransom hívta meg, ha lányának barátnője is ott lesz. Ami őt magát illeti, az ő korához már nem valók az efféle szórakozások . . . Lerbierné, ha hazamegy, majd elkiséri a lányát, amit ez szívesen vállalt magára.

Max de Laume és Bardinotné már megérkeztek Ransommal és Plombinóval, akiknek tizenkét cilinderes Voisin-jei éppen most távoztak, hogy helyet adjanak a bejárat előtt.

— Tudod, — mondta Monique Michellenek, — hogy csak a te kedvedért jöttem el.

Nagyon bántotta, hogy el kellett jönnie, Lucien-nek tett ígérete ellenére. Soha nem szegte volna meg ígéretét, ha attól nem fél, hogy makacskodásával fájdalmat okoz apjának. Még a fülébe csengett szemrehányásának keserősége: „Tedd meg a kedvemért! Nem? Nos hát akkor csak menj és fektüdj le, ha már úgy is kiveszett belőled minden családi érzés! . . .” Szegény papa. Csak-ugyan ilyen súlyosak volnának az anyagi zavarai? . . .

— Hagyd csak. Jól fogunk mulatni. Először is én táncolok.

Testének minden mozdulatával dudolta már a tangót, amelynek ütemei hullámosan szűrődtek ki a forgó üvegajtón. Monique, mielőtt beléptek volna, ellenséges pillantással mérte végig az érkezők áradatát. Az ajtók csattogása közben pompáztak az autók lelépőin. A férfiak előregörnyedve, nyitott gallérvédő kendővel prémes bundájuk alatt... a nők csincsilla és vidraprémekben ideoda ingatva fejdíszük tolltüzékét és csillogó aranyrojtjait.

Epen be akart állni a sorba, mikor úgy rémlett neki, mintha Lucien autóját ismerte volna fel. De a kocsi ahelyett, hogy beállt volna a feljáróra, befordult az utca sarkán és vagy husz lépéssel távolabb állt meg, a külön termék bejáratánál.

— Eredj csak, — mondta Michellenek, — meg akarok valamit nézni.

Magában azt mondta: „Kölcsönadhatta valakinek az autóját, mint ahogy nekem is elküldte ma délután...” De szinte földresujtva állt meg. Lucien nyitotta ki az ajtót, kiszállt a kocsiból és egy fiatal hölgynek nyújtotta kezét, aki éppen olyan mormota cape-ben volt, mint amelyet ő maga rendelt a szücsnél... Mint boldog szerelmesek, akik nem akarják, hogy meglássák őket, a párocska hirtelen beugrott a kapu alá.

Egészen tisztán akart látni. Emlékezett egy régebbi dejeunerről lady Springfielddel, hogy az étteremből belső lépcső vezet fel az első emeletre... Visszafutott, elérte Michellet. Előtte Lerbier ur és felesége igyekezett a maitre d'hôtel hajlongásai közt a nagy ovális asztal felé, ahonnan a két bankár állva integetett nekik. Max de Laume és Ponette, egymás mellett tilve már nyugodtan flirtöltek...

Monique homályosan hallotta, amint Ransom kijelentette: „Itt sokkal kellemesebb lesz, mint

valamelyik szalonban, itt vidámabb a hangulat“ — és hogy az anyja így szól hozzá: „Mi lelt téged? Te nem veted le a kabátod?...“

Csak annyit mormogott:

— Mindjárt. Visszajövök.

Egy mozdulat és már messze járt. Fölment a lépcsőn. Épen kellő időben érkezett, hogy észrevegye a lépcsőkanyarulatról Lucient egy nyitott ajtó előtt, amelyet a pincér mutatott meg neki. Épen levette a cape-et derékig kivágott kísérőnője válláról... Barna, gonoszarcu, macska mosolyu nő volt... nyilván Cleo.

Monique görcsösen kapaszkodott bele a lépcső korlátjába. A lába roskadozott. Látomás volt ez? Nem. Eleven valóság, amely először egész bambává merevitette, aztán iszonyattal töltötte el. A pincér, aki épen becsukta az ajtót a dermesztő látvány mögött, odalépett hozzá és alázatosan kérdezte:

— Parancsol, asszonyom!

— Plombino ur asztalát, — hebegte. És magában azt gondolta: „De hát akkor a névtelen levél...“

A közismert névre a pincér mélyen meghajolt:

— Az lenn van, asszonyom. Ha parancsolja, asszonyom, levezetem...

— Nem, köszönöm...

Szinte félőrülten fordított neki hátat és hogy újra átélje egész fájdalmát, hirtelen leszaladt a lépcsőn, amelyen Lucien feljött, a pincér csak annyit tudott utána kiáltani:

— Nem arra, asszonyom, nem arra...

Már lenn is volt az utcán, végigment az autók hosszú során. A soffőrök egymással beszélgettek. Elhaladt a Vignereté mellett. Marius észrevette és csodálkozva, gépiesen sapkájához emelte kezét:

— Kisasszony!

És, — mintha csak erre az utolsó bizonyítékra lett volna szüksége, — ekkor ébredt igazán egész felháborodásának és fájdalmának tudatára. Visszament arra, amerre jött és újra szembetalálkozott Mariusszal. Ez most már jobban elkészülve a dologra, olyan arcot vágott, mintha nem látná. Monique újra fölment a szalonokhoz vezető lépcsőn, volt annyi lélekjelenete, hogy odaszólt a pincérnek, aki valami rendkívüli eseményt gyanított és nagy szemet meresztve bámult rá:

— Valamit az autóban felejtettem.

Azután gépies léptekkel lement az étterembe. Az egész asztal lelkes ah-okkal fogadta. Plombino megmutatta a helyét: „Ide mellém!” De Monique nem ült le, hanem anyjához hajolva, a fülébe sugta:

— Nem jól érzem magam. Hazamegyek.

Szemmelátható volt, hogy borzong, az arca egész elváltozott. Lerbierné megijedt:

— Mi bajod? Hazakisérlek.

— Nem, nem, csak maradj — parancsolt rá idegesen. — Majd visszaküldöm az autót és vacsora után hazakiséred Michellet. Én lefekszem.

Aztán még ennyit mondott:

— Semmiség az egész, biztosíthatlak. Valami lázroham. Ne is törődjetelek velem.

Egy szót sem szólt többet, nem nézett senkire, összefogta köpenyét és emelt fővel távozott.

## VI.

Kinn céltalanul ment előre az éjszakában.

Fagy gémberegett az aszfalton. Csillagos ég rémlett fölötte homályosan. A város fénypárái, az utcák sugárvonala, minden, minden felgyújtott láng nagyon magasan, nagyon messze árnykafalkká folyt össze. Kósza tömeg nyüzsgött még a boule-

vardokon, amelyek olyan népesek voltak, mint fényes nappal. A színházakból özönlöttek ki, a vendéglőkbe tódultak be. Emberhullámok fodrosodtak, keresztezték egymást . . . Ránézve néptelen pusztaság volt, amelyben gépies léptekkel haladt, se látott, se hallott, mintha teljesen egyedül lett volna. A belső forrongás, amelynek zsákmánya volt, annyira elfoglalta, hogy semmi más nem létezett ránézve. Ő volt a világ dult középpontja.

Egy-egy pillanatra megpróbált gondolkodni, magát összeszedni. Tüstént felrémllett előtte a látomás; de nem érzett, csak valami tompa fájdalmat, valami süket kábultságot. Minden megrendült, összeomlott benne. Szerelmének széttépett álmával együtt hite is ott hevert a romokon. Egyetlen nagy gyötrelme volt az egész leány. Szerette volna, ha zokogni, sikoltani tud.

Majd mikor az öntudata félig fölébredt, szinte zsarnoki módon lett urrá rajta a gyermek ámulása, akit ok nélkül vertek meg s aki fellázadt az igazságtalanság ellen. Csakugyan megtörténhetett ez? Miért? Hogyan? . . . Még hallotta Lucien hangját a Ritzben. Fogadkozott, mennyire bántja a dolog, szidta a belgákat, hogy mért telefonáltak még ma reggel is. Bucsuzáskor nagyon nyugodtan mosolygott, miután megigérte neki, hogy színház után hazamegy és nem vacsorázik sehol.

Gyermekes siránkozással egyre azt kérdezgette magától: „Miért? . . .” Megmagyarázhatatlan ámulás, érthetetlen hazugság, amely először teljesen megzavarta s később a végletekig felingerelte. Talán még erősebb volt szenvedése gyilkos fájalmánál a harag, melyre ez a rettentő álnokság lobbantotta.

Annyi bizonyos, hogy egész lénye vérzett. Hirtelen téptek ki belőle egy érzést, amelyről azt hitte, hogy egész élete abban testesül meg. És

annál kegyetlenebbül szenvedett, mert odadásának édes sebe is alig hegedt még be. De föltételeket nem ismerő ösztönével azt akarta, hogy haladéktalanul és örökre elváljon attól, aki még az előbb egész életcélját jelentette. Ez a része önmagától levált róla. Rohadt illúzió volt... halott tetem.

Szeresse Lucient? Ő? Nem. Utálta és megvetette. Ez az ítélet, ha nem is született egész simán, mindenestre felebbezhetetlen volt, mert hajlíthatatlan gondolat hozta meg. Monique, aki tegnap még szűz volt és nem kostolt még bele a fizikai szerelem mámorába, nem ismerte a leghatalmasabb kötelet: A kéj gordiusi csomóját... Ebben a pillanatban csak az ész dolgozott benne és az határozott.

Már egy órája ödönghetett, ügyet sem vetve a suttogó hívásokra, a tréfás kiáltásokra, még arra sem, ha valaki a kezével érintette. Mikor egy kis nyugalom hullt rá s egy pillanatra csitult a kettős gyötrelme; szerelmén és szinte férfias becsületérzésén egyidejűleg esett durva sérelem; — újra látta őket az asztalnál, amelyet azóta talán már az ággyal cseréltek föl, Lucient, amint szorosan hozzásimul a lányhoz...

Őt tehát soha sem szerette. Futó játékszer volt a kezében, mint valami utcai lány... mint az a céda. Még az tán különb nála a szemében! — Ez a gondolat kevésbé gyötörte, mint az az érzés, hogy csak játékszer volt számára! Rosszabb annál. Üzleti ugródeszka!... Micsoda szennyes sárból van alkotva az ilyen lélek? És ő is, hogy lehetett ennyire vak?

És holnap, újra látnia kell majd, hallgatnia, hogy hazudik tovább. Nem, tagadni nem tagadhatja, ami történt, hiszen itt volt, de majd kiszinezi valami mentséggel... Pedig az ilyen cselekedetekre nincs mentség. És ha mégis akad az ilyen

aljasságokra Lucien és más férfiak szemében is, akkor nincs már se szerelem, se becsület. Akkor úgy kell élnünk, mint az állatoknak. Lelkiismeret nélkül. Büntetlenül. . .

Holnap! A kikerülhetetlen magyarázatok, az igazolások, amelyekkel majd megpróbálkozik, az utolsó átlászó hazugságok, amelyeket bizonyára ott eszel ki, ebben a pillanatban, fejét annak az utcalánynak keblére hajtva, s amelyeken tán mulatnak is, mielőtt elmerülnének szennyes szerelmük fertőjében. . . Erre az elképzelésre Monique olyan idegesen kacagott fel, hogy egy rendőr kíváncsian indult felé.

Megijedt és átsietve a másik oldalra, egy tak-sihoz lépett. Éppen mikor az ajtót kinyitotta, fehér keztyűs kéz nyult a keze után.

— Oh bocsánat, asszonyom.

Elegáns, finom arcu fiatalember, akinek ideges körvonalai homályosan rémlettek felé, fürkészte jókedvű meglepetéssel az arcát. . . „Macska? Előkelő urinő? Mindenesetre jóképű. Mit köszál ezen a napon, ilyen késő, egyedül?“

Monique habozott egy darabig, mielőtt beszállt volna és megmondta volna a sofförnek a címet. A fiatalember észrevette zavarát, megszimatozta, hogy a véletlen csodálatos kalandba keverte és pillanatig sem habozva, erőszakkal betelepedett mellé.

Monique rákiáltott.

— Meg van örülve. Szálljon ki! Vagy kiáltok. . .

Valami megmagyarázhatatlan dultság, amelynek önkéntelen jeladását az ismeretlen, a pár után vadászó him biztos ösztönével értette meg, elárulta, milyen lelkizavar bujkál a kimért szavak mögött. Így válaszolt:

— Oh asszonyom! Könyörgök. . . Engedje meg, hogy legalább hazáig kísérjem, egyfelé visz az

utunk... Vigasztalhatatlan volnék, hogy ha tüstént el kellene veszítenem kedves társaságát most, amikor a sors megajándékozott vele...

Monique a kocsí ellenkező sarkába huzódott. Makacsul hallgatott. Mi történhetett még vele mindezek után? Akarata ellenére semmi... A fiatalember nem beszélt épen ostobán, utoljára bemutatkozott, udvarias volt, azután követelő... Monique rá sem hallgatott... A mondatok úgy haltak el a lábánál, mint habok zsongása. Lelkefosztottan dobálta a hullám valami titokzatos tengeren. A fiatalember megfogta a kezét és ő nem huzta el. Meg akarta csókolni, erre pofonította.

— Mi ez. Ilyet is tudunk, — szisszent fel a fiu.

Megragadta a két kezét, erőszakkal magához huzta és durva csókkal tépte a száját. Meglepetésében hiába védekezett. Csaknem édes felindulás járta át az erőszakos érintésre; még homályos napvilág kezdett felderengni érzékisége éjjelében hirtelen fellobbanó büszkeségének ellenállhatatlan parancsszavával egyszerre.

A férfi, akit szeretett, megcsalta. Most bosszút áll rajta. Ezt a bosszuálló lépést teljes szabadságon és őszinte lélekkel teszi meg. Holnap, ha találkozik Luciennel, mindezt az arcába fogja vágni. Ő is, igen, ő is megtette azt, ami helyrehozhatatlanul mered közéjük. És a férfi semmit, egyáltalán semmit nem szólhat neki. Nem ő adta-e vissza teljes szabadságát, mikor hamisan esküdött neki?

A többi úgy pergett le, mint valami boszorkányos film a kinóban. A változott cím, amelyet a soffőrnök odakiáltottak, az üveg pezsgő, amelyet nagy hirtelen ittak meg egy montmartrei korcsma szörnyű lármájában, gépies belépésük egy hotelszobába...

Monique egy csöpp szégyent, egy csöpp lelki-

furdalást sem érzett. Alaposan megfontolt cselekedetet hajtott végre, igazságos cselekedetet. Egy-órás barátja iránt nem vonzalmat, sem ellenszenvet. Nem ígért neki semmit, nem hazudott neki... Valami átutazó lehetett, szabad-ságon levő tiszt... a véletlen névtelen küldöttje... Még arra sem gondolt, hogy a kiléte iránt érdek-lődjék, egy pillantást vetve a kapusnál a bejelentő-lapra, csak hagyta, hogy levetköztesse, nem is válaszolva kérdésére, melyekkel ostromolta.

A fiatalember e dult arc láttára, amelyen két-féle, egymásnak ellentmondó kifejezés játszott, hol az önfeledtsége, hol a kemény akaraté, azt hitte, hogy valami dráma ment végbe a lány szívében. Legalább is sejtette, hogy itt nem köz-önséges érzéki bonyodalomról van szó. De mit bánta, a megcsalt nő bosszujáról van-e szó, vagy a kíváncsi vágy perverz mohóságáról. A lány idejött, nem kérte magát. Azt mondta magában, ostoba volna, ha nem használná ki az alkalmat.

Hangos örömtől mámorosan bámulta ezt a fölséges, magáról feledkezett testet... A hosszú lábszárait, a gömbölyded csipőt, amely áttetszett a rövidke ingen, a mezitlen mellen keresztbefont két kart... A fiatal lány üdeségének és kecses-ségének összeolvadásában ezzel az ördögi lihe-géssel benne volt az asszony teljessége... Mi lehet az életben ez a futó ismerős, akinek nem olvas-hatott a lelkében, akinek még nevét sem tudta s akit ellenállás nélkül vonzolt az ágy felé.

Monique az ágyon elterülve, lecsüngő karral türte, hogy tegyen vele amit akar, mint valami kis állat, magával tehetetlen kis állat. Szeme csukva volt és a két keze olyan görcsösen szorult öklöbe, hogy körme egészen bevágódott tenyerébe. A simogatások alatt, amelyek egész testét bejárták, vagy hirtelen megálltak a feszülő melleknél, a

titokzatos barázdában, mégis ideges ösztönszerűséggel megremegett néha-néha. Azután összeszorította a fogát, hogy semmi mást oda ne adjon magából, csak a testét. A bosszuállásnak valami olyan keserű gyönyöre járta át és olyan teljesen, hogy minden szégyenérzete feloldódott benne lelke mélyén. Csak egy félelem gyötörte, mikor a fájdalmas érintés közeledtét érezte.

A férfi csókjai, amelyek először jóságosak, kedveskedők voltak, hirtelen neki szilajodtak. És mivel ő vadul védekezett, hogy az ajkát hatalmába kerítse, elvesztette önuralmát. A féktelen ösztön lett rajta urrá. Monique az első forró fájdalmas érintésre olyan éleset sikoltott, hogy a férfi ijedten megállt. De hogy azután a lány elhallgatott, folytatta a megkezdett játékot és kevésbé hevesen, de egyre gyorsította támadását. Fejét a lány illatos hajába furva, nem látta a nagy könnycseppeket, amelyek a meggyötört arcon végig peregtek. De egyszerre, mikor a kin már túl erősen tépte, olyan hevesen lökte vissza a lány, hogy a férfi ijedten eresztette el, bosszus szitokkal: „rdög vigye, épen a kellő pillanatban!”

Ott állt az ágy mellett és nem tudta, milyen arcot vágjon. Férfi gögjét és vágyát, amely félig kielégült, félig célját tévesztette, most valami homályos nyugtalanság váltotta fel. Monique visszatarthatatlan mozdulattal pattant föl az ágyról. A férfi csak tagolatlan mondatokat tudott hebegni, mikor a lány dult arcát látta.

Monique gépies sietséggel öltözött föl. Tragikus némaság sulyosodott rájuk, amelyet nem tudtak eltűzni sem a férfi beszélgetési kísérletei, sem ajánlatai, hogy hazakiséri. Aztán egyszerre, mint a kitörő vihar, görcsös zokogásra fakadt Monique. A könnyek megdöbentették, megrendítették a férfit. És omlottak megállás nélkül, hangos zoko-

gás közben. És mikor a csukló jajgatás már elhalt, még egyre gyöngyöztek a néma arcon.

A férfi majd megbolondult az igyekezettől, de csak ennyit ért el: „Hagyjon kérem!” és egy „Adieut”. Monique olyan fagyos arccal húzta be maga után az ajtót, olyan szemmel látható elhatározással, hogy nem merete követni. Bosszusan szaladt ki a száján egy: „Bánom is én” és álmodozón cigarettára gyújtott és bölcs nyugalommal fujva a füstöt, hozzá tette: Egy emlékekkel több!”

Mikor Monique hazaérkezett, világosságot látott az előszobában. Az anyja éppen most jött haza, s mikor a szobáját üresen találta, nagy nyugtalanság vett erőt rajta. A zajra kiszaladt:

— Hogyan! Te vagy az! Honnan jössz? — Én pedig már azt hittem ágyban talállak... Mondhatom, alapos kis nyugtalanságot okoztál nekem... Éppen most kísértem haza Michellel. Apádat ott hagytam az étteremben az urakkal, üzleti dolgokról beszélgetnek... De mi van veled?... Megrémítesz, olyan a szemed, mint az őrülté!...

Lerbierné megfogta Monique kezét. Komolyan meg volt rémülve.

— Honnan jössz? Süt a bőröd...

... Ugyan mit művelhetett ez a kicsike két óra óta?

— Megmondod-e hát végre?

Monique szaggatott mondatokban elbeszélte találkozását a Rignon bejáratánál.

— Rosszul láttál. Lehetetlenség!

Monique felsorolta bizonyítékait... az autót... hogy Lucien éppen olyan marmota cape-et segített le annak a nőnek a válláról, mint amilyennek megrendelésére őt is rábeszélte... Marius zavart köszönését...

— Most már értem. Szegény kicsikém!

Maga előtt látta, hogy bolyong Monique kétségbeesetten az utcákon. Micsoda ostoba kaland! Milyen hülyék is a férfiak. Bambák és ügyetlenek.

Magához huzta lányát és simogatni kezdte:

— Hajtsd a vállamra a fejed!... Szenvedsz?

Meg akarta nyugtatni, de nem tudott szavakat találni. Dühös is volt jövődöbeli vejére, de fütötte a vágy is, hogy kibékítse őket. Mi haszna volna, tragikusan felfogni a dolgot? Semmi. Azért erősíteni kezdte:

— Nagyon természetes, hogy bánt és meglep a dolog!... De lehet, hogy nem egyéb az egész félreértésnél... Én nem tudhatom. Várd meg a magyarázatot, ne alkoss magadnak már előre igazságtalan ítéletet... A te helyedbe, nem győzőtörném magam ennyire!...

Monique elképedve bámult rá. Először sikoltani szeretett volna azután, amit látott és amit tett. Kétségbeesése és undora riadtan menekült az anyai megértéshez, annyira szüksége volt rá, hogy meghallgassák... hogy kipanaszolhassa magát...

De a köznapi részvét láttára, melyeket ezekből, a neki drága szemekből kiolvasott, e csaknem megbocsátó hang hallatára, amelytől mint valami megerősítést várta a méltatlankodást, épen olyan fájdalmas szívszorulást érzett, mint mikor a szálodából távozott.

Az elhagyottságnak és levertségnek érzetéhez, amely akkor ránehezedett, most újabb fájdalom járult. Ugy érezte, hogy hihetetlen módon eltávolodik ettől a lénytől, aki szeliden mosolygott rá, aki anyja volt, és akiben még az imént bizalmas barátnőjét, vigasztalóját sejtette...

— Végre is, — kezdte újra Lerbierné, akit megdöbrentett lánya némasága, — amit Lucien tett, az mindenesetre rossz... Teljesen érthetetlen. Esküvője előestéjén odatolakodni valakinek a ked-

vesével a menyasszonya elé! Ez illetlenség, otrombaság, minden, amit akarsz . . . De ezért kár egészen betegre gyötörni magad, mint ahogy te teszed. . . . Légy okos . . . Az a fiu egészen bizonyosan szeret téged. Az a vacsora, efelől biztos lehetsz, a szakítás volt multjával. Végleges szakítás. Ha egybekeltek, a leghűségesebb férj válik belőle. Természetesen az alatt a feltétel alatt, hogy le tudod kötni . . .

Monique megrázta a fejét.

— Nem. A dolognak vége.

— Ta, ta, ta. A házasság előtt meg van engedve minden ekzaltáltság. De utána, mindenkinek félre kell tenni a magáét. Együtt élni úgy, hogy kölcsönös szenvedést ne okozzunk egymásnak, ez nem kis dolog. Ez a legnagyobb feladata az életnek. Ezt csak kölcsönös engedmények árán lehet elérni . . .

Monique úgy érezte, hogy minden szó úgy furódik bele lázongó lelke sebébe, mint a tüzes vas. Ilyen széles szakadék választja el őket? Nem, egész feneketlen mélység. A mindennapi vonzalom külsőségei alatt felfedezte a szakadék mélységét. De rögtön el is bátyázta magát makacs hallgatásába, mint mentsvárba s e szavakkal nyújtotta csókra homlokát:

— Majd holnap beszélünk róla. Ma nem birom már tovább.

— Próbálj aludni.

Mikor egyedül maradt, szaladt a fürdő kádjához és sokáig ült nyakig elmerülve olyan meleg vízben, hogy egészen elgyöngült tőle. A hideg tus zuhogása végleg lehűtötte ideg feszültségét. De ha sajgott is még tépett teste fájdalma, nem érzett tette miatt semmi megbánást. A beszennyezettség első érzése szétfoszlott a langyos fürdő jótékony habjai közt. Nem érzett már egyebet, csak a férfi vad szerelmétől való bizonytalan borzalommal

együtt valami gyűjtőgyűlöletet, minden ellen, lett légyen a férfi, erkölcs vagy törvény, ami ilyen kegyetlenül meggyötörte. Lucien, szerelme, tökéletesen megváltozott jövője mind ebbe a kategóriába zuhant. Valami nagy erkölcsi megrázkódtatás verte le lábáról. Utoljára elaludt . . .

Mikor fölébredt, újra nyugtalanul táncolt minden az elméjében. Ha még itt lett volna, hogy egész fenköltén gondolkodhassék, jó nagynénje, résztvevő szívével, tettektől sem riadó gyöngédségével. Kiadhatta volna legalább egy részét annak, ami a szívét nyomta, mert már az este elhatározta, hogy semmit sem szól anyjának, mielőtt nem beszélt Luciennel.

— Egészen oda van, el fog jönni, — ez volt Lerbiené első szava, mikor lánya szobájába belépett.

Mihelyt reggel lett, azonnal telefonált Vigneretnek, hogy közölje vele ballépésének következményeit. Értesítette férjét is a műhelyben, mert Lerbier ur, — akinek olyan szobája volt ott, hogy ruhát is válthatott, — egyenesen odament a szupéról. Lerbier ur nagyon be volt gyulladva. Csak valahogy el ne hamarkodja Monique a dolgot. Várja meg, míg ő beszél vele.

Lerbienné, akinek nagy gondot okozott az anyagi jövő, többet gondolt arra, mint lánya bánatára.

— Hogy gyötröd magad, kicsikém! Rosszul cselekedett, igaz . . . De ugylátszik, annak a nőnek kutyatermészete van. Óriási összeget követelt, hogy nyugton maradjon. A szó szoros értelmében zsarolni akart. Innen a vacsora. Legalább ez az, amit Lucien nekem telefonon pár szóval elmondott. Át kellett hidalni ezt a nehézséget, legyőzni . . .

De Monique csak a fejét rázta.

— Nem. Őszintén be kellett volna nekem valania mindent, mielőtt . . .

Habozott. Mirevaló volna bevallani anyjának teljes mértékben, milyen nagy sérelem érte? Ugy sem értené meg soha az anyja, milyen ellenállhatatlan indító okoknak engedelmeskedett, mikor odaadta magát Luciennek, még mielőtt a házassági szerződést aláírták... Oktalanság volt, igen, de erről egyedül csak neki kellett tudnia, miután ő maga volt az áldozata.

— Csak azt ne hidd valahogy, hogy a féltékenység gyötör. Nem vagyok féltékeny, mert nem szeretem Lucient.

— Akkor nem is szeretted.

Lerbienné a szakértő tekintélyével pillantott lányára, de egyuttal remény is ébredt benne, hogy ha csakugyan így áll a dolog, még nincs minden elveszve. Ha egyszer egész röviden szólva a szerelem nincs a játékban, pusztá önszeretetből nem tépnek szét kötelességszerű kapcsolatokat.

— Soha nem szerethetett az, aki azt hiszi, hogy az első csalásra úgy eltűnhet az igazi érzelem, mint ahogy egy mécs kialszik.

— Tévedsz, mama. Fájdalmam épen ellenkezőleg onnan ered, hogy olyan bensőséges, vakon bizó szerelemmel csüngtem Lucienén, amelyet te még elképzelni sem tudsz...

— Ha így áll a dolog, remélem, hogy világosság derül még erre a zavaros dologra...

— Nem, mama, a dolognak teljesen vége. Ezt már semmi sem hozhatja rendbe.

— Miért. Mert a vőlegényed hazudott neked? De hátha csak azért tette, hogy megkiméljen a fölösleges gyötrelemtől? ... A fájdalomtól, amelyet e sajnálatos véletlen nélkül nem éreztl volna? Te szemére hányod azt, ami pedig talán nem volt egyéb részéről finom tapintatnál... figyelem, amely arra mutat, hogy jobban a szíven viselte a te nyugalmadat, mint a magáét...

— Nem érted, — sóhajtott Monique keserű szomorúsággal. — A te szemedben Lucien hazugsága semmi. Sőt, majdnem jó, ha nem mindjárt szép cselekedet!... Az én szememben megbocsáthatatlan bűn... Rosszabb, mint valóságos gyilkosság. Meggyilkolása szerelmeknek és mindannak a tisztaságnak, hévnek és nemességnek, amit én beleálmodtam. Meglep, amit mondok? Igen?... azért van ez, mert aközt a felfogás között, ahogy te ezt a szót elképzeled és aközt az eszmény között, amely bennem él róla, valóságos kínai fal van. Egymás mellett éltünk és most ezer mértföldre ébredek fel tőled. Tudd meg ezt, mert amiről itt szó van, az én életem és nem a tied.

— Te szenvedsz... ezért tulságba mégy...

— Még nem mondtam el neked mindazt, amit gondolok.

— Lerbiené vállat vont:

— Mindenestre tulzottan látod Lucien ballépésének jelentőségét. Hígyj nekem! Ha minden nő olyan megalkuvást nem ismerő szellemben gondolkoznék a házasságról, mint amilyet te hirdetsz, akkor alig volnának házassági kihirdetések. Viszont, nem volna elég hely a válások bevezetése számára. Mert mondhatom, kicsikém, hogy egyetlen házasság, de egyetlen egy sem maradna meg. Elő kell hát vened a jobbik eszedet, egy kis jó indulattal kell lenned. Igen, ez romantika, ez csak Musset darabjaiban van így... *Miről álmodoznak a fiatal lányok?*... És még te mondtad, hogy fölébredtél? Nos hát, akkor nyisd ki a szemed, nézz kissé magad körül, légy modern.

— Az én álmom más, mint Michelle-é és Ginette-é.

— Minden fiatal lány álma a házasság. Élet-szövetség, amelyhez nem okvetlenül szükséges a

szerilem. És a házasság... az, ami... Azt hiszed, egy csapásra meg tudod változtatni a társadalmat...

— Bizonyára nem, épen olyan kevésbé, mint amilyen kevésbé te képzelheted, hogy másnak láttatod velem a házasságot, mint föltétlen egysülésnek, egész lényünk közössé tételének minden fentartás és korlátozás nélkül. A házasság, amelynek nem szerilem az alapja, nem más az én szememben, mint a prostitúció egy neme. Már nem szeretem Lucient, tehát nem leszek a felesége soha.

Lerbierné nagy szemet meresztett:

— Hogy értsem ezt?

— Mihelyt a számítás is beleszól, nem egyéb ez a szövetség, mint az érdekek párosítása, kölcsönös adásvételi szerződés. Prostitúció, mondom, hogy prostitúció.

Hirtelen az ismeretlenre gondolt, újra látta a hotelszobát, a mánor óráját és egészen fülig pirult. De valami büszke biztosság eltaszított vele minden párhuzamot tette és a között a szó között, amely úgy égette, mint tüzes bélyeg. Idegesen kezdte újra:

— A nuncius és a pápa minden áldása nem tudja megakadályozni d'Entraygues márquist abban, hogy nőül véve Michelle millióit, ugyan az ne legyen, amit Ponette Mercoeur-ről mond és amit mi tartunk Barbinot felől. És Ginette nem különb az én szememben minden ügyességével, amellyel férjet igyekszik fogni, mint az utolsó leány, aki az utcák sarában halász!

Lerbiernének elállt a lélekzete, már hallotta a vihar dörgését. De összeszedte magát és simulékony szóval mondta:

— Elképzelhetetlen! oh, a nénéd meg te, egészen egyformák vagytok! Ráismerek arra a sok

agyémre, amellyel a koponyádat telegyömszölte.

— Mért nem neveltél magad?

— Mindig eléggé sajnáltam, hogy nem tehettem. De az egészséged...

— Vagy a kényelmed?

— Most itt a jutalom!... A lányom valósággal örültek házába való forradalmi elveivel! Hát van sejtelkedés arról, hogy lábbal tiporsz mindenféle társadalmi konvenciót. De a te igazságaiddal, — és úgy látszik, csak a te igazságod számít, — nemcsak a házasság, hanem maga az élet is lehetetlenné válnék! Lássuk csak! nézd csak! Térjünk vissza a valósághoz. Egy kis türelemre van szükség, egy kicsit engedni kell az eszmék merevségéből.

Monique az anyjára nézett. A megszokások talaja betört alatta, mint valami törékeny váza alja. Hiába topogott, egyre lejjebb sülyedt. Meg akart fogózkodni a látszatban, fenn akarta magát tartani azon a képen, amelyet a távolban és Hyes-ből való visszatérése óta alkotott, minden futó nézeteltérés ellenére arról, aki világra hozta és aki, bár gyakran távol volt tőle, mégis kényeztette a maga módján. Ugy sikoltott fel, mint aki segítségért kiált:

— De te, mama, te szeretted a papát! Szegények voltak, mikor egybekeltettek, még mielőtt a papa találmányai folytán azzá vált volna a gyár, ami ma? Te nem gondolkozhatol másképp, mint én! Te megveted Ponette-t, akármilyen sok pénze és akármilyen fényes szalonja van is és nem vagy őszinte bámulója Jacquet mamának? Te nem becsülöd Helène Suzét, aki csak azért adta magát oda egy olyan vén és piszkos haramiának, mint amilyen ex-férje volt, hogy elválva tőle a kisasszony címet az asszony címmel cserélhesse fel névje-

gyén? És mindezt csak találomra idézem. Van még száz ilyen . . . Te nem tartozol közéjük, te nem igazolhatod őket!

Lerbierné kitérően válaszolt:

— Te mindig egyik végletből a másikba csapsz! Nem, annyi bizonyos, hogy nem tüntetem fel előtted szenteknek a barátnőimet. De mit akarsz? Ha az ember a társaságban él, — és nemcsak benne élünk, de belőle is élünk, akkor el kell fogadnunk . . . Oh, nem ezeket a bűnöket, nem, de bizonyos szokásokat, bizonyos szükségességeket. Ez már így van . . . Mi nem változtathatunk rajta. Oh, ha neked meg volna az én tapasztalatom, látnád, hogy lehetnek olyan cselekedetek, melyek ma érthetetleneknek, sőt vérlázítóknak tűnnek fel előtted és amelyeknek mégis megvannak az enyhítő körülményeik, amelyekre lehet mentséget találni, s amelyek kikerülhetetlenek! Nos hát minden rendbe jöhet még közted és Lucien közt is.

— Tégy le erről a reményről! Van egy dolog, amelyet soha nem tudsz velem elfogadtatni: a hazugságot két olyan lény között, akik szeretik egymást. Én soha nem hazudtam Luciennek. Jogom volt hát ugyanezt elvárni tőle.

Lerbierné fölényesen mosolygott:

— A jogod! A nők joga! régi nóta . . . Sylvestre néni, Ambratné! De gyermekem, vannak esetek, mikor a hazugság maga is kötelességgé válik. Ne nézz rám ilyen furcsán! olyan a szemed, mint tegnap este, megrémítesz.

— A hazugság, kötelesség?

— Ne olyan izgatottan!

— Nem és nem! A kötelesség, mama, megmondani az igazat. És mivel ugyis mindjárt meg fogom mondani Luciennek, jobb, ha megtudod te is! . . . És pedig azonnal! Hát semmi sem jöhet rendbe köztünk, semmi sem! mert tegnap este

mikor elváltam tőled, együtt háltam, érted . . .  
együtt háltam valakivel.

— Oh!

Ezuttal a villám lecsapott. Lerbierné kövé meredten bámult remegő lányára és egyszerre magán kívül, fenyegető hangon rivalt rá:

— Ezt tetted? Te megtetted ezt?

— Igen és újra megtenném, ha meg lehetne tenni!

— Megörültél! . . . Ez rettenetes és kivel? . . . Szabad tudnom?

— Nem.

— Ugyan miért?

— Mert magam sem tudom.

— Nem tudod? Te tréfálsz velem, felelj? Valamelyik barátunkkal? nem? hát akkor, akivel találkoztál, az első jött-menttel?

— Igen.

— Ez nem igaz, vagy akkor örült vagy.

— Igaz. És nem vagyok örült.

Lerbierné lesújtottan roskadt össze. Ez katasztrófa volt. Az arca biborszínűre vált, de inkább a dühtől, mint az elszörnyedéstől. Hebegett, annyira előntötte a méreg:

— Sze . . . szerencsétlen! És ha gyermeked lesz?

Monique elsápadt. Gyermeke? És ki lesz az apja? Csak azt kívánta, hogy ha valóra válnék is a föltevés, ne az a nyomorult legyen, akiben úgy bizott . . . Gyermeke? . . . Hangosan gondolkodott.

— Nos hát fölnevelem, ennyi az egész.

— A lelkiismeretlenséged tullép minden határt! Egész hülye vagy, egész . . .

Hirtelen félbeszakította a szavát. Kijáratot vett észre a zsákutcából. Határozottan látta, hogy fény csillan fel, — világító torony a tenger éjszakáján . . . Hiszen alapjában nincs bizonyíték! Egyideig nem kell semmi áruló jeltől félni. Csak

Monique egyezzen bele, hogy nem fecsegi ki esztelenységét, akkor annyi, mintha semmi sem történt volna... Különben is erőszakkal semmire sem lehetne egy ilyen természetnél, mint a lánya. Megpróbált hát szelid lenni és rábeszélő hangon mondta:

— Nem vesztegetem tovább az időt a kétségtelenül felesleges korholással, mert ugyis azt fogod mondani, hogy neked megvan a magad lelki ismerete!... A hiba megtörtént. De van orvosága. Te úgy gondolod, hogy helyesen cselekedtél? Nem bánom, te a magad erkölcsi felfogása szerint ítélsz. Jó. De akarod-e, hogy öreg anyád, aki szeret téged, bármennyi fájdalmat okoztál is neki, okos tanáccsal szolgáljon neked? Tartsd meg magadnak ennek a meggondolatlan cselekedetnek a titkát. Mikor azt mondtam neked, hogy vannak esetek, amelyekben a hazugság kötelesség, még nem is gondoltam, hogy ilyen gyorsan és ilyen tökéletesen igazat fogsz nekem adni! Beszélj! amit tenni szándékozol és akkor megaláztatás és becstelenség vár rád és veled együtt ránk is. Nem is számítva, milyen nevetségesek leszünk! Mig ha hallgatsz, a hiba, amelyet nem látott, amelyet nem ismer senki, helyrehozható.

— Oh, mamám!

— Mi az? Aggályaid vannak Luciennel szemben? Olyan emberrel szemben, aki először csalt meg téged? Te csak megbosszultad magad... Nincs meg az elégtétele? Mert jól megjegyezd magadnak, kicsikém. A társaságban és következőképen az életben nem annyira az számít, amit tesznek, hanem amit mondanak és főképp amit tetteinkről mondanak.

— Mama, mama!

— Ki mint veti ágát, úgy alussza álmát! Te ostobaságot követtél el. Ez a te dolgod... De azon a napon, amelyen nem mi ketten leszünk

egyedül, akik tudunk róla, — a tisztességed és azzal együtt a mienk is, koncul vetődik a közvélemény gonoszságának. Hát ezt akarod? Nem, biztosan nem... Különben nyugtasd meg fenkölt lelkiismeretedet! Ha a házaselek is minden kis karcolásra, amelyet egymáson ejtenek, tüstént harci állásba helyezkednének, minden háztartásban meztelen késsel mennének egymásnak — ez így van. Teringettét, csak nem hordod tán a szemed a zsebedben! Hát azt hiszed, hogy apád és én olyan jó egyetértésben élünk, ha minden alkalommal, amikor félreértés volt köztünk, kikiabáltuk volna az egész világnak? Engem is megcsaltak, engem is. Olyan nyilvánvaló volt a megcsalásom, hogy kétségkívül te vagy az egyetlen, aki nem tudja, hogy apádnak a kis Rinette a szeretője! Vigasztalódtam én is, ahogy tudtam... De legalább senki sem hallotta a kétségbeesésem és a fájdalom visszhangját.

— Te, mama! Te!

Lerbierné egyszerre megijedt, hogy talán többet is mondott a kelleténél, erre kitérve szemével a kérdő tekintet elől, amellyel a megrendült Monique reámeredt, hozzátette:

— De ezek csak általános megállapítások! Most rátérek arra, ami csak rád vonatkozik. Hallgatnod kell, jobban mint valaha. És haladéktalanul nőül menned Lucienhez.

— Még akkor is ugye, ha a más gyermekét viszem hozzá!

— Először is, ez csak föltevés.

— És ha valósággá válnék?

— Nem fogja tudni! Tehát...

— Hallgass! Ez becstelenség...

— Te akarsz engem tanítgatni, most? Birálgatni engem?... Te! Ide nézz rám: vagy hallgatsz és nőül még Lucienhez...

— Soha!

— Vagy mindent elmondok apádnak. Ő pedig elkerget.

— Nem bánom.

— Monique, nézd csak, te . . .

Nem fejezte be. Gyermeke úgy állott előtte, mint valami idegen előtt. Sápadság fagyott szenvedő arcára, lesütött szeme iszonyatos lelki harcról beszélt. Lerbierné meg akarta csókolni, oda akarta szorítani szegény meggyötört szívéhez, amelyben mégis csak anyai érzés dobogott.

— Monique! — ismételte.

— Hagyj el.

Erre Lerbierné visszautasítva és maga se tudva mihez kezdjen, legjobbnak látta, ha méltóságába burkolódzik.

— Majd meggondolod a dolgot, — mondta a lányának.

És anélkül, hogy tovább unszolta volna, nemesen visszavonult. Monique, aki arcát a tenyerébe temette, nem is látta, hogy kiment. Egy második világ omlott össze benne.

Gyermeki ragaszkodása és tisztelete hevert holtan a romok között.

## VII.

— Lerbier ur azt üzenni a kisasszonynak, hogy a szalonban várja és kéri, hogy keresse ott fel.

— Megyek.

Mikor egyedül maradt Monique, egy pillantást vetett tükrébe:

— Rettenetes, milyen az arcom!

Egy kis rizsport dörzsölt rá, újra megnézte magát és felsóhajtott. Egy egészen más, a tegnapi-tól annyira különböző Monique nézett vele farkaszemet. Igen, egy új Monique! A régire gondolt,

aki oly közel volt hozzá és még is oly távol tőle, mint valami halott.

— Menjünk, — mondta.

Szobájában reggelizett, nem tudta volna elviselni a fényes ebédlőben anyja jelenlétét és a szolgaszemélyzet fürkésző kíváncsiságát. Lerbier ur telefonált, hogy ő se megy le; mindig az a sok üzlet és különben is tüstént el kell mennie, miután. . . .

Monique már a küszöbről a tekintetét kereste, de nem látott mást, csak egy gondoktól meggörbült hátat. Lerbier ur úgy várt rá, hogy föl és alá sétált a szobában.

— Ül le, — mondta egy széket mutatva neki magával szemben.

Monique azt gondolta magában: a vádlottak padja. Apja is leült egy karosszékre és végigsimítva kopasz fejét, szigorúan jelentette ki:

— Anyád mindent elmondott nekem, nem vesztegetem tovább arra az időt, hogy mint ő próbálta, megértessem veled viselkedésednek esztelenségét és gyalázatosságát. Tudom, hogy csökönyös természettel van dolgom. Hagyjuk hát a magyarázatot. Annyi bizonyos, hogy Lucien „bűne” semmiség a tiedhez képest!

— Ha már elítéltél, apám, minek tárgyaljunk tovább?

Lerbier ur szárazon jegyezte meg:

— Én nem tárgyalok. Ami az ítéletedet illeti, mert jól jegyezd meg, én csakugyan bírád vagyok, akitől nincs fellebezés, — az ítéleted még nincs kimondva. A jövő tőled függ. . . . Az eszedtől és a szivedtől. Ezekre appellálok én és ami egészséges és józan gondolkozás még megmarad benned. . . . Te hirtelen természetű vagy, de nem vagy gonosz. Tegnap is bebizonyítottad nekem, mikor a hozományodról volt szó.

— Az a pénz a tied, apám, senki sem kényszerített rá, hogy nekem add.

— Ez igaz, de én szeretlek téged! — s más-résről mint becsületes embernek, be kell vallanom: az én üzleti helyzetemben lehetetlenség volna, hogy ne adjak neked hozományt. Egy nagyiparos lányának házassága a szó legszorosabb értelmében tőkeelhelyezés. Összhangban kell lennie a mérleg komolyságával és erősítenie a hitelt. A hozomány a mi körünkben nemcsak szokás, amely már törvénnyé vált, hanem a közvélemény számára ismertetőjel. Mértéke a vagyonnak és mikor te Luciennel együtt fiktív hozományt fogadtál el, jobban leköteleztél, mint gondolod... Még-egyszer köszönöm neked.

Monique nem tévedett. Arra az odaadó hévre amellyel belement, hogy kifosszák, az utálat következett most, hogy ő maga nem volt egyéb ebben az üzletben, csak tehetetlen és szabott áru portéka. Kézről kézre adták, nem a saját értékéért, hanem mint közönséges kereskedelmi értéket.

— Ma reggel Luciennel dezsónéztem. A veséjébe akartam látni, tudni akartam, mi lappang ennek a karácsonyesti történetnek a háta mögött... Jó, jó nem térek vissza rá, bár szükséges volna tudnod, hogy ez a nő...

— A mama már megmondta. Zsarolás, sőt talán botrány stb... Nem akarok róla beszélni, fölösleges.

— Különben eljön ő maga is... Anyád épp ebben a percben közölte velem, milyen szép kis dolgot műveltél... Azt se tudtam, mit feleljek rá hirtelen, telefonon...

— Várom Lucient.

— Bocsáss meg! Vagy okos leszel és akkor nincsen benne semmi illetlenség, hogy találkozza-

tok, vagy hajthatatlan maradsz és akkor nem fogod látni. Ugy rendezem a dolgokat, ahogy legjobbnak látom. Határozz!

— Látni fogom.

Lerbier ur arca földerült:

— Ebben bizonyos voltam. Alapjában egy percig sem kételkedtem benned... A büszkeség, ha nem termékeny erény, súlyos kereszt... Meggondoltad a dolgot, helyesen cselekedtél... A hitványságok és a sok alantas érzelem fölött egy dolog van, ami komolyan számít, a vonzalom, a gyöngédség!... És a család!

Lerbier ur megállt, mert szavai feszélyező csöndbe hulltak és mert egészen megindította a tulajdon ékesszólása: őszintén azt hitte, hogy Monique érdekeinek szolgálatába állt, mikor a saját érdekeit védelmezte...

Végre Monique is megszólalt:

— A család!... nem papa, ne reméld, hogy Lucien Vigneret valaha családunkhoz fog tartozni.

— Vigyázz, nehogy a saját kizáratásod legyen az, amire törekszel.

— Oh, nem kell kikergetned a házadból!

— Mert elmégy önszántodból is?

Egymásra villant a tekintetük, úgy néztek egymással farkasszemet, mint két ellenség.

— Azért...

Lerbier urat elhagyta a hidegvére:

— Ez örültség! Örültség!

Szívéig nyilalt a félelem, hogy veszendőben az üzlet, látva, hogy Vignerettel való társulásának vége, sőt talán a gyár is fizetéseképtelen lesz s végül jönnek az olcsó pénzen vásárlók szabadalma foszlányain szaglászni, fájdalmában olyan tökéletes őszinteséggel kezdett siránkozni, hogy megindító volt:

— Ide hallgass! Tudod milyen megfeszített

munkával, az életem feláldozásával kutattam azt a találmányt, amelyet végre sikerült tető alá juttatnom. Olyan találmány ez, amely nemcsak bennünket tesz gazdaggá, hanem hozzá fog járulni talán az egész ország felvirágoztatásához! Franciaország földje az én légenytrágyám segítségével tizszer annyit hozhat, mint a jelen pillanatban. Csak két jó aratás kell és ez helyre billenti az egyensúlyt, megszünteti a háboru okozta károkat; megbecsülhetetlen kincs ez egész népünkre nézve... csak amint már tegnap megmondtam neked, az én tőkéim már teljesen kimerültek. Holnap, ha nem szabadítanak meg a zátonyról, elsüllyedek a kikötő előtt.

— Oh, — szól Monique, — nem lesz hiány a vontatókban, hogy kihuzzák a hajót, ott van White, Ransom, Plombino.

— No hiszen! Ezek a vontatók már széttéptek volna, ha nem talállok Vigneretben olyan társat, aki a maga jószántából megbizott bennem. És szét fognak tépni holnap, ha Vigneret, miután nem akarsz hozzá nőül menni, a faképnél hagy engem...

— Vagy ér valamit a találmányod, — mondta Monique — és akkor nem fog elhagyni, vagy nem ér semmit, akkor pedig...

Lerbier ur vállat vont...

— Ér biz az! és nemcsak egy, de tiz, husz vagyonnal is felér!

— Akkor nyugodt lehetsz, — mondta Monique.

Lerbier úgy találta, hogy a guny nem helyén való. Kétségtelen, hogy nem volt teljesen lehetetlenség megtartania Vigneretet, ha nem is mint vőt, de legalább mint társat és másrésről az a kilátás, hogy ez a kis önfejű makacsul kitart elhatározása mellett, új megoldásra világított rá... Emlékezetében felrémlett egy mondat, amelyet a tegnap esti vacsora alkalmával Plombino szalasztott ki a száján

a hatodik palack pezsgő után ... Igen, talán ... Olyan terv villant meg fejében, amely biztosítva az üzletnek még szélesebb alapokra való fektetését, megmenthetné, azon az olcsó áron, hogy Monique rááll, a külszint is ... A vizsgálóbíró méltóság-teljes hangján kezdte tehát újra, hogy csaknem tüstént a panaszkodásba csapjon át:

— Nem tudom, mi nagyobb benned, a lelkiismeretlenség vagy a hálátlanság! ... Nem akarsz férjhez menni Lucienhez? Elhatározásod visszavonhatatlan? Jó. Tegyük fel ... tegyük fel még azt is, hogy a legsúlyosabb gondok után, amelyet a te önfejtésed és a te érthetetlen makacskodásod okozott, sikerül rendet teremtenem üzleti ügyeimben. Mi történik akkor? Te mégis csak szégyennel kerülész ki a dologból ...

Monique vállat vont. Az apja rákiáltott:

— Ugyvan, becsstelenül. És bennünket is magaddal rántasz a sárba ... Bennünket, akik mindig csak jól bántunk veled! Ez undorító! Gondolj egy kicsit szegény öreg apádra és a mamádra, aki mindezek dacára is szeret. Monique leányom, gondolj ránk is egy kicsit, ahelyett, hogy csak magadra gondolsz. Neked egészen más a gondolkozásod, mint nekünk, jól tudom! ... Igen, neked is megvan a magad fogalma a világról. Nekünk is megvan a mienk. És mégis, ellenkeztünk mi ezért veled valaha? Ma is, mikor magadat is megmentve, mindnyájunkat boldoggá tehetnél, te nem gondolsz másra, minthogy végleg vesztedbe rohanj és eszedbe sem jut, hogy vesztünkbe döntesz minket is! Pedig ha akarnád, talán volna eszköz ...

Monique lehajtotta a fejét. Szegény emberek! Akármilyen távol állottak is tőle s akármilyen üreseknek látszottak is előtte fájdalomknak indító okai és bár annyit szenvedést okoztak is neki, mégis szerette

volna lecsillapítani, ha lehetséges, szörnyű ijedelmiket. De hogyan? ... Megismételte, amit az apja mondott:

— Egy eszköz, miféle?

— Nos hát, idehallgass! Ne beszéljünk többé Lucienről. Láthatod, nem erőltetem tovább a dolgot, igen, megadom magam ... Marad (és erről semmi áron sem szabad megfedkezünk) az adott helyzet, amelybe te döntötted magad ... minden ... lehető következményével együtt. Számtal azzal, milyen kockázattal jár, ha véletlenül teherbe estél? és azzal a veszedelemmel, amelynek ez bennünket kitesz? Mert ebben, ha akarod, ha nem, szolidáris veled a család. Itt már nemcsak az érdekeiről van szó, hanem a becsületéről.

Dagályos mozdulatai betöltötték az egész szalont. Monique suttogva mondta:

— A becsületéről.

— Ugy van. El vagyunk veszve, ha nem ragad meg a mentőkötelet, amelyet én dobok feléd. Főlséges, nem remélt alkalom, amely mindnyájunkat kihuz a csávából.

— Lássuk.

Lerbier ur köhögött.

— Hm! ... Plombino báró mindig igen élénk érzelmekkel viseltetett irántad. Mikor nekem szóba hozta a dolgot, te már le voltál kötve Luciennel. De tegnap megint határozottan visszatért a dologra. „Ha az a fickó nem tenné boldoggá a leányát, én szívesen foglalnám el a helyét ...” és mindezt a legkomolyabban mondta ... Mit szólsz hozzá?

— Befejezted?

Monique dobogó szívvel idézte fel magában az esetlen, viziló tokáju zsidó képét, érezte, mint csap le rá lottyadt s veritéktől nyirkos mancsával ...

— Még nem! Figyelmeztetek, hogy ha a báró némely tekintetben nem is jelenti a férfi eszményt,

nincs jogod, érted, nincs jogod, hogy nehézségeket támassz. Férjhez mégy, báróné leszel, több, mint egy millió évi jövedelemmel, ez csak különbség, mint lányfővel gyermeket szülni, vagy magzatot elhajtani... Itt mindent össze lehet egyeztetni: előnyt és erkölcsöt.

Monique kövé meredt: az apja ebben a piszkos üzletben!... Lerbier ur nyájas arccal várt abban a meggyőződésben, hogy olyan igazságot mondott itt, amellyel szemben nincs semmi ellenvetés. A lánya végre megszólalt és halk hangon, de keményen a szemébe nézve mondta:

— Undorító vagy!

Lerbier ur felugrott és nekirohant lányának.

— Mit mondasz?

— Azt, hogy elég volt! elég a házasságból, elég az erkölcsből! Isten veled. Mind a ketten más nyelven beszélünk.

— Szörnyeteg vagy! Kitagadlak! nem vagy többé a lányom.

— Akkor engedj el.

Lerbier ur megragadta lánya kezét és durván megrázta... ő volt az ur, — a férfi, az apa, a családfő...

— De előbb te fogsz engedni. Még nem vagy nagykorú! Engedelmességgel tartozol nekünk.

Monique a fejét rázta és így kiáltott:

— Bocsáss el. Valóságos vadállat vagy! Elmegyek Sylvestre nénivel. Itt nem vagyok egyéb az anyám számára, mint bábu... Játszanak velem, azután összetörnek! Neked pedig! Neked... Még annál is kevesebb: portéka, amelyet adnak, vesznek! A család! Egész más fogalmam van róla. Nincs szükségem se rád, se senkire. Dolgozni fogok és megkeresem a kenyeremet.

Lerbier ur méregtől elöntve rikácsolta:

— Talán a festett virágaiddal?... Vagy az

utcán. Mi? Ismerlek... Amint kedved tartja. Jó estét. Ebédre már ne találjalak itthon!

— Légy nyugodt.

Csengetés hallatszott. Abbahagyták a vitát.

— Ez Lucien! — mondta Monique.

Lerbier ur a szalon ajtajához futott, de lánya megelőzte és ajtót nyitott, még mielőtt apjának ideje lett volna visszatartani:

— Az Isten fáját! — káromkodott Lerbier ur, — megtiltom.

De már alázatosan, csaknem könyörgő és hunyászkodó arccal belépett Lucien. Lerbier ur zavartan pillantott rá, majd a lányára nézett és látva, hogy minden el van veszve, így kiáltott:

— Örült ez a lány, kedvesem, örült... Ne hallgass egy szavára sem, akármit beszél neked... később majd látjuk egymást. Jöjj a dolgozósobámba, beszélünk még a dologról...

Monique karonfogta Lucient. De mihelyt apja eltávozott és egyedül maradtak, eleresztette a karját. Valami hirtelen elpárolgott tulfutott izgalomból. A legkinzóbb gyötrelmeken már tul volt. A fájdalmas kimagyarázkodás várt még rá. De kétségbeesett bágyadságába valami szomorú elégtétel vegyült és belső forrongását nyugodt külső alá rejtve, így szólt:

— Ide hallgasson!

Lucien, aki égett a vágytól, hogy igazolhassa magát, mert azt hitte, szereti a lányt, bár nem annyira a vágy hevességével, mint inkább terveinek ösztökélésére, amelyek szorosan hozzákapcsolódtak, így kiáltott fel:

— Meg kell nekem bocsátania, Monique. Nem vagyok bűnös, bár minden látszat ellenem szól... Minden, még az az igyekezet is, amellyel minden gyanuját el akartam oszlatni! Hát nem bizonyítja ez maga előtt eléggé, mennyire rajta voltam, hogy

ne okozzak magának, főképp haszontalanul, szenvedést! Mert most már leszámoltam a dologgal, egy szót sem fog hallani soha arról a lányról, elég, ha annyit tud, hogy rettenetes botrányoktól kellett félnünk, revolverlövésektől és az isten tudja még mitől.

Monique gunyos mosollyal hagyta beszélni, mintha utolsó hazugságait hallgatná, amelyeket Lucien meg a szeretője együtt találtak ki, közös megállapodással... hogy elég könnyen le tudta csillapítani egy ajándékkul adott gyöngygyakékkal, havi tartásdíj felajánlásával és azzal az ígérettel, hogy gyakran fognak találkozni... A férfi elhallgatott és felpillantott rá: a dacos arc, amelyről lesírt a visszafojtott fájdalom, egészen kihozta sodrából.

Monique összeszedte minden akaraterejét.

— Megengedem, hogy szándékai komolyak. Elfogadom még szerelme őszinteségét is.

Lucien fogadkozott:

— Oh Monique, én, aki...

A leány közbevágott:

— Mit? Azt akarja mondani, hogy nem vezérelte érdek? A hozományom? Erre gondol?... Igen, tegnap ezt a visszautasítást még bizonyítéknak vettem arra, hogy önmagamért szeret. De ma... — Végtelenül fáradtan legyintett a kezével.

— Kétkedhetik abban, hogy?...

— Most már mindenben kétkedem.

Lucien őszinte hévvel kiáltott fel:

— Csak bennem ne kétkedjék, Monique és önmagában.

Az a gondolat, hogy elveszitheti a lányt és vele együtt kitűnő számításra alapított üzleteinek gyors megvalósítását, visszatérítette mindennek csirájához: az érdekhez. A lány komolyan nézett rá, Lucien hangja hidegen siklott el mellette, anélkül,

hogy indulatba hozta volna, az a hang, amely tegnap még a szívéig hatott, valósággal megbővölte. A férfi nekibátorodva folytatta:

— Esküszöm magának, napok óta folyton csak ez járt a fejemben, hogy két héten belül férj és feleség leszünk. Elutazunk Cannesba. Most lesz a nagy repülő hét... Vagy ha magának jobban tetszik, keresünk valami eldugott kis fészket Hyères tájékán, csak a választás lesz nehéz. Az a vidék tele van elragadó autópályákkal... És ha visszajöttünk, vidám boldog életet kezdünk a Champs-Élysées-en levő lakásunkban... Pierre des Sousais egy XV. Lajos korabeli asztalkát ajánlott nekem ma reggel Maxim-nál, ahol a papájával együtt reggeliztünk, a hálószobánk számára. Oda fogjuk állítani szerelmünk oltára mellé, a kedves nyugvóágyhoz, amelyen olyan jól érezzük majd magunkat.

Bambán mosolygott az otromba célzáshoz, míg a lányon remegés borzongott végig az emlékre... Az isteni mámor perce, a hit, a bemocskolt remény! Kitépte magát a nevetséges ölelésből. Amennyire más Monique lett belőle magából, épen olyan új Lucien állt előtte, aki hasztalanul beszélt a régi mondatokkal. Mert bizonyos volt benne, — hogy hazudik és hazudnak mind, mind, valamennyien!... Előntötte a harag, nem tudott tovább uralkodni az idegein és keményen mondta:

— A szerelmünk! Ne beszéljen róla többé soha.

— Őszintén mondom...

Monique felkacagott:

— Őszintén? Tudja-e legalább, mit jelent ez a szó? Nos hát őszintén szólva mindennek vége köztünk... Nem! Nem!... Hiábavaló minden. Ne higgye, hogy valami makrancos csikóval van dolga, amelyet simogatással lecsöndesítenek. Én nem megyek férjhez soha, sem magához sem más-hoz. Tegnap, mikor távoztam az étteremből, örökre

otthagytam a maga kezében azt a Monique-ot, aki voltam... És hogy a lemondás könnyebb legyen magának, most nem a fiatal lány, hanem az asszony beszél magával, érti: egy asszony...

A férfi ránézett, de nem találta ki, miről van szó. Erre a lány így kiáltott:

— Odaadtam magam másnak. Igen, mielőtt visszajöttem volna ide, ahol az anyám várt.

— Monique!

— Ne szakítson félbe, vagy itt hagyom. Mért tettem ezt? Mert nem volt többé semmi közösség köztünk. Mért mondom meg magának? Hogy ezentul áthághatatlan gát válasszon el bennünket egymástól!

Lucien kézmozdulatot próbált tenni. A lány tovább folytatta:

— A multat maga beszennyezte és azzal együtt mindent. Hiszékeny gyermeki odaadásom? mit ért az! és ugyan mi ért volna magának valamit? Maga sohasem szeretett engem... és én még csak nem is gyűlölöm magát. De ha tudná, mennyire megvetem! Nem, hagyja csak, mindjárt befejezem. Hogy mit szól majd a világ, ez az, nemde? A következmények?... Fűtyülök rájuk. A társaság? Eltaszítom magamtól. Szakitok vele, hogy független életet éljek a lelkiismeretem szerint! Hogy úgy éljek, mint a magam asszonya, mint... Idehallgasson! mint, — ami maga sohasem lesz: becsületes ember. Isten vele.

Az ajtóhoz lépett. A férfi utját állta:

— Nem akarom, hogy így váljunk el. Ragaszkodom magához és kész vagyok arra, hogy elvitassam önmagától. Sokkal több heveség van a maga kitörésében, minthogy eltitkolhatna valami fontos... átalakulást. Szerencsére!...

— Téved.

— Akkor két kérdést!

— Bészéljen.

— Esküdjék meg, hogy amit állítólag tegnap este tett, azt csakugyan megtette.

— Esküszöm.

Kétkedést olvasott ki Lucien szeméből, hozzátette hát:

— Esküszöm Sylvestre néném életére. Maga tudja, hogy őt nagyon szeretem.

A férfi dühtől elragadtatva kiáltott rá:

— Szabad tudnom a bűntársa nevét?

Az elképedés, megsértett önérzete nem bántotta annyira, mint amennyire a füstbement terveket sajnálta.

— A bűntársamét? Ez az a nyárspolgári szó, amelyet föltétlenül ki kellett mondania!... A bűntársamra kíváncsi, ugye?... Párbajra gondol? Kitöltheti majd valakin a dühét. De először is én nem vagyok magának senkije, nem tartozom más-hoz, csak magamhoz... Azután meg... nem is ismerem az illetőt...

— Maga nem ismeri?

Mosolygott volna, ha tudott volna, a férfi fel-fortyanásán, mert Lucienben egyszerre fellázadt minden. Vállat vont: a lány mégis kitalálta: ... Erre, irgalmatlanul valami vad elégtétellel mondta el a dolog részleteit. Gyönyörűséget okozott neki, mikor látta, hogy vonaglik, hogy sápadozik most az, akitől élete boldogságát várta és aki egy pillanatra alatt odataszította az ismeretlen karjába...

Lucien Vigneret gyötrődött anélkül, hogy értette volna mért. Jelleme, nevelése, minden porcikája gátat emelt a tények és érzései közé. Gyűlölte a lányt és mégis sajnálta elveszteni. Egy pillanatig habozott, hogy elhallgattatva minden aggályát, ne tegyen e neki ajánlatot, hogy tartsanak ki tervük mellett: s keljenek egybe kölcsönös szabadságuk biztosításával. De ilyen lánnyal: ... Talán jobb

volna egyszerűen az üzletet biztosítani valami más formában az apával. Talán mindent összevéve szépen is került ki a dologból!... Azért mégis visszamaradt benne valami zavart szomorúság. Monique, most, hogy elveszítette, és amugy is, — még kíváncsabbnak tűnt fel előtte. Más formában és talán még előnyére...

A lány észrevette ezt a férfi tekintetének különös csillogásából és most egészen bosszút akart rajta állni:

— Nézzen rám! Oh! nem törődöm a maga ítéletével! csak azt szeretném, ha ez a lecke használna... Meg tudtam volna magának bocsátani egy „hibát“... De az a felfogás, amelyet maga az életről, a férfiakról és a nőkről táplál, a maga gondolkodása, valamennyi gondolata!... Az a lebecsülés, amelyet velem szemben elárult, ... a szívnek és az értelemnek ez a félreértése; ez az, ami megbocsáthatatlan. Ez az, ami annyira idegenné tesz bennünket egymáshoz, mintha más fajtához tartoznánk, sőt mintha nem is volnánk egyforma színű emberek és higgye meg nekem, sokkal jobb, ha ezt mindjárt a maga meztelenségében feltárjuk egymás előtt. Egy nap szenvedései árán, évek szerencsétlenségét takarítjuk meg.

— Hát mit kellett volna tennem?

— Mindent megmondani nekem előre.

— Nem fogadta volna megértéssel...

— Ki tudja, ha megmagyarázta volna. Szerettem magát, próbáltam volna megérteni.

Lucien látta a szakadék mélyéről a felrémlő hidat, de tovább védekezett.

— Talán! Meg kellett volna éreznem, hogy maga nem hasonlít a többiekhez, hogy kivételes teremtes?

— Ne higgye. Mindnyájan szomjazzuk az őszinteséget és a tisztaságot!

Lucien elgondolkozott:

— Mégis, vannak esetek, ilyen az enyém is,  
— ahol a hazugságban jámbor szándék nyilat-  
kozik . . . S vannak esetek, amelyekben szükséges  
az óvatosság.

Monique gunyosan vágott közbe:

— A nőkkel szemben?

— És a férfiakkal szemben, — egészítette ki  
Lucien.

— Ugyan menjen, hát képes volna maga hazug-  
ságra egy üzlettársával szemben?

— Ez nem egészen ugyanaz.

Monique elfelejtette tulajdon fájdalmát. Főlemel-  
kedett egészen annak a roppant drámának fájdalmas  
megértésig, amely századok óta állítja szembe  
egymással az egyik fél rabszolgaságát és a másik  
zsarnokságát. Az egész női nem lázadása hábor-  
gott benne. És hévvel kiáltotta:

— Ez az a maguk kétféle erkölce! Az egyik  
az urak használatára való, a másik a szolgál-  
lóknak jó.

— Van valami különbség . . .

— Az a különbség, hogy ránk nézve a sze-  
relmi házasság az, ami maguknak a legnagyobb  
üzlet. Ez a mi egész életünk!

— Van különbség a lelki berendezésben is, ha  
már felhozta . . .

— A lelki szegénységünk? A jelentéktelensé-  
günk . . . Ha így volna is? Hát nem a maguk  
műve ez is? De nem! Ez nem fontos. Csak az  
a baj, hogy maguk tovább is örökös előítéleteik  
szerint élnek, anélkül, hogy észrevennék, mennyire  
változik minden.

Lucien rikácsolva kiáltott közbe:

— A haladás?

— Egyszerűen az életföltételek, amelyek ben-  
nünket is fejlődésre kényszerítenek.

— Az egyenlőség felé — mondja csak ki...  
Elő a nagy szavakkal!

Monique mély meggyőződéssel ismételte:

— Igen, az egyenlőség felé. Az egyenlőség felé, amelyet talán nem is kívántunk volna, ha maguk rá nem kényszerítenek és amelyre ma olyan szükségünk van, mint egy falat kenyérre... mint a napvilágra!... Érti most már? megérti?

Szinte önmagukon tuhnőve néztek egymással farkasszemet.

A férfi szó nélkül, önkéntelen zavarral bámult a lányra. Soha nem volt az még ilyen szép!... Érezte, hogy hirtelen támadt haragjában olyan nagy szomorúság buzog föl, hogy sirni tudott volna rajta... De visszatartotta magát. Volt zavarában valami a gyermek kétségbeeséséből, aki azt látja hirtelen, hogy szét van törve a játékszere és valami a hívő rémületéből, akin egyszerre durván erőt vesz a kétség... Nevelésének egész épülete recsegve ingott meg a lökés ereje alatt.

A kétségbeesésbe taszított léleknek ezelőtt a tragikus megnyilatkozása előtt, amelyet a dolgok természetes rendje sodort bele a bomlottságba, úgy hogy ő csak végrehajtó eszköz volt a sors kezében, némi riadtsággal mélyedt el önmagába és homályosan megérezte, mennyire káros és méltánytalan élni azokkal az előjogokkal, amelyek már gyermekkorában beleoltják a férfiba az uralkodás ösztönét. De a megalázott önérzet büszkesége és a sértett hiuság tüstént elhomályosította ezt a halvány világosságot.

Fogta a kalapját, amelyet a konzolra tett.

— Látom, hogy akaratom ellenére, szerencsétlenné tettem az életemet és a magáét is. A lecke használni fog. Isten vele, Monique.

— Isten vele.

És Lucien büszke léptekkel távozott, még csak rá sem nézett a lányra.

Sokáig ült ott. Sajgott minden tagja. Azt álmodta, hogy megint egész kislány lett belőle és hogy most esett le a nevelőintézetben a nagy szikláról, amelyről belátta az egész világot. Nyögve terült el a homokparton, amelyet dühösen paskolt a tenger a feketére borult ég alatt. Elhaló hangon szólította a nénjét: „Sylvestre néni!...“

Mennyi időt töltött el így? Ezt kérdezte magától, mikor hirtelen felugrott. Hangok zaja, szokatlan léptek lármája hallatszott be az előszobából...

— Monique, — kiáltotta az anyja. — Monique, gyere gyorsan, ez iszonyatos, — és apád is elment Vignerettel!

Egy öregasszony, akit nem ismert és akinek szüntelen előtte állt rémült paprikajancsira emlékeztető képe a tollas kalap alatt, lihegve beszélt el:

— Mikor ezt a sikoltást hallottam, minden vér a fejembe tódult... Ugy láttam, mint ahogy önt látom, asszonyom. A gyalogjárón álltam a gyógyszer-tár előtt a rue de Havre és a Saint-Lazar pályaudvar kereszteződésénél. Szegény hölgy... Futva szaladt át egy autobusz előtt, de megbotlott és akkor... A soffőr mindent megtett, amit tehetett, hogy megálljon. De már a kerekek alatt volt... ezt találták a retiküljében, tessék, — sértetlen — egy boríték, rajta a neve és az ön címe... Mikor bevitték a gyógyszer-tárba, még lélekezett... Az volt a kérése, hogy hozzák ide. Lenn vannak a mentők... Velük jöttem, hogy előre tudassam önnel a szerencsétlenséget.

Monique az utolsó szavakra már rohant is le. A hordágy ott volt a lépcső lábánál az előcsarnokban. Szent borzalommal emelte föl a fátylat, amely az arcot takarta. Azt hitte, mindjárt megőrül. A halott, akinek hasát és lábát marcangolta szét az autó,

megőrizte drága vonásait. Olyan volt, mint aki még él, csak elaludt.

— Drága néni, — szólott Monique zokogástól tépett hangon. — Nénikém!

Kegyetlen szorongás járta át egész belsejét. Fagyos veriték gyöngyözött a homlokán. Ugy érezte, hogy nénjével együtt végleg meghalt egész ifjúsága. És amint lehajolt a holttestre, hogy átölelje, elájult a végső, rettenetes csapás alatt.

## MÁSODIK RÉSZ.

### I.

*Monique Lerbier Mme Ambrathoz.*

*Chaptal-utca 14.*

*Vaucresson.*

Páris, márc. 1.

Köszönöm, Asszonyom, lekötelező ajánlatát. De ebben a pillanatban nem tudnám Ön mellett a titkárnői állást betölteni. Az az érzésem, mintha üres testtel járnék az életben. Ugy tetszik nekem, mintha soha életemben nem tudnék többé nevetni... A szüleimtől való elválás, nagynéném halála, olyan hirtelen megrázkódtatással járt.

Szeretnék meghalni, hiszen hijjával vagyok mindennek. Ma délután, mikor a végrendelet felbontása után a közjegyzőtől kijöttem, egy teaszalónban, ahol megpihentem kissé, szegény drága nagynénémre gondoltam és az ő sorsára vágytam...

Az enyémmel szomszédos asztalnál egy nagyanya ült két gyászba öltözött unokájával, egy tizennégy éves lánykával, aki már egész asszonyszámba ment és öccsével, egy hat éves fiucskával. Arra gondoltam, hogy én soha nem leszek anya, hogy haszontalanul élek... Megöregszem, mint Sylvestre néni, egyedül...

Nagyon, nagyon egyedül vagyok... Egyedül otthon a lakásban, nagy magánossággal a szívem-

ben is . . . társadalmi kötelékek nélkül, házi tűz-hely nélkül . . .

Még egyszer köszönöm, hogy volt szives rám gondolni és fel akart venni magához . . . De érzem, hogy sokáig nem tudnám még helyem találni gyermekek között. Tul komoly volnék kedves kis lelküknek, ők pedig tul vidámak volnának nekem . . .

Különben szívélyesen üdvözlí és csókolja

*Monique.*

*Monique Lerbier Mme Ambrathoz.*

Páris, július 13.

Kedves Asszonyom !

Már jó ideje nem adtam hirt magamról. Egészen zavart vagyok hallgatásom miatt az Ön jóságos levele után . . . De ma kevésbbé szenvedek és talán sikerül írnom.

Ugy tetszik nekem, hogy fájdalmam kissé el-tompult. Csak bámulok magam elé és egyetlen érzésem sincs, amely fájdalomra vagy örömré hangolna. Közömbösen nézem a napot, mely oly fakón süt ma reggel, a kertet, mely olyan mélynek tetszik az ablakom alatt, nézem az elhaladó papokat. Csak tengődés az életem.

Mondtam már, hogy szegény nagynéném hagyatékának rendezése után elköltöztem a Chaptal-utcából, mert nagyon sötét volt. Most a balparton lakom, a Vaneau-utcában. Három ablakom az ldegen Missziók kertjére nyílik . . .

De mindig közel vagyok hozzá, hogy fájdalmam ujra feltámadjon. Olyan kevés kell ahhoz, hogy kétségbeesésem megint visszatérjen . . . Oh, nem is jó rágondolni . . . Ugy látszik, mégis vigasztalódik az ember, vagy legalább is hozzászokik a rosszhoz, minden rosszhoz. De hogy leszek-e még boldog, valaha? Lehet, én nem tudom elképzelni . . .

Az Önnek örökké hálás

*Monique.*

*Monique Lerbier Mme Ambrathoz.*

November 22.

Kedves Asszonyom!

Hogy mi lett belőlem? Nagyon szegény, jelentéktelen senki, aki nehezen törődik bele sorsába. Köszönöm kedves szavait. Sajnos, soha nem fogok megvigasztalódni... Olyan magas polcra állítottam eszményképemet, hogy nem tudván elérni, nincs most más választásom, mint elég mélyre süllyedni, hogy soha többé meg se lássam... Akkor talán megszokom, hogy soha ne gondoljak rá. Örökös várakozásban élek, mint a beteg, aki vigyáz magára, nincs kedvem semmihez kezdeni, még remélni sem merek...

És mégis érzem, hogy a munka, csak a munka könnyíthet azon a súlyos terhen, amelyet hordozok. Talán majd megkísérlem visszatérni, még pedig több kitartással, régi kis próbálkozásaimhoz... Emlékszik talán azokra a kis kompozíciókra, melyeket szórakozásból készítettem abban az időben, mikor nem volt semmi dolgom. Elővettem festékes tálat, ecsetjeimet... Sőt rajzoló néhány butortervet is és szöveteket festek...

Ajánlják nekem, mint még nem tulságosan elárasztott foglalkozást, a lakásberendező mesterséget... Szeretném összekapcsolni ezt, a nagynénémtól örökölt pénz segítségével, egy kis üzlettel, amelyben régi műtárgyakat árulnék... Azt hiszem, találok ilyet, s ezzel együtt, hogy legyen miből tovább tengetni életemet, mindjárt valami foglalkozást... és ki tudja, talán szórakozást is.

Mert ha mindig a fájdalmamon rágódom, beleőrülök.

Remélem, hogy ez első tavaszi napokban élni fogok kedves meghívásával és elmegyek ebédre valamelyik vasárnap.

*Monique.*

## II.

A *jazz band* vad ütemei áradtak szét a tánc-helyiségben. A párok kék világításban ringatództak.

Michelle d'Entraygues meglökte könyökével Helène Suzet, aki apró kortyokban szopogatta egy hosszú szalmaszál végén az *ice cream sherryt*.

— Oh, nézd csak!

— Mit?

Michelle a loggia szélén kihajolva mutatta:

— Ott a professzor és az angol mellett azt a két nőt... Épen a csillár alatt mennek el.

— Ha nem volna rövidre nyírott, bronzbajátszó haja, azt mondanám Monique.

— Ő az, ugye, kis Max?

A kritikus felcsapta monokliját és kijelentette:

— Csakugyan ő az. Ami úgy megváltoztatja, a hajviselete. Ma a rövid haj az asszonyra nézve a függetlenség szimboluma, ha nem mindjárt az erő jele. Valaha Delila megfosztotta Sámson-t férfiaságától azzal, hogy levágta a haját. Ma a nő azt hiszi, hogy férfiasságra tesz szert, ha megkurtítja a magáét.

— Legalább tíz évvel öregebb, — kiáltotta bőkezűen Helène Suze.

— Vegyünk csak ötöt! és mivel csak tizenkilencnek látszott, mikor huszonegy éves volt, mai külseje épen megfelel a korának, mert már több mint két éve, hogy eltűnt a társaságból!

— Huszonhárom éves. Harmincnek látszik.

— Ugyan menjen. Sohasem nézett ki jobban... Még mindig a régi ragyogó külseje van, de valami kis titokzatossággal, a szenvedés halk árnyalatával... Én elragadónak találom... Juj!

Dühösen fordult Michelle felé és megfenyegette.

— Te, ha újra kezded a piszkálódást!

De Michelle olyan arccal jelentette ki, mint valami nyalánk kis macska:

— Imádom ezt.

A Menelaus bemutatója óta egészen magához láncolta Max Laume-ot legszemélyesebb szolgálátára. A kritikus, hamarosan elhagyatva Ponette-től, akit viszont Sacha Volant hódított meg az Iserszakaszon aratott diadala után, kedvére valónak találta, hogy megosztozzék D'Entrayguessel. A marquis, akit egészen lefoglalt versenyistállója és a fiatal zsekék nevelése, a hozományt élvezte, ő pedig az asszonyt. Madame Jacquet a Georges Sand-díj óta hóna alá nyult és keddi fogadónapjain főzte számára a regény nagy díját (Francia Akadémia 30,000 frank). Ez válasz volt a Balzac nagy díjversenyére (alapítója Z. Macarov 20,000 frank.)

A shimmy utolsó ütemei elhangzottak, a párok szétváltak, Michelle felcsavarta látcsővét:

— Csakugyan igaz, Monique-nak megdőböntő a külseje . . . és hozzá még a párja! Milyen tipikus alak!

Max de Laume ráismert.

— De hisz az Niquette.

— Nem találják? Az változtatja úgy meg, hogy ki van festve!

— Ugye mindig együtt vannak? — mondta meglepetve Helène Suze.

Kíváncsian szemlélte Monique Lerbiert és híres barátnőjét, Niquette-t, a Music-Hall csillagát, aki már harminc év óta nevezetessége az éjjeli világnak. Egész Párist megbolondította éles hangjával és tökéletes szépségű lábaival, amelyek épen olyan szellemesen tudtak beszélni, mint amilyen gyorsan pergett a nyelve, amelyet hamiskásan tudott kidugni, két vastag szájaszéle sarkán. Fitos orrával egész csuf lett volna, ha nincs két nagy karbunkulus szeme . . .

— Szó, ami szó, van bennük merészség, — állapította meg Max de Laume.

Niquette és Monique épen leültek asztalukhoz. Az ember azt mondhatta volna, valami szerelmes házaspár. Niquette gyöngéden lehajlott és boájával betakarta Monique nyakát.

— Megindító — gunyolódott Helène Suze.

— Ne izgasd magad, Suzon — mondta Michelle.

— A hely be van töltve.

Helène Suze, akinek lesbosi hajlamai mindinkább és inkább ismertekké váltak, vállat vont. Még mindig neheztelt Monique-ra, mert valamikor visszautasította ajánlatait, amelyeket Ginette Morin által tétetett neki, mielőtt még ez, — Madame Hutier helyettesekép, akit valami járvány ragadott el, — nem lett a Rokkantgyámolító Egyesület helyettes elnöknője és csakhamar a Pertout kabinét egyik tagjának felesége.

Ginette! . . . Helène Suze őrizte még az emlékét galamb turbékolásának, melyet akkor hallatott, ha szájon csókolták . . . — Az volt a szép esték ideje Anika Gobrony-nál. Ginette legalább nem volt rá-tartós, mint Monique, ez a szent nebántsvirág.

Helène Suze azok közé tartozott, akik minden ellenőrzés nélkül készpénznek vettek minden borzalmas pletykát, amely eleinte Monique-ról keringett: hogy Vigneret egy hotelszobában lepte meg a menyasszonyát valami román kereskedővel, akitől teherbe esett. Szülői elűzték házuktól. Nénje öngyilkos lett bánatában. Most, hogy újra rá-találtak régi barátnőjükre, aki ismét régi fényében bukkant fel a párisi forgatagban, Max de Laume és Michelle d'Entraygues, — elfeledve nem rég érzett megvetésüket, — megbocsátón mosolyogtak rá. Helène Suze még azt is kijelentette:

— Utóvégre is teljesen szabad! Tehetséggel és pénzzel mindent megengedhet magának az ember.

Máról holnapra, hidegen elhagyatva mindenkitől, Monique egy évvel bukása után újra visszatért a társaságba. Üzletet nyitott a Rue de la Boétie-ben. Antik és modern műkereskedést. Pierre des Souza's, akivel azelőtt keveset találkozott, — miután Monique pénzzé tette nagynénje kis vagyonát (150,000 frank takarékpénztári betét volt és ugyanannyi folyt be a nevelőintézet eladásából), — bevezette őt egy kissé a mesterségbe, amelynek anyagi létalapját maga is köszönhette.

Mikor a lány az élettől úgy megundorodott, nemcsak hűséges társat, hanem annál értékeőbb vezetőt és utmutatót talált a művészen, aki minden üzleti szempontot mellőzve teljesen érdektelen volt vele szemben. Elegáns kártyák tudatták a hajdani ismerősökkel a nagy föltámadást: Monique Lerbier megnyitotta a *Két Bogáncs-hoz* címzett műkereskedést.

De az egész társaság cserben hagyta. Monique, — aki leszámítva a vasárnapi találkozásokat Madame Ambrat-val, — senkivel sem érintkezett, szomorú napokat élt át. Üzletének általános pangása fokozta neuraszténiáját. Heteken át ült komor töprengésbe merülve, anélkül, hogy mást látott volna, mint futó vevőket, akik sokat alkudtak és keveset fizettek. Anyagi forrásai, amelyeket csaknem teljesen kimerített az üzlet megvásárlása, olyan gyorsan apadtak, hogy kezdett kétségbeesni.

Azonban Pierre des Souza's tekintélye, aki nemcsak mint az antikvitások kitűnő ismerője, hanem, mint modern műértő is nagy hírnek örvendett, igen nagy volt az előkelő világban. Miután rendes vevői elpártoltak tőle, egy napon Niquette-t vitte be Monique-hoz és a kis üzlet egyszerre megtalálta a maga művészi és kozmopolita vásárló közönségét. Lerbier kisasszony berendezései máról holnapra híresekké váltak.

— Uj egyéniség támadt fel ekkor benne, amely egész más volt mint az előző és a siker légkörétől körülvéve elfeledtette vele a hajdani „kítaszítottat“. Az új hullámok erejétől hajtva, a régi pletykák szennyes gyűrűje még jobban kezdett tágulni a nagy mocsáron.

Niquette úgy érezte, hogy Helène Suze figyelme úgy éri Monique-ot, mint valami légycsipés. Ő is erősen odanézett:

— Mi nézni valója van annak ott rajtunk? Ősmered? ... Látod. Ott a loggiában balra.

Monique nyomban észrevette és megvetően mondta:

— Régi barátaim.

Megnevezte őket. Egyidejűleg Helène örömteli meglepetéssel intett felé, mintha jónapot mondana. Monique bizonytalanul köszönt vissza. A legteljesebb közömbösséggel méregette azt az utat, amelyet a múlt távolában megfutott ... ez volt az első eset, hogy ezekkel a hazajáró lelkekkel találkozott. Megelőző életének tanúi annyira nem gyakoroltak rá különösebb hatást, mintha csak a múlt este vett volna tőlük búcsút.

Erről a jelről megérezte, hogy sebe hegedőben van ... Vagy nem találkozott-e egy hónappal ezelőtt valamelyik főpróbán, régi vetélytársával, Cleo-val, anélkül, hogy egyebet érzett volna platonikus kíváncsiságnál?

Az egyedüli élőlények, akiknek látása még szenvedést okozhatott volna neki, — mert az emlékezete mindig szenvedett, valahányszor, de egyre ritkábban, ritkábban, a régi rettenetes napokra tévedt, — a szülői és Vigneret voltak. De Vigneret soha nem akadt útjába. Ő maga pedig makacsul visszautasított minden közeledést övéihez, a meghívások dacára, amelyekkel Madame Lerbier pár hónap óta többizben megkörné-

kezte. Monique miután lett belőle valaki, kezdett már valamit érnei . . .

A zenekar, amely egy spanyol sottisba fogott, hirtelen elvágta Niquette rosszkedvét. Zsémbedőn karolta át táncosnőjét, aki úgy hagyta magát vezetni, mint valami alvajáró :

— Helène Suze ? . . . Várj csak. Beszéltem neked róla egy alak, aki Anikához járt füstöltni . . . Ugy rémlik nekem, hogy egy karácsony estén, két éve lehet, nagy dáridót csaptak a műtermében ! . . . Igen, ez a te Helened aféle tessék-lássék szüzecke, aki azóta szívesen férjhez ment volna egy miniszterhez, de abban az időben csak hölgyek érdekelték ! Mégis volt ott valami újságíró, aki csak szemlélője volt a dolognak . . . megállj csak. Te ismerni fogod ! . . . Az, aki szabócégek körül ólálkodik . . . Szőke, olyan szíves szája van.

— Mercœur ?

— O az. Tudtam, hogy „valami” köze van a szívhöz . . . Szép társaság.

— És a mienk ?

— Az legalább, ha van is bűne, nem titkolja ! . . . Kívül rothadt, belül egészséges ! . . . Ez sokkal tisztességesebb dolog. Ahelyett ez a másik ! *Álszent és társa !*

Mig így beszélt, egészen hozzáidomította hajlékony karcsúságához, Monique engedelmesen simuló testét. Ez szinte félőntudatlanul engedte át magát a mozdulatok parancsoló ütemének, amelyet Niquette diktált.

Valami kiolthatatlan tűz égett ennek a tornával és hidróterápiával csodálatosan konzervált ötvenéves asszonynak a csontjaiban, hogy sem az életben, sem a színpadon nem látszott többnek harmincévnél a festék titoktartó leple alatt . . . Lágy asszonyi pihe és borostás szakáll egyformán izgatta

Párisszerte híres mohóságát. Hiszen legalább tizenöt évig kitartott egy táncos énekes mellett, akiből ő nevelt elsőrangú színészt s akit alig hat hónapja hagyott el Monique miatt. Aféle címzetes szerelem volt ez, amely nem akadályozta sem a másik nemmel való szeretkezéseket, sem az üzletet . . .

Monique mit sem törődve a szóbeszéddel, megadással türtte, hogy ezek a parancsoló karok magukkal ragadják . . . A jó és a rossz? Értelmetlen üres szavak! Ugy csengtek a fülébe, mint repedt csengő. Idejutott, mert mestersége és a véletlen idevezérelte és mert ez érzékeltségének kényelmes volt. Hiszen a látszólagos gyógyulás ellenére olyan volt még mint a beteg, aki a cloroformtól kábultan hever az operációs asztalon. Így élvezte félig lehunytt szemmel a lassu forgás mámoros széldületét.

Niquette első becézgetései felpiszkálva benne a születése pillanatában vérig sebzett érzékiséget, érintetlenül hagyták szíve mélyén a régi szentimentalizmust. Ő maga azt hitte, hogy az már rég halott. Ezért nagyon szerette, mert igen találónak érezte a szegény és mély érzésű Seuratnak, a háboruban elesett fiatal költőnek verseit. Gyöngéd lélek volt, akit fölöttébb kedvelt:

*Ólom szív, göggel gennyed mélyén a szerelem  
Ébenfa szemfedő kemény leplébe rejtve.*

Amellett azonban olyan sok volt benne az ifjui tűz, hogy ami így ki nem bimbózott belőle, az kisarjadt más uton. Ez az élvezet aztán lassankint rávezette, hogy legalább félig felfedezze a kép titkát. Rövid és alapjában csalóka pillanatok voltak ezek. A csókok azonban, amelyeknek megindult gyöngédségébe az első fölfedezés különös zavara vegyült, nem voltak visszatetszők neki. A vigasztalódás álarca alatt homályosan felrémlt előtte a

gyönyör. Monique hálás volt érte Niquette-nek, hogy csak egymás után ismertette meg a két érzéssel és csak lépésről-lépésre fődözte fel előtte, a barátság finom érzéseinek leple alatt, a szerelmes asszony hevét.

Téveteg tekintettel forgott. Olyan szorosan átkarolták egymást, hogy amint Niquette lába az ő két lába közé feszült, szinte érezte, mint lüktet benne végig a tánc hulláma. Egy argentinai, aki szembe jött velük, elragadtatva csettintett a nyelvevel: „Ej ha!”... Niquette elnevette magát.

— Jól megvagyunk mi nélkülük is!

Monique egy pillantással erősítette meg. De bár kölcsönös odaadásuk óráiban mindig ugyanaz a kellemes érzése volt, egyre kevesebb tartózkodással és egyre nyiltabb szemmel irányította gondolatait az érzékek világa felé is. A férfiak!... Miután először rettenetesen megutálta őket, majd megvetéssel tekintett rájuk, most újra kezdte figyelemre méltatni a férfiakat. De tökéletesen ugyanabból a szemszögből nézte őket, mint a nőtlen férfi a lányokat, minden lelki hullámozás nélkül. Valami kíváncsiság volt ez, amelyet be sem vallott még magának lelkének ebben a közömbösségében, amelyen úgy uszott, mint gazdátlan tárgy az árban, — amelyet azonban nem üzött el magától, ha véletlenül olyan férfin akadt meg a szeme, aki már eleve nem volt visszatetsző neki.

— Hü! — mondta Niquette karkötő-órájára pillantva amikor leültek, — már tíz óra és a szkekcsem tizenegykor megy!... Induljunk!

— Van időd, Gyönyörűm! — mondta Monique.

A Casino tőszomszédja volt a táncbar-nak.

— Itt az ideje, hogy csakugyan gyönyörűvé tegyem magam, bizony!... Velem jössz?

De Monique nem érzett ez este kedvet, hogy mint szokta ott huzza át az időt a szűk páholy

fullasztó levegőjében, vagy az öltöző vegyes társaságában. Niquette minden illatszere nem tudta elfojtani a folyosón a szomszédos szobák bűzét.

— Majd felkereslek.

— Te! ugylátszik nagyonszeretnél felszarvazni?...

Niquette fenyegető pillantással kereste Helène Suze tekintetét a loggiában, de az üres volt... Nem annak a jele lehetett-e ez, hogy kívül akarnak találkozni? Gyanakodva kérdezte:

— Találkád van, mi?

Monique olyan nevetségesnek találta a föltevést, hogy mosolyogva felelte:

— Megmondanám neked!

— Csak rajta ne kapjalak!... Nini, jónapot, Briscot.

— Jónapöt, Királynőm.

Niquette megszorította a híres komikus kezét. Régen ismerték egymást, hiszen ugyanazokon a deszkákon emelkedett a csillaguk fokról-fokra. Monique nem találta kellemetlennek Briscot szélséyes megjelenését. Jó kerek képét, melyen egy utcai suhanc vidámsága mosolygott.

— Te nem játszol? — kérdezte Niquette. — És a revü?

— Világítási próba van...

— Akkor vigyázni fogsz nekem erre a kislányra, akinek még táncolni van kedve... Azután mindaketten értem jöttök a Casinoba, a szkeccsem után, ugye?... Majd elmegyünk vacsorázni, egészen mindegy, hogy hová.

Briscot szalutált és Niquette nyugodtan távozott. A színész, miután egy *irisch*-t rendelt szódával, leült még meleg helyére. Rákacsintott Moniquera és így szólt:

— Hallja csak, ma délután a Boetie-utcában jártam és láttam a maga török és mandarin stílus diszlet-tanulmányait. Majd megszólalnak.

— Igazán? Miért nem jött be?

— Nem lehetett!... Odáig hajsoltam egy amerikai nőt... Egészen a maga zsánere! Rózsás arcu, bronzba csillanó haju... Egész ékszeres boltot hordott a nyakában. A gyöngysora térdig lógott.

— Annál inkább be kellett volna jönnie!

A színész elismerőleg mondta:

— Kedves! Ah, Niquette nem unatkozhat...

— És maga?

— Én még kevésbé, hogy unatkozzék valaki ebben a romlott világban, egészen hülyének kell lennie!

Sokat sejtető mozdulatot tett:

— Szolgálhatok talán?

— Köszönöm, csak tartsa meg amerikai nője számára...

— Annak a históriának már régen vége. Majd valaki másnak!...

— Ugyan ne mondja? Mindjárt első látásra?

A színész bizalmas hangon mondta:

— Ráismert!

— Az mindent megmagyaráz.

Monique sohasem értette meg azt a különös vonzóerőt, amelyet ezek a bohócok és mindig épen a legrutabbak gyakoroltak a nőkre. Miféle furcsa vágnak engedtek azok, akik ezeket választották? Figyelmesen megnézte Briscot-t és meglepetve látta, hogy nem olyan visszataszító. Egészséges paraszt arca volt és kissé lelógó szempillái alól gyöngéd malícia villáma leselkedett.

A színész csakugy magában dünnyögte:

— Ez az, csak ne vessen ki!... Pedig épen most akartam valami kedveset mondani... Egy eszmém támadt, mikor azt a maga török ízét láttam... A barátom, Edgard Lair...

— A színész?

— Az. Egy Perfeuill darabot fog játszani. Ő is rendezi, rajta fordul meg minden. Két diszletre van szükség: interieurök... Ha kedve volna bebutorozni, szólhatnék neki...

— Tréfán kívül?

— Tetszik az ötlet. Már rendben is van.

— Köszönöm.

— Hagyja! Jó pajtások között!

Most ő nézte meg a leányt és egy újabb *irisch*-t rendelve így szólt:

— Igaz, maga nem olyan, mint a többi, először is sokkal kíváncsiabb. Tédig eljárnam a lábam. Azután meg, ahogy beszél, ahogy cselekszik... Egyenesen. Tisztán... Bár soha nem tenne mást, mint amit az esze diktál, mi?... De magával azért nem egészen úgy áll a dolog, mint azzal az amerikai nővel. Itt meg kell maradni a barátságánál...

A tangó első ütemei úgy futottak szét, mint valami lián indái. A színész fölkel:

— Gyerünk! Hogy Niquette sárga legyen az irigységtől.

— De Briscot, ha valaha kedvem támadna utánozni az amerikai nő... Nono, csak le a kézzel! Nem mondtam, hogy magával és mért ne tudja meg Niquette is? Először is nem vagyunk házasfelek és ha azok volnánk, egygyel több ok rá, hogy őszinték legyünk!

Gépiesen tette egyik kezét Briscot kezébe, másikat a vállára. A férfi diszkrétén átkarolta a gömbölyű derekat. A lány hajladozni kezdett a zene ütemére. A férfi ott érezte mellén a két fiatal, feszülő mell langyos keménységét.

Monique mióta Niquette-tel együtt élt és pedig a legjobb egyetértésben, gyakran táncolt férfiakkal. Ez volt az egyetlen alkalom, mikor néhány kipróbált barátan kívül, férfiakat engedett közel hozzá

barátnőjének féltékenysége, amelynek, mint vonzalma jelének örült Monique. Az ember csak őszinte érzelemben találja meg a kizárólagos gyöngédséget. Monique nem gondolt arra, hogy fellázadjon ez ellen a féltő örökös ellen, amely nem lehetett bántó, miután kölcsönös beleegyezéssel járultak hozzá, akár mi volt is erre az indító ok . . .

Az egyetlen lehetőség, amelyet Niquette türelme, miután így biztonságban érezte magát a férfi veszedelem tekintetében, előre nem látott, az volt, hogy ezekből a folytonos összesimulásokból lassankint valami váratlan delezesség hatalma sugározhatott ki. Monique százszor is forgott elragadó táncosok karján, anélkül, hogy még csak gondolt volna is más gyönyörre, mint az ártatlanul ugrándozó gyermek öröme. Végzetes dolog volt, hogy egy napon a mozdulatoknak, a hangoknak, az idegesen remegő fényeknek ebben a szédületében, ebben a különös mámorban, amelyet a legpetyhüdtobb ereken is felgyújtott ez a csipős és tulfűtött légkör, jöjjön egy pillanat, amelyben ez a kapcsolat ösztönszerűleg megszületett.

Briscot volt az, aki anélkül, hogy akarta volna, bekapcsolta az áramot. Pár perccel előbb, még semmi jelentőséget sem tulajdonított tréfálkozásuknak. De a lassabb ringatózás közben, amely az összefonódott testek sétája után, az egyhelyben való hajladozásba ment át, a szerelmi elragadtatásnak ebbe a durván izgató utánzásába, Monique, — először csak alig észrevehetően, de aztán olyan tökéletes bizonyossággal, hogy meg kellett állania és kibontakoznia az ölelésből, megérezte a testével, hogy táncosában fölgyullad a vágy. — A könnyű szöveteken át, szinte süttötték egymást, forrón lüktető vérükkel. Monique-ot valami kéjes zsibbadtság járta át. Behunyta a szemét és újra

megkapaszkodott a férfiban. Megfeszített karral, szorosan összefonódva keringtek... Ujjaiuk egymásba kulcsolódtak, a tenyerük összesimult és egyszerre föllángolt bennük egész meztelenségük képzelete...

A férfi először közömbös arcot színlelt. Azután mikor látta, hogy a lánynak esze ágában sincs ellenállást tanusítani, sőt odaadón simul hozzá, erősen csipőjére szorította az ideges derekat. Egész megbolondította az érzés, amint érezte, hogy kuszik fel válláról a görcsösen vonagló kéz önkéntelen simogatása. Egymásra tapadva keringtek, azután gépies hullámmzással hajladoztak egy helyben, most már egész természetes tökéletességgel fejezve be az ősi mozdulat megismétlését...

A tangó hirtelen abbamaradt.

Karjuk szétvált. Meglepett ámulással néztek egymásra, mintha valami hosszú utazásról visszatérve, először találkoztak volna a távollét után, anélkül, hogy egymásra ismertek volna...

A férfiban volt annyi tapintat, hogy semmi célzást ne tegyen arra a lázrohamra, amely az imént elkapta őket. Szokva lévén ahhoz, hogy olyan érzelmeket hazudjon, amelyeket nem érzett, annyit mégis leszűrte a kalandból, hogy ez a játék ért annyit, mint a valóság és az a gondolat, hogy megcsalta Niquette-t, vidáman csillogóvá tette tekintetét.

Monique közvetlen egyszerűsége zavarba hozta ugyan, de magához térítette és végleg visszazökkentette a rendes kerékvágásba. Monique megjegyezte:

— Maga nagyon jól táncol! Majd újra kezdjük.

Még egészen nekihevülten csillogó szemmel, nem leplezte meglepődöttségét semmi álszeméremmel. Magában csak ennyit mondott: „Végtere is az egész nem más, mint testgyakorlat. De

mindenesetre nagyon kellemes! nem is hittem volna.“

Másnap a „*Két Bogáncs*“-ban — ahol Monique a török és kínai stílus berendezés mellett még reggel felállított egy pettyes juharfából készült, magyalszín boudoirt, — tiszteletteljesen hallgatta Edgar Lairt. A színész, akit Briscot elhozott ide, olyan határozottan beszélt, mintha már teljesen befejezett dologról lett volna szó Claire kisasszony nagy csodálkozására.

Ez Monique első elárúsítónője volt, névszerint Cserbalief kisasszony, az orosz arisztokráciából származó fiatal lány, akit a forradalom rémségei tettek hontalanná s aki miután egyideig azzal kereste kenyerét, hogy moziszinésznő volt, boldognak érezte magát jelenlegi menedékhelyén.

— Ahhoz a színhez, ahol a szerelem megszületik, legjobbnak látnék vöröses barna ecraséból készült kárpitozást, nagy ráncokkal, semmi mást... valamivel szegélyezve!... Az egész butorzat egy recamier és egy fekete, lakk gueridon lehetne. És azután vánkos, vánkos, nagyon sok vánkos...

Niquette, aki szerette a modern stílust, helyeselte a dolgot. Briscot, akit nem érdekelt a kérdés, a botja végével valami vad indulót dobolt egy hindu bronzszobor hasán.

— Ugyan — kiáltotta nekivörösödött arccal Edgar Lair, akin hirtelen valami düh vett erőt —, hagyd abba! Megölsz vele!

Az üvegtáblák megremegtek bele. A színész levette és egy karosszékre dobta óriási nemezzalapját, amely mély árnyat vetett geniális homlokára, azután parányi zöld zsebkendőt huzva elő mellénye zsebéből, megtörülközött. A hatalmas koponya boltozata alatt kis összelapított orr ráncosodott bulldogg arca közepén, lefittyenő ajka fölött.

— Ez a felfuvalkodott fajankó egészen bolond, — gondolta magában Monique.

A színész pózoló hangon kezdte újra:

— A másodikhoz, mikor a szerelem már megszületett és a szenvedély kitört, vörös szín kell. Vörös és arany! Vér, vér! mindenütt vörös. A legharagosabb vörös... hogy ordítson! Ez az.

Monique szeretett volna nevetni, de elfojtotta.

— Az utasítás kitűnő... Előttém áll az egész. És ami a butorokat illeti?...

— Semmi butor, csak szőnyegek és vánkoso, vánkoso, nagyon sok vánkoso!

Claire kisasszony, aki ceruzával a kezében jegyzett, felkiáltott:

— Pompás!

Edgar Lair méltóságteljesen bólintott felé. Azután Monique-hoz fordult:

— Megértette, kisasszony? A terveket három napon belül kérem.

— Megteszem, ami csak tőlem telik.

A színész, miután leereszkedőn körüljáratta tekintetét, csak hozzátéve mondta:

— Magának van tehetsége. És ha velem fog majd dolgozni...

Kitárta karját a határtalan jövő felé és egy spanyol grand büszkeségével csapta fejére a kalapot. Azután Briscothoz fordult: „Velem jössz, öregem? Hölgyeim!...” s azzal megkezdte méltóságteljes kivonulását.

Monique az égre emelte tekintetét és Niquette felkiáltott: — Milyen szép ez az állat!...

— A maga nemében...

Niquette rendkívül ügyesen szedte izekre:

— Ilyen féktelen büszkeség!... várj csak, majd bejelentem: „Uraim, a császár!...” belép, leteszi a tökfedőjét: az ember azt mondaná, hogy a becsületrend nagyszalagját tette le!... Azután nagy léptekkel végigméri a terepet!... Puff... hasrávágódhat minden színész!... mert hozzá képest

Antoine, Gemier, Guitry, közönséges ripacsok!... Ah most nekihevült; a diszletek remegnek, a szerző elájult... Olyan mulatságos, mintha a Music-Hall-ban játszana... De Briscot zsebrendughatná az egész embert...

— Briscot kedves fiu! — mondta Monique.

Hálás volt neki a közvetítésért. Perfeuill darabja jó előadásban hasznos reklám lehetett számára. Mindenesetre érdekes munka várt rá. Vidáman gondolt előző estéjükre, amelyet egy tucat osztrigával és egy palack pezsgővel fejeztek be, a Prieuré-ben.

A két nagy start közkívánatra ellejtette egyik régi keringőjét. Az étterem soha sem látott még ilyen lelkesedést. Az idegenek székükre állva elragadtatással tapsoltak Páris dicsőségének nagyvilági hírességei képében... Monique tréfásan bevallotta hütlenségét Niquettenek, amit ez nevetve fogadott. Néhány csepp pezsgőt vett az ujjahegyére Briscot poharából és meghintette őket. Füttyölök rátok, — mondta — és rájuk adta áldását, hozzá-téve:

— De ha azzal a Madame Suzezel össze-találod a levét szűrni, megfojtalak.

— Nincs semmi veszély sem Helène, sem Briscot részéről. — Monique egészen nyugodt volt így, de mikor visszagondolt a tegnap esti kéjes zsibbadásra, arra a szinte névtelen gyönyörre, amely a tánc forgatagában elfogta, valami derűsebb kilátás tárult fel előtte... A nyugalom, hogy így élhet gondolkodás nélkül, teljes közömbösségben. De valami új, eddig ismeretlen érzésnek születe-tése is.

Niquette-re pillantott, aki egy kis kézi tükörben bámulta magát... Perzsa csecsebecse volt ez, — amelynek négyyszögű lapján a finom mozaik fátyol alatt holt vizek mélységét ringatja a meg-

homályosodott foncsor. Monique a távoli arcokra gondolt, amelyek valaha fölébe hajoltak . . . Magában azt gondolta, hogy jön egy nap, talán nem is sokára, amikor emlékezetében elhomályosul Niquette arca, mint a távoli árnyak képe a régi tükörben.

Már nem lehettek szorosabb kapcsolatban egymással és hirtelen mégis úgy érezte, hogy a színésznő éppen olyan idegen a lelkétől, mint azok az ismeretlenek, akiknek kérdő szeme rátapadt hajdan a tükör tünt fényére.

— Ah, — mondta mélabusan Niquette, leeresztve a rozsdaszín fátlyat a feledés bűvös lapja fölé. — Nem nagyon hizeleg a tükröd! Én már megyek... A viszontlátásra este. Hol?

Monique habozás nélkül felelte:

— A tánccsarnokban, ha akarsz, mint tegnap.

### III.

Egy egész szezonon át, napját komoly munkával töltve el, estéit és éjszakái egy részét a táncnak szentelte Monique.

Pajtásaival, akiket lassacskán szerzett művészi és színházi körökben, amelyekkel mestersége hozta összeköttetésbe, ő maga választott ki egymásután öt vagy hat helyet, ahol meghatározott időben kitombolhatta magát kéjes szédülete.

Egyike volt azoknak az átszellemült arcoknak, amelyek a zenekarok első zendülésére az éjfelek vakító napjai alatt, ott remegtek a fény és a zsi-bongás csábító forgatagában. Egyike volt azoknak a szegény kis emberi árnyaknak, akiket valami titokzatos ösztön ringat a tánc ellenállhatatlan hullámzásában. Egy kis hulláma az egyetemes mocsárnak, amelynek apálya és dagálya a szerelem öntudatlan üteméhez hasonló.

A szerelmi mámor másának ebben a szüntelen ábrázolásában, amelyhez az erkölcsök lazulása a zenés hallyokban a táncbarokban, a teaházakban, a szalonokban, sőt még az éttermekben is egyre növekvő tömeget csalogat, Monique végzetesen kedvét lelte. Niquette szenvedélye s az a bizonyos szelid megszokás, amellyel ő erre válaszolt, észrevétlenül szétfoslott a hónapok folyamán.

Ebből a futó viszonyból valami jó pajtáság maradt meg, úgy hogy mikor találkoztak, maguk is meg voltak lepetve, hogy lehetett valaha több köztük barátságnál. Az új táplálék következtében, amelyet a fizikai gyönyör adott, régi élvezeteiknek erőszakoltsága, hamar tökéletesen felemészthódott. Nem maradt más belőle, csak valami melegség, amely még langyul parázslott a hamu alatt. És ha Monique véletlenül találkozott régi kedvesével, akit most néhány új barát nő vett körül, már érezte a mély közömbösségen, hogy csaknem teljesen kihűlőben van benne az emlék.

Jégarab volt, amelyben maguktól feloldódtak, mielőtt végkép kilobbantak volna, — még emlékéből is eltűnve, — az összes futótűzek, melyeket a vágy gyújtott benne, a gyönyörteljes felfedezés óta, melyet Briscot hozott meg számára.

Monique a gyors egyszerűséggel, amellyel ennek a futó viszonynak végét szakította, egész elképesztette a komikust, mert akármilyen tompult volt is ez az asszonyok állhatatlanságával szemben, most történt először, hogy mikor maga is érdekelve volt, hasonlóképp a szárazon találta magát. Midőn már másnap egy szép amerikai karján pillantotta meg a táncbarban magára hagyott hódítását, nem akart hinni a szemének.

De a violaszín holdfény sugárzásában, majd a narancsvörösre gyulladt tűzben, amellyel az egyre változó világitás üteme keringésüket beburkolta,

a tangó szépen elébe hozta a párok füzérében a két egymásra fonódott test gyűrűjét. Monique felpillantva észrevette Briscot a bejáratnál és baráti pillantást küldött feléje.

A tánc befejeződött és a lány találkozott vele, mikor a páholy felé igyekezett, amelyben Pierre des Souzaies tartott cerclet, s Monique ma este vele jött ide. Briscot bosszus arccal szorította meg a kezét, melyet a lány barátilag nyújtott felé.

— Gratulálok, — gunyolódoit az amerikai felé mutatva, aki eltűnt a tömegbe, — maga nem unatkozik!

Monique nyugodtan vallotta be:

— Biz' isten, nem.

És jót nevetve, mikor a színész gunyos, de egyben duzzogó arcát is látta, így szólt:

— Nézze Briscot! Hát olyan különös az, hogy szerelmi... téren... (habozott, mert nem talált másik szót), — a nő úgy gondolkodik és cselekedik, mint a férfi? Meg kell szoknia ezt a gondolatot és annak venni engem, ami vagyok; független fiatalembernek.

Briscot-nak már a nyelve hegyén volt, hogy valami csipőset válaszoljon, de udvariasságból elharapta a szót:

— Fiatalember, értem. Szóval a legénykisasszony. De bármennyire szeretett volna is mindent megbocsátani, hiusága makrancoskodott. Azért csak ennyit kísérelt meg:

— Találkozunk, ha elmegy?

— Nagyon sajnálom, lehetetlen. Társam mindjárt be fog mutatni Lucienne Marnier-nek, akivel találkánk van.

— Ah, ah!

Monique vállat vont a gyanusító mosoly láttára.

— Maga is megismertetett engem Edgard Lairrel a Perfeuil darab érdekében. És még sem volt

vele semmi dolgom. Lucienne Marnier ... Maga ismeri?

— Hallja! ki nem tud valamit erről az eredeti nőről. Szép, gazdag, milliomos (a milliói ugyan címzetes kitartójának, egy belga bankárnak zsebében vannak) és azzal kérkedik, hogy műbarát.

— Egy diszlettervet kell megbeszélnem vele valami hindu ünnepélyre, amelyet legutolsó fedezésének, Peer Rys-nek, a meztelen táncosnak tiszteletére ad.

Briscot bucsuzott:

— Minden tangóra csal ... jómulatást!

A férfiúi önzésnek ez az elképedése a váratlan lekapcsolás láttára, nagyon mulattatta Monique-ot a három vagy négy kísérlet alkalmával, amelyekkel a színész azóta megpróbálkozott. Különben anélkül, hogy kereste volna az alkalmat ezekre a kísérletekre, sohasem habozott a végletekig vinni őket, valahányszor találkoztak.

Monique egészen megbarátkozott már a legnormálisabb és legegészségesebb gesztussal, amelyben megtalálta (különösen, ha partnere is értett hozzá, hogy segítségére legyen ebben) minden gyönyörét, úgy amint Briscot dühében kívánta, — de sohasem ment tovább a saját kielégítésénél, amelyet rendesen előbb érzett, mint társa, akinek nem maradt ideje a befejezéshez.

Ekkor ugyanazzal a brutális ösztönnel, amely az első alkalommal, — abban a hotelszobában, ahol odadobta magát az ismeretlennek, — idő előtt megszakította vele az ölelést, most is eltaszította magától a sodrából kihozott férfit. Nem akarta, hogy a véletlen hozza meg számára az anyaságot, csak olyan apától akart gyermeket, akit valamennyi közül maga választ ki ... Még akkor is, ha szívesen meghosszabbította volna a játékot, megelégedett azzal, hogy megérezze a termékenyítő csi-

rák forró közeledését és aztán egy ügyes rándítással szándékosan kitérjen előle.

Eddig, — ezek után a találkozások után, amelyeknek veszedelmessége, amellet, hogy szintén csak eggyel több fűszert adott a dologhoz, kezdett előtte kicsinyessé válni, — alig érzett egyebet gunyos közömbösségnél azok iránt, akik inkább a szenvedő mint a cselekvő szerepét játszották vele szemben. Mosolygott az elképedésen, vagy a bosszuságon, mikor a visszatérés reménye nélkül elkészönve bucsutvettek tőle.

A szokásoknak és a szerepeknek ez a megcserélődése, — mert Monique nem hagyta őket kétségbe afelől, milyen másodrendű szerepet játszanak, — olyan megaláztatással, vagy izgalommal járt rájuk nézve, amit csak rosszul tudtak leplezni. Bizony be kellett vallaniok, visszavonuló ellenfelükkel szemben, hogy ők vannak megverve és sajnálhatták az elveszett zsákmányt. Apró bosszúállások voltak ezek, amelyek először hizelegtek bátor haragjának.

Erős elhatározással kétrésztre osztotta az életét. A szórakozások idejére, — amely a legrövidebb és a legkevésbé leköltő volt, — és a munkáéra s ez volt az igazi élete. Akármilyen késő, vagy akármilyen korán volt is, mindig egyedül tért haza a Boetie utcába.

Soha meg nem engedte, hogy mások átlépjék a lakása küszöbét, csak igazi barátai, mint Ambrat-né vagy Vignabost professzor, akit olykor-olykor meghívott magához. Minden reggel, még olyankor is, ha későn feküdt, már tíz órakor lement a féleletről, ahol lakott, az üzletbe, amelyet Claire kisasszony akkorra rendbehozott és kitakarított a napi vásárra.

A *Két Bogáncs*, a Perfeuil darab hangos sikere óta divatba jött. Százötven előadás és a műsor

reklámja sokszorosan visszafizette azt, amit az Edgar Lair általános utasításai alapján Monique által tervezett diszlet megérdemelt. A hirneve egy csapásra végérvényesen meg volt alapítva.

*Monique Lerbier*: a zöld márványlapokon, amelyek sötét ébenfa keretben ékeskedtek a hatalmas kirakat fölött, a pompás cégtáblán egyedül, most már Páriszerte ismert nevének finom betűi rajzolódtak a régi fölírás helyén. A kezdet pár sulyos hónapja után, mikor elszomorodott szívvel látta, mint apad egyre a tőkéje anélkül, hogy vevők mutatkoznának, most alig egy év leforgása alatt a divat hullámától hajta, gyülni kezdett a vagyon...

Ezen a napon, — harmadszor ujult már a tavasz azóta, hogy a Henri Martin Avenue-t otthagytá, — nagyszerű idő ígérkezett.

Friss testtel, a jeges tustól felüditve, mert mindig pontosan ezzel fejezte be azt a negyedórai munkát, amelyet testápolásra fordított, Monique minden hátsó gondolat nélkül élvezte fizikai erőinek boldog egyensúlyát.

Claire kisasszonytól, éber és megbecsülhetetlen helyettesétől segítve, arannyal áttört szöveteket bontott ki, gyönyörködve szemlélte a ráncok fényjátékát a reggeli világításban... Lucienne Marnier az utolsó pillanatban meg akarta változtatni a háttér függönyét, amely előtt, még ez este kellett kirajzolódni Peer Rys táncai mezítlén plasztikájának. Az egyszínű bársony helyett, — amelynek levendulakékje az aranyhimes koráll kárpitozás keretében kissé fád kontrasztot adott, — valami pompásabb szövetet óhajtott inkább, hogy gazdagabb foglalatot adjon az élő ékszernek.

— Nem, ne rózsaszínt, se nem vöröset! — jelentette ki Monique. — Maradjunk a kiegészítő színeknél... Talán ez?

Azzal ezüsttel átszőtt, királykék selyemmel tett

kísérletet... „nem rossz!” azután zöld selyembrokát göngyölegre mutatott, amelyet biborpálma-levelek lomboztak be.

És tekintéllyel mondta:

— Ez bizonyosan jó lesz, mutassa csak.

Claire kisasszony kiterítette a fejedelmi szövetet, amely pompázó komorságában a sulyos töréseknél is megőrzött valami hajlékonyságot. Monique behunyta a szemét és látta, mint mozog előtte a szép test fehérsége... Egyik legutóbbi próbáról egész ámulva jött haza.

— Ez jó lesz — mondotta meggyőződéssel.

Nagyobb biztosság okáért összehasonlította a korallszín mintával a két szövetet, az esti világítás hatásának kipróbálására rendelt kis szalonban.

Claire kisasszony elragadtatva kiáltott föl:

— A zöld tökéletes. Marnier kisasszony meg lesz elégedve.

— Üljön egy taxiba és menjen el maga Angibault urral megmutatni neki mind a kettőt. Majd választ... Van elegendő úgy az egyikből, mint a másikból?... Igen. Akkor azonnal hozzáfognak. Készen kell lenni hat órára.

Claire kisasszony és Angibault ur — az üzlet megbízható faktotuma a hívásra rögtön odafutott —, katonásan meghajoltak és távoztak.

Mosolygó, de mindamellett szigorú fegyelmet uralkodott a *Két Bogáncs*-ban. Elég volt, hogy a „főnöknő” intsen, parancsnak vették. A nyolc alkalmazott, ennyit számlált most a cég, csaknem vallásos tisztelettel ejtette ki ezt a szót „Kisasszony”. Megbecsülték mert szigorú volt, de igazságos...

Monique az utcai ajtónak háttal fordulva néhány régi fayance-t nézegetett, amelyet éppen most hoztak pár irizáló üveggel együtt. Tegnap vásárolta egy aukción a Monestier gyűjteményből. Egy agyag-

korsó három még teljesen ép füle fölött vaskós nyakkal, kéken csillogott elő a sok lim-lomból, mint valami óriás türkiz. Milyen pompás lámpa lesz belőle! Épen egy barackszin és lenkék selyemből készült ernyőt tervezett fölé, mikor egy idegen kiejtésű hang szólalt meg mellette, amely megremegtette...

— Khedves gyermekem.

Megfordult: Plombino volt. Ott állt kócos, egészen megszürkült parókájával és széles vállával és zavart arccal mondta:

— Igen, én vagyok, Fogadja khérem, hódoló tiszteletemet.

Monique kihívóan nézett rá:

— Megöregedtünk négy év óta!

A báró mosollyal leplezte bosszus kifejezését és így válaszolt:

— A khegyed szépségéről ezt igazán nem mondhatunk el.

— Még se gondolom, hogy ennek a lapos madrigálnak köszönhetem a látogatását?...

— De igen, legnagyobb részben! Csupa tapintatosságból, mert tudom, milyen nagyon büszkhe, maradtam távol eddig... a súlyos... percekben, amelyeket átélt. Nem akartam, hogy maga a legcsekélyebb indító okhát láthasson lépésemben... az érdeknek.

Hazudott. És Monique nagyon jól tudta ezt, miután durván visszautasította kerülő uton tett pénzajánlatait, amelyekkel többbizben megkörményezte, mindjárt másnap azután, hogy a Henri Martin avenue-t otthagya. Kétségtelen valami sürgős oka volt, hogy most olyan hosszú idő után személyesen mert jelentkezni. A báró biztatásnak vette a lány hallgatását és átható hangon mondta:

— Ma már nincs szükségére senkhire és most úgy érzem, több bátorsággal biztosíthatom arról,

hogy a vonzalom thülem nem változott és a bámula-  
tom csak növekedett.

Monique ugyanazt a vizenyős őszinteséget  
olvasta ki kerek vizilószeméből, mint a távoli  
napokban, mikor még férjhezmenő fiatal lány  
volt... Micsoda hirt hozhatott, vagy micsoda  
üzletet akart neki ajánlani?

— De báró ur — mondta fölényes udvarias-  
sággal —, mit akar tőlem tulajdonképen.

Plombino most, hogy viszontlátta a lányt, úgy  
érezte, még hevesebben támad föl benne, mint  
valaha, régi rögeszméje. Az a mód, mellyel el-  
utasították, a nagy elfoglaltság, mellyel most már  
két világrészre kiterjedő, ragyogó vállalatai jártak,  
s végül a hosszas távollét, csak ideig-óráig tart-  
hatta vissza attól, hogy tovább hajszojja. Mióta  
azonban egy vacsora alkalmával ismét megpillan-  
totta Monique-ot, ez akarata ellenére is újra  
hatalmába kerítette a vénülő milliommot. A rö-  
geszme, hogy viszontlássza és hogy az övé legyen  
bármilyen áron is, — azóta egyre kísértette.

Kenetesen kezdte mondókáját:

— Nos, amint tudja, igen jó relációban vagyok  
a khedves papával és majdnem minden nap talál-  
kozunk, azóta...

Pillanatig tétovázott, remélve, hogy a lány siet  
segítségre. De az mereven nézett rá, gunyos arc-  
cal... Igen, tudta!... Először Vignerettel társult  
az apja azután, hogy ő eltávozott, mintha semmi-  
sem történt volna... Azután következett a tőke-  
emelés, amely magának Plombinó-nak, Ramson-  
nak és White-nak millióival a kezdetleges kis  
társaságot hatalmas, nemzetközi üzletté alakította  
át... Azt is tudta, hogy ő maga gazdag örökös-  
nő lesz egy napon és hogy ez a vagyon, amelyhez  
nem akart nyulni, az „Elhagyott Gyermekeknek”  
jut, messze tulszárnyalva egy váratlan ajándéko-

zással Ambratné szerény álmait. Így lesz az arany, amely rossz cselekedetnek köszönheti létét, megint a jótékony cél éltető ere.

— Hagyjuk, — mondotta a bárónak.

Plombino helyeslő kézmozdulatot tett. Csakugyan mirevaló volna megbolygatni a fájdalmas emlékeket?

— Igazsága van. Ne beszéljünk minderről. Egyet azonban mégis meg kell magának, hogy mondjak... A khedves mama egészsége, amely már a múlt télen megrendült, egy khis nyugtalanságra ad okot... Igen, khomoly dolog, a szive... Lerbier azt mondta nekem tegnap, hogy nagy örömet csinálna neki, ha magát láthatná és hogy mind a khetten nagyon boldogok volnának, ha beleegyezne, hogy valamelyik khözeli este, náluk ebédel a Henri Martin avenue-un. Micsoda választ vihetek nekik?

Monique elsápadt, tanácstalanul állott. Felidézte magában a tragikus órát az előcsarnokban és borzalmas látomását. Sylvestre néni holtteste ott hevert elnyulva a hordágyon... Beteg anyjának képe összeolvadt a messzeségben, a jóságos öregasszonyéval. Elűzte magától kísértő árnyukat.

— Nem! Soha nem tér vissza a Henri Martin-utcába... És mégis annak a vonzalomnak az emlékére, amellyel a két testvér minden ellentét dacára egymás iránt viseltetett s a régi órák megzavaró varázsának hatása alatt, mikor még maga is gyermek volt, Monique nem minden zavar nélkül kérdezte magától vajjon nem egyszerű cselfogás-e Plombino lépése, mint ahogy feltételezte, a kibékülésre? Vajjon csakugyan súlyos-e az anyja állapota?... Nem! a szakítás dacára, amely idegenné tette rá nézve szüleit, — ösztönszerűen is őszinte megindulást érzett a leküzdhetetlen bizalmatlanság helyett.

— Majd gondolkozom még a dologról, — jelentette ki végre.

Csak bámult Plombinóra anélkül, hogy látta volna. Gondolatai a hyèresi kertben és a trouvillei villában kalandoztak. Az átélt napok hirtelen kibontották emlékezete árnyán finom pókhálójukat... A bárónak a messzekalandozó pillantás tüzeiben, amely úgy melegítette mint a napsugár, dagadt a keble a boldogságtól. Szenvedélyesen kezdte rábeszélni:

— Csak nem fog megthagadni tőlük ezt a khis örömet.

— Fekvő beteg az anyám?

— Vagy két hét óta fölkel már néhány órára, délutánonként, khi is sétál egy khicsit...

— Nos, — mondta Monique megnyugodva, de mégis megrendülve, — mondja meg neki, hogy telefonáljon nekem... Majd meglátjuk.

Plombino olyan hirtelen ragadta meg a kezét, hogy nem volt ideje védekezni és hódolatteljesen rányomta husos ajkát. Monique heves mozdulattal rándult hátra. De semmi sem tudta visszariasztani ezt a hatalmas embert, akit egész izgalomba hozott az üde test érintése. Hebegve mondta:

— Khöszönöm, khedves gyermekem... és megenged nekem, hogy szerencsét kívánjak. Milyen csodaszép ez az üzlet!

Szuszogva forgolódott a régi csecsebecsék között. És egy finom ivü, lakkozott székre mutatva így szólt:

— A Lerbier-stilus! Nem szabad engem megfosztani a kegythül, hogy új berendezést készít a Parc Monceau-ban lévő palotám földszintjére. Csupa modern butort akarok.

Nem engedett. Monique-nak kilátásba kellett helyeznie a munkát. Egészen fellelékezett, mikor nem látta többé a bárót, aki még az ajtóból is köszöngetve szállt be autójába.

Ennek a parventűnek dolgozzék? Először és utoljára Monique bosszusan vont vállat, Plombino elrontotta a napját. Ugyanakkor felhő huzódott a nap elé is és elsötétült körülte hirtelen minden. Még nem tért vissza érzelmes utazásából, amelyet a régi gyötrelmek földjén tett, midőn, — a délután végén, amelyet egyedül töltött emlékeivel bezárkózva, egy csésze tea és néhány szendvics mellett. — Ingaórája elütötte a kilencet s ez visszaszólította a valóságba. Lucien Marnier estéje, és éjjelkor Peer Rys mutatványai! Csak épen, hogy a legszükségesebb ideje megvolt még!...

Petyhüdségének és neuraszténiájának szokott gyógyszeréhez folyamodott: a jó hideg víz kemény paskolásához. A lőszörtörölővel való ledörzsölés után meztlenül nyujtózott el fehér porcellán lapokkal kirakott, tükrös öltözőszobájában.

A víz egészséges hatása lecsillapította. A vad fájdalom rohama engedett a szükségyszerű feledésnek. Mint rendesen, most is azzal riadt fel álmodozásából, hogy szükségét érezte valami erős tevékenységnek, bármi legyen is az. Olyan válság volt ez, amelynek hevéssége alább hagyott, de régi sebe, amelyről minden alkalommal azt hitte, hogy már behegedt, újra felpattant lelke legmélyén...

Elégedetten pillantott képmására, amely a menyhözéig erő tükréből nézett rá... Mire jó, hogy így gyötri magát! Haragudott magára ezért a gyöngegségért és elhitette magával: a megtörtént tények egyébre se valók, mint hogy az ember bátran levonja belőlök a tanulságot.

Gépies mozdulattal megsimogatta két kemény mellét, a mellbimbókat, amelyeknek rózsaszíne a kéken erezett gömbölyded halmok tetején karminba olvadt át. Azután végigsimitotta izmos derekát, lapos hasát és a csipők gömbölyűségét, amelynek ivelt amfóráját hosszukás combok tar-

tották és tovább haladt, mintha csak rajzolna, a láb körvonalain. Kedves összehasonlítással a meztelen táncos rendkívül tiszta vonalait idézte fel képzeletében.

Nem volt-e neki is, mint annak, szép kidolgozott teste, amelyen természetes ritmusból született meg a szépség? Ő épen oly kevésbé ismerte, mint a táncos a szemérem üres fanyalgását... A rutáságnak, vagy a szemforgatásnak álcát... De fölülmulta abban, hogy az ő testének állati szépségében lélek lakott, ami a táncosnál hiányzott.

Büszke öröm dagasztotta a keblét arra a gondolatra, hogy valósággal megkettőződött a lénye. A férfiak!... megvetően mosolygott. Akaraterejével fizikailag és erkölcsileg teljesen hasonlóvá vált hozzájuk. Azt azonban nem merte magának bevallani, hogy bosszujának mohóságába valami meghatározhatatlan érzés vegyült. Magány? Meddőség?... Nem érezte még ki tisztán, mi lehet, de a láthatatlan féreg már megtermett a pompás gyümölcsben. Lassu és gondos öltözködés után, — nem volt rajta más, mint egy arannyal áttört tóga, amelyből válla és két karja teljesen csupaszon fehérlett elő, míg a sulyos szövet minden más testrészére rátapadt, — teljesen elkészült tizenegy órára. Pierre des Souzaies autója épen akkor túlkölt az ablaka alatt... Megjelenésük szenzációt keltett. A férfi hosszú és karcsu volt fekete frakkjában, gyöngén kipirosított arccal és simára fésült hajával. Tüstént valóságos udvar vette körül Moniqueot. Lucienne Marnier királynői fönséggel jött elébe, rőt pompájában, mint valami dogaressa és a gyémántokból és gyöngyökből készült turbán, a hindu ünnepség jelképe, Ázsia fényét lobbantotta fel a velencei szökeségen. Kedvesen tűrte, hogy Monique is osztozzék diadalában.

A szalonban majd összenyomták egymást. Pedig

Marnier kisasszony nem hívta meg csak legmeghittebb körét. De míg a belga bankártól a párisi Olimpusra eljutott, utközben összejött a művészvilágnak és a nemzetközi irodalomnak minden hírességével. Monique a bámulók sorfala közt haladt végig ezen a zsibongó zürzavaron.

Neki is csak olyan melege volt, mint régi barátainak.

A banda, amely mintha csak találkozót adott volna itt, tömördek mentegetődzéssel ismertetett rá magára. Az volt a benyomás, mintha Ginette Hutier és Michelle d'Entraignes soha nem szüntek volna meg szeretni Monique-ot. Egyre tehetségét, báját, szépségét dicsérték.

— És a többi, — mondta Monique melegség nélkül szorítva meg Merlin tábornokné kezét, aki egyre ott sürgött körülötte.

De a lámpák hirtelen kialudtak. Mintegy varázstűtésre minden zaj elült egy ámulón elnyujtott ah után. S egyszerre látták, hogy a szobasor végén a szentély megvilágosodott. A koráll és aranszin függöny lassan szétvált, a csillogó zöld selyem és a rőt pálmák ligete előtűnt. Fekete szőnyeg terítette be az egész szint sötét bársony gyepével.

És ekkor valami különös zene hangzott fel. A láthatatlan zenekar epedő éneke zengett elő. Titokzatosan felremegett Napkelet. Azután a függöny újra lehullott és egyidejűleg a dal zengése is elhalkult... Egyszerre csak az élesen rikoltó és lágyan dünyyögő fuvolák utolsó sóhajára fölment a függöny a legmeghatódottabb csönd közepette.

Térden állva, előrenyujtott karral, mozdulatlan háttal a mezítnen táncos leborulva homlokával érintette a fekete dobogót. Hófehérsége tisztán rajzolódott ki az álomszerű háttéren. Hirtelen, amint a hárfák rimcs csilingelése újra erősödött, meg-elevenedett ez a márvány is: a szép test harmó-

nikus tartással felegyenesedett. Valami könnyörgő imádat komoly hódolatában végtelen lendülettel magasodott föl egész lénye és Peer Rys a képzelt ég felé feszült egy ifju istent tulszárnyaló ragyogásával. Olyan szép volt, hogy érintetlennek látszott. A zenekarban tovább hömpölygött az örök téma, a vágy zsongásától, a felszabadult szenvedély sikolyáig. Homok sivatagokon, erdőkön, tűzön, vizen keresztül lelkendezett a százalaku tánc, mindent megcsendítve a reggel üdességétől a csillagos éjszaka langy varázsáig. De a fuvolák és lantok vissza-visszatérő hívására végre ráborult mindenre a határtalan kékségű égboltozat.

Monique, aki sóváran csüngött a táncos minden mozdulatán, az antik menetek egész pompáját felidézte ekköré az indiai Bachus köré s ez a látomás valami szent mámorral fakadt fel minden lélek mélyén. Terhes pillanat volt ez, amelyben Peer Rys magában testesítette meg az egész tomboló mámort.

Mikor kimerülten abbahagyta a táncot, a tapsnak és helyeslésnek egész vihara harsant fel. A lehullott függöny azonnal újra szétnyílt és a hódító megjelent. Mosolyogva köszönte meg az ünneplést, teljesen ura volt önmagának, a fáradtság legkisebb jele nélkül. A helyeslés frenetikus kitörése olyan erős volt, hogy szinte feszélyezte Monique lelkesedését. A nők helyükön felállva kiáltozták: „Hogy volt, hogy volt!” Nem a meztelen táncos volt már, aki előttük állott, nem is az edzőgyakorlatokkal kidolgozott test, hanem a férfi, a tökéletes atléta, akit szemmel láthatóan ünnepeltek. De Peer Rys szerényen elhárította magától az ünneplést...

Miként történt, hogy három órával később Monique Anika Gobrony atelierjében találta magát és vacsoránál ült Peer Rys és Ginette Hutier kö-

zött, míg a hegedűművésznővel szemben a közlekedési miniszter trónolt, Helène Suze-zel és Michelle d'Entraygues-gel az oldalán. Max de Laume, Pierre des Souzaies és Cecil Meere egészítette ki ezt a váratlan együttest...

Monique meg se kérdezte magától, annyira szórakoztatta, hogy szomszédjában, akiből a legkorrektebb és a legelőkelőbb argentinai vált, vidám pajtásra akadt, aki olyan egyszerű lélek volt, mint valami gyermek.

Anika, miközben Hutier ur egy főpincér komolyságával nesztelenül ugratta ki a kilencedik pezsgős palack dugóját, fölkel, hogy eloltsa a középső csillárt és egy cseh indulót játszik a zongorán. Rövid hajával, napbarnított, lángoló arcával, lapos mellével, változhatatlanul vörös bársony zubbonyában valami kárhozott angyalra emlékeztetett.

Helène Suze és Michelle d'Entraygues, miután egy shimmyt rendeltek, nyomban átkarolták egymást. Pierre des Souzaies és Cecil Meere példájukat követve, ugrálva forogtak. Max de Laume Ginette füléhez hajolva olyan szörnyűségeket sugdosott neki, hogy az asszony csuklott, úgy élvezte. Míg őexcellenciája magára hagyva egyik pohár pezsgőt a másik után itta átszellemült arccal, Hutier ur rokonszenvvel szemlélve a lenyűgöző megjelenésű párt, amelyet Antonius és felesége alkotott, mosolyogva emlékezett vissza a vesszőcsapásokra, amelyeket mult este Irène-nél egy jól megtermett fruska mért rá... Csak egy élvezet létezett számára, a hajlós nyirfavessző, amelyet néha finom hurkos végű kötéllel váltogatott.

Monique hátradülve székén, jóleső érzéssel hallgatta az udvarlást, amellyel a kissé mámoros Peer Rys kedveskedett neki. Nehéz volt a feje és csak hangjának érces csengését hallotta. Nem sokat törődött a szavak értelmével. Nem vágya-

kozott arra, hogy a férfi szellemes legyen, sőt arra a célra, amire ő akarta felhasználni, még szívesebben látta, ha nem az: csak szép szerelmi gép. A táncos átölelte a derekát, a láthatatlan folyamat, amely már napok óta dolgozott benne, hirtelen egy tervben valósult meg, mely lassan-lassan határozott körvonalakat öltött...

A zongora elhallgatott. A műterem homályos sarkában Helène Suze, Michelle és Anika Gobrony elnyulva heverték egy rakás vánkoston. Egy török lámpa homályosan világította meg rőt fényével kivehetetlen kuszaságba fonódott csoportjukat... Monique ugyanazzal a közömbös pillantással állapította meg, hogy Cecil Meere és Pierre des Souzaies eltűntek, mint amellyel észrevette, hogy Ginette és Max de Laume felkeltek az asztaltól Hutier urtól követve. Látta, hogy a miniszter tüvegesen elmeredő szemmel süppedt egy angol karosszék mélyére, nem messze attól a pamlagtól, amelyre a miniszterné heveredett le, magával huzva lovagját is.

Akármennyire tájékozott volt is ennek a környezetnek romlottságáról, amelyen úgy járt valaha keresztül, mint a salamandra a lángon, Monique mégis úgy találta, hogy régi barátai „tullépték kissé a határt”. Peer Rys, akinek arcéle ókori éremre emlékeztetett, az ellentét erejénél fogva még üdőbbnek, még pihentebbnek tűnt föl. Monique hosszú kézzszorítással válaszolt könyörgésére...

Elvégre is mért élvezze csak félig az elfutó pillanatot? Mirevaló ez a lehetetlen félelem egy kockázattól, amelyért ő, aki minden tekintetben független volt, senkinek nem tartozott számadással? Igen, mért ne legyen gyermeke? ... Gyermeke, aki tőle és nevelésétől kapja az életerős testet és lelket, amely életformáit megszabja! ... Gyermeke, aki ettől az apától, talán már holnap elfeledve

tőle, nem örököl egyebet, csak pompás adományait: az egészséget, az erőt...

Szerelem? Nem hitt már benne. És mi volt az a művészet, ahogyan eddig ügyességével gyakorolta? Szórakozás, igen... önáltatás, hogy még sem él egészen haszontalanul. Mig a gyermek! Cselekvést, gondolatot, — életet... létrehozni!... Büszke öntudattal üdvözölte a hajnalhasadást, a a megváltó eszmét... Egy gyermek! Társa és célja minden órájának. Monique egy utolsó pillantást vetett a tágas helyiségre, ahol a hajnal fagyos világossága vegyült már a sápadó lámpák fényébe. Szürke árny burkolta be a felmeztelen csoportok mozdulatlanságát, amelyen csak pillanatokra borzongott végig valami hullámlás, egy-egy sóhaj.

Hirtelen fölkelt és magával huzta kísérőjét:

— Jöjjön!

#### IV.

A legtökéletesebb boldogság pár hete következett. Monique büszkén élvezte teljes szabadságát, amelyet végre megszerzett magának. A korlátlan gyönyör, melyet most kezdett megismerni, soha nem lankadó hévvel csillapított ifjui szomját. Eddig az alsóbbrendűségnek valami zavaros érzése s valami bosszantó alárendeltség mindig megrontotta érzéseinek erejét, akármilyen élénk lehetett volna is az a férfiak karjában, akik azt hitték róla, hogy magukévá tették. Mindig érezte azoknál a férfiaknál, akiknek ölelését elfogadta, vagy kívánta, a legtökéletesebb odaadás pillanatában, hogy ő a szerelem alárendelt tárgya, mivel inkább tőlük, mint tőle függött a teremő lehetőség, amelyet eddig még visszautasított.

Mámoros, de mégis bizonytalan pillanatok voltak ezek, amelyeknek értékét nemcsak leszállította az

az előre megfontolt szándék, hogy még tökéletes beteljesülésük pillanata előtt kitepi magát belőlük, hanem a kielégítetlenség keserűségével is sulyosbitotta őket. Mélyen megalázottnak érezte magát arra a gondolatra, hogy ezektől a futó ismerősöktől, egy pillanat boldog birtokosaitól, egész személye függött, sőt még a jövője is...

És semmi egyéb nem volt, mint a tulajdon élete, amelynek, ha nem vigyáz kellőképp, tartósan uraivá váltak volna, még ha eltűnnek is! Ő volt az, akinek kilenc hónapig alaktalan testtel kellett volna járnia és életet adnia a tulajdon lehelleivel. Önmagának meghosszabbítása, túlélése volt ez!...

Nem ez a kockázat volt-e, minden asszonyi szolgaság közt a leggyötrelmesebb, a legrútább? Az anyaságnak csak úgy volt értelme, csak úgy volt benne nagyság, ha valaki beleegyezett. Jobban mondva: akarta.

Biztos, hogy mint mások, valami mesterséges megelőzéssel ő is kijátszhatta volna a természetnek ezt a törvényét...

Malthusz iskolája, mint egy napon Georges Blanchet mondta, aki annyira nem tetszett neki, — nyitva állott mindenki számára... De nem tudta elképzelni magát abban a helyzetben, hogy például Briscot-t arra kérje, hogy használja, ha vele érintkezik, azoknak az óvszereknek egyikét, amelyeket Michelle, mielőtt d'Entraygues marquisné lett belőle, óvatosságból mindig a retiküljében hordott. Monique nagyot nevetett most erre a gondolatra, amely valaha csak méltatlankodásra fakasztotta volna. A nevetséges látvány csak még inkább hangsúlyozta a képmutatást és az ő szepiében, a lealjasodást. Hogy ő is ellássa magát ilyen óvszerrel, — mintha csak pirostitó, vagy rizsporos párna volna, — nem, ezt igazán nem tudta volna megtenni, — ez utálattal töltötte el...

Önkéntes választása, mely azért esett Peer Rysre, hogy együtt munkálkodjék vele a nagy művön, amelynek így ő maradt főmestere, a semmibe kergette a függőségnek minden érzésével a nyomoruságos kis óvatosságot... Monique visszatért a természet törvényeihez, amelyeket vidám szívvvel fogadott el. Mint egyenrangú fél tért vissza hozzájuk.

A gyönyörűséghez, hogy egészen átadhatja magát a fizikai kéjnek, hozzájárult a hiúság öröme is, amelyet most szintén legyezgetve érzett. Most történt először, hogy Monique személyisége tökéletesen feloldódott. Az a tudat, hogy valamennyi közül a legszebbet választotta ki, testi nászához és hogy a gyönyör pillanatában, ő volt az, akiben csakugyan minden kéj megtestesült, valami isteni elragadtatást kölcsönzött büszkeségének, amelynek hízelt az is, hogy ő is a legteljesebb gyönyört ajándékozza a férfinak.

A hálát, amelyet a kapott gyönyörűségekért érzett, amely annyi másból odaadó rabnőt farag, egészen megenyhítette önkéntelenül pajkos kedvessége és felsőbbbségének állandó megnyilatkozása. Annyira tudatos volt ez nála és önkéntelenül is (mert kérkedő soha nem volt) olyan gyakran érezte, hogy Peer Rys csakhamar belefáradva, hogy olyan szerepre legyen kárhóztatva, amelyet rendszeren ő töltött be a nőknél, megszámlálhatatlan sikerétől amugy is elrontva, gyorsan jelét adta emiatt elégedetlenségének.

A szaracén vér, amely teljesen feloldódott az európai fajokban, de minden erős keveredés ellenére is uralkodó az argentinai nép ereiben, csak még hajlamosabbá tette született gögjét, amely sikerei során, még felfuvalkodottabbá vált, hogy fellázadjon az ellen a szerető ellen, aki urnője akart lenni. A skandináv álnév alatt latin leszármazása

mellett, Peer Rys, az olasz fiú, alapjában nem volt más, mint mór származású spanyol.

Peer Rys, aki nevét az olasz Pietroból fordította le, egy hónap leforgása alatt megelégtelte a dolgot. Meztelen táncos létére csak otthon ülő, megrengő kedélyű élettársat tudott elképzelni. Ha Monique igénytelen nő lett volna, a legkellemesebb pajtásnak tartja. De így, ezzel a független fellépéssel és azzal a vágyával, hogy gyermeke legyen tőle, szinte valami tenyészállat szerepére kárhoztatva őt, elviselhetetlennek tűnt fel a szemében.

Egy kis halasztás azonban napsugarassá tette szerelmük utolsó két hetét. Husvét április végére esett. Peer szerződés híján éppen május közepéig szabad volt, amikor Londonba kellett utaznia. Az arisztokrata szalonok kívánták látni, de természetesen a fügefalevél elengedhetetlen feltételével. Monique viszont egy munkában eltöltött tél után szintén szomjazott a nyugalomra és a magányra. Sikerült magával vinnie a táncost. Napfényre menekültek . . . elutaztak . . . Clairvallon-ba.

Provence csodálatos tavasza fogadta ott őket, szerették a nyugodt szállót, amely a szelid öbölre nyílt. Ernyőalaku piniák terjesztették ki a szemhatár szélén nagy sötét sátrukat. A rozmarin leve vetette virágos ruháját és halványkéken árasztotta balzsamát a friss levegőbe. Szemben velük a tenger úgy terült el, mint valami csillogó tó. Szinte azt mondhatta volna az ember, egyetlen nagy darab zafir a halmok smaragdjába befoglalva, amelyeknek közepén Saint-Tropez régi bástyafalaival olyan volt, mint rőt arany csatt egy zöld övön. Ez volt végét járó rózselángjuk utolsó fellobbanása.

Monique akkor már kezdett félni tőle, hogy vágya nem teljesülhet; nem tudta kikerülni érettsége jelének havi megismétlődését, mint

ahogy remélte. S miközben szenvedélyesen vágyakozott rá, hogy anya legyen, valami egész lényét átjáró, ösztönszerű számítással fölfedezte a kívánság heveességében a tetszeni vágyás titkát. A szerető ravasz gyöngédsége, amellyel „Pietróját“ becézte, újra rávezette, hogy kedvét lelje az ölelésben, amelyet utóbb már szinte egész kötelességszerűen gyakorolt.

Az ábránd, hogy önmagáért szeressék, visszaadta érzelmeinek naivságát és frissességét. Boldog gondtalanságban éltek a pompás tengeri levegőben. Ifjuságuk egész nagyszerűségében dagadt, majd az állatok féktelen tombolásával, majd szinte a növények tompult kábulatában. Egy semmiség, minden érdekelte őket; a mindennapi élet ezer kis eseménye komikus egyszerűségében... Mezitlen éjszakáik egyetlen roppant öleléssé részegültek, amelyben a vágy fáradhatatlanul önmagából született ujjá egészen a bódult álomig és reggel a könnyű ébredésig.

Fogát összeszorítva sikoltott a gyönyörűségtől a forró pillanatokban, melyeket a testi szilaj hévvel szerzett neki. Vagy galambok boldog gögicselésével suttogón sóhajtozott, míg a szakértő ölelés alatt lassan járta át a kéj. Azt hitte akkor, hogy szereti. És abban a pillanatban, mikor mámoruk kölcsönös önkivületben forrott össze, még hevesebben kívánta, hogy fia szülessen lán-goló ölelésükből.

Egy napon, mikor a vadregényes hegyek között a férfi váratlanul ejtette rabul, meg akarta magát győzni róla, hogy álma valóra válik. Éppen sötét szirmu levendulát szedett lehajolva a piniák alatt. A férfi hátulról körülkapta a derekát, és ő érezte, mint sugárzik belé a férfi forró gerjedelme... Felnyögött, mint az állatok, azután maga is cselekvő hévvel engedte át magát... És ekkor szabadon

bomlott ki bennük az ég tiszta kékje alatt, a természet minden energiája, a százados őserők felbuzdulása, amely mit sem törődve a belénevelt ártatlansággal, ösztönszerűen munkált tovább, hogy a fajnak öröklétet biztosítson.

Később valami gyöngéd érzelemmel vegyes bánattal emlékezett még sokáig erre az órára, amelyben azt hitte, hogy a föld lelkével forrad össze.

— A bokrétám, — kiáltotta, mikor újra utnak indultak . . .

Felszedte a jószagu füveket. Azután átölelte Pietro barna nyakát. A férfi elégtűlt arccal szemlélte a tájat. Monique haragudott rá ezért. Nem szabad lett volna másra gondolnia, csak rá. Orra alá tartotta a levendula bokrétát.

— Szagold meg!

Peer eltüsszentette magát a csiklandozásra. Erre Monique elnevette magát:

— Megőrzöm ezeket a virágokat. Sohasem hervadnak el az emlékezetemben.

Két hónap múlva Párisban vidám lemondással bukkant rá egyikére a lepréselt galyacskáknak, két Samain vers között, akinek kötetét magával vitte Clairvallonba és az első estétől kezdve hangosan olvasgatta kísérijével . . .

Nyarálásuk végét fájdalmas fölfedezés rontotta meg. Havi tisztulásának kérlelhetetlen megjelenése másodizben győzte meg róla, hogy semmit sem várhat partnerétől az érzelmek föllobbantásán kívül, amit minden más egészséges és jóerőben levő tornász biztosíthatott volna számára . . .

Peer Rys nyomban igazi csupaszságában jelent meg előtte: tudatlan, hiu állat volt. A büszkeség, amellyel eddig úgy mutogatta, mint valami szép háziállatot, leküzdhetetlen izgatottsággá változott át az ámuló pillantások előtt, amelyekkel az egész szálló állandóan ott ólálkodott körülöttük. Min-

denütt, az étteremben, a terraszon, a folyosókon, még sétájuk eldugott ösvényein is sóvár vagy szégyenlős pillantásokkal kísérték az összes nők „a meztelen táncost”. A férfi unottan tért ki előlük...

Vagy pedig elővéve miniatur toalettkészletét, amelyben zsebtükör, fésű és néhány levél puder-papír volt, aprólékos gonddal kezdte az arcát ápolni, miközben Monique beszélt hozzá. A lány szánakozón vont vállat. A férfi, akit bosszantott a dolog, folyton alkalmat keresett a szóváltásra.

A levelek, amelyekkel bámulói üldözték, bőven szolgáltak ilyen alkalmakkal. Monique-ot eleinte érdekelte, kik küldik a leveleket. Nem annyira féltékenységből, mint a megfigyelő kíváncsiságából. Ezek voltak a reggeli kávézás idejének legfőbb szórakozásai. Együtt bontották fel a postát, a lapokat, s együtt olvastak... Monique az utolsó napokban megvetőn lemondott erről a szokásról.

Elutazásuk előestéjén, — mikor úgy tetette magát, mintha egészen el volna merülve a *Nizzai Híradó* olvasásában, — Peer sértődötten köhögött és tüntetőleg egy illatos borítékot tett az asztalra.

Csend. Monique meg sem mozdult. Erre a férfi kitört:

— Nem tudom, mi keresni valóm van még itt, mikor maga már nem is törődik velem. Szerencsére, ha maga gunyt is üz belőlem, vannak még mások, akik nekem adnak igazat.

— De kedvesem, én is. Maga a legszebb az összes táncosok közt, ez elvitázhatatlan.

— És a legostobább az összes férfiak közt, ugy-e, mint ahogy maga viszont az összes nők közt a legokosabb?

— Maga a megmondhatója.

A férfi halálsápadtan ugrott fel:

— Akármelyik eset áll kettő közül, az a leg-

ostobább, aki leghasznavehetetlenebb. . . Én tudok gyermeket nemzeni, tudok én.

Leveleket mutogatott.

— Tessék, ahányszor akarok! Nem igen hiányzik az alkalom.

Monique fölényesen nézte végig. De a maró guny talált. Hasznavehetetlen lány, igen. . . És meddőségének érzése hirtelen nagyra nőtt benne, miután már csirát vert ott magános órái sivárságában. . . Sértett büszkeséggel felelte:

— Legyen nyugodt, én nem tartom vissza.

Majd meggondolta magát, melankólikus mosollyal hozzátette:

— Ostobaság! Mit civődünk? Mint jó barátok találtunk egymásra. Mint barátok válunk el. . .

Peer Rys! Most Rómában volt. Monique szeretettel gondolt rá minden fogyatékosága ellenére. Kétségtelen, hogy első találkozásuk percétől kezdve, egy ötletecske sem telt ki tőle, de nem is magasan szárnyaló értelmiségeért szerette. . . És vajjon haragudhatott-e rá igazán azért, mert nem váltotta be úgy, amint ő szerette volna, minden reménységét?

Merész szándékkal, amely nem akart még csüggedni, őt és nem önmagát tette felelőssé a sikertelenségért. Különben is, közepszerűségét nem tekintve, miután csak jó, majd élvezetes s végül kevésbé kellemes perceket töltött vele, illethette-e volna jogosan szemrehányással?

Nem állt meg annál a gondolatnál, hogy ő maga, és csakis ő maga, volt talán az oka kiábrándulásának. Azt sem kérdezte meg magától, mért vált érzéketlenné ilyen gyorsan azokkal a szerelmi erényekkel szemben, amelyek egy pillanatra hatalmukba kerítették.

Meg volt győződve erkölcsi fölényéről a férfiakkal

szemben, akik körülvették és behegedt sebe mélyén még ott őrzött valami iszonyodást attól, ahogyan a szerelmet környezete értette és félt is, hogy szenvedésben lesz része, ha újból meg találja szólaltatni a szívét. Ezekből a szempontokból tartott ellenzőt maga elé, mikor kutatásának gögös barázdáján felmérte az élet termékeny mezejét.

Mikor Peer Rys visszatért a cirkuszba, Monique teljes önbizalommal folytatta a saját útját. Talán más képes lesz rá, ami az egyiknek nem sikerült. Így egymásután több kísérletezőt választott.

Először egy délvidéki képviselőt, akinek Mistral-hoz való hasonlósága csábította el. Hutieréknél találkoztak egy nagy ebéden és már akkor feltűnt neki büszke és finom arca. Azután élvezettel hallgatta tisztán csengő hangját. De mohó szerelmes léte, a csaloéka külső alatt nem volt a kukoréculó emberben Chanteclair-ből egyéb, mint a taréj és a sarkantyú. Becsvágya és önteltsége hamar kiábrándította Monique-ot.

Azután egy római arcélű, széles, szögletes vállu mérnök következett, aki hatalmas kikötőket és vasutakat épített. Rajongója volt a tiszta eszméknek és a merész vállalkozásoknak és a lánynak őszinteségével és utazásai és nemzetközi munkái közben széles látókörűvé tágult magas értelmiségével tetszett meg. De három hónap elteltével a bikaerős külsejére alapított remények mind elpárologtak. A mérnök nem volt termékenyebb, mint egy ökör.

Moniqueot végül kétség kezdte gyötörni. Hátha benne van a hiba? Arra az elhatározásra jutott, hogy megvizsgáltatja magát, de azután hétről-hétre halasztotta a tervet. Az órák egyre kuszább irammal futottak abban a mértékben, amint az üzletek, egyik a másikat hozva, növelték a bevételek s ezzel egyidejűleg a szükséges kiadások összegét.

A hosszú zöld márványtáblát ki kellett nyújtani a szomszéd bolthelyiség fölé is, amelynek bérletét sikerült biztosítani, és a diadalmas cégtáblán finom arany betűkkel irt neve alá odatéetni ezt a két magyarázó szót: *Berendezések, Ritkaságok*.

Monique nem sajnálta, hogy szünetet tart a mindennapesti szórakozásban. Nem látták többé a táncbarokban és a zenés hallokban. Örökös munkában reggel tíz órától késő estig fönvirrasztott, terveit rajzolgatva és színezgetve, minden alkalommal, ha nem vacsorázott kint valamelyik barátjával, akitől a képviselő és a mérnök után — anélkül, hogy most már nagyon számított volna rá —, még mindig a gyermeket várta, a gyermeket, aki több sikerrel kezdi majd újra az életet, amelyet ő elhibázott.

A társaságban aratott diadalát igazán csak annyiban élvezte, amennyiben ez újra visszadva a nagyvilági életben polgárjogát, biztosította anyagi függetlenségét. Az előkelő világ a híres és fényűző életet élő Monique Lerbiernek elnézte azt, amit a szemére hányt, mikor jelentéktelen és szegény volt.

Ez az ostobaságból és szolgálalkúségból fakadt elnézés csak egy elégtételt biztosított számára: azt, hogy — (cégtárs és felelős szerző jegyzése nélkül) — szabadon világra hozhat egy szabad lényt és felnevelheti úgy, hogy fittyet hányn a szokásoknak és törvényeknek, amelyek miatt neki oly kegyetlenül meg kellett szenvednie.

Természetes gyermek lesz? Hát aztán? Emelt fővel fogja viselni anyja nevét. Első lépésétől fogva kiszabadítja majd a társadalom börtönéből. Meg fogja rá tanítani, hogy szemforgatás nélkül szeressen mindent, ami megéri ezt a fáradságot, és ne szeressen semmit, ami nem méltó rá. Így meg fogja kimélni a fölösleges szavakkal együtt a haszontalan bajoktól,

Igen, ez maradt szemében az élet egyetlen értelme. Egy gyermek, aki senki másé nem lesz, csak az övé és akire büszke lehet. Középpontja magános napjainak és üres óráinak, amelyeket sem a munka, sem a gyönyör, amellyel már rég torkig volt, nem tudott kitölteni . . .

Az, amit még nem vallott be magának, szintén nem kevésbé mély indító ok volt: szüksége valami gyöngédségre, a ki nem elégített szerelem vágya, egész magára hagyatott asszonyiségének nyomorusága mindaddig, míg végre sok kísérlete után ketten össze nem bujhatnak. Monique a beteljesülésnek azt a lázát, ki nem élt érzelmességének azt a helyettesítését várta áldottságának álmától, amelyet annyi szerencsétlen feleség keres az anyaságban.

De épen ez a pillanat volt az, mikor reménye kezdett alább hagyni és öntudatlanul is egy újabb bukás érzése kezdte áthatni lényét. Negyedik kísérlete után olyan szomorúság vett erőt rajta, amely lassan-lassan neuraszténiába csapott át... Csakhamar szakított tehát legujabb kedvesének reménytelen dühére.

Körülbelül vele egykoru festő volt ez, szellemes, élnivágyó ember, aki expresszionista tájképeket és kubista portrékat mázolt. Valamennyi képe gránát-szín tónusokban fürdött fehér pettyekkel tarkítva... Nem mintha logikusnak tartotta volna ezt a felfogást, hanem mert a forradalmi merészség izlésének hódolt, amely kedves az ifjúságnak. Különben esztétikai kérdések sohase kerültek szóba köztük.

Szerencsére jött a szünidő és Monique, hogy röviden végét szakítsa üldözésének, elutazhatott, hamis nyomra vezetve kedvesét. Mig a festő Svájcban kereste, addig ő egy kis breton tengeri fürdőben pihent meg. Rosmenidecben, amely egy kis résben bujt meg két magas sziklafal között. A fák egészen a tengerpartig lehúzódtak . . . Kis halász-

falú volt, mindössze öt vagy hat villával és szegényes szállóval.

Egyedül élt itt egy hónapig, visszautasítva minden társaságot. Hajnaltól kezdve künn barangolt rajzmappájával és irónjaival és csak délben tért haza, hogy bekapja ebédjét a table d'hôte-nál, azután újra visszatért pihenni a sziklák közé, míg csak a fürdés ideje el nem jött... Esténként, egészen késő éjjelig, álmodozott a fővényen heverve vagy a réten bolyongva.

Gyógyító rátaalálás volt ez önmagára, ami először új erőt adott neki, de a közömbös természettel való érintkezésben épen úgy, mint szomszédaihoz való viszonyában, — bizonyos szükreszabott érintkezés kikerülhetetlen volt, — hirtelen még elhagyatottabbnak érezte magát, mint Párisban, ahol munkája, a feltűnedező és eloszló tömeg, az egyre változó arcok mégis némi izgalmat hoztak az életébe...

Az emberi középszerűség látványa még fájdalmasabb volt számára ezeknek az egyszerű diszleteknek fényessége között, — e roppant föld, e mérhetetlen tenger és a mérhetetlen ég között, amelyen a maga kis nyomorúsága hiába akart át-lebbenni, mint valami gyöngye madárka szárnya. Erre zokogni lett volna kedve tehetetlenségének a végtelenség előtt, amelyet még tegnap megcsókolt, amelybe lelket öntött hitével és amelynek érzéketlensége most bántotta.

Ekkor, menekülése óta először fogamzott meg gyötrött szívében a szörnyű bizonyosság. Nem ért el semmit a szabadsággal. Munkája? Mit ért, ha nem táplált egyebet, mint kétségbeesését? A gyönyörben sem találta meg csak a szerelem hamis hasonmását. Ha gyermeke nem lehetett, mi maradt számára?

Mire volna jó tovább áltatnia magát: ez volt

a mult mérlege a maga kegyetlen tisztaságában. Csak romok voltak mögötte, amelyek közül nem mentett meg semmit. Még azt a köteléket sem, amely szerencsétlenség idején valamikor a családi fészek varázsához kötötte . . .

Az anyja? Kétszer vagy háromszor találkozott vele Plombino közbelépése óta.

Az apja? Abba szintén beleegyezett, hogy őt is fogadja a Boetie-utcában. Először az első pillanatok feszélyezettsége után csaknem édes megindulást érzett, ezeknél a találkozásoknál . . . úgy tetszett neki, mintha az emlékek tartós fonala csak megfeszült, de el nem szakadt volna. Ujra gyermek lett, vidámnak érezte magát . . . De csakhamar látta, hogy idegenekkel áll szemben, akik ellenségesen néznek rá szemrehányó mosolyuk alatt.

Nem tudott nekik egyebet mondani banalitásoknál. Különben mindjárt a meg nem értés sziklájába ütközött. Csakhamar mind a hárman belefáradtak a dologba, szülei, mert már öregek voltak arra, hogy megtegyék a szükséges lépéseket, amelyekkel őt utólérhették volna, ő pedig tulmerek a fölösleges színlelésre. Mikor rájött, hogy makacsul csak a régi nyomon haladnak, csak sokkal gyerekesebbek még ráncaik és fehér hajuk ellenére, szomorúan érezte, hogy végkép elszakadt tőlük . . . Nem volt többé semmi kapcsolat köztük, még szenvedésük sem, — amelyet egymástól annyira elűző módon éreztek és viseltek el! . . .

A homokpart egy félreeső zugába ülve, hátával a sziklához támaszkodva gépiesen merítette tele tenyerét homokkal, azután szétnyitott ujjai közt lepergette a finom száraz esőt . . . Így futottak az órák egyre peregve, peregve, mint az elszórt fűvény . . . Belevesztek a mult megsemmisülésébe!

Elnézte mint röpködnek a visszahuzodó ár fölött

a sirályok. Fehér hasuk a vizet surolta, azután kiterjesztett szárnyal pattantotta fel őket valami hirtelen lendület, mint a nyilvesszőt. A hunyó nap magasra tornyozta a szemhatáron a gomolygó felhőpalotákat... A felhővárak lomhán omlottak össze. Monique azt mondta magában: A jövő! és csüggedten ejtette le kezét... Nem látott mást magában és maga körül, mint elhagyatottságot és aztán az öregséget.

Messziről ének verődött hozzá. Valami halász lehetett, aki a hálóját foltozgatta. A panaszos dal komor hangjai úgy morzsolódtak le, mint szemek a lemondás olvasóján. A tengerész életnek minden nyomorúsága és vakmerősége ott sirt bennük. A küzdelem a roppant elemekkel... Monique elszégyelte magát és összerázkódott!...

— Örült vagyok, — mondta magában fölemelkedve. — Ha az ember nem gondol magára, annyi mintha vak volna. Először is még nem vagyok bizonyos benne, hogy sohasem lehetek anya. És ha csakugyan így volna is!... Ambratné is egész szépen él a mások gyermekeinek!...

Másnap visszautazott Párisba. Szeptember és téli szezonjának előkészítése annyira elfoglalta, hogy csak az első őszi napokban tudott rá időt szakítani, hogy megvizsgáltassa magát, amint már régebben elhatározta... Cserbalief kisasszony, akinek egyik rokona valami női bajban szenvedett, a mult év folyamán, Hilbour doktort ajánlotta neki.

Monique közvetlen őszinteséggel ment hozzá, bizva tudományában s a tudomány papjának tekintélyében. Azt várta, hogy éltesebb, kopasz urat fog látni komoly pápaszemmel és jól fésült szakállu, mosolygó szemű fiatalemberrel találta magát szemben... Mikor közölte vele, mire irányuljon a vizsgálat, akármennyire tisztában volt is vele, milyen kényszerűségekkel jár az eféle vizs-

gálat, kétszer is végigmérte a fekvő asztalt, amelyen a doktor, miután átmentek egy porcellánnal kirakott terembe, helytel kínálta meg... De bizonyosságot akart, bármibe kerüljön is.

Behunyta a szemét és csak akkor nyitotta ki, midőn Hilbour doktor éneklő hangon azt mondta:

— Köszönöm.

— Nos, doktor ur, — kérdezte aggódó hangon, mikor összeszedte magát.

A doktor zavartan köhécselt:

— Nos kisasszony!... De nem tudom, nem jobb volna-e, hogy világosabban megmagyarázzam önnek...

A fekete táblára mutatott és krétát vett a kezébe.

— Fölösleges, eléggé járatos vagyok az anatómiában.

Az orvos ránézett s még csak nem is gondolt arra, hogy csodálkozását leplezze. És kerekén kimondta:

— Akkor... noshát... leszámítva egy kis elkerülhetetlen beavatkozást s amely, erről sietek biztosítani, nem súlyos... legfeljebb... kissé... fájdalmas... Meg fog érteni, ... a méhének rendellenes fejlődése ma lehetetlenné tesz minden fogamzást. Önnek olyan különlegessége van, hogy nagyon sok nő irigyelné érte: méhnyakszükülete... Ezzel egyáltalában nem kell tartania semmiféle megtermékenyüléstől, vagy nincs rá semmi reménye, az attól függ, milyen álláspontra helyezkedünk, — tette hozzá édeskés mosollyal... A termékenyítő mag nem hatolhat be. El van zárva az útja!

— És mi a gyógyszere?

Az orvos egy kristályüveglapon a pár perccel előbb használt kémlelőcső mellett egész kis arzenálra mutatott: fokmérővel ellátott műtőkésekre, kutaszokra, ollókra:

— Utat kell törni fokozatos tágitással . . . Vagy volna még . . . egy radikális mód is, — a sebészeti beavatkozás: érzéstelenítés, kikaparás, és természetesen, tágitás. A választás önön áll.

Monique azonnal határozott:

— Válasszuk az ön módszerét. Önre bízom magamat . . . Mikor kezdjük el?

— Amikor tetszik . . . Akár ma, ha ideje van.

— Van időm. Fogjunk hozzá.

Monique szilárd elhatározással visszafeküdt az asztalra, miután, az orvos kérésére, kényelembe helyezte magát. Az orvos szemérmes hidegséggel végezte el az első kezelést és olyan tapintatosan, hogy a lány hálás volt neki érte. Bár azok közé az orvosok közé tartozott, akikre betegeinek bájai nem maradtak hatástalanul. Hilbournak az volt az elve, hogy nem riasztja el őket mindjárt az elején. Fentartotta a meglepetéseket a következő látogatásokra, amelyeket már háznál tett.

Az éles fájdalmak ellenére is, bátran eltökélte rá magát Monique, hogy tovább is kezeltesse magát. És kétségtelenül meg is tette volna, ha a harmadik látogatás alkalmával meg nem szédíti bájaival a műtétet végző orvost. Hilbour doktor kihívásnak véve azt, amit csak közömbös nyíltság volt, egyszerre csak olyan mozdulatot engedett meg magának, amely nem hagyott kétséget további szándékai tekintetében.

Monique erre a hirtelen támadásra, leküzdhetetlen undorral kelt föl. Haragosan mutatott ajtót a tapintatlan fráternek.

— Csinos kis legény a maga Hilbour doktora! — mondta pár nap múlva Claire kisasszonynak. — Mindamellett lehetnek betegek, akik szeretik ezt.

A durva érzékiség, amit legtöbb férfinál tapasztalt, akik mindig izgalomba jöttek, — fellázította. Némely állatokon legalább csak időszakonként

vett erőt a párzási ösztön! . . . Micsoda felfogása lehet ennek az örültnek a nőkről és különösen róla. Csak még se volt tán valami hitvány szuka? Az eset megalázóbb volt rá a legdurvább sértésnél.

Igy ahhoz a tudathoz, hogy meddő, újabb keserűség is járult. Az, hogy ennek az állatnak a szemében s ebben hasonlított mindazokhoz, akik többé-kevésbé körüludvarolták, nem volt egyéb: mint a gyönyört ígérő test. Énjének legjobb része, amit érzett és gondolt, ugyan kit érdekelt mind ez? Mit várhatott ezentul attól az élettől, amelyben nem várt rá egy érdektelen vonzalom sem. Miután hijjával volt annak az állandó társaságnak, amelyet fia, vagy lánya adhatott volna neki, hijjával annak a lefoglaló feladatnak, amellyel egy kis lélek formálása jár, kihez, mihez ragaszkodják? Melyik férfi érné meg ezt a fáradtságot? Micsoda feladattal töltse ki az életében tátongó űrt?

Azt a gondolatot, hogy minden orvos nem hasonlít ehhez, sőt ellenkezőleg ez a kivétel csak erősíti a szabályt, hogy vannak hivatásuknak élő, tisztességes tudósok is — és azt a gondolatot is, hogy egy kis fizikai fájdalom eltűrése árán megszerezhetné azt a képességet, amelynek most hijjával volt, ezt a két meggondolást, amely más pillanatban, egészen másképp hangolta volna, elűzte magától, annyira hatott rá az a nagy lelki válság, amelyen átesett. Ami pedig a műtéti beavatkozást illeti, mi értelme lett volna megkíséreltetni, mikor ugy sem szeretett senkit és őt sem szerette senki?

Különben is nem érzett magában erőt, hogy szembeszálljon az árral. Tisztában volt vele, hogy minden lemondás akaratának érvényesítéséről csak növelte gyöngeségét. Behunyt szemmel bízta rá magát a végzetre, amely elsodorta . . .

Egy esemény, amelyben, ha meggondolta, semmi

rendkívüli nem volt, de amelynek váratlansága meglepte, szinte a betegségig elmérgesítette embergyűlöletét.

Piombino, aki sikertelen lépése óta nem üldözte többé, mintegy véletlenségből mellé került az asztalnál egy nagy ebéd alkalmával, amelyet Bardinotné adott. Az ürügy az volt, hogy férjének az Egyesült Petroleum Bank elnökévé történt megválasztását ünneplik. A valóságos indítók: megkönnyíteni a bárónak egy beszélgetést, amelyről bizalmas közlése szerint, szerencsés megoldást várt. A báró viszonzatlan szenvedélye valóságos öngeszmevé fajult. Annyi ereje volt, hogy az étkezés végéig türtőztesse magát. De mikor a desszertet befejezték, nem állhatta tovább, fejébe tódult a vér és unszolón hozzádörzsölte térdét Monique lábához.

A lány elszánt arccal fordult a vastagbőrűhöz:

— Maga beteg?

A báró szuszogva meredt a ruha kivágásából előcsillogó, kerek vállra, a szoborszerű karra és a bársonyos hátra. Felkeltek az asztaltól, rá kellett szánnia magát, hogy elfogadja a férfi karját, amelyet az félszegen nyújtott felé. És ekkor a báró fátyolozott hangon, őszinte megindulással tárta ki szívét.

— Hallgasson meg. Én szeretem magát. Maga nem akharta bebutorozni a parc-Monceau-ban levő palotámat. Miért?... Khétszazezer-frank honorárium fizettem volna és hozzá még egy millió hitelt. Többet is, ha akharta volna. Odaadnák mindennem, amim csak van, ha magának tudnám thetszeni.

Monique kihívón felkacagott:

— Csalódtam, maga nem beteg, hanem bolond.

Átmentek a szalonba. Monique sietve otthagyt a báró karját. De ez megragadta a kezét és egy pálmazugolyba huzta, melyet paraván zárt el:

— Tudom, — mondta, — hogy a pénz nem

számol magának. Maga gazdag és olyan gazdag lesz, hogy nem is tudja, mit khezdeni vele.

— Csalódik. Vannak még szegények Franciaországban. És Oroszországban milliók vannak, akik majd éhen vesznek. Adja előbb oda nekik azt a pénzt, amit nekem ajánlott, aztán majd meglátjuk, részesítem-e abban a megtiszteltetésben, hogy dolgozzam magának.

A Volga menti éhség, amely csapatostul gyűjtötte a gyermekeket a temetők kapujába, egész a kannibalizmusig fajult nyomor, a kegyetlen kinoknak ez a látomása, amely azt a népet marcangolta, melynek vére két évig ömlött a közös mészárszéken, elsápasztotta Monique-ot . . . Lesütött szemmel gondolt az egykori fényes ünnepekre, az ovációra, mellyel a cárt Párisban fogadták és az ünneplésre, amelyben a köztársasági elnököket a cári palotában részesítették . . . Azok a milliók voltak azok, melyeket az akkori Plombinók, Ransomok és Bardinot-k huztak ki a parasztok ködmönének mélyéről és a polgárok vasládáiból, — azok a milliók, amelyeken ezek a kalózok utközben felhiztak, akiknek kihitelezett pénzét a háboru és a forradalom kettős torka elnyelte, — ez a rákfene volt az, mely az összetartást megrontotta.

Monique egészen dult lélekkel hánykódott a rettenetes katasztrófa tulcsapó áráján . . . Ez volna az emberiség, az élet? Mindenütt hazugság és elnyomatás. És még akadtak emberek, akik a nagy elvekről mertek beszélni? . . . tanuságot tenni Rend, Jog és Igazság mellett! Mikor nem gondoltak másra, csak hogy a hasukat megtömjék vagy a vágyaikon könnyítsenek.

Plombinóban egyszerre megtestesült az egész kapzsi horda, benne sűrűsödött össze az egész kalmárfajta, amely kortyokban itta a népek nyo-

morát. A báró méltóságteljesen kifejlődött potroha láttára, érezte, mennyi türelemre volt szükségük a beszakadt arcoknak, a munkáslakások minden kinvárának, ennek az egész nyomorult tömegnek, amelyet úgy tereltek össze, mint a barmot a poloskás, tüdővész lyukakba...

A vakság csődje és a lassu lajstromos szavazás volt az, amelynek csalásai megengedték ezeket a dolgokat. Eddig a pontig csaknem megértette az anarchista bombáját és annak pusztító robbanását. De aztán okoskodni kezdett:

„A bomba lángja nem kevésbbé vak! haszontalan lárma, sőt még káros is, megtorlásokkal jár, amelyek újabb megtorlásokat szülnek. Semmit sem lehet remélni addig, míg a gépfegyverek, amelyek ma még a jólakottak kezében vannak, gazdát nem cseréltek...”

Nem egyszer megjelentek már előtte — mikor az éjjeli éttermekből kijött, ahol paprikajancsik és divatbábok egész kincsházra való gyémánttal és gyönggyel megrakva egy óra alatt elszórtak annyit, amennyiből egy hónapon át táplálni lehetett volna külvárosok valamennyi didergő nyomorultját —, a riasztó árny, a forradalom látomása. Ezek az árnyak ma este még zaklatóbban kísértették. Fel-lázadása egész exaltáltságba csapott, mikor fel-pillantva körül nézett a Barbinot-szalomban.

Itt volt a pénzügyminiszter, a Nemzeti Blokk által delegálva, a köztársaság színei alatt, a nemzetközi nagy bankok szolgálatában. Voltak itt karvaly orru üzletemberek fekete ruhában, vagy hájas tokákkal, mint a hizott disznók. Voltak itt politikusok, akikről csak úgy csurgott a nemtörődömség, félmeztelenre vetkőzött nők, mintha csak ágyba készültek volna. És végül ott állt előtte Plombino, akinek tekintete csillogott.

— Már meg van ígérve, — selypítette — és mert

maga tudni sem akhart rólam, khét millió számlát nyitok a művésznőnek...

Az a gondolat, hogy segíthet, ha csak pár aranycseppel is azokon a szörnyű bajokon, amelyek képzeletét meghaladták, kissé megszelidítette. Halkan mondta: „Lehet. De azt tudja, hogy a művésznőn kívül semmi köze a nőhöz!”

A báró felnyögött:

— Igen, igen... pedig ha akharná! Ne haragudjon: csak azt, hogy báróné legyen, hogy mellettem éljen... megtehetne mindent (megnyomta a szót), mindent, amire csak vágya támad... Soha nem thennék be a lábam a hálószobájába...! soha...

Kiolvasta szeméből az áldozat egész nagyságát... A szeretőket? Igen, szükség esetén maga vezetné hozzá!... És a kulcslyukon keresztül nézné őket, mint Hutier!... Émelygés borzongatta. Hátat fordított a bárónak, anélkül, hogy válaszolt volna, egy könnyed vállvonítással. Az makacsul követte.

Erre Monique a báró beszédét utánózva, vetette oda neki:

— Soha, megértette, soha nem dolgozok magának, ha még egyszer erről beszél nekhem.

A hatalmas ember elzöldült és újra ismételte:

— Csak hogy kevésbbé távol legyek magától, hogy beszivhassak az illatát... Maga azért szabad lesz... teljesen szabad...

Erre a lány tompán, halk, de izgatott hangon kiöntötte, ami a szívét nyomta:

— Maga aljas ember! Hát nem látja, mennyire lealacsonyítja magát és mennyire beszennyez engem mindaz, amit mond és amit nem mond is ki!... Nem, hallgasson! Amit maga, maga és a pénze az én szememben megtestesít, a legocsmányabb a világon, a férfiaknak egész aljassága és vad-

állatiassága... A maga vágya bemocskol engem, a fényűzés, amellyel kecsegtet, borzalommal tölt el! maga... (hirtelen félbeszakította a szavát) ...nem, ugy is hiábavaló volna, maga nem értené meg.

A báró fölsóhajtott:

— Milyen khemény szavakat használ.

A lány ránézett. Siralmas látvány volt, rengő potrohával.

— Ugy van, nem tudná megérteni... maradjunk ennél. Rossz kedvemben voltam ma este. Vannak ilyen napjaim!... Elég egy csöppnyi sár, az utolsó csöpp ahhoz, hogy a szívem kicsorduljon.

A báró lenyelte a sértést és alázatosan hajolt meg:

— Bocsánatot khérek magától... Nem akartam... nem tudtam... Én szerencsétlen örült! hogy is kéltelkedhettem benne?... legyen nyugodt, soha nem beszélek többé erről... Semmiről... De mutasson meg nekem, hogy megbocsátott, azért csak azt ígérjen meg, hogy hozzáfog... amikor akharja, amikor teheti... a házam berendezéséhez. Bizza Claire khisasszonyra, ha magának nehezen esik, hogy törődjön vele!... Csak legalább mégis legyen nálam valami, ami magáthól van!... Nem, nem! egy szót se szólok többet... Holnap háromszázezer frankról szóló csekket khüldök a szegényei számára, csak ne váljunk el haraggal. Hogy láthassam néhánéha... Khöszönöm, khöszönöm!...

Monique részvét nélkül nézett rá. A báró reszketett a félelemtől, hogy durván elutasítják, de szolgálai hunyászkodásának álarca alatt az alattomos, de állhatatos reménytől is, hogy a sokszoros milliomos számára végül minden eladó lesz. Bardinotné mosolyogva szaladt oda, gondolva, hogy közvetítésére lesz szükség. Monique felhasználta az alkalmat, hogy hirtelen bucsut vegyen.

Ponette marasztalta:

— Maradjon még! Marthe Renal is eljön énekelni, az opera után.

De Monique barátságatlan tekintettel rázta a fejét:

— Nem, nem! ... Dolgom van. Mit szól hozzá, a báró számára!

Bardinotné arca elragadtatással derült föl. A zsiros megbízatást szimatolta anélkül, hogy kiérezte volna a guny maró élet a csipős hangból, amellyel Monique ezt a szót „a viszontlátásra” odavetette...

„Munkám!” — ismételte magában Monique angolosan távozva... „Közreműködésemmel fokozzam a mafláknak a kényelmét és hiuságát! Oh, ha nem segíthetnék ezzel mások baján, amely még szörnyűbb, mint az enyém...” Nem kevésbé szigorúan ítélte meg a saját mesterségét is: alapjában véve teljesen fölösleges munka... Dologtalanok szórakozása. Ezért dolgozni, milyen kicsinyes életcél.

Sötét gondolatoktól marcangolva tért haza.

## V.

Ezentul csak vak ösztöneire bízta magát. Órái egykép komoran folytak minden változatosságukban is. Monique valami erkölcsi éjszaka sötétjében járt-kelt. Az energia, amely az élet felé hajtotta, nem volt már elég erős, hogy újra vezére legyen és másfelé terelje. A lelki fölépülés után, amelyet csaknem sikerült már befejeznie, újabb zuhanás következett s ezuttal, ő legalább úgy gondolta, gyógyíthatatlan. Küzdeni ellene? Mi célból? Nem hitt már semmiben.

A fénynek az a homályos érzése, amely ott él minden lény mélyén és amely tovább pisláskolt

benne is az öntudatlanság éjszakájának sötétjében, mégis kiemelte néha-néha, anélkül, hogy tudta volna, a sárhól, amelybe, mint hitte, minden megbánás és lelkiismeretfurdalás nélkül végleg elmerült.

Monique megmaradt akarata ellenére is annak az alapjában egyenes természetnek, amelyet egy evezőcsapás egvensúlyba tud billenteni abban a pillanatban, amikor már elmerülni látszik. De ettől a meggyőződéstől csak két lény volt áthatva, aki jól ismerte és aki megőrzött számára valamit abból a vonzalomból, amellyel Sylvestre nénje iránt viseltetett.

Ambratné és Vignabos professzor szomorú szívvel látták, hogy Monique eltávolodik tőlük és egyre ritkítja a találkozási alkalmakat. De egy utolsó dejeneur után a Boëtie utcában, ahol Monique valami hirtelen őszinteségi roham hevében minden epéjét kiöntötte, végül is szomorú szívvel beletörődtek.

Ő maga is szükségét érezte azóta, hogy kerülje pillantásukat, amely elszomorodva nézett rá, mert tisztán látta a dolgokat. Öreg barátainak nem kellett szavakba önteniök itéletüket. Kitalálta szemrehányásukat és ez most még sokkal érzékenyebben érintette önérzetét, amelyet újra felidéztek benne az elhunyt kedves néni emlékével együtt a régmúlt jó és rossz napjai.

Most soha nem tért már be ebbe a temetőbe. Egyedül csak a jelennek élt. Ezt a változást különben legtöbbször észrevették. Kezdett velük összehangba kerülni, leszállni az ő alacsony színvonalukra. Inni, enni, aludni és az élvezetek programjának teljessé tételéhez megpróbálni mindazt a lehetőséget, amit a nők és férfiak képzelete a gyönyörben és a bűnökben csak ki tudott találni. „Jó leány lett belőle” mondták róla.

— Ön többet ér ennél! . . . mondta egy napon

Ambratné, mikor egyszer elhatározása ellenére is betért hozzá, elhaladva a pompázó kirakat előtt, amely most teljesen Claire kisasszonnynak különben meglehetősen raffinált izlésére volt bízva.

Claire kisasszony tényleg átvette az üzlet művészeti részének vezetését. Monique teljesen rábízta azt, sőt néhány általános utasítás után vele készítette az összes nagy berendezéseket is. Angibault, ur az üzleti rész főnöke, a költségvetésekről és a fedezetről gondoskodott.

Monique, aki épen most kelt fel, délután két órakor, ott állt Ambratné előtt a kis fogadó szalonban és sóhajtva ismételte:

— Oh nem! Biztosíthatom . . . Alapjában még szórakoztató is ez az élet! . . . Először tragikusan vettem, azután komolyan. Ostobaság volt. Komédia az egész. Ha az ember arra az álláspontra helyezkedik, hogy komikus oldaláról nézze, főleg ha nem fűzz hozzá tulzott reményeket, mert alapjában semminek sincs jelentősége, egész jól meglehet szokni! Ez a bölcs felfogás . . . „Ne gondolj semmivel.“

Ambratné szomorúan szemlélte a fakó arcot, a csüggedt karokat.

— Micsoda bölcsesség! — mormogta.

— Ez még a legjobb.

— És egy nő beszél így! . . . Maga, Monique...

— Természetes. Vagy mért törődjék egy nő, akinek se férje, se gyermeke, — akinek még szülei sincsenek . . . mert az anyémek! — mit törődjék olyan gondokkal, melyek a férfiakat nem bántják? Meg kell nyugodnia ebben a tényben, kedves asszonyom. Mindenki éli a maga életét és aztán eljön a halál mindenkiért! . . . És főleg ne sajnáljon azért, hogy addig is, míg eljön, élem a magam vidám legényéletét.

Ambratné lemondó kézmozdulatot tett. Annyi mondanivalója lett volna! Gyöngéden megcsókolta

Monique-ot, mert mindennek dacára is hitt benne, azután, mert mindig sietős volt a dolga, gyorsan eltávozott. Azok közé a sovány, negyvenéves nők közé tartozott, akiknek ugyyszólván sem koruk, sem nemük nincs, akik sohasem lévén anyák, kielégítetlen asszonyiságuk egész hevével áldozzák magukat a szívüket áltató nevelésnek. A tanítás megszokása kissé száraz tekintélyt adott neki, mely alatt azonban lángoló érzelmesség forrt.

Monique ásitva hallgatta a beszámolót, amelyet Claire kisasszony tartott neki: Plombino báró egészen el volt bűvölve az új dohányzótól, amely erezett juharfából készült hamuszin bársonnyal... Hódolatát küldi a „kisasszonynak“; Fernand Dussol új szobájához ma este kész lesznek a tervek... Hutierné már kétszer telefonált. Kissé később ismét fel fogja a kisasszonyt hívni...

— Jól van, köszönöm Claire.

Monique újabb ásitást nyomott el. Semmi sem érdekelte már... A nap egyhanguan terpedt el unott pillantása előtt. Elégedett pillantást vetett egy tükörbe, amely violaszin és arany hullámokban fodrozódó és türemlő szöveteknek szakértő kézzel rendezett romhalmazát tükrözte vissza...

Milyen a szeme! De nem is meglepő egy ilyen éjszaka után.

Az egész éjszakát azzal töltötte el, hogy egyedül füstölt Anika Gobronyi-val. Kellemes órák voltak ezek az eltompult érzékek számára, de másnapra az ürességnek valami sajgó érzése maradt vissza benne utánuk és utálat minden iránt, ami nem a különös szer békitő feledése volt. A nirvána órái, melyeket hosszas beszélgetések szakítottak meg két pipa között. Fehér órák, mikor mindketten testvériesen elnyulva egymás mellett a kerevet két szélén, befejezhetetlen történetekbe kezdtek, az érdeknek legkisebb árnyalata nélkül... Nyomoru-

ságos pletykákba, amelyek hiven tükrözték annak a körnek ernyedtségét, amelyben lassan elsikkadtak a nagy hegedűművész nő tehetségével együtt, aki Anika Gobrony volt, összes szép, művészi és női adományok Moniqueban is.

Összerezzen. A telefon parancsoló hívása csendült meg. Félelmet érzett most minden durva élességű csengőtől, amely mint kellemetlen tolazkodó tépett bele tompultságába.

Angibault ur kidugta szögletes lotharingiai arcát:

— Hutierné őnagysága?

— Mindjárt odamegyek.

Monique felsóhajtott. A rendes szórakozások, amelyeket Ginette hozott javaslatban, nem nagyon kötötték már le. De mindent egybevetve, más se érdekelté jobban.

Lassan-lassan egészen visszahódította magát régi baráti körével. Helène Suze és Michelle d'Entraygues, Hutiernével és Ponette-tel együtt ismét meghitt barátnői lettek. Sőt kellemes is volt neki, hogy mindennap találkozott velők, holott ezt az érzést nem ismerte, mikor még minden téren a legélesebb ellentétben állván egész felfogásukkal, visszataszítónak találta ezt az ernyedtt életet és romlottságot, amelynek megszokásában ma, szintén teljesen átitatva tőle, maga is osztozott.

Valami kis, oktalan és mégis édes melankólia fűzte ehhez a baráti körhöz, amelyben úgy megragadt, mint madár a lépen. A múlt öntudatlan emlékei, — annak a Monique-nak a képe, aki régen volt, az illúziók idején, mikor a szép jövő felé vitte a vágy...

A hallgatót füléhez tartva állt a telefontól és hirtelen kétes kifejezésű arccal elmosolyodott:

— Nem, lehetetlen ma este. Zabeth-tal ebédelek s azután el kell vinnem Anikához.

— ...

— Nem, még sohasem szivott. Érdekli a dolog.

— ...

— Nagyon is. A világos látás, a léleknek az az elszabadulása, amit ez ad ... Mind nagyon is összevág a teozófiával.

— ...

— Igen és a spiritizmussal! Az ember duplán lát.

— ...

— Nos, drágám, miután annyira ragaszkodol hozzá, talán ezt lehetne megtenni. Jöjj el értünk. Ebéd után találkozhatunk ... Hol? Az indiai étteremben, tudod melyik az? A Montmartre-on ... Igen, ez az. Aztán majd meglátjuk. Végre is lehet, hogy el lesz ragadtatva. A nevelést tökéletesíteni minden korban lehet ... Ugy van ... A viszontlátásra, drágám.

Visszaakasztotta a hallgatót. Fáradt szemében kialudt a szikra, amelyet a bűnös ajánlat gyújtott föl benne. Monique komoran jártatta végig tekintetét a kis szalonon, ahol nem rég úgy szeretett dolgozni, ha ideje maradt a vevők látogatása közben. A megkezdett rajzok ott heverték a XV. Lajos korabeli íróasztalka lezárt födele alatt. Üresnek tűnt fel előtte a szoba, üresnek, mint amilyennek a nap ígérkezett. Üresnek, mint az élete.

Ekkor még nagyobbát ásitva csöngetett. Cserbalief kisasszony készséges szláv arca jelent meg acélos tekintetű szemével.

— Fölmegyek, Claire. Ne keressen. Ebéd előtt kisétálok.

— És a találka Marnier kisasszonnyal?

A műbarát dogaressa, — miután belga bankárját és a rue de Lissbonnei lakását egy amerikai *bussinesman*-nel és egy avenue Friedlandi palotával cserélte fel, — egészen ujonnan rendezkedett be.

— Mondjon neki ... amit akar. Előre is jóváhagyom. Jó estét!

Vontatott léptekkel ment fel a félemeletre, ahová — Peer Rys, a képviselő, a mérnök és a festő óta, — egyetlen férfi sem tette be a lábát. Hilbour doktor látogatása kigyógyította a haszontalan viszonyokból. Miután, mint Ambratnénak mondta, legényéletet élt, — beleértve a legénylakást is, — ott hált, ahol éppen a véletlen hozta magával. Leggyakrabban a két kis szobában, melyet kettős céllal rendezett be magának a Montmartre-on. A zenés hallokból vagy az éjjeli mulatókból kijövet, ahol ismét gyakran mutatkozott, nagyon kényelmes volt ez a fürdőszoba és a szalon, amelynek egyetlen butodarabja egy roppant kerevet volt.

Alkalmas terep volt ez egyre sűrűbb opiumálmai és a szekszuális gyakorlatok megvalósítása számára. A végevárhatatlan szeanszokon Anika Gobronynál, mint valódi opiumszívóban megérlelődött benne annak szükségessége, hogy saját berendezése legyen és a rögtönzött látogatások alkalmával (rendesen hármásban, négyesben) megfelelő tágas működési tere.

Resten nyújtózkodott. Majd fényes nappal leeresztve az ablakredőket, visszaheveredett még szétbontott ágyára. Behunyta szemmel sokáig hiába várta az álmot. Féligmeddig lelkifurdalásból született undorral gondolt a zsibongó utcára, az útleltre, ahol Claire és Angibault ur serénykedett, a napsugárra, amelynek fénye bearanyozta a munka lázában égő város nyüzsgő hangyabolyát... És egyszerre úgy érezte, hogy mint valami ólmos álomba, úgy hull le kéjesen a megsemmisülésbe...

Csak akkor ébredt fel, mikor már leszállt az est, azzal az érzéssel, hogy megint elfecsérelt egy napot. De mit jelentett ez? Most a nap csak éjszaka kezdődött számára... Éjszaka, mikor — a kábítószer mámorának segítségével s a váratlan

találkozások mozgalmasságában, az örökös „ugyan miérték” nélkül, — azt képzelte be magának, hogy intenzív életet él.

Végtelen perceket szentelt a toalett gépies ritu-sainak, sok időt töltött el a ruhák kiválasztásával és összeállításával, ő, aki azelőtt oly gyorsan öltözött, ugyszólván semmiből... Haszontalanságok, amelyek kilenc óráig eltartottak, mikor rendszeren ebédelni szokott.

Nyolc óra volt, midőn a bejáratí ajtó csengőjét hallva, éppen fölemelve tartotta rózsaszín festéssel bedörzsölt ujját, amellyel arcszínét akarta éleníteni... „Zabeth! már... Huh, de el vagyok késve!”

— Szabad! — kiáltotta, mikor a szobalány lady Springfieldet jelentette.

Futó izgalommal pillantotta meg tükrében, mintha ifjusága mélyéről bukkant volna föl hirtelen, hajdani nagy barátnőjét. Lady Springfield, aki hosszú volt és hajlékony, — mint valami barna lian, — a bőre, szabott ruha dacára is olyan keveset változott, hogy Monique azt hitte, a régi Elisabeth Meere áll előtte... A fénytelen arc megőrizte azt a határozott, de kissé mégis talányos kifejezést, amely ezt a megjegyzést tétette egykor Sylvestre nénivel: „Elisabeth kölap egy titok felett.”

Monique odatartotta neki a nyakát anélkül, hogy megfordult volna.

— Csókolj meg, de ne kenj be rouge-zsal!

Zabeth nevetett:

— Az enyém már megszáradt, nem fog... Nem szégyenled magad?... Még mindig ingben vagy!

Monique csöndesen felrakta az utolsó vonásokat... egy kis kék árnyalatot a szeme szögletére.

— Így. Már kész vagyok. A harisnya rajtam van. Fölkelt. Nem volt más rajta, mint egy kurta

combinaison a kimono alatt. Lady Springfield ámuló szemmel nézte:

— Hogy megszépültél!

Azután pirulva tette hozzá:

— Különben az is voltál...

Monique keblén pihenő tekintete felidézte emlékébe az izgalmas estét, mikor a vihar fülledt levegőjében meztelen mellel hasonlították össze, mint almát és körtét, növekvő gömbölydedségüket. Az angol asszony ösztönszerűen kinyújtotta kezét és megsimogatta csipkekosárájukban a szép gyümölcsöket, amelyek úgy érezte, megremegnek érintésére. Egyidejűleg észrevette Monique is, — míg emlékezetében szintén fölidéződött az eltűnt óra, — hogy Zabeth dereka alatt, két hegyes gombocsa bukkan fel megfeszítve a könnyű selymet... Erre ő is elpirult, s orcáit ugyanaz a tűz festette biborosra, mint barátnője arcát.

Valami homályos szégyenérzet zavarta meg. De az érzés kellemes volt neki és ellágyult hangon suttogta ösztönszerűen ugyanazokat a szavakat, amelyeket akkor régen kiejtett, de más hangsúlyozással: „Hagyd abba! Mi lett?...“ Zabeth olyan derűsen mosolygott, hogy akaraterős arcán most semmi talányos nem volt. És most viszont Monique kérdezte tőle, mert mulattatta a dolog:

— Nem szégyenled magad?

Lady Springfield vakmerően rázta a fejét. Nem! Nem érzett szégyent... És mért is szégyelte volna magát? Férje sokkal jobban el volt foglalva az államügyekkel, minthogy az érzelmi dolgokkal törődhetett volna. Ugy nemzett vele két gyermeket, mintha két fát ültetett volna. A nevelésük? Azt ellátta most a nurse, azután majd a nevelőintézet gondoskodik róla... Ami a spiritizmust illeti, a teozofikus látást, az kétségkívül kielégítette nála a lélek kíváncsiságát. De Lady Springfield nem

vetette meg azokat az örömöket sem, amelyek végül testet öltöttek. És volt-e szemnek tetszőbb test, mint egy szép fiatal nő. És képzeletében valamennyi közt az első helyet Moniqueé foglalta el, amelyre már rég vágyakozott. Fenntartott helyet, amely csak annál értékesebb volt.

A két barátnő vidáman ebédelt kettesben a kis vendéglőben, amelyet Ginette Hutiernek bementek. Csak néhány beavatott ismerte és kereste fel exotikus konyhájáért. A köménymaggal és paprikával fűszerezett ételekre jobban esett nekik a pezsgő. Kis vesszőcsipések voltak ezek, amelyek meggyorsították lankadt vérkeringésüket...

Bolondos kacagásokra ragadtatták magukat, amely egész testüket rázta, akár két pajkos utca-gyerek. Lady Springfield újra felült vesszőparipájára és azon volt, hogy tulvilági hitére térítse a lázadó Monique-ot. De ez két jóízű falat közt tiltakozott:

— Nem, nem és nem!... Nagyon jól mondtad. Nem vagyunk egyebek sejtek összetételénél, anyag-nál, amely hosszú idő múltán, évezredes tökéletesedés után úgy termi meg a lelket, mint a virág az illatot. De a lélek és az illat is teljesen meghal, ha az anyag elpusztult...

— Oh, ez szentségtörés!...

— Nem, ez józan gondolkodás. Nem hiszek abban, hogy a szellem tovább él, — kivéve azokban a formákban, melyeket az élők tudománya és művészete alkotott... És maga ez a továbbélés is mulandó... S ami a szellemeket illeti!... Ha csakugyan volna bennük csak egy csepp szellem is, nem tennék ki magukat annak, hogy visszajöjjenek ebbe a ronda életbe. Ott maradnának, ahol vannak...

Egy tál főzelékre mutatott, amelyet egy befont haju szingaléz pincér hozott oda.

— Mondjuk a káposztában. De szellemek nincsenek. Csak ismeretlen erők vannak, amelyekre esetleg befolyást gyakorol a mi értelmiségünk, mintahogy azok befolyásolják érzelmi világunkat.

— Yes, természetfölötti erők!

— Nem, természeti erők. Csak még nem ismerjük őket. De talán jön egy nap, mikor elemezni tudjuk valamennyit. Hisz jóformán csak most kezdünk behatolni a hő és az elektromosság titkába is!

— Hát a telepátia, mi? Hát az intő előjelek! És megjövendölése olyan dolgoknak, amelyeket lehetetlen volt előre látni? Ezek tudományosan bizonyított dolgok. És a szétfolyó testekről készült fényképfölvételek? Hogy magyarázod meg mindezt, ha csak nem szellemi közvetítéssel, amely egyben emberi és isteni is.

Lady Springfield szónoki hevében olyan hevesen ráütött kezével az asztalra, hogy a szingaléz pincér odafutott.

— Itt a szellem! — gunyolódott Monique, — az asztal megszólalt.

De nem vesztette el önuralmát, hanem egy második palack perzsgőt rendelt: „Megisszuk még, ugy-e!”

— Yes, — folytatta a spiritisza mosolyogva, — akkor majd magától is fog az asztal forogni!... Nem, nem vagyok olyan naiv, hogy mindent elhiggyek. De csakugyan azt gondolom, hogy lelkünk nem hal meg egyidőben testünkkel. Asztrális lénye a végtelenségbe bolyong, míg más alakban újra testet nem ölt. Így valami ritmusa van az egyetemes életnek, amelynek összhangja egyet jelent az isteni igazságossággal.

Hangja a meggyőződéstől remegett és hirtelen enyhe tájszólás zamatát adta beszédének.

— Isten! — kiáltott fel Monique, akit mulatgatott ez a kifejezés egy megrögzött materialis-

tánál. — Miféle isten? Talán a hadak istene? Kinek a bőrét fogja az elég kellemesnek találni, hogy belé bujjék... Egy második Vilmosét például?... Igazán megneveltetsz a halhatatlansággal és a lélekvándorlásoddal.

És most viszont ő tüzesedett neki. Az élete üressége tompán visszhangzott a szavak fátyla alatt.

— Körülöttünk és alattunk, előttünk és mögöttünk nincs más, csak az anyag éjszakája. Pillanatnyi szikráink vetik rá, mielőtt eltűnnének, boldog lobogásuk villámtűzét. Ennyi az egész. Közben míg itt várunk, egészen kifényesedik az orrom.

Élénken rizsporozta magát. De lady Springfield, aki már belefáradt a filozofálásba, egyiptomi cigarettát vett elő egy nagy lapos ezüst tárcából. A figyelmes szingaléz azonnal tűzzel szolgált.

— Köszönöm...

Gyöngéd figyelemmel pillantott Moniquera.

— Drágám, fájdalmat okozol nekem... Érzem, hogy vidámságod alatt több a szomorúság... Igen? Biztos voltam benne... Elvesztetted a bátorságodat, miért?... ez nem okos dolog.

Monique vállat vont és koccintott:

— Az élet!... Ne beszéljünk erről, vannak emberek, akik a piszokban fürödnek. Én jobban szeretem a pezsgőt.

Egy hajtásra kiitta a poharát. Zabeth előre huzva székét, két térde közé szorította kinyújtott lábát. És hízogő hangon mondta:

— A férfiak semmit sem értenek a nők boldogságához. Soha nem törődnek, csak a magukéval...

— Ahogy vesszük! — mondta Monique, — tegnap Ginette az ellenkezőjét mondta nekem, mikor férjéről beszélt.

Zabeth őszinte meggyőződéssel kiáltott fel:

— Oh, az egy disznó.

Hutier ur rossz hire, — a szatirikus lapok tréfáinak rendes tárgya, — a Maxim és az Iréne határaival együtt átlépte a La Manche csatornát is. Lord Springfield félrevezetve a miniszter családja külsejétől, akivel a legutóbbi szövetségközi konferencián találkozott, nem tudott hinni a dologban. De a jobban tájékozott Miladynek semmi kétsége nem volt, mert Hutier ur egy szép napon rajtakapta Ginettevel folytatott játékaival alkalmával és jóvátételül azt követelte, hogy most a saját kielégítésére folytassák.

— Különben mindjárt látni fogod Hutiernét, — jegyezte meg Monique. — Eljön értünk. Nézd, már itt is van!...

A miniszterné csufondáros, erősen barna arca megjelent az ajtónyílásban. A két barátnő intett neki. Ginette, aki hódító megjelenésű volt pompás estélyi köpenyében, méltóságteljesen haladt végig az éttermen. A tulajdonosnőn kívül, aki egy barátnőjével kártyázott, senki sem volt ott, csak az idejét mult szingaléz.

A pincér anélkül, hogy a legkisebb meglepetés tükröződött volna bronz arcán, ráismert Hutiernében arra a „kisasszonyra“, aki egy másik fiatal lánytól és egy előkelő urtól kísérve egykor, — mikor épen állás nélkül volt, — magával vitte a Daunou teaházba, ahol ő szolgált fel neki. A szingaléz kétes pillantása és néma mosolya egyidejűleg Ginette-t is visszaemlékeztette arra a jelenetre, amelyben együtt szerepeltek, épen Cecile Meere műtermében. A nagy fekete ördög és Cecile Meere egy kis Szodomát rögtönöztek, míg ő maga és Michelle d'Entraygues tanui voltak a dolognak és segédkeztek neki...

Nem zavartatta magát, hanem egy szempillantásával leintette a pincért és gyorsan azt ajánlotta,

hogy távozzanak. A többiek már az autóban várják őket... Lady Springfield érdeklődött:

— Kik?

— Max del Laume és Michelle...

— Hová megyünk?

Ginette az ajkára tette az ujját... „Majd meglátod” sokat ígérő mosollyal pillantott rá. Egy órával ezelőtt új csoportot állított össze a Music-hallba: Zabeth fivérét helyettesítette és Max a szingalézt. Nem osztotta még ki a szerepeket, mert tág teret akart hagyni az előre nem látott véletlennek is, bár el volt rá határozva, — férje beleegyezésével, akinek viszont saját szabadsága volt a beleegyezés ára, — hogy ma este valami új szerelmi színjátékot rendez.

Az exminiszter (mert az Anikánál rendezett szupé óta a Pertout kabinet megbukott) vagy jelen volt, vagy nem volt jelen ezeken a kis lakomákon. De az utóbbi esetben mindig megkövetelte, hogy hűségesen beszámoljanak a dolgokról. Az izgalmak hiányában, amelyeket a látás szerzett neki, a részletes leírás vált szükségessé számára, hogy olyan állapotba hozza, amelyben aztán eredményes volt a flagelláció a derék Irene-nél. Hutier ur, — a progressivizmus tündöklő csillaga — rendkívül megérdemelte így kiváló észtehetségének hírét...

— Hátra, hátra! — rendelkezett Ginette fölsegítve Lady Springfielddet, miközben Max de Laume fölállt, hogy üdvözlje őket. — Üljön csak vissza, Max! Michelle a maga térdére és Monique a Zabethére, így, én pedig a középbe.

Kikiáltotta a címet. És mikor lady Springfield megjegyezte:

— És Anika, aki vár bennünket?

Michelle kijelentette:

— Gondolja! Anika... annak már csak a pipája számít...

— Milyen kár! — jegyezte meg Max de Laume,  
— tehetséges lány volt.

Szigoruan ítélte meg azt a nem törődömséget, amely a nagy művésznőt lassan-lassan emberi ronccsá változtatta át. A gyönyör, számító fölfogásában, amely rendszeresen szabályozta életét, mint a siker gépezetét, nem zárta ki az akaratot. Minden órának megvan a maga rendeltetése. Így történt aztán, hogy harmincéves korában elnöke volt az irodalmi kritikusok körének és a „Jacquet-szalom“ már jelölte az Akadémia legfrissebb tagsági helyére.

Monique nem gondolt semmire. Valami jóérzés bizsergett végig rajta, amiben némi része könnyed mámorának, másrésze pedig Zabeth gyöngéd ölelésének volt, akihez a kocsi rázása következtében hozzá hozzáütődött. Önfeledségében volt valami üdítő érzés, mintha felnőtt testvére simogatná, felébresztve benne ifjúságának minden emlékét, és egy új izgalomnak szilánkjá is: a vérfertőző vágnak halvány árnyalata.

Az Olympiában, ahová bevonulásuk az egyik szünet közben feltűnést keltett, hamar belefáradt a társaság, hogy az egész terem ámuló kíváncsiságának középpontja legyen. Egy óvatlanabb pillanatot, amelyet egy hasbeszélőnek, majd egy Damiát utánozó, groteszk énekesnőnek megjelenése idézett elő, hathatósabbá tette Ginette ajánlatát: „Hátha mennénk?“

Lady Springfield mikor kijöttek, nagyon meg volt lepelve, látva, hogy betuszkolják egy taxiba, amelynek sofförje a Max de Laume által kezébe csusztatott borraivaló után hajlandónak mutatkozott felvenni őket, de Ginette megmagyarázta a dolgot.

— Elküldtem a kocsimat azzal, hogy d'Entrayguesné öngysága visz haza bennünket. Csak nem

akarod tán, hogy a soffőrjeink is tudják, hogy a maisonba megyünk.

Zabeth anélkül, hogy értette volna miről van szó, szörnyülködve ismételte: „Au, Au“! De Ginette hangos kacagással vágott a szavába és még jobban fokozta elképedését.

— Nos igen, a lányokhoz megyünk...

— A lányokhoz!

— Nyilvános házba. No, ki kell mondanom, ha már nem értesz franciául!...

— Oh, — kiáltott fel Lady Springfield olyan őszinte megbotránkozás hangján, hogy mind a négyen majd holtra nevétték magukat.

— Ugyan mi van abban? — vágott vissza Ginette — ez az utolsó szalon, ahol az ember szórakozhat. Nincs szükség se bemutatkozásra, se fölösleges hókuszpókuszra. Minden csupa természetesség és szabadság. Azután meg, ott legalább nem csalódik az ember a portékában!

Zabeth Monique-hoz fordult és határozott hangon mondta:

— Gyerünk haza!

De ez oda sugta neki:

— Ugyan, maradj, te számár.

Monique vidáman mosolygott, mikor látta, mennyire összeforrott barátnőjében a tisztességérzet és a teozófia kultusza a vallásos és nagyvilági kép-mutatás álarca alá rejtett romlottsággal.

Megszorította Zabeth kezét és azt mondta neki:

— Menjünk csak, nagyon mulatságos lesz.

LadySpringfielp egy utolsóvédekezést kísérelt meg:

— De hátha ránk ismernek?

— Lehetetlen, — vágott közbe Max de Laume, aki reggel óta be volt avatba Mihellel együtt az összeesküvésbe...

Először is ott senki sem ismerhet ránk, mert senki sem ismer bennünket. Azután meg nem is

fog látni senki . . . és végül (előkelő kézmozdulatot tett) ott teljes a titoktartás, az üzlethez tartozik.

Zabeth csak a magáét hajtotta.

— Remélem legalább, — jegyezte meg, megfenyegetve Ginette-t, — hogy a férjed...

— Légy nyugodt! Csak egy óra múlva lesz ott. Nem tudom miféle Szövetség banketiája után jön értem...

— Akkorra én már nem leszek ott!

— Bah! a férjem ugyan nem feszélyez!... Már ott is vagyunk.

A taxi pár számmal előbb állt meg a vörös lámpánál, amely viszonylagos diszkrécióval jelezte a záros házat. Max de Laume becsöngetett és egy kis megbeszélést tartott A gazdasszony parancsokat adott ki. A lépcsőről sietős léptek zaja hallatszott, ajtók csapódtak hirtelen bezárulva. A felcicomázott nőtől vezetve a négy barátnő kissé kényelmetlen érzéssel haladt föl a lépcsőn, arra a gondolatra, hogy ezeknek a falaknak szeme van. Max közömbös arccal lépkedett mögöttük.

Csak akkor lélegzettek föl nyugodtan, amikor az elfoglalt tükörterem hiányában bevezették őket a török terembe. Hatalmas szoba volt ez, — konstantinápolyi bazár stílusban, — amelyben a színes üveglámpák titokzatos fényt hintettek a nehéz kárpitozásra. Egész halom vánkos hosszabította meg a roppant kereveteket, melyek oly terjedelmesek voltak, hogy szélükben többen is fékdühöttek rajtuk egymás mellett.

A gazdasszony, — az elmaradhatatlan pezsgő megrendelése után a fogyasztás egyéb részletei iránt érdeklődött:

„Barnákat? Szőkéket“? Sőt általános derűtségre egy néger nőt is ajánlott. De Max visszautasította, Ginette pedig a gazdasszony tanácsára Irmát választotta, egy flamand nőt. Michelle pedig

Carmen mellett döntött. — „Valódi spanyol lány — mondta a gazdasszony, — Sevillából való!”

Zabeth és Monique, akiket nem érdekelt a választás, azonnal egész hosszában végignyultak a kereveten, fejük alatt összekulcsolt kézzel mint nézők. Lady Springfield a vánkosokba süppedtve könyökét Monique válla fölé emelt fejjel, anélkül, hogy látszott volna az arcán, figyelt minden mozdulatra.

Irma telt szépsége és Carmen ideges előkelősége — a két lány fesztelen nyíltsággal lépett be és köszönt pongyolájában, amely mindjárt le is hullott —, azonnal rokonszenvesnek tűnt fel szakértő szemében. A lányok meztlenre vetkőzve, teljesen levetették a társadalmi különbségek egyenruháját. Visszatértek az állati egyszerűséghez, a kezdetleges öntudatlansághoz.

Nem voltak már a török szobában — Zabethen és Monique-on kívül, akik magukon tartották ruhájukat —, csak fehér állatok. Carmennel és Irmával egyidejűleg Ginette, Michelle és a szép Max is szerteszét dobálták minden fölösleges ruhájukat.

Zabeth játékuk láttára szintén lángra gyuladt.

Ginette a flamand lánynak egész testét elborító csókjai alatt két kezét a szemére kulcsolva, szokásos galambturbékolását hallatta már, miközben mellette Carmen és Michelle gyűrűbe csavarodva Max-szal, furcsa csókok láncával alkottak szorosan összefonódó füzért.

Monique nak minden mámora elfoszlott. Komoran nézte Zabethet, aki majd ki bujt a bőréből a remegő testek láttára... Az ujonc izgalma volt ez. Hasonló helyeken a mámornak hasonló óráiban, hányszor simogatta őket. Michelt Ginette-t, egy másik Carment vagy egy másik Irmát, ezeket a meghitt, csaknem névtelen formá-

kat, mindig valami különös szorongással, de feledést soha nem lelve . . .

A zárt szobában uralkodó fojtó hőség, a fáradtság szédülete s egyidejűleg valami véghetetlen restség csaknem tehetetlenül szögezte le a fekvőhelyre, mikor egy ugrással föl akart pattanni és menekülni innen . . .

De egy arc hajolt fölébe. Lemondó megadással látta, mint csillan fel az ellenállhatatlan vágy Zabeth szemében. A falánk ajkak hatalmukba kerítették az övét. Mellük egymáshoz ért a suhogó szövetek alatt, egy hosszú test fonódott fáradt tagjaira, mint valami égő lián. Legyőzötten sóhajtott fel.

Valami kábulat következett, amelyben Monique-ban a gyönyör érzésével együtt feltámadt az a megalázó, förtelmes tudat is, hogy ebben a pillanatban tönkretette ez a prostituált élet emlékezetében az utolsó képet is, amelyet eddig érintetlenül megőrzött ott önmagáról.

A hyèresi Monique-ot . . . Ifjúságának egész tisztaságát s eddig még mocsoktalan fehérségét.

## VI.

Néhány nappal azután, — Zabeth másnap elutazott Londonba, hogy résztvegyen a Buckingham palotában Mary hercegnő eljegyzésére adott nagy bálon, — Monique-nak váratlan találkozása volt a Louvre muzeumban a Dieulafoy gyűjtemény termében. Abban a reményben ment oda valami diszitő motívumot keresni Sardanapalhoz, Fernand Dussol babiloni darabjához, hogy elűzi növekvő neuraszténiáját.

A harmadik felvonás diszletéhez, amely egy terraszt ábrázolt az Eufrates fölött, két oszlop között, egy kárpitra volt szükség. A szín és a him-

zések, amelyeket Claire kisasszony tervezett, teljesen kielégítették az öreg mestert, de nem igen tetszettek Edgar Lairnak, aki mindent irányított.

Monique nyomasztó érzéssel gondolt a szárnyas bikák és az óriási frizzek előtt a régholt civilizációkra és a maga kicsinyes létének ürességére, mikor pár lépésnyire tőle egy látogató állott meg, hogy részletesebben szemügyre vegye az architekturát. A jövevény megfordult, tekintetük találkozott. Monique, miután a férfi üdvözölte, ráismert, Georges Blanchet volt... A találkozást semmi módon se lehetett kikerülni.

Vignabosnál történt emlékezetes együttlétük óta egyszer vagy kétszer látta. Először a Medicis utcában, ahol valami ellenséges hangulattól fűtve, alig szólt hozzá, azután Vaucressonban Ambraténénál. Akkor valami halvány rokonszenv rezdült fel köztük. Blanchet, akit időközben kineveztek a versaillesi liceum tanárává, — ebbe az állásba egy figyelemre méltó neveléstani könyv után lépett elő, Cahorsból — azért rándult ki Ambratékhöz a zöldre, hogy tájékozódást szerezzen egy, az elhagyott gyermekek ügyéről tervezett cikkéhez. Szemmel láthatóan jó és intelligens ember volt. De Monique nem bocsátotta meg neki, hogy valamikor tulságos élesen látta előre a dolgokat.

Még mindig olyan tapintatosan udvarias és fölényesen mosolygó arcú volt, mint valami püspök. Csak éppen csupasz arca telt meg egy kissé. Udvariasan érdeklődött munkái iránt és szerencsét kívánt sikereihez. Monique olyan kevésbé tettelet szerénységgel utasította vissza, hogy a férfi elcsodálkozott rajta és felpiszkált kíváncsisággal alaposabban szemügyre vette. A lánynak még nem régen oly ragyogó arcszine elvesztette üdességét. Mély árok festette alá kiábrándult szeme gödrét

s egy alkalmatlan ránc valami kemény kifejezést adott így is elragadó szájának...

Monique észrevette a szemlét. És kitalálva, hogy Blanchet bizonyára mindent tud Ambratnétól, egyszerre keserű őszinteségi roham fogta el:

— Megváltozottak talál, mi? ... Oh, csak ne kertetljen! Igaza van. Egyáltalában nem hasonlítok már ahhoz a fiatal lányhoz, akivel valamikor a házasságról vitatkoztam!

A férfi közben észrevette, anélkül azonban, hogy mélységét sejtette volna, hogy valami titkos sebrág a leány lelkén, hirtelen támadt rokonszenvvel tiltakozott:

— Monique Lerbier most is szép, csak másképp. Hirneves nő lett belőle.

A lány egész elmélyedt múlt emlékeiben és nem válaszolt. A férfi kissé észrevehető gunnyal tette hozzá:

— Hát nem egyenlő-e most a legjelesebb férfiakkal, akiknek kiváltságait valamikor olyan igazságtalanoknak találta?

Monique oda szerette volna kiáltani: „Mit érek vele, mikor cserébe elvesztettem minden boldogságomat és életkedvemet? Egyedül bolyongok céltalan. Az emberiség olyan utálattal tölt el, hogy nincs se vágyam, se erőm küzdeni, semmiért a világon... De akármilyen ocsmánynak találom is, nincs senki, akitől annyira undorodnám, mint tulajdon magamtól.“ De csak annyit mondott a kökolosszusra mutatva:

— Egyenlőség? ... Igen, a megsemmisülésben! ... Ide nézzem, ez szolgál alapos leckével! ... Micsoda összeomlás!

Az elszórt kötömbök, legalább eszmeileg ezredévek óta rombadőlt templomokat állítottak helyre, Dinasztiák és népek imbolyogtak az emlékezetet meghaladó sötét nyílások mélyén. A történelem

téren és időn át ködösen kapcsolódott hozzájuk... Tömegek születtek, szenvedtek és multak el és a semmiségbe ájult hamvak örvényéből ime ez maradt: Érzéketlen kövek és épen olyan csalóka emlék, mint maga a feledés!

A lány sietve szorította meg a férfi kezét és álmodozásba merülve hagyta ott. A tanár érdeklődő pillantással kísérte ezt az elegáns alakot, amely kihuzott derékkel rugalmas léptekkel távolódott... A hóbertosság lárvája egy fájdalmas arcon. Azután a filozófus nyugalmával folytatta sétáját.

Monique a Boétie-utcába visszatérve megpróbált dolgozni. De az írók és az ecsetek sehogy sem álltak a kezében.

Még csüggedtebben került ki az erőszakolt kísérletekből... Mit csináljon, ami le tudja kötni? Egy kis bátorsággal, igen, talán testtel-lélekkel oda tudná magát adni valamely feladatnak, legyen az bármi... És nem is volt hiány, érdekes, sőt olyan feladatokban sem, amelyeknek szenvedéllyel tudta volna magát szentelni. Nem kellett volna csak felkarolni és a saját költségén kibővíteni Ambratné jótékony intézményeit...

„Mennyi nyomoruságon kellene enyhíteni mindenfelé!... Mennyi jótékonyságra volna szükség!”... mondotta magában. De az ember csak azalatt a föltétel alatt lehet altruista, ha nem gondol többé magára... Ezt megteheti valaki negyvenéves korában, mint Ambratné. Monique, mint fiatallány csak magára gondolt. Megrögződött rossz szokásai, sőt még fényűző mesterségének sikerei is ezer gyöngéd és mégis tartós szállal kötötték...

Maga elé tétette a kérdéses kárpitozás tervét és igézőnek találta a téglaszín árnyalatot és a himzés mintát a bevarrt hamis drágakövekkel.

— Micsoda hülye az a Lair! Át kellene mennem a Vaudevillebe — mondta Clairenek, — hogy lássam a diszletet felállítva . . . Nem mennénk át?

— Nincs próba kisasszony. Kedden reggel lesz...

— Na! . . . Akkor mutassa meg nekem a szeriz bársonyt, Plombino ur dolgozószobája számára.

— Még nem kaptuk meg.

Itt abbahagyta Monique. Mára elég volt az erőfeszítésből . . . Egyidejűleg a délután végtelen meszszeségbe nyult előtte, mint valami pusztá keréknyom . . . Hogy üsse agyon az időt estig, mikor szívní meg Anikához. Az órák végtelennek tetszettek neki. Az igaz, találkája volt Hélène Suzettel, aki egy bevásárlásokkal elfoglalt svéd házaspárt kalauzolt . . . De a kimért udvariasságra gondolt. Felidézte képzeletében a teaszalont, apró asztalkáival az örökös süteményekkel megrakva, a jazz-band lármáját, az ostoba pletykákat . . . és ez végkép elrémitette.

Egyre gyakrabban ismétlődő emberkerülés követte sűrű érintkezéseit azzal a társasággal, amelyhez tartozott s amelynek tagjai a Hélène-k, a Ginette-k, a Michelle-k, miniszternék, polgárasszonyok és marquise-ok nem értek többet, ha ugyan maga is ért annyit, mint egy Carmen, vagy egy Irma.

Feltette kalapját, begombolta férfiszabású kabátját. Néhány nap óta csak ezt az egyenruhát szerette még este is, bucsut mondva, legutolsó kirándulása óta, a női toaletten minden kacérságának. Így csak egy csattot kellett kikapcsolnia, hogy szoknyája lehulljon, majd levetve Anika segítségével fűzőjét, azonnal készen is legyen, kényelembe téve magát a bő kimonóba, a mindennapi szertartáshoz.

„Bizonyára úgy fogom találni, hogy már javában szí, — mondotta magában. Már biztosan megkapta az opiumot. Egy jó pipa! Van-e azon-

kivül más a világon!" Monique hirtelen elhatározással újra nekivult. — A méreg megszokásának abban a szakában járt, amikor olyan szüksége volt az opiumra, mint a levegőre. Nem tudott most már leszokni róla, be kellett szívnia a békítő füstöt, különben majd megfult. A félelem veritéke fagyott a bőrére.

Gyakran mikor a könnyű mámorban eltöltött hetek után alábbhagyott kissé szenvedélyével, fájdalmas tüneteket észlelt magán. Ilyenkor sikerült neki kemény elhatározással jól kitolni a szeanszokat.

Jól érezte, hogy a további megtartoztatással újra megtalálta az értelem kellő világosságát a cselekvésre, abban, hogy kezdett már hozzászokni minden kábítószer nélkül az álomhoz. Az utóbbi időben azonban túl erős adagokban szedte be a mérget és most nem volt egyéb vágya: minthogy még többet vegyen belőle.

Eltompult volna tőle? Nem, nem azt kereste, hanem a teljes megsemmisülést, csodálatos megvetését mindannak, ami más volt, mint az a boldogság, amelynek jótékony hatását érezte már az első pipa után, és amely a huszadik pipa után a legtökéletesebb gyönyör érzésével járta át egész lényét: valósággal felolvadt benne, megszárnasodott tőle!

Anikát úgy találta, amint várta, sötétben hevert vánkosain elnyulva. Az apró lámpa, amelyet félig megvakított egy ezüstös ellenző, halavány fénnel pislákkolt a sziváshoz szükséges felszereléssel megpakott tálcán. Az ember azt hihette volna, valami halottvirrasztó mécs.

— Én vagyok, — mondta Monique, — ne mozdulj.

Ott hagyva a ragyogó nyári alkonyatot, a hermetikusan lezárt függönyű műterem, amelyet teljesen átítatott a sulyos illat, olyan kedves volt

neki, mint valami nagy sir. De Anika már fordított egyet a lángszabályozón. A lámpa biboros fénnel világította meg a szertartásos helyzetben fekvő, opiumszívó lányt. A hegedűművész nő arca olyannak tetszett, mint valami holttetemmé, a hus valósággal rátapadt a barna csontozatra . . .

Rekedtes hangon jelentette ki:

— Rosszkor pottyansz ide. Nincsen csemegém!

— Azt hittem . . .

— Nem, azt az alakot, akinek szállítania kellett volna, — még pedig kitűnőt, amely egyenesen Londonból érkezett, — tegnap elcsípték a *Saphir*-ban. Látod! De nem az ópium miatt, nem is tudták, hogy van nála, a coco miatt! . . . Azt mind elszedték tőle.

A hangja rikácsolóvá vált és bőbeszédűn hadarva vetette oda azzal a gépies gyorsasággal, amelyet a fehér por kölcsönözött nyelvének:

— Hogy bosszantanak bennünket azok a hülyék ott a parlamentben, a törvényeikkel! . . . Nevetségesek . . . Ők az elképesztők, csak ők . . . Hutier papa, mint érénycsősz! . . . Mit szólsz hozzá? . . . és ha nekem úgy tetszik, hogy megmérgezzem magamat? . . . Először is, ha már méregről beszélek, mért nem törődnek az alkohollal! Ahhoz nem mernek hozzányulni . . . Hiszen a korcsma választja meg őket.

Halkabbra fogta a hangját és bizalmasabbra.

— A „hóból“ szerencsére még maradt egy kevés. Attól a vénasszonytól vásároltam, aki a *Pelikán*-ban a toalettet őrzi. Látod, ez a szelence tele van. Mit szólsz hozzá?

Nevetve mutatott egy kis zománcos bonboniere-re.

— És azt is tudom, hol kapok újat! Javelben van a gyógyszerésznek . . . Mit szólsz hozzá? . . . De, ami az ópiumot illeti, itt nem tudok segíteni! Van még neked? . . .

— Van! Egy bögre alján . . .

— Eredj, keresd meg . . . A láng itt van . . . Különben megállj, csak maradj. Majd egy kis kapát szívunk . . . megtöltöttem valamennyi régi pipát . . . Nézzd csak ott az a nagy elefántcsont pipa . . . Az tele van. A kapa is jó! Nem tudom, nem szeretem-e még jobban . . .

Anika köhögött, bármennyire edzett volt is a torka és rekedtes hangon ismételte:

— A kapa erősebb. Attól részegebb lesz az ember. — Mint az iszákos embernek, holtérzségségre volt szüksége.

Felsóhajtott:

— Bizony, ha még ez sem volna az életben! . . . Gyere gyorsan, fektüdj le.

— Várj, hadd vetem le a ruhámat.

Monique, aki már megvolt itt szokva, levetkőzött a félhomályban, kínai köpenybe burkolózva végigheveredett a kereveten. Mivel szinte ösztönszerűleg elfordította a lámpa ellenzőjét, amelynek lángja kellemetlen volt neki, Anika, aki felhasználta az alkalmat, hogy újra kotyoghasson, élénk haraggal tiltakozott:

— Hagyd már abba, ne vágd egyenesen a szemembe azt a világítótornyot.

Monique azt gondolta magában: „Mit szedett már be megint!” A kokain okozta fecsegő izgatottságnál, amelyre a hegedűművésznő pár nap óta szerette volna áttéríteni, többre becsülte az ópium csöndes kábulatát.

Visszautasítva az adagot, amellyel a közben megbékült Anika megkínálta, golyóbissá sodort egy kis fekete maradékot, ez este ennyiből áll majd egész lakomája . . . Eggyel többször fog akarata ellenére bőjtölteni. De a komisz ópium nagyon kemény volt, nem gyuródott össze, megolvadt a tű hegyén, leesett és sercegett a lángon. Végre mégis sike-

rült neki elég kerekre gyurni a sulyos csöppet és pipáját fogva félig-meddig megtömni vele.

Ekkor ajkához emelte a bambusz szarát és sóváran szippantott belőle egy nagyot. A füst oly erős volt, hogy majd földhöz vágta, mire a golyócska elfogyott. Rendes körülmények között, mikor ópiumot szivott, csak úgy habzsolta a mámorító mérget, és élvezte a gyönyörűséget, hogy érezhette, mint járja át a füst csaknem észrevétlenül feloldva egész lényét. Letette a pipát és kimerülten roskadt a vánkosokra. A sulyos szag, amellyel a műterem levegője telítve volt, a fekete balzsamnak ez a tompa és hatalmas illata egészen magával ragadta és elsodorta első hullámának ellenállhatatlan fuvalmával.

Anika elégült rikácsolással kiáltotta el magát:

— No, mi az, öregem?

— Ne kiabálj! — könyörgött Monique. — Az ember azt mondhatná egy vonat dübörög itt.

A legkisebb zaj is megsokszorozódva visszhangzott benne. De csakhamar szétfoszlott a zengő hullám. A falak hátrahúzódtak, minden messzinek, nagyon messzinek tetszett s egyidejűleg teljesen elhalkult, úgy hogy már csak bizalmas suttogásnak tűnt fel Anika szaggatott bőbeszédűsége. Az idő megszűnt létezni. A tér langyosan hullámozó édességgel telt meg. Monique elragadtatott kéjjel érezte egyszerre valami tökéletes ürességnek és teltségnek benyomását.

— Mondd csak, — gunyolódott Anika s a hangja annyira elváltozva, mintha valami másik világból csendült volna, — ez is valami neked! ... Hátha még egy kis cocot bevettél volna! ... Én már a harmadik grammot szippantottam be ma, mit szólsz hozzá? ... Beszélhetnek, amit akarnak ... Nem is találhattak volna ki jobbat ezeknél a szereknél,

hogy kigyógyítsanak a tenger bajból... Az élettől hányhatnékom van. Egy jó pipa, egy jó adag coco, ez rendbehozza a beleket... Üldözni az ópiumot és a kokaint, hát mit szólsz?... Hogy lehet valaki ilyen buta! Ez olyan, mintha az orvos megtagadná a morfiumot, mikor valaki szenved!... Pedig van, amelyik megteszi azalatt az ürügy alatt, hogy hozzászokik az ember!... Tán még titokban sem lehet majd hozzájutni... De micsoda jögon akarnak ezek a piszkok életre kárhoztatni? Ez az én rongyom és nem az övék... hogy ott diszelegjenek vele a putikjukban!... Hát mit szólsz?... Ah! la-la. A szerelem? először, az nincs is a világon, csak holmi pletyka járja róla! Csak állatok vannak, amelyek szétmarcangolják egymást, ha nem csókolóznak. A gyönyör?... Az is zsákutca, hamar a végére ér az ember!... A művészet? Oh drágám, hol van már az én hegedüm!... Tehetség, igen, az talán van bennem. Igen, igen nagy művésznő vagyok, ez természetes!... Régi dolog. Hát aztán?... Chopinnek is volt tehetsége, de ő legalább maga rághatta meg a kottáit... Ami megmaradt? Azt nekem kellett megzabálni... Mit szólsz? Mások zenéjét játszottam. Célt tévesztett ember vagyok, mi? még gyermekem sincs. Nem vagyok én jó semmire!...

Idegesen nyitotta ki szelencéjét. Jó csomót kivett belőle és meggyőzőn mondta:

— Vedd be, azt mondom neked!... Ez az igazi orvosság. Csak ez meglegyen, bolondság a többi!

— Nem! — mondta Monique, — akkor még jobban szeretem ezt a ronda ópiumodat.

Az első heves hatás ereje oszlóban volt. Türelmesen újra hozzáfogott, hogy meggyurja és azután kifőzze golyócskáit. De nem sikerült többé egy szippantásra elszívnia őket. Erre szintén erőt vett rajta az idegesség és mivel nem találta meg a

keresett nyugalmat, követte Anika tanácsát és egyik csomó kokaint a másik után vette be.

De a rosszul adagolt, veszedelmes por távolról sem csillapította le, hanem még fokozta izgatottságát. Hirtelen az az érzése támadt, hogy fából van az arca, az orra, a homloka, a halántéka olyan durva érzéketlenséggel merevültek keménnyé, hogy szinte úgy érezte, géppé változott át s most ő is fáradhatatlanul kezdte duruzsolni az üres szavakat a semmibe. Teljes érzéketlenség lett urrá rajta. Száraz kézmozdulatokkal locsogott tovább megállás nélkül.

Az asztalkától elválasztva, amelyen a lámpa halvány fénye is kialudt, így társalogtak egész éjszaka, mint a süketek, egymás szavát se hallva.

Midőn Monique fagyos borzongás közben felébredt, már elmúlt dél. A műterem titokzatosan borult rá félhomályával. Anika még aludt, olyan mélyen, hogy nyugtalanul pillantott rá. Mereven feküdt, akár a halott. Megtapintotta a kezét, amely hideg volt. De lapos melle rövid lélekzetvétellel szabályosan emelkedett. Monique távozott anélkül, hogy zavarta volna.

A délutánt, bármilyen rosszul érezte is magát, a Vaudeville-ben töltötte. Most volt a második diszletes próba és a színháztól telefonáltak, hogy Lair ur személyesen óhajtana beszélni Lerbier kisasszonnyal. Mikor a szinpadra lépett, egész megzavarodottan állt meg, mert rettentő kiabálást hallott, Lair ordította:

— Az akadémia? fütyülök rá... A maga darabja azért nem jó!... Közönséges fércmunka, én mondom magának! Itt csak egy dolog számít. A rendezés.

— De végre is, uram!...

Monique megösmerte Dussol hangjának izgatott csengését, amelyet mindjárt elfojtott a színész

orditozása: „Ah, ah!” Mikor ő megjelent, mindnyájan elhallgattak.

Fernand Dussol elképedve bámult rendezőjére, aki fogva kalapját, dühvel csapta fejére és botjával hadonászva ment ki az ajtón. A nagy lármára az ügyelő és Bartal igazgató utána futottak és kabátja szárnyánál fogva tartották vissza. De a dühös Lair hallani sem akart semmiről. Mind a hárman ott cibálták egymást egy szinfaltartó mögött.

Fernand Dussol intett Moniquenak és ősz haja alatt egészen lángbaborult arccal beszélte el neki, mi történt. Lair zsarnoksága folytán, aki nem tűrte, hogy bármiféle befolyást gyakoroljanak munkájára, s főleg nem tűrte a szerzőtől, — kizárva eddig a próbákról, kénytelen volt, hogy a botrányt kikerülje, elhalasztani észrevételeit arra a pillanatra, mikor a darabot kellőképp betanulva úgy mutatják már be neki, hogy egészen simán megy.

— De hogyan egyezhetett bele ebbe ön, a híres mester? . . .

— Vagy vissza kellett volna vennem a Sardanapalt, — és Bartal könyörgött nekem, hogy ne tegyem: harmincezer frank bánatpénzt kellene fizetnie ennek az állatnak, akit külön erre a darabra szerződtetett! . . . — vagy pedig a kezére járnia! És csakugyan . . .

— Nem, — mondta Monique mosolyogva. — Igazán nem látom be, hogy ön . . .

Ekkor Bartaltól vonszolva éppen megjelent Edgard Lair, félig önszántából, félig az erőszaknak engedve.

Monique jól szemügyre vette a híres költőt, aki hatalmas koponyája dacára is gyöngé ember volt és a herculesi színészt . . . Ő maga játszott a Sardanapalt és most királyi diszruhába öltözve lépett be. A téglaszin háttér szerencsére másfelé

terelte figyelmét. Kijelentette, hogy fehérruhába öltözve, fekete hátteret akar . . .

— Az talán kissé kemény lesz! — jegyezte meg Monique.

Fernand Dussolt, aki szerencsétlenségre ugyanazon a véleményen volt, tetőtől-talpig végigmérte a zsarnok.

— Maga is tajtékzik, uram . . . Én akkor tajték-zom, amikor akarok.

És Moniquehoz fordulva, ellentmondást nem tűrő hangon szakította végét a vitának:

— Megmondtam, hogy fekete!

A leány meghajolt és részvéttel szorította meg Fernand Dussol kezét, aki remegett a megszágye-nülés dühében és eltávozott . . . Nem jó, ha a bolondok szabadon járnak! . . . Monique sajnálta már nagyon, hogy bejött ebbe az állatseregletbe. A vén komédiás heves kitörése, amelynek az imént tanuja volt, valami nevetséges szomorúságot kevert e tragikus bohózatba, amelyben napról-napra fáradtabban vett részt.

Az, ami pillanatra komikusnak tűnt fel előtte, kiszámíthatatlanságának félelmes hasonlóságában azzá vált, ami igazában soha sem szűnt meg lenni. Feketévé! Mint a másik mondta.

Azok a napok, amelyeket a jelmezes főpróbáig átélt, a legbaljósatubbak voltak, amelyeket valaha ismert. Olyanok voltak, mint nehéz álom, vagy egy-egy végtelen ásitás az éjszakák lankadt szü-netei, és az ópium meg a kokain kábulatai között. Enni sem tudott már. Csömört kapott az első falattól, hamuiz émelyítette a száját.

Végleg összezuzva a nagy zuhanástól, amelyet látszólagos felemelkedése jelentett, újra olyan bu-kottnak érezte magát, mint azon a napon, midőn a Henri Martin avenuen széttiport testtel látta Syl-vestre nénit a hordágyon. Ott hevert a nagy szikla

alatt a zátonyon. A jeges viz tajtékzón örvénylett az tintaszínre feketült ég alatt.

Ha Cserbalief kisasszony nem ellenkezik, hagyta volna, hogy csak hadd hajlongjon Sardanpal Lair az essziriai terraszon az este anélkül, hogy maga is hozzájárult volna a terem elragadtatott brávoíhoz gépies tapsával. Haragudott magára gesztusának ernyedtségéért, mintha ez is eggyel több volna a sok lemondás közül. De ugyan minek? Fel se akadt már ezen a petyhüdségen...

Épen fagylaltot evett a Napolitainban Plombino báróval, Ranzommal és Bardinotnéval, akikkel a színház kijáratánál találkozott, midőn a szemben levő padon egy férfi, akinek tekintete magára vonta figyelmét, némi habozás után meghajolt. Keresgélni kezdett az emlékezetében, ki lehet ez?

Ez az epés, ragadozó arc, ezek a macskaszemek és ez a vörhenyes szakáll? ... Nem tudott ráakadni. Az ismeretlen elábrándozva, nyugodtan szívtá tovább kurta pipáját. De Fernand Dussol és felesége, akik közben zajtalanul bejöttek a terembe, az ismeretlen mellé ültek le... Monique csakhamar megértette, hogy róla beszélnek, Dussol barátságosan integetett neki. Valami ösztönös érzés, — rokonszenv az egyikhez, kíváncsiság a másikkal szembe, — nem hagyta nyugodni.

Fölállt, hogy gratuláljon az öreg költőnek és feleségének... Dussol az első szavaknál bemutatta őket egymásnak:

— Régis Boisselot... Monique Lerbier.

— Ösmerem Boisselot urat, — mondta a leány szívélyesen megszorítva a nagy csontos kezét, melyet a férfi ügyetlenül nyujtott felé.

— Az egész világ olvasta Az őszinte sziveket, — jegyezte meg Dussolné.

Boisselot zsémbesen dörögte:

— Ötödik kiadás. A világ oly kicsi! Tudhatjuk, asszonyom.

Monique tréfásan jegyezte meg:

— No nem épen, hiszen már négy éve nem volt szerencsém önnel találkozni!...

És Dussol számára megmagyarázta:

— Vignabosnál ... valamikor ... régen már találkoztunk.

Kiolvasta a regényíró megdöbbenését a pillanásából, amely félénken nem mert megpihenni rajta, hanem lopva tekintgetett rá. Ennyire megváltozott volna? Megcsufult? Eszébe jutott Blanchet mult heti kifejezése ... Boisselot szintén visszaemlékezett rá:

— Bizony ... Régen volt! — dörmögte.

— Annyira, hogy alig akart rám ismerni.

A férfi tiltakozott.

— Ezt a rövid haj teszi. Különben is én ismerem rá magára először.

— Nagy nehezen ...

A férfi elhallgatott ... Igaz, hogy ennek itt nem volt már semmi köze ehhez a ragyogó fiatal leányhoz, aki emlékében élt. Asszony lett belőle, aki alighanem szerencsétlen volt, emésztette, kinozta magát lelke mélyén. A pillangó bábbá változott. Mennyi könny rejtőzködhetett ebben a két szemben, amely emlékezete szerint kék volt s amelyet most szürkének látott ... Mint az esőseget.

Kiszivta a pipáját. Beszélgetni kezdett. A társalgás, Dussolék távozása után is tovább folyt. Sőt, — meglepő felfedezés, — de jobban megértették egymást, mikor egyedül maradtak. Monique örömmel látta viszont ezt a nyers észjárást és ezt a durva őszinteséget, mely annak idején meglepte már anélkül, hogy bántotta volna.

— Maga, — mondta Boisselot egyenesen rá-

nézve, — maga, ugy látom, bolondságokra adta a fejét... Maga szív!

— Maga is.

— Ez nem ugyanaz a dohány! Az enyém fel-  
tűdit, a magáé bágyaszt.

— És ez meglátszik? — mondotta a tükörre  
vetve szemét, amelyből a festék alatt is szemmel-  
láthatóan lesóványodott arca nézett vissza rá.

— Egy kissé! — dörmögte a férfi. — Tudja,  
hoggy olyan, mint a nyuzott macska! Az arca egész  
beesett. És a két szeme. Ópium és kokain!...  
Mindjárt láttam! Ez nem csal.

Monique komolyan jelentette ki:

— De igen! Csal.

— Hogy-hogy?

— Megcsalja az órákat.

A férfi kifakadt:

— Magának szüksége van erre? És maga intelli-  
gens nőnek tartja magát?... Csak akad tán  
valami tennivaló az életben! Ahelyett, hogy a köl-  
dökét szemlélné, vagy apró bajocskái fölött sir-  
dogálna!... Azt se tudja igazában, mi az a sze-  
rencsétlenség. Majd én elmondom. Ma reggel,  
mikor kimentem a konyhába, hogy néhány utasi-  
tást adjak a házvezetőnőmnek, együtt találom a  
kenyeresasszonnyal. Magas termetű, kemény tekin-  
tetű öregasszony. Pár perccel később behozza Juli  
a reggelimet és így szól hozzám: — „Nagyságos  
ur, látta azt az asszonyt, aki a kenyeret hordja?  
— Igen, csunya pofa! — Óh nagyságos ur, a  
szegény asszonynak a bánat emésztette el az arcát!  
Hetvenévesnek látszik, pedig nincs csak negyvenöt.  
— Mi baja van? — Északról menekült. Istenem,  
mennyi is a szerencsétlen ember! Halgassa csak  
meg, mit művelt ezekkel a háboru... Lille mel-  
lett lakott egy faluban. Megfeszített munka árán,  
ő meg a férje, egy házacska tudtak vásárolni.

Volt egy kis boltjuk is, amely jól ment. Ebből éltek két fiukkal és egy leányukkal. Kitér a háború, a férj és a két fiu bevonulnak. Egy szép napon ott teremnek a németek. Az asszony menekül a leányával. Egy hónap múlva a kis leány, aki éppen betegeskedett, meghallja a bátyja halálhírét. Vértolulást kap. Egy hét múlva eltemetik. Szép fiatal leány volt uram, minden örömük!... Azután megtudják, hogy a házukat, amelyet a németek még épségben hagytak, az angol gránátok teljesen lerombolták, a föld színéig... Végül a másik fiu is súlyosan megsebesült. A fegyverszünet megkötésekor mind a hárman Párisban vannak és hiába járják le a lábukat, várhatnak a kártérítésre, amelyet nemcsak egyedül ők nem láttak a mai napig. Apa és fiu valamelyik gyárban kapnak alkalmazást. Azt hiszi, hogy most már biztosítva van az életük? A fiu kidől a munkából, a háboru tönkretette, vért hány. És a mult évben a férjre is rákerült a sor. Elkapta egy gép. Levágta a kezét és beszakitotta a koponyáját. Ugy vitték haza, mint a holtat. Most önmagával is tehetetlen. A szeme gyulladt és merev, hogy azt hinné az ember, megbolondult. Ma éjszaka sirva mondta szegény feleségének: — „Nem rossz neked, ha látod, hogy szenvedek? Milyen szerencsétlenség volna, ha még én is gyötörnék, mikor már annyi megpróbáltatáson mentél keresztül!...” Ezt mondta el nekem reggel, nagyságos ur. Ma ő az egyetlen, aki a családban dolgozni tud...

— Iszonyatos! — mondta Monique, egészen megrendülve.

— Hát azt hiszi, hogy ezután még el lehet szomorodni a maga sorsán? Magának nincs semmi dolga? Tessék, itt vannak a vigasztalásra szoruló bajok!.. Én, mikor Julia elbeszélését bevégezte, haragudtam magamra. Hogy is nem éreztem meg

mindjárt, mennyi iszonyat, kétségbeesés és önfeláldozás sirt le erről az emberi roncsról! Sajnáltam, hogy nem szoríthattam meg a kezét és nem kérhettem tőle bocsánatot mindazért a sok rosszért, amelyet az emberi ostobaság és gonoszság okozott neki!

Elhallgattak. A sors széttipró sulya nehezedett rájuk.

— Igaza van, — suttogta Monique a részvét és a szégyen zavarával. — Az ember csak magára gondolt! Nem fogom elfelejteni a leckéjét.

Barátságosan nézett a férfira. Ez percnyi szünet után újra kezdte:

— Ha nem igen képes rá, hogy az irgalmas nővért játsza, legalább dolgozzék, turja a földet!... Itt vagyok én, az én papirosom, az se valami kitűnő talaj!... De nem tesz semmit, azért nem veszítem el a bátorságomat. Küzködöm...

Monique közbevetette:

— Jó, adja át nekem a tollát. És én átengedem magának az ecsetemet.

— Nem, csak a mázolást hagyjuk. Talán nekem sincs több tehetségem, mint magának. De hiszek az igyekezet hasznosságában. Mindenki nem lehet Hugo vagy Delacroix... De már ez is szép, hogy izé lehet...

— Ki?

— Ki? Mit tudom én...

Keresgált az emlékezetében, neveket vetett oda. Egy szóval mondott bírálatokat, amelyek tökéletesen jellemeztek. Kölcsönösen elmondták egymásnak, mit szeretnek különösen; és izlésük gyakran megegyezett. Monique, akit egészen magával ragadott az élvezet, hogy művészetről és irodalomról vitatkozhat a regényíróval, csodálkozva kérdezte magától, miért támadt ilyen rokonszenv kettőjük között. A férfi csunya volt és még jobban tüntetett

most, mint első találkozásuk alkalmával Vignabosnál, gyilkos szellemességével.

De Boisselot zsémbes nyersesége ezuttal sem volt visszatetsző neki. És vajjon miért? Homályos vonzalom volt ez ahhoz, aki egy mélyen emlékébe vésődött órát osztott meg vele? Láthatatlan köteléke a multnak, amely még boldognak látta őt? Akkor ugyanigy huznia kellett volna a beszélgetést Blanchetval is, mikor a Louvrebán találkozott vele...

„Nem, ami engem érdekel, — gondolta az éles hangot hallgatva, — az jellemének egyenessége... Hát mégis csak akad egy tisztességes ember...” Az egyéniség, amely Boisselot szavaiból kibontakozott és a gyermeki kedély, amelyet marcona arca takart, olyan ritka, olyan új dolognak tetszett neki, hogy hirtelen, szinte égi szózatot sejtett benne.

Észrevéve a szemrehányó jeleket, amelyeket Bardinotné intézett hozzá, többször egymásután elhárította őket magától, egy-egy kézmozdulattal: „Mindjárt megyek!” De percek multak és ő csak tovább beszélgetett.

— Isten vele, kis szökevény! — szólt oda neki Ponette távozóban, anélkül, hogy megállott volna.

Alaposan unatkozott az álmos Ransom és a dühös Plombino között, akik, mikor Monique ott hagyta őket, arra voltak utalva, hogy örökös üzleteikről beszéljenek. Határozottan ütődöttek találta ezt a kis Lerbiert. Mit lehet kezdeni egy ilyen hülyével! Ez fittyet hány a milliókra, pedig csak érték kellene nyulnia anélkül, hogy valamit adna cserébe!... Fölébe helyezni a bárónak ezt a torzonborz vörös alakot!

Méltóságteljes arccal vonultak el, korholó pillantást vetve Moniquera az asztal előtt, amely mellett Boisselot megállott, hogy kivonulásukat végignézze. Mikor utolsónak Plombino is kilépett a forgó ajtón, mig háta egész meggörnyedt a láthatatlan

zsák alatt, amelyet, mintha még mindig hordott volna. Monique vidáman utánok kiáltott:

— Szerencsés utat.

Boisselot incselkedni kezdett vele.

— Hiába, az a kövér... a viziló, mint maga mondja, nagyon haragosnak látszott.

— Szegény ember!...

Monique két szóval elbeszélte Plombino szerencsétlen szerelmét és azt is, hogy lett belőle a Nansen bizottság legjelentékenyebb jóltevője azon az áron, hogy ő megrendelői közé fogadta.

— Igazi emberbarát a báró! — fejezte be gunyosan. — Csak ne nevesse ki.

— Báró? — kiáltotta tettetett meglepetéssel Boisselot. Báró? — Hát ez mit jelent?...

Ami a bárói címert illeti, nem emlékezett rá, hogy ismerne egyebet libacímernél, mert azt nagyon szerette... Ugy gondolta, a Plombino címer nem ilyen élvezhető...

Monique nevetett. Akár csak Boisselot, ő is lehetetlennek találta ezeket az álnemesi címeket, amelyeknek nem igen volt egyéb alapjuk, mint a legostobább hiúság. Gimplifogók voltak ezek, amelyből ravasz emberek a járványos ostobaságra számítva, jövedelmi forrásokat teremtettek maguknak...

— Hát ki meri még mondani, — gunyolódott tovább Boisselot, — hogy volt valaha augusztus 4.-ének éjszakája is! Oh Forradalom, hol vagy?

Hirtelen észrevették, hogy a kávéház egészen üres. A pincérek kezdték a székeket felrakni az asztalokra.

— Egy óra, — mondta Monique az órára pillantva. — Már.

— Csakugyan, — állapította meg Boisselot, — hogy elszaladt az idő!

A gyalogjárón az Opera sarkánál ügyetlenül bu-

csuzni készültek. Monique épen hogy taxiért akart kiáltani, mikor a férfi megkérdezte tőle:

— Hol lakik? Ez fontos, hogy a címét be-  
mondjam.

— A Boetie-utcában!

Boisselot zsémbesen mondta:

— Másutt is lehetne a lakása, mint ugyanott,  
ahol az üzlete van.

Monique elmosolyodott és — ki tudja mért? a  
Montmartre-on lévő legénylakására gondolt. Az-  
tán így válaszolt:

— Pedig úgy van, épen az üzletem fölött la-  
kom a félemeleten. És remélem, megszerzi nekem  
egyszer azt az örömet, hogy eljön ebédre Vig-  
nabos barátunkkal...

A férfi hirtelen megállt, hízelt neki a dolog.  
Ez a lány nem köznapi és nem közönséges,  
akármilyen rossz hire van is!... Egyszóval szí-  
vesen viszontlátja. Barátságosan fogta és rázta  
meg a lány feléje nyújtott kezét. Monique, mikor a  
taxi aajtáját bezárta, még odaszólt neki:

— Tehát eljön, ugye?... Igaz! a címét?

— Vaugirard-utca 27.

— A viszontlátásra. Majd irok pár sort...

Mikor a taxi elindult, kihajolt és a zömök ala-  
kot nézte, amely csöndes léptekkel távozott:

— Kedves fiu ez a Boisselot.

### III. RÉSZ.

#### I.

Csak kétszer vagy háromszor kellett találkozniok a Napolatain-ban töltött estjük óta . . . A vágy homályos derengése már kezdett felpirkadni köztük és hirtelen biboros hajnallá gyulladt.

Először az ebéd Vignabosszal a Boetie-utcai elragadó lakásban. Ennek a berendezésnek szerény előkelőségében, ahol a legcsekélyebb dolgon is annyira egyéni izlés csillogott, Monique egész új színben jelent meg Boisselot előtt. Aféle modern tündér volt szeszélyes palotájában.

Nem egyedül az elegancia erejével és az érzéki vonzással hatott itt, amelyek iránt az elsavanyodott író meglehetősen érzékeny maradt és pedig annál inkább, mennél kevésbbé akarta mutatni. Alacsony származásu lévén és első fájdalmas sikereiből, amelyeket nehezen verekedett ki a Montmartre bohém világában és a Montparnasse műtermeiben, megőrizve valami maradék étvágyat megvető közönye alatt, Monique erős benyomást gyakorolt rá mindazzal, ami új és megbecsülendő kellemmel fényűzése szolgált. De egyidejűleg véglegesen értelmi finomságával és nagy műveltségével hódította meg, amit a társalgás fordulatai alkalmával lépten-nyomon elárult . . .

Bár Régis Boisselot úgy találta, hogy egy nőnek elég annyi szellem is, ha szép, hogy képes a

gyönyörre és valami titkos elővigyázatosság volt benne azokkal szemben, akik egyéb gondokkal is törődtek, Monique rendkívüli egyéniségében mégis csak egy bájjal többet látott. . . . Az a tény, hogy a lány az övétől eltérő mesterséget folytatott, sőt hogy abban sikert is ért el, mindjárt eleinte olyan meghittséget adott barátságuknak, amely alkalmas volt a szorosabb egyetértésre. Az iparművész nő kétségkívül éppen annyira érdekelte, mint amennyire egy regényíró nő elriasztotta volna. . . .

Igy a hasonló tehetségű művészt tisztelve a lányban és pedig olyan téren, ahol kölcsönös fejlődésük nem ütközött egymásba, Boisselot-ból, akit a leány első pillantásra megkedvelt, hamarosan Régis lett a mindennapos barát. Monique feltárta és kiöntötte előtte a szívét. A férfi csakhamar mindent tudott róla és a gyöngédség a részvétből született meg benne.

Egy hétig nem mentek már együtt sehová, midőn egy este, amelyen a Frochot-avenuen vacsoráztak Rignac festőnél és a férfi, mint rendesen, gyalog kísért a lányt haza, bekövetkezett a kikerülhetetlen.

A férfinak nem kellett szóval megmondania, hogy tetszik neki, és minek is mondta volna! hallgatása és pirulása olyan kézzelfoghatóan beszélt, hogy Monique, akit magát is megindított ez a váratlan és oly gyorsan erőssé nőtt rokonszenv, mély vonzalmat érzett az iránt, amit egyre jobban és jobban megsejtett a durva burok alatt: az új lélek és a gyöngéd szív iránt. . . . Kedveskedően csak „Medvém-nek” hívta a férfit. Azt mondta magában: „Milyen nagy gyerek” és mosolygott, mikor hatalmas izomzatára gondolt, amelyet nem talált visszatetszőnek.

Ez este, midőn a Pigalle-utcában legénylakásának lezárt redőjü ablakai alatt haladtak el, Mo-

nique ösztönszerűen meglassította lépteit. A férfi tudta, hogy a lánynak ezen a tájon egy kis külön lakása van, büne, az ópium szivás számára fentartva . . . Boisselot szemében ez volt Monique egyetlen fogyatéka, amely lealacsonyította, mert tönkre tette. Egyéb dolog, a lány erkölcsi-nek szabadossága nem foglalkoztatta . . . Ez a lány magántügye volt! Sőt miután kezdte már némely jótéteményét a maga számára is igénybe venni, még inkább helyeselte is.

Észrevéve a pillantást, amelyet Monique a földszinti ablakokra vetett, egyszeriben kitalálta, miről van szó és elkiáltotta magát:

— Oh! hát ez az?

Gyötörte a vágy, hogy megálljon itt, de menekülni is szeretett volna. Az ópium és mindaz, ami utána következett: a méreg mesterséges izgalmak, fagyos képei visszataszítók voltak a szemében, mint valami vérszegény öröm és tehetetlen szórakozás az igazi szépség és egészséges gerjedelem mellett. Egyidejűleg felrémlett előtte Monique-nak mezitlen, az odaadás tűzében égő képe. Mozdulatlanul tétozott. Mintha ólomvá vált volna a lába.

Egy szót sem váltottak. Ugy néztek egymásra, mint két bűnös és egyszerre csak a férfi utána eredt a lánynak. De mikor beléptek a tágas szobába, ahol az elfátyolozott csillár olyan homályosan világított, mint valami pincében, megérezve a kábítószer átható szagát, a hirtelen elkomorodott Boisselotnak olyan volt, mintha valami sötét fájdalom gyüdné le vágyát.

— Valóságos ravatal — dörmögte az aranycifrázatu fekete kárpitozásra mutatva —, és a divány olyan, mint valami roppant szemfedővel letakart koporsó, a tálcával, amelyen a szertartáshoz szükséges kellékek állnak.

A leány be akarta neki bizonyítani a képzelt

méreg áldásos erejét. „Csak egy kis pipát! Nem többet, csak egyet!...” De a férfi visszautasította a kimonót, amellyel a leány megkínálta, hogy vegye magára, miközben ő egy magas lakk paraván mögött kényelembe tette magát. Mégis gyanusán szimatolta körül a könnyű ruhát, amely mint valami levedlett bőr, hevert egy alacsony karosszék támláján. Ugyan hány bűntársnak, férfinak, vagy nőnek tett már szolgálatot? Nem tudta, hogy szorongással tölti-e el ez a gondolat, vagy felizgatja; végül is az utálatra határozta el magát és dühösen heveredett le Monique-ot várva.

Ez már jött is, szilvakék ruhába öltözve, amelyen fehér ibiszek rózsákat csipegettek. De ő nem látott mást a lágy szövet alatt, csak a leány testének hajlékony játékát. Csendesesen követte a szabályszerű mozdulatokat, melyeknek komoly ünnepélyessége izgatta. Gyűlölte így Monique-ot, távolba révedő arcát, mindentől elvonatkozott érzéketlenségét, amely bálványszerűvé merevedett arcán tükröződni kezdett, miután az első pipából egy nagyot szippantott.

A leány tüstént az elragadtatásnak valami olyan különös kifejezésével dőlt végig a kereveten, hogy a férfi azt hitte, minden elmúlt gyönyörök céda menete ott vonaglik mámoros szemében. Valami vak gyűlölet háborgott benne, amely kitör akkor, midőn a leány lekötelező szivességgel egy második golyócskát akart kifőzni, hogy ő is megkóstolja.

Durván kikapta kezéből a tüt s a tálcára dobta, amelyre mérges ökölcsapást mért, úgy hogy a szoba közepére esett, a pipák legurultak s a lámpa elaludt.

A leánynak csak annyi ideje volt, hogy ezt suttojja: „Mi az, mit csinál?”

A férfi már rajta termett és szaggatott szavakkal szidalmazta: „Örülség! Hát azt hiszi, hogy én is

a maga talpnyaló kutyái közé tartozom?" De a leány érzéketlen volt a sértések iránt, sőt csaknem boldoggá tették a szidalmak, melyekből több feltékenysegét és sóvár vágyat olvasott ki, mint megbotrankozást, beérte hat azzal, hogy a férfi szájára tapasztotta a kezét.

A férfi meglepetten hallgatott el és szinte gépi-esen megcsókolta az illatos ujjacskákat... Érezte, hogy a leány huzza magához a másik kezével és a hirtelen szétnyílt ruha alatt megpillantotta a lágyan domborodó fehér kebleket... Ekkor, mint valami vadállat lecsapott rá.

Mámoros pillanatok voltak ezek, amelyekben egymásra tapadó ajkkal, szinte egy lénné olvadtak össze s ugyanattól a lázas önkívülettől sodortatva ösztönszerűen hol szétváltak, hol ismét egymásra fonódtak.

A gyönyörteljes megrázkódtatás és a kéjes fölfedezés úgy az egyiknek, mint a másiknak túl erős volt. A szenvedély szabadon csaphatott le rájuk. Váratlanul jött mind a kettőjüknél, vagy legalább is minden előzetes megfontolás nélkül, különösen Monique-nál.

Ném volt rá szükség, hogy Régis másnap rábeszélje, hogy bármi áron is, de határozottan szánja el magát, minden rossz emlékének eltakarítására...

— Hátha kibérelnök Rignac házát Rozeuil-ben az Oise partján? Ott töltenénk vagy két hetet... Clairenek nincsen szüksége reám, hogy mindent elintézzem helyettem s te egészen nyugodtan javíthatnád legközelebbi köteted levonatait?

— Jó lesz.

Ahogy mondták, úgy tettek. Monique magával vitte „medvéjét“, miután titokban hosszas utasításokat adott Cserbalief kisasszonynak. Főképp azt kötötte a lelkére: „Csak ő ne septsen semmit.“

A medvéje! A mult este óta változatossá dagodott, egyben becéző és hálás értelmet adott ennek az elnevezésnek. Ugy érezte, hogy egészen új lényvé változott. A támadás váratlansága olyan csapást mért a régi közönyös és mogorva Monique-ra, hogy ez legyőzve hevert a földön.

A közönyös lény szeretett. Szeretett valakit, aki egészséges, büszke, férfias méltóságu volt. Szeretett erkölcsi és fizikai értelemben egyaránt. Egyszerre szilárd talajon vetette meg a lábát s ez a talaj a szerelem volt, a lét egyetlen termékeny mezeje!

A két hét, amelyet Rozeuil-ben töltöttek, csupa elragadtatás volt. Az alacsony kis ház, amely egészen elbújt a réten a magas nyárfák alatt... a paraszti kert, amely azonban titkon rejtőzött el a sűrű sövény mögött... a domboldal, amely olyan jó volt délutánonként szerelmes álmodozásokra... a pázsitospartu Oise, amely lágyan nyalta körül a hajók kikötőhelyét... a séták vitorlás csónakon, a kis szigetek öblöcskéi közt... ölelkezéstük a reggel zöld hűsével és az éjszaka langyos kékségével, — az éjszaka, amikor még jobban fűszerezték magányuk gyönyörűségét, mint nappal... és erre az isteni pihenésre a világtól elvonultan, — mint valami bűvös átpitymallás a derengésből a hajnalba, — a hold barátságos fénye... óriási, aranyosarcu hold... nagy szőke hold, mint a csöppentett méz.

A medve a sok becézgetés, cirógatás, csókba-fűrésztés következtében báránnyá változott. Monique, a pásztorleányka, újra megtalálta gyermeki lelkét, az ártatlan elragadtatást, amely a rétek érintésére, a természet forró ölén elfogta. Az ebédek a vendéglőben és a vacsorák „nálunk”, — a csodálatos halászatok, amelyek alkalmával az összes hal, amit a férfi kifogott, egy ócska cipő volt, a leány zsák-

mánya pedig egy vízi gyökér, — a játékok, amelyeket Rignac otthagytak a *crocquet* és a *badminton*, minden ámulatba ejtette őket, mint megannyi új felfedezés. Óráról-óra jobban és jobban egymásba láttak.

Végül, mikor hazatértek, Monique úgy mulatott, mint valami vásott utcagyerek a nagy meglepetésen, amelyet Claire segítségével rendezett, míg Régis, akit a Párisba való visszatérés és kénytelen elválásuk valósággal megmérgezett, ugyancsak rosszkedvű volt. A regényíró anyjával lakott egy kislakásban. Hol fogják viszontlátni egymást?

A hotelszobák közönséges levegőjét visszatásztónak találta és talán még visszatásztóbbnak a Montemartre ópiumszívó barlangját, annak a multnak a tanuját, amelyre, — sokkal szerelmesebb lévén, mint amennyire magának be merte vallani, — nem gondolt minden gyűlölködő féltékenység nélkül. Az agglegény-szoba ravatala, nem, abból nem kért!

Ami a Boetie-utcai félemeletet illette, amelyre a leány merészen azt az ajánlatot tette neki, hogy éljen ott vele, ezt feszélyezőnek találta, mert hirbe hozhatta őket. Szegény ember léteire csak nem egyeztetett bele, hogy a szeretőjénél éljen.

Az sem ment minden zsémbelés nélkül, míg a leánynak sikerült, még visszatérésük estéjén, rávenni a férfit, hogy jöjjön el még egyszer a Pigalle utcába. Azután majd keresnek valami mást. A férfi meghagyta magát győzni, mert a gyönyör, amely már szükségletévé vált, gyávává tette. Monique előre örült annak, milyen hatást fog tenni a meglepetés.

Mikor beléptek a tökéletesen átalakított előszobából, a nagy teremben, ahol az éjjeli Kina fantasztikus diszletének nyoma sem maradt, a regényíró nem fojthatott el egy felkiáltást.

— Ez igazán ámulatba ejtő. Te valami más lakást béreltél ki. Volt talán még egy földszinti helyiség a házban?

— Nem, ez ugyanaz. Csak épen Claire, utasításaim szerint átalakította. Tetszik neked?

Önelégülten szemlélte ezt az átváltozást, amely a tündér varázsvesszejének egyetlen suhintására jött létre az ő kedvéért. Teljes szakítás volt ez a régi csábítással. Erőszakkal ráparancsolt csönd a gonosz órák suttogására, amelyeknek a multat fürkésző kutatásai alkalmával akarata ellenére is hajlandó volt több figyelmet szentelni . . . Monique tapintatos cselekedetében valami óvatos odaadást látott, hirtelen támadt és teljes szándékot is, a mult megsemmisítésére . . . Monique elűzte a kísértő árnyat.

„Szó se legyen többé róla!” — látszottak mondani a vitorlaszin sárga vászonnal bevont falak, amelyeken Rignac és Marquet képek lógtak élesen kiválva földközi tengeri egükkal a narancsszin alapon, — „itt szeretnek és felednek,” — tették hozzá a két emberre szánt, keskeny pamlag, a kék bársonnyal behuzott, süppedő karosszékek, az alacsony asztalkák kedvelt könyveikkel megakva és a virágos állványok. Illatos angol dohány várt egy delfti váza alján a mester ujjára és egy onix serlegben egész csomó kurtaszáru pipa kínálta választásra gazdag gyűjteményét.

Akármilyen medve volt és maradt is lelke rejtekén, szíve mélyéig megindította mindez. Különben is mit avatkoznék bele, szemrehányó bírónak tolva föl magát, olyan dolgokba, amelyek egyedül a lányra tartoztak? Mért kellett neki Monique multja fölött ítélkeznie? Csak tudjon örülni a jelennek, az okosság azt parancsolta, hogy érje be ezzel.

Magához ölelte a lányt, hosszasan csókolta két szempilláját, amely mint szírom borult rá a hunyt

szemre. A lány egész arca mosolyra derült a testnek ebben az odaadó felkinálkozásában. A férfi diadalmasan nézett rá, a rózsás szirmok felpattantak és az égő szembogarak szerelmesen löveltek felé vágyó hívásukat. Imádság és remény rezgett ebben a tekintetben! ... Lángoló imádság, végtelen remény.

Monique egész lényével fölszárnnyalt a megújulás felé.

Önmagának végleges odaajándékozása ez, — azt hitte ebben a pillanatban, amelyben minden új életre támadt létének jelképe volt, minden az átalakulásnak himnuszát énekelte, — és ezt az ajándékot ünnepélyessé tette mindaz, amit úgy az egyik, mint a másik érzett, és nem mondott el egymásnak egyre növekvő lázában, az ellenállhatatlan kisugárzásban, amely egymás felé taszította, egymásra tapasztotta testüket.

Szinte ugyanazzal az egy mozdulattal vetkőztek le, karolták át újra egymást, roskadtak le összefonódva a nászkerevetre.

Boisselot Monique fölé hajolva nézte, hogy alszik a lány a kimerítő éjszaka után. Olvasni akart ebből a testből, amelyet magáénak tudott, még az álom elválasztó ujlásaiban is meg akarta fejteni ezt a talányt, be akart hatolni ennek a lénynek titokzatos mélyére.

Monique nyaka alatt keresztbe font karral, egyenletes lélegzetvétellel pihegett, üde rózsaszínben, hajának rőt bozótja közt s a feláradó rejtelmes folyamat hatása alatt lassan fölébredt, megpillantotta maga fölött a töprengő arcot és elmosolyodott.

Mezitlenül fektüdtek ott egymás mellett a könnyű takaró alatt, amelyet a lány reggel fázós mozdulattal huzott magára. A nappali fényesség beszűrődött a leeresztett redőkön és halavány kékre

árnyalta a bársony függöny haragos kékjét. Egy betévedt napsugár pedig aranyhimmel szegte be.

— Szép idő van! — suttogta Monique s átölelve tüde karjával az izmos nyakat, odahuzta szájához a drága ajkat.

Majd gyöngéden visszalökve suttogta:

— Ki akartál kémlelni, nyomorult?

— Bámultalak . . . — A férfi őszintesége olyan önkéntelenül nyilatkozott meg és valami olyan hév lángolt benne, hogy a lány úgy érezte, mintha a szavak lágy simogatásként fuikosnának a bőrén. Erre becéző mozdulattal szorította magához a férfit és gyapjas mellére hajtotta fürtös fejét.

Csöndben élvezték az édes órát. A leány nem gondolt semmire, csak az önfeledt nyugalomra és azokra a vizirózsákra, amelyeknek az Oise-on uszó széles leveleit tegnap még Roseuil-ben csapkodták evezőikkel . . . Monique éppen úgy ringatódzott a napsütötte folyón, mint azok a levelek . . .

A férfi mámorosan szivta magába a rőt aranyba játszó haj illatát. A lány fölpillantott rá és választ kért a szemével néma kérdésére: „Szeretsz?” de a férfi csak ennyit mondott:

— Ha meghagynád nőni a hajadat és nem festened! A valódi színe a tövénél, elragadó.

— Megteszem, ha neked így jobban tetszik.

A férfi beérte az ígérettel. Ha megmondta volna mindazt, amit gondol, arra unszolta volna a lányt, hogy lemondva a hennáról, változtassa meg apródszerű hajviseletét is. Egy nőhöz a hosszú haj illik.

Torzonborz külseje alatt is nyárspolgár lévén, az ilyen apró részletkérdések is bántották, a független életnek ezek az apró jelképei, amelyek miatt gyakran gunyolta Monique-ot, anélkül, hogy bemerte volna vallani magának azt az érzést, amely-

nek ez a sok burkolt szemrehányás félreérthetetlen jele volt.

Féltékeny lett volna? Miért? Ez ostobaság lett volna. Mi kapcsolta őket egymáshoz, ha nem szélszélyes rokonszenvük és az érzéki gyönyörűség?... Nem vallotta-e be a lány, — mielőtt még az övé lett volna s mikor még csak a barátokat fedezték föl egymásban, — őszintén egész multját, minden kalandját, szinte testvéri bizalommal?

A helyzet teljes ismeretével lettek egymáséi, szabadon, boldogan... Féltékeny volna ma? Mi jogon? Csak nem volt tán képes erre a bárdolatlanságra!... Mielőtt Monique-kal találkozott volna, soha nem ismerte a tartósan viszonzott szerelem mámorát. Tulzott, csaknem az erőszakosságba csapó nyíltságával nem tudott megtartani sokáig magának egy nőt sem, pedig talán örökre magához láncolhatta volna őket nemes tehetségével, — és főképp férfias erejével, — ha nem távolítja el magától valamennyit ügyetlen zsarnokságával...

Az igaz, hogy egyik sem győzedelmeskedett rajta gyorsabban és teljesebben mint ez az „átkozott lány“, akinek bírása éppen olyan ámuló gyönyörűséggel töltötte el három hónap multán is, mint a legelső napon.

A lány fölemelte fejét, megrázta makrancos füreteit. Annyi haja volt, hogy bár nem ért a nyakánál lejjebb, be is fonhatta volna, ha akarja.

— Tulajdonképen, — mondotta, — a hajviselkedetemet nem szereted, légy őszinte.

— Nagyon jól illik neked.

— De...

A férfi bevallotta:

— Nos hát, igen. Ez olyan férfias külsőt ad neked, amit különben egész lényed meghazudtol.

— És ez bánt téged?

— Nem . . . Azaz, hogy igen . . . Bánt, mint valami összhang hiánya, ennyi az egész . . .

Monique elmosolyodott anélkül, hogy válaszolt volna.

— Min mosolyogsz?

— Semmin.

A férfi fektéből felülve megjegyezte:

— Mit képzelsz magadban? Nem vagyok azért olyan korlátolt, hogy gáncsoljam Monique Lerbier férfias külsejét, ha ez a külső tetszik neki.

A lány incselkedett vele:

— Bizony, vén ásatag, barlanglakó vagy te, ez is egy bizonyíték.

Kedveskedően simogatta a vörös szőrökkel borított testet. A férfi ráhagyta:

— Nem is holmi kikent strici. Annyi bizonyos.

— Te zsarnok, hát nem mindegy az neked, ha így vagy amúgy fészülködöm, ha ez a hajviselet illik nekem?

— Jobban illett a tegnapi Monique-hoz.

A lány elsáppadt. A férfi hirtelen támadt aggodalommal már szeretne volna visszaszívni a szót. De mint kutbaejtett kövel, felzavarta vele a víz tisztán csillogó felszine alatt a medence mélyét...

Most Monique is felállt. Feszélyezőnek érezte, hogy meztlenül van ez előtt a tekintet előtt, amelyet önkénytelenül is elhomályosított a durva célzás. Kinyújtotta kezét, fogott egy reggeli köpenyt, amellyel gépiesen betakarta magát.

És a férfi bocsánatot akart érdemelni ügyetlenségeért, azért erősködni kezdett:

— Hát azt hiszed, hogy törődöm én a legcsekélyebb dologgal, amely téged érint, sőt . . . bántana még az is, hogy mit gondolhatnak felőled, ha nem szeretnélek olyan nagyon?

— Előttem csak egy dolog számít: az, hogy

mit gondolsz te magad... és pedig a mai Monique-ról. Mert már csak az van a világban.

A férfi fejét rázta:

— Egy nő nem vághatja magát ketté, mint valami gyümölcsöt. Egyik oldalon a mult, másikon a jelen... Látod, ha szeret az ember és mihelyt szeret, a körülrajongott lény egyetlen szétválaszthatatlan alakot alkot. Arról, ami ma, nem lehet egyetlen biztos kanyarítással lemetszeni azt, ami volt. Egy emberi lét minden perce szoros lánczá kovácsolódik. Mert egyedül csak téged szeretlek, és egyedül csak azért, mert szeretlek téged, nem tudom megállni, hogy ne gondoljak arra, ki voltál, mielőtt az enyém lettél és azt a régi lényedet gyűlölöm.

— Ha annyira szeretnél, mint ahogy mondod, nem azt gyűlölnéd, hanem engem sajnálnál...

A lány fölállt, a férfi hasonlóképen s most őt is feszélyezte meztelensége és az az érzés, hogy ime újra két szánnivaló lény lett belőlük, akiket gyötör annak a szüksége, hogy eltakarják egymás előtt testüket és lelküket.

Hát így kellett annak történnie, hogy a vágy lankadtával úgy álljanak szembe egymással, mint két ellenfél a fegyverszünet után... Az őszinteség már az ajkát égette. De volt annyi ügyesség benne, hogy uralkodott magán... Fájdalmat okozzon neki? nem, ez tiszta ostobaság volna, később megbánná.

Ugy érezte, hogy valami izgalom vihara dübörög benne, a féltékeny gyötrődés, mert ebben a cico-más szobában, ahol az imént még boldogságuk öröme lelkendezett, az újrafestett falak is fájdalmat okoztak neki. A keskeny pamlag eltűnt és helyét az ópiumszívó szobának halottas szemfedője foglalta el, amelyen Monique más ölelések kéjében lihegve, ugyanezekkel a sóhajtasokkal dobálta szerelmes testét.

És a zárt ajtó mögött ott állt mozdulatlanul a fürdőszoba, amelyben ki tudja hányan jártak már előtte!... Némán öltözött föl s nem igen gondolt rá, hogy sokáig maradjon. Ösztönszerűen sietett volna egyedül maradni, hogy boncolgassa gondolatait, amelyek nyüzsgőn rohanták meg...

A lány kitalálta, milyen dráma kezd fogamzani a férfi lelkében a kétheti magány után, amely alatt a roseuili paradicsomba ültették át életüket... Igen, a paradicsomba. Hát csak azért érte volna el ezt a paradicsomot, hogy elveszítse.

Az ösztön szava hangosabban sikoltott benne, mint a büszkeséggé. Félelme eltűnt s ügyességgé változott át. A férfi cipője csokrát kötve épen hátat fordított neki. Átölelte két karjával és mintha észre sem venné kedvetlenségét, megpróbálta másra terelni a beszédet.

— Ne felejtsd el megmondani a kiadódnak, hogy holnap megkapja a záróléceket a fejezetvégekhez. A klisék ma készen lesznek. Azt akarom, hogy tőlem is legyen valami a könyvben...

A férfi megigérte. Megindította, újra fölmelegítette az a gyöngédség, mely ott parázslott ennek a szívnek hamuja alatt. De a lenyűgöző gondolat akarata ellenére is olyan színben tüntette föl előtte, mint valami kihűlt tűzhelyet, amelyet régi tüzek füstje kormozott feketére. A férfi birvágyó önzésének elvakultságában nem tudta, hogy az olyan lelkekben, mint Monique, a szerelem egyetlen falánk lánggal fölemészti az összes salakot és egészen tisztára égeti a régi helyet.

A lányra nézve, abban az órában, amikor Régis-t megismerve őt választotta, semmi sem maradt meg, sem gyönyör, sem fájdalom abból, amit másokon át érezhetett. Roseuili tartózkodásából egészen megújodva tért vissza. Uj, boldog Monique volt

aki jól tudta, mi a boldogság ára és meg akarta azt magának tartani.

Más asszony vált belőle ...

## II.

Napok, hetek teltek el.

Valahol olcsón egy autót vásároltak. Megismerték a váratlan utrakelések kékjét, a saját lényük bőrtől való kitörést a szemhatárok végtelen kitérülésénél. A lány nagyobb és gyorsabb járásu kocsi szeretett volna. A férfi ellenkezett, mert meg akarta őrizni függetlenségét azzal, hogy ő is megfizette a ráeső részt. Elégge haragudott azért is, mert kénytelen volt megengedni, hogy a lány is vezessen.

Rövidlátó és szórakozott ember lévén, kétségbeesett megadással látta, hogy száguldanak. Néhány lecke elég volt hozzá, hogy a lányból ügyes vezetőt faragjon, belőle pedig lelkiismeretes gépészt. Alantas szerep volt ez, amely fölött foga közé szorított pipával ő maga tréfálkozott először, amelyet azonban lelke mélyén, anélkül, hogy a lány sejtette volna, megalázónak talált.

Monique, mind jobban és jobban érezte, milyen jól megférnek együtt, ha testi vágyukat kielégítették, — egyszerűen lelki közösségben. A férfi olyan derék pájtás volt. Olyan emelkedett nézőpontból szemlélte az eseményeket és az embereket. Erőszakossága ellenére is résztvevő lélek volt ... Monique meglátta benne az igazi jószág gyöngességét, ha mindig a fogát vicsorgatta is.

Sőt még első félreértéseik is, — a civódások, amelyek megvadították a féltékenység legkisebb fellobbanására, — nem voltak-e föltétlen, megindító, csaknem hizelgő odaadásának bizonyítékai? Mikor Monique-nak szenvedést okoztak a férfi hirtelen elnémulásai, szemrehányó célzásai, — ez

az egész alattomos és bosszantó guerilla háboru a mult ellen, — mindig azt igyekezett magának bebeszélni: „mennyire szeret!”

Volt pillanat, mikor még arra is gondolt, hogy kellemes volna az életüket szorosabban egyesíteni. Hátha olyan lakást venne ki, ahol jobban megszokhatná vele az idejét? A férfi mindennap az öreg Boisselot-néhoz menne ebédelni... De Régis félt a gyöngélkedő öregasszonyt így magára hagyni.

Monique nehezen tudott beletörődni ebbe a kétrésze szakadt életbe, melyet a férfi elfoglaltsága vágott és darabolt így ketté, de legfőképpen az a kötelezettség, amelynek tiltó szavára Régis úgy érezte, hogy nem szabad anyját áldozatul dobni azzal, hogy külön háztartást rendez be.

Találkozásaiknak bizonytalansága és rövidsége, — a Pigalle-utcában töltött éjszakákat kivéve, — a viszontlátásnak olyan szomjuságát hagyta meg bennük, hogy szerelmes egyesülésük napról-napra izgatottabbá vált, ahelyett, hogy lecsillapult volna. Késérü és gyötrelmes szomjuság kinozta őket.

Mint a megfeketedett keret, amelyet hiába aranyoznak újra, az ex ópiumszívó barlang is megmaradt legénylakásnak és gyászos visszafejlődésre kényszerítette szerelmüket, önkéntelenül is folyton ellenséges hangulat felé terelve bizalmatlan gondolataikat. Erre a leány kezdett kiábrándulni.

Kezdte izgatni ez az állandó nézeteltérés, amely ellen hiába küzdött. Haragudott érte a férfira. Egyre azt hajtotta neki: „A mult, az mult. Sem te, sem én nem tehetünk ellene semmit... Én pedig szeretlek téged! hát mit tud ez akkor bántani?”... A férfi igazat adott neki. Bevallotta, milyen lehetetlenül viselkedik és csaknem ugyanabban a percben visszatért a vádló gyanúsítgatásra.

Kissé beteges kíváncsiság hajszolta a szüntelen kutatásra. Miután a jelenben nem talált talajra,

bizalmas együttlétük szakadatlanul azzal végződött, hogy a mult emlékei közt turkált. A legfájóbb valamennyi között Peer Rys emléke volt.

Régis széttépte és a tűzbe dobta a Samain kötetet, mert nem tudta megbocsátani az *Infansnő kertjének* lepréselt levendula ágát, amely még egészen illatos volt az érzéki vallomásoktól.

Nem elégedett meg vele, hogy azokat rágja, akikről tudta, hogy együtt örültek Monique-kal, ősmerni akarta a többi nevét is valamennyiét, aki előtte magáénak mondhatta a lány testét. Bár érezte, hogy most ő az ura, nem birta elviselni, hogy előtte annyi csók érintésére megremegett.

Látomások gyötörték, és józan esze hasztalan sugta neki, hogy üzze el kísértő képüket. Egyre a sarkában voltak, hol pontosan ismert arcokkal, hol képzelt alakokkal gyötörve lelkét. Lepergették előtte élőképeiket. Valami kegyetlen bujaság izzott bennük, amely végletekig feszítve vágyát, véresre marcangolta.

A lány azonban valami mély megsejtésével mindannak, mi teheti szerelmüket tartóssá, ellenszegült, — az igaz, hogy kissé késő, — e mánikus faggatásainak makacs hallgatásával és a figyelmet másfelé terelő gyöngédségével.

Új fészkeket keresett szerelmük számára. Megismerték a váratlan kis utazások üdítő vidámságát és elkerülve a palotaszállók émelygős fényűzését, a kis falusi fogadók és vidéki szállodák egyszerű báját. De mikor a férfi karjaiból kibontakozott, mindig kiolvasta a lány a nyugtalan szemekből a kinzó rögeszmét.

Hat hónap multán, nagy fájdalom sujtotta Régist. Meghalt az anyja.

Mélabus szünet következett, amelyben Monique vigasztalója tudott lenni a férfinak. Azután megvalósíthatták azt a tervüket is, amelyen a lány

kezdettről fogva odaadással csüggött. Ezentul megbujhattak egy langyos fészekben, ahol semmi sem emlékeztette őket a régi napokra.

Azzal szórakoztak, hogy az egyszerű helyiségeket képekkel, nyers szintű állványokkal, falusi korszakkal frissítsék fel. Monique maga készített egy nagy könyves polcot, Boisselot pedig íróasztalul egy óriási, vaskos normand butorra akadt, amely sárga tölgyfából készült és alig látszott még meg rajta, hogy háromszáz éves.

Minden este idejöttek vacsorázni és hálni. A lány reggel tizenegy órakor távozott. A férfi egyedül ebédelt munkaközben. Az *Őszinte Szívek* folytatásán dolgozott, a könyv címe ez volt: *Ölelések*... Mert azok közé a regényírók közé tartozott, akiknek kevesebb a képzelő erejük, mint a megfigyelőképességük, és akik önkénytelenül is magukat rajzolják minden könyvükben.

Monique egy kis időre föllélegzett. Boisselot befolyása alatt és viszonyuk első napjaiban újra nekilátott mesterségének. Alkalmas levezetőjét látta ebben az összes veszedelmes kísértéseknek, amelyek visszavihették volna olyankor, mikor a férfi magára hagyta régi, megszokott körébe: összeköttetéseihez, megszokásaihoz.

Újra kezébe vette, — megtartva természetesen Cserbalief kisasszonyt, sőt még szorosabban társulva vele, — üzletének vezetését. Egyidejűleg véglegesen a lánynak ajándékozta régi legénylakásának egész berendezését, hogy még csak szóba se kerülhessen soha!... A berendezés, amelyet Claire kisasszony a Plombino palotában csinált, soronkívül előtérbe tolta az ügyes leányt: sőt elfogadva a haragralobbant báró hódolatát, egyszerre nem remélt tőkékhez is juttatta. De hálás lévén Monique-nak, hogy közreműködésével így megalapíthatta szerencsáját, jobbnak látta, ha névleg és minden

kockázat nélkül második marad a vállalkozásban, amelyben valójában az övé volt az elsőség.

Monique rábizta az általános vezetés gondját, maga pedig gyönyörűséggel szedte elő újra iron-jait és ecseteit . . . Részleges visszahódítása volt ez egyéniségének, de elegendő ahhoz, hogy Régis érdekelt számítása az ellenkezőjét kapja a várt eredménynek. Elmerülve a munka egészséges árában, Monique lassacskán visszanyerte ott régi energiáját és úgy jött ki belőle, mint valami fürdőből: tiszta aggyal és derült tekintettel. A fizikai felfrissülés után lassan-lassan erkölcsi egészsége is visszatért.

Az elfoglaltság, amelyben kedvese nem látott egyebet, mint alkalmas eszközt arra, hogy biztosítsa és megtartsa magának a tekintély monopóliumát, visszaadta lelkének, amelyet a férfi le akart igazni, saját értékének tudatát. Olyan érzés volt ez, amely a züllésből való felemelkedés alkalmával vigaszt adó lelkesedéssel ragadta el Monique-ot.

Kevésbé könnyen tűrte már a zsarnokságot, amellyel Régis önkéntelenül is visszaélt. Valami fellázadás morajlott benne minden alkalommal, valahányszor a férfi kényszerítette, hogy újra közeledjék a partokhoz, ahonnan pedig ő maga szakította el.

Minden ürügyül szolgált Régisnek esetlen észrevételeire. A legfutóbb kis esemény felszabadította benne a civilizált külső alatt megbujt vadállatot. A jelenetek, amelyeket szenvedélyes megbocsájtások követtek, mind fájdalmasabban és fájdalmasabban ismétlődtek meg köztük. De azért egyetlen se közelítette meg hevesességben azt, amelyet egyelőre nem sejtett véletlen idézett föl: a meztelen táncos megjelenése.

Egy fényes előadáson történt, amelyet Ginette

Hutier rendezett a francia rokkantak javára, akiknek menedékháza hat évi fennállás után egy szép napon arra ébredt, hogy üres a pénztára. A szerencsétlenek nem siettek eléggé meghalni.

Peer Ryst az utolsó pillanatban vették fel a műsorba. Alex Marly-nak az estély rendezőjének bejelentése egyszerre remegtette meg Régist és Monique-ot. Az általános helyeslés morájában, amely zugó tapsokkal harsant fel és zajos brávókkal végződött, a férfi odahajolt a leányhoz és tekintetével majd keresztül szurva mondta:

— Boldog most?

— Örült vagy.

Monique soha nem bánta még így, hogy ennyire bizalmas volt a férfihoz barátságuk első napjaiban, mielőtt még a jóllakott vágyak villáma lecsapott. A férfi meg sem várva, hogy a függöny felmenjen, felállt helyéről és arra kérte a leányt, hogy kövesse. Az sértődötten utasította vissza.

De mikor látta, hogy a férfi határozottan az ajtónak tart, amelynek közelében üléseik voltak, erőt vett rajta a gyöngeség. Tudta, hogy a férfi szenved miatta. És bár ez a szenvedés jogosulatlan volt, mégis megrendítette, mert még csaknem olyan élénken szerette Régist, mint a roseuili szép napokban.

Egy szót sem váltottak egymással a taxiban, amely hazavipte őket. Mindketten félrehúzódva egy-egy sarokba, gondolataik tarlóján jártak, és a keserűségnek egész kévéjét szedték össze egymás ellen. Mégis mikor a kis hálósobában voltak és a férfi gyűlölettel nézte, hogy dobja le magáról a lány köpenyét, hogy lép ki belőle meztelen vállal és karral gyöngyös ruhájában, ez nem tudta tovább elviselni sértő némaságát. Bekitően lépett oda hozzá:

— Drágám, én nem tudok rád haragudni, mert

olyan szerencsétlen vagy . . . Én még többet szenvedek, mint te. Mennyi bajt csinálsz nekem minden ok nélkül, — jól latod, hogy veled együtt gyötör a szenvedés. amelynek egyedül csak magad vagy az oka . . .

A férfi durván eltaszította magától:

— Én voltam az is, ugy-e, aki Peer Rysszel szeretkezett?

A leány vállat vont.

— Hát csak azért irtad meg az *Őszinte sziveket*, hogy most a szememre hányd nyíltságomat? Nem vallottam-e be neked becsületesen, mielőtt a tied lettem, életem egész szomorú igazságát?

— Nem kértelek rá.

— Régis! Lehetetlen, nem te vagy az, aki így beszél . . . Hát jobban szeretted volna, ha nem teszem meg azt a vallomást, amelyre bizalmam és gyöngédségem vitt rá, s amelyet te ma arra használsz fel, hogy mindkettőnket gyötörj vele? . . . Hát elfelejtet, hogy ez az őszinteség volt az az erő, amely egymáshoz kapcsolt bennünket? Jobban szeretted volna, ha hallgatok? És ha még azután is álarccal járunk, mikor, amint megvolt írva, egymás szeretői lettünk.

— Talán.

— Nem, nem! Se te, se én nem birtuk volna ezt el. Vagy akkor egyikünk se volna az, aki és nem is szeretnők egymást igazán. Hát lehet egymás előtt bármi titkuk is azoknak, akik szeretnek? És szerethet két ember igazán anélkül, hogy ismerné egymást? Anélkül, hogy ismerné egymást, a lelke mélyéig?

— Nem!

— Te azt képzeled, hogy titkolódzom előtted, még mikor faggatsz is és azzal a kockázattal játszom, hogy egy nap hazugságon érsz? . . . Mert most már te faggatsz engem.

— Ez a kényszer erősebb nálam.

— Igen és ezért tettem jól, hogy előre elmondtam mindent. Gondold meg csak. Előbb, vagy utóbb ugyis meg kellett volna tudnod... És akkor nem szenvedtél volna kevésbbé.

— Ez igaz.

— Te szememre hányod őszinte vallomásomat. Mit szóltál volna a színleléshez?

— Igaz. És mégis!...

— Mit mégis? Azt akartad volna, hogy hamis fogadkozással feleljek kérdéseidre? hogy esküdözzem? Mert te nem érted volna be a szavaimmal, te az eskümet követelted volna!... Drágám, drágám, hát nem érzed, hogy a te szerelmed felémészette, megsemmisítette mindezt?... Hogy csak azért vagyok boldog, mert érzem, hogy az igaz uton járunk? Mert csak az igazság az, amely eltörli, megváltja a multat, csak az igazság szép és jó!...

A férfi lehajtotta fejét és elborult homlokkal hallgatott. A leány átkarolta a vállát:

— Hát nem szégyelled magad, hogy gonosz vagy, hogy igazságtalan vagy?... Nézz reám, ha szeretsz.

A férfi kétségbeesetten pillantott rá és suttogva mondta:

— Nagyon jól tudod te! Hát gyűlölném én azokat, akiké előttem voltál, ha nem szeretnélek? Ha nem szeretnélek egyes egyedül és föltétlenül!

A leány felkiáltott.

— Én is csak téged szeretlek, föltétlenül és egyedül a világon! De mit szólnál hozzá, ha folyton gyötörnék, kedveseid emlékével? Mert neked is volt előttem kedvesed.

A férfi ránézett s olyan vad volt a tekintete, hogy hideg borzongást érzett egész a szívéig.

— Az más lapra tartozik!

— Hogy-hogy!

A férfi hátatfordított neki és fűtyörészve kezdett vetközni. A leány felháborodva szólt oda:

— Más lapra tartozik? Magyarázd meg!

A férfi levetette mellényét és kicsinylően mondta:

— Az nagyon hosszas volna.

A leány felsikoltott.

— Az aszfalton szedté! fel talán, hogy nem tudsz velem másképp bánni! Én nem vagyok utcalány.

— Nem, ha utcalány volnál, szegény nyomorult lány, aki azért fekszik le, mert ez az egyetlen mesterség, amelyre a társadalom megtanította, akkor nem beszélnék így. Senki sem gondolt arra, hogy utcalányt elvegyen feleségül.

A leány meglepett mozdulatot tett. De a férfi folytatta:

— Egyszerűen úgy kívánja az ember, mint ahogy egy szelet húst megkíván, vagy egy könyvben szeret lapozgatni. Megfizeti aszerint, amilyen. És ha véletlenül bele talál szeretni valamelyikbe... miért ne?... Őrültnek kellene lennie, hogy féltékeny legyen azért, mert szeretői voltak, hisz lehetetlen, hogy ne lettek volna! Különben is ezek a szeretők ismeretlenek. A lány maga sem emlékszik rájuk! Tulsokan vannak! A tömeg névtelen... De te, te...

Monique fájdalmasan hallgatta.

— Ki kényszerített rá, hogy odadobd magad, mint valami eszeveszett, az első jött-mentnek?... Hogy szerelmeskedj a szép pofájáért egy ilyen hülyével, mint a te meztelen táncosod? Nem is beszélve a többiről, azokról, akikkel névszerint eldicsekedté! és azokról, akiket szégyeltél felsorolni, mert nagyon jól érzed, hogy szennyes ruha ez, amelyet legjobban eldugni a láda fenekére!...

A leány arcára szorította kezét, hogy pirulását eltakarja. A férfi ordított:

— Nem volt jogod! Gondolnod kellett volna rá, hogy egy napon találkozni fogsz valami becsületes bugrissal, — tiszta erkölcsüvel, mint én . . . hogy szeretni találjátok egymást és hogy te, aki olyan aljas életet éltél, mint egy szajha, sőt a szajhánál is ocsmányabbat, mert hiszen születésednél és nevelésednél fogva a kiváltságosak közé tartoztál, hogy te szerencsétlenné teszed őt is és magadat is!

A leány nem felelt. Azt próbálta kettéválasztani, mi sujtotta igazságosan és mi érte jogtalanul. Voltak bizonyos szavak, amelyek az elevenébe vágtak, mert a megbánás kinzó sebét élszetgették. Más szavak annál mélyebben sértették, mert úgy tetszett neki, hogy nem érdemelte meg őket. Végre így szólt:

— Ne beszéljünk többé rólam, mert nem akarod megérteni, mi voltam, mielőtt téged megismertelek és mi voltam mindenekelőtt! Szegény szerencsétlen leány . . . És mivel végre te is nyílt kezdtél lenni, légy egészen az!

— Éredj . . .

— Te azt mondtad nekem: utcalányt nem szokás elvenni! . . . tegyük fel! Bár végeredményben ez is napról-napra előfordul. De egy özvegyet, vagy egy elvált asszonyt? . . . Felelj.

A férfi előre látta az érvet s tovább zsémbelt.

— Ez attól függ!

— Nem. Kertelni, ezt te nem szoktál. Felelj. . . Ha egy özvegyet, vagy egy elvált asszonyt szeretnél úgy, mint engem szeretsz, feleségül vennéd?

— Te nem vagy sem özvegy, sem elvált. Örökös hákkal és tegyükfelekkel nagyon könnyű minden okoskodás.

— Ismételtem neked, hogy nem rólam van szó. Egy özvegyet, vagy egy elvált asszonyt, aki megjárhatta a szerelem minden iskoláját és akiről nem

tudnál semmit, legfeljebb annyit, hogy szeret, feleségül vennél?

— Természetesen . . .

— Ezt már nem értem.

Szemtől-szembe álltak egymással s úgy meredtek egymás szemébe, mint tükrökbe. A férfi folytatta:

— Egy özvegy, vagy egy elvált asszony, általánosságban véve engedelmeskedtek sorsuknak. Kevésbé felelősek érte, mint te, a tiedért. A törvény szavát követték.

— Miféle törvényét?

Már előre hallotta a leány nevetését, belevágott a szavába:

— Nos igen, ha nem tetszik is neked, a törvényét. Az emberi és a természeti törvényét.

— A természet törvényét? Hymen, óh Hyméne!... Ez az, nemde?

— Hát igen, ez az.

A leány gunyos nevetésre fakadt.

— Nem mondtam, hogy ásatag barlanglakó vagy! Az érintetlenségről van szó, mi? Az kell, a vörös folt a nászágylepedőjén! És az ágy körül a táncoló vadak, akik a szüzesség feláldozását ünneplik! . . . Ugyan eredj és beszélj erről a mai fiatal leányoknak! . . . Rég eljárt fölötted az idő. Elkéstél, Régis. Ah! ah! A férj, mint kizárólagos tulajdonos! A megvérző és parancsoló!

A férfi megragadta a leány karját:

— Nem! De az, aki akár mint férj, akár mint szerető, először tett a magáévá, olyan mély bélyeget süt mindnyájatok testébe, hogy ezután minden hiába, még a mások karjában is az ő teremtményei, az ő tulajdonai maradtok!

— Ah igen, ez a lélekbevésozott kép! A második házasságból eredő gyermek az első férjre hasonlít? Irodalom! De én, hisz tudod! — semmi esetre..

Nem, Régis nem. Én soha nem megyek hozzá feleségül, légy nyugodt! Még ha könyörögve kérnél is rá! ... És, ami a gyermeket illeti, ha lenne is gyermekem, nem szeretném, ha hozzá hasonlítana.

— Köszönöm.

A leány fáradt mozdulatot tett:

— Különben mire jó ez a vitatkozás? Ezek mind annyira egyéni dolgok! Vannak anyák, akik meghalnak anélkül, hogy ismerték volna a szerelmet. A nő csak azután ébred életre, miután a gyönyör számára kitárult.

A férfi felhőrdült:

— Peer Rys!

— Én mondtam neked, hogy a gyönyörűség az egész életet be tudja tölteni. Az én életem talán nem az ellenkezőjét sikolija fe'éd? Az ember csak akkor boldog, ha testtel-lélekkel szeret.

A férfi elfordította fejét. A lány felsóhajtott:

— Te tanítottál meg rá, Régis, hogy csak ez alatt a föltétel alatt vagyunk boldogok... Vagy inkább kellene lennünk...

Mereven álltak egymás mellett. A lány most jószágos mozdulattal odalépett hozzá. És ekkor észrevette, hogy a férfi sir. Egész megindította a dolog.

— Mért gyötörjük így egymást. Nincs lealázóbb a sekélyes fájdalomnál. És hozzá még olyan haszontalan dolog is.

— Az ember nem okoskodik, mikor szenved.

A férfi elszégyelte magát, térden állva kérte a lányt:

— Bocsáss meg nekem, vadállat vagyok.

A lány egyik kezét a fejére tette és abban, ahogy ránézett, több volt a szánalom, mint a gyöngédség... A férfi egy ugrással felpattant és megölelte... Hányszor végződtek így a békitő ágy

felé vonszolva őket megelőző civódásaik. De Monique ezuttal szomorúan jelentette ki:

— Nem, Régis, nem. \*Szükségem van rá, hogy ma este békén hagyj... Most eltéptél egy szálát közöttünk... Holnap... Ha majd lecsillapodtunk... ha meg fogod...

De a férfi most is, mint annyiszor, erőszakkal vette hatalmába. A lány védekező testtel rogyott le. És mikor a lázas elragadtatásban, amely erőt vett rajta, szinte vadállati sikolyokkal tombolták ki magöntő küzdelmüket, nagy szomorúság fogta el őket. Csak reggel felé aludtak el, tagjaik egymásba kulcsolódtak, de gondolatuk messze járt egymástól.

Attól kezdve izgalmas élet sodorta el Moniqueot. Szomoru szívvel gondolt szerelmük békés óráira, mikor az olyan volt még, mint a napsütötte víztükör a feledés virágaival. A roseuili paradicsomra, ahonnan az ördög űzte ki őket... Igen, az ördög, amely most egészen hatalmába kerítette Régist. A gonosz megszállotta és valóságos alvajáróvá tette. Már nem is próbálta elővenni a jobbik esztét, hogy uralkodni akarjon féltékenységén. A multról átcsapott a jelenre is és egészen megkeserítette.

Bármilyen váratlanul érte is ez a kellemetlenség és bármilyen kegyetlenül szenvedett is büszkesége, hogy annál, akitől felszabadulását várta, csak a rabszolgaságnak egy új formájára talált, — Monique mégis a testi megszokás egész erejével és tévedésének minden megbánásával ragaszkodott hozzá... Talán majd megjavul? A legmakacsabb betegség is meggyógyul nagysokára. Régisben annyi az okosság és a jó érzés, hogy végre is diadalmaskodni fog nála. Ki tudja? Talán közböbsíti benne a mérget?...

A szerelem és az önbecsülés így megegyeztek abban, hogy türelemre hangolják. Attól való félel-

mében, hogy még jobban felizgatja ezt a dühöngőt, aki hajlamos volt már mindenben gyanusat látni, arra határozta magát, hogy ugyszólván egy percre sem hagyja magára. Megszakította minden összeköttetését, felhagyott minden elfoglaltságával. Napról-napra jobban a hatalmába adta magát.

A férfi valóságos zsarnokává tolta fel magát, a lány pedig egészen árnyékává vált. Ő vigyázott a munkájára, elkísérte, mikor kísétált, nem jött össze csak a férfi barátaival, néhány festővel, kezdő írókkal, Vignabos professzorral csak nagyritkán azóta, hogy egy napon Blanchet-val találkozott nála és a társalgás civódássá fajult közte és Boisselot között. Elég volt, hogy Monique egy véleményen legyen a tanárral. Régis dühös hévvel azonnal az ellenkező álláspontra helyezkedett.

Ez a hosszantartó elszigeteltség végzetes következményekkel járt: Monique úgy fuldoklott benne, mint valami börtönben. Végre föllázadt ellene és látszólagos békéjüknek hirtelen vége szakadt.

— Nem, — tiltakozott elszántan, midőn meg akarta akadályozni, hogy részt vegyen egy vasárnapi ebéden Ambratnénál. — Két hónapja, hogy visszautasítom, ha Vaucresson-ba hívnak, ez ostobaság! Végül szakítani fogok a kedvéért az egész világgal.

— Nem hinném, hogy Ambratné az egész földet jelentené.

— Már rákényszerítettél, hogy szakítsak Vignabossal, ez elég! a többiekről nem is beszélek... Szívesen lemondtam róluk a kedvéért. Egész sereg semmítevő és kellemetlen ember van, akiket ki lehet szórni, mint a homokzsákokat. Igen, jól tudom, ezt szoktad mondani! Ősmerem az összes mondásaidat: „... az elszigeteltség magasba emel...” és így tovább! De Vignabos is, Ambratné is! ez már tulsok.

A férfi szeme villámlott:

— Én mondom neked, hogy elég. Azt gondolod, nem tudom miért akarsz vasárnap Vaucressonba menni.

— Egy kis levegőváltozás kedvéért.

— Mindig ez a régi nóta.

— Hogy egy kicsit felviduljak. Változatosság!

Két kopogtatás a szobaajtón megakadályozta a választ, amelyet Monique visszavágásra készen már kitalált. Őrült volt ez az ember, egészen őrült! . . . Julia, a házvezetőnő, egyik szemén fekete kötéssel megjelent. Hájás, ormoatlan, nehéz lélegzésű fehérszemély volt, akinek rut arcát vitriol marta össze. Valami szerelmi emlék! Kötője szélét huzogatva jelentette:

— Az ebéd tálalva van.

Hozzáláttak az előételhez, megvárták, hogy magukra maradjanak. Julia végre rászánta magát, hogy nehézkes léptekkel elhagyja az ebédlőt. Nem érdekelte más, csakhogy gazdái életébe bekukant-hasson. Gyönyörrel leste, sováran habzsolva be a legkisebb részleteket is, a civódások óráit. Ezek voltak életének üdítő percei. Ösztönösen mindig a Régis pártján állott, alapjában állati lénye, megszokta, hogy a férfi szolgája legyen. Monique előkelősége, függetlensége, mélyen bántotta ergasztuluma éjszakájában.

— Szabad most megtudnom, mi vonz ugy Vaucresson-ba?

A férfi habozott, nem tudta, testet adjon-e azzal, hogy kimondja, a gyanunak, mely lelken rágódott.

— Mintha nem tudnád?

És gunyosan dudorászta:

„A szerelem illata . . . egy szép nap álma!”

A lány szánalommal nézett rá. Őrült volt, aki először hívta fel a figyelmét olyan gondolatokra, amelyeknél nála nélkül soha meg nem állott

volna... És a férfi nem tudta elviselni a szána-  
köző tekintet szelid gunyját, hanem maró keserű-  
séggel folytatta:

— Vaucresson, vagy a jóbarátok találkozó-  
helye! az igazi, az egyedüli barátoké!... Fogad-  
junk, hogy ott lesz, szinte csak úgy véletlenül,  
nemcsak a jó Vignabos, hanem még az a kiváló...

— Blanchet is, nemde?

A férfi Max hangját parodizálva mondta:

— *Te mondtad ki a nevét.*

— Tudod mi vagy?

— Hülye, ez természetes. De mindenesetre nem  
vak! Azt hiszed, nem vettem észre ravasz fogásai-  
tokat, mikor utoljára találkoztunk vele? Azért  
mondom, hogy mi, mert nem tudom, hogy mi  
keresni valód van valahol nélkülem.

— Régis.

— Mit? Tán nem igaz! Én csak a száraz  
tényt állítom, egyebet nem tudok: ennyi az egész...

— Hát kételkedhetsz?...

— Mindig kételkedni kell! A kétség az egyet-  
len bizonyosság, amelyet ismerek. Vigyázz, ne-  
hogy teljessé tedd ezt a bizonyosságot a tiltako-  
zásoddal.

A lány büszkén hallgatott. A férfi ezt előnyére  
használta ki:

— Azt gondolod, nem vettem észre minden  
pillantást, amelyet akkor váltottatok, mikor én be-  
széltem, és a te arcodat, valahányszor ő a száját  
kinyitotta!... Ha bűntársak lettetek volna már,  
az sem lepett volna meg jobban.

— Julia jött be, egy beafteket hozva, nem tul-  
ságosan étvágygerjesztő burgonyával. Letette az  
asztalra és tányért váltott kellemetlen külsejű, fe-  
kete körmű kezével. A dolgok nem hatnak min-  
dig egyformán! Monique most még a rendesnél  
is erősebben érezte azt a savanyu szegényszagot,

amely Régi körül mindenből áradt: a lelkek szükösségét és a falak zártságát. Gépiesen szellette fel a húst és rakott a férfi tányérjára. Ugy eitek, mint két idegen ugyan- annál az asztalnál. A férfi nem bírta tovább, hátralökte a székét, fölkel:

— Ugye nem mered tagadni? Bizonyos voltam benne!

Idegesen járt föl és alá, mint valami ketrecben.

— Ül vissza az asztalhoz, — kérte a lány. — Nagy szívfájdalmat okozol nekem... és most idehallgass: nem alacsonyodnám le annyira, hogy megcsaljalak. Oly ostoba agyrém mindez... olyan méltatlan hozzád.

— Akkor vasárnap?

— Elmegyünk ebédelni Ambratnéhoz.

— Te mégy el!

A lány szeliden, de olyan határozott hangsúllyal ismételte, hogy a férfi nem fogta fel a kihívást.

— El fogunk menni. Vagy szolgálsz nekem okos belátásodnak ezzel a bizonyítékával, — ez az egyetlen mentség, amit tőled elfogadok, vagy örökre vége köztünk mindennek.

A férfi fenyegetően villámlott rá törtfényű macska pillantásával, amely bizonytalanul csillant elő ravasz szeméből. Engedjen? ... Igen, talán jó lesz?... hogy jobban kikémlelje őket, hogy mindent tudjon... Monique folytatta:

— Nem akarok áldozatává válni bogaraidnak. Magam akarom megszabni viselkedésem módját úgy, ahogy nekem tetszik. Ha nem becsüljük egymást, nem lehet köztünk tartós szerelem! Te már megelégtel a mienket? Azt mondhatná az ember, ha látja, hogy igyekszel megsemmisíteni.

A férfi lerogyott a székre és kezébe temette fejét.

— Nem, Monique! Szeretlek. Bocsáss meg nekem, meg fogok gyógyulni.

## III.

Amint a „Zöld lakhoz“ közeledtek, Régis egyre élénkebben idézte fel képzeletében Ambratné házát... a földszintes épületet az erdő alján, Vaucresson határában... a lugast a vendégek körével... köztük Blanchet-t is természetesen! És egyre hallgatagabban ráncolta össze a homlokát.

Erősen el volt rá határozva, esküvel fogadta meg magának, hogy nyugodt lesz: igazat adott Moniquenak, esztelenség volt így megrontani önmagát, a tulajdon boldogságát!... Mért nem élvezte nyugodtan a csodát, hogy egy ilyen nagy szerelem vált valóra életében? Soha nem találkozott és soha nem is fog találkozni még egy ilyen lénnyel, akiben a legigazibb erkölcsi értékkel igéző szépség párosult.

Szemére hányni a lánynak, hogy felelős volt-e, vagy sem azért a multért, amelynek számára a józan ész szerint idegennek kellett maradni? Esztelenség lett volna... Haragudni rá, szellemi függetlenségeért? Kicsinyesség. A vagyonaért?... Valami homályos érzés tusakodott benne ezen a ponton. Mivel érzékenyen vigyázott a fényűző külsőségekre, és szegény volt a lányhoz képest, megaláazónak találta magára, hogy az még e részben is kibujt a rendes szabály alól, mely szerint: a nő az alárendelt és a férfi a parancsoló...

— Erre? — mondotta a két ut kereszteződésénél.

— Nem, itt vannak az akácfa!... Jó uton járunk.

Az autó, a motor szabályos berregésével haladt.

Monique, fején vörös bőr barettal nyitott köpenyéből kivillanó mezítlén nyakával, éber figyelemmel vezette az autót és olyan fiús bájjal, hogy Régis, akármilyen mogorva hangulatban volt is,

nem állhatta meg, hogy ne csodálja . . . Igen, egyszerűen a női bájnak egészen új megvalósulása állt előtte! Ma még magában álló jelenség, amely azonban ezrével volt már születőben és amellyel ezentul, mint egyenrangú féllel kellett számolni. Ez a megállapítás távol attól, hogy kielégítette volna, mélyen benne gyökeredzett ösztönszerű irtózásában mindattól, amit ez a fülében kellemetlenül hangzó szó „feminizmus“ magába foglalt.

— Hopp, — mondta Monique — itt volnánk.

Az autó megállt a Zöld-Lak előtt. Megbujva a borostyánlugas alatt, amelyen az utolsó futórózsák sárgán és vörösen hullatták szirmukat, a fehérre festett, kis, rácsos kapu látni engedte a zöld pázsit mögött az alacsony házat, régi zsindelyes tetejével.

— Nagyon kedves, akárki mit mondjon is! — kiáltotta Monique. — Alapjában az volna az okos dolog, ha így élnénk, elég közel Párizshoz, ha be kell menni és elég távol, ha a magányt és a falusi levegőt akarja élvezni az ember.

Az őszi délután ragyogó nyugalma csillogott a bokrok fölött. Az ég könnyed volt és a fény oly szelid, hogy nem lehetett volna megmondani, a bucsuzó nyár tündöklése-e ez, vagy az ujuló tavaszé.

Bevezették az autót egy fasorba és becsukták a kaput. A csengő zajára Ambratné megjelent a ház küszöbén . . . A szíves fogadtatás jeléül karjával hadonászva fürgé léptekkel sietett feljűk.

— Jónapot, kedvesem! jónapot, Boisselot ur. Már találgattuk vajjon kijönnek-e, mert nem szemrehányásképen mondom, de mostanában nagyon ritka vendégek! Azért nem haragszom. A szerelmeseik önzők.

Karonfogta Monique-ot.

— Miért nem jöttek ebédre? Malacpecsenye volt zöldebabbal . . . és egy kis, jó vouvrayi, amit Bois-

selot ur nem vet meg . . . — azzal a férfihoz fordult:

— Van még két palackkal, amely magára vár, jól behűtve! Bár nem nagyon érdemli meg, zsu-gori . . . Jöjjenek gyorsan, az egész társaság magu-kat várja . . .

— Miféle társaság? — érdeklődött Monique.

— A maga öreg barátja, Vignabos, Blanchet ur és Muroyék. Ismeri őket?

Régis orra megnyult. Tétovázott, vajjon ne forduljon-e félutról vissza. De már keresztül is ha-ladiak a szalonon, a lakás középpontján, amelynek üveges ajtaja épen szemben volt a kert bejárá-tával, a hátulsó pedig az erdőre nyílt. Tovább ment hát. Monique egy pillanatra megállt:

— Mennyire szeretem ezt a szobát!

— Pedig nagyon egyszerű, — mondta Ambratné.

— Épen azért!

— Nagyon megnyugtató volt ez a meghitt lég-kör az ódon vidéki butorokkal. Ezeken ott csil-logott a patina, amelyet a nemzedékről-nemzedékre öröklődő családi hagyomány ad meg. Monique különösen kedvelt egy hatalmas almáriumot finom faragványokkal, amely Ambrat ur toursi nagy-szüleiről maradt rájuk. Az ősi ház emléke volt ez.

Régis megtapogatta menet közben a bársonyos fát és azt gondolta: „Tanulhatnál tőle! ez egy csapásra agyonüti a Lerbier stilust!” Monique mintha csak kitalálta volna a gondolatát, csaknem egyidejűleg jelentette ki:

— Ez az, ami a legszebb modern butorból is hiányzik. Ezt csak az idő hozhatja meg. Ez simítja le a szögletek keménységét, — az életnek ez a gazdag tartalma.

A férfi már épen rá akarta vágni: „Az élet! milyen ravasz kijelentés ez . . . Oh igen egészen biztos, ha várunk vagy százötven évig, a mienk is

rendbe jön!..." midőn a lugasból, ahol közeledtükre mindnyájan fölálltak, egy fiatal lány futott hozzájuk és Monique karjába vetette magát.

— Milyen szép vagy, Riri. Nincs semmi bajod?

A gyermek ráemelte lenkék szemét és egész boldog arcocskáját, amelyet ritkás szalaggal, csomóra kötött gesztenyeszín haj koszoruzott. A szalag éppen olyan színű volt, mint a szeme. Sugárzó lénye úgy felelt a kérdésre, mint valami vidám sikoly. Monique megsimogatta a makrancos fejcskét és szerencsét kívánt Ambratnének:

— Hogy megváltozott.

Az anyai arc büszkén derült föl.

— Ugy-e?... Eredj, Riri, hozz gyorsan két poharat.

Megindult szemmel követte a mezitlen lábak vidám szökélését, az egész üde testet, amely szinte tánclépésekben sietett tova... Nem volt több mint két éve, hogy Ambratéek magukhoz fogadták Henriette Lamurt, aki most hat éves lehetett.

Egy cipőfelsőrészkészítőnő lánya volt, aki rákban halt meg, ha ugyan nem a nyomorúság és a fizikai kimerültség vitte sirba. Apja, egy részeges, durva cinkmunkás, szívesen átengedte a jótékony intézetnek a makrancos gyereket, akit állandóan vert. Az írott joglemondásnál, — amelynek úgy sincs komoly értéke a törvény szemében, amely a leggonoszabb vadállatnál is tiszteli a szülői tekintélyt, — egy új házasság, amelyet a fölszabadult területekre való szerencsés kivándorlás követett, sokkal inkább lehetővé tette Ambratéknak, hogy teljes biztonsággal fogjanak a leányka végleges megmentéséhez. A szegény kis áldozatból kétévi gondos nevelés és gyöngéd szeretet egészen új lényt faragott. Riri az új talajba ültetve, gyönyörűen megnőtt.

— Micsoda eredmény! Büszke lehet rá.

Ambratné szerényen mosolygott.

— Nagyon kedves gyermek! És olyan jóleső látni, hogy virul neki egy lélek, amely egyébre se vágyott, csak hogy szeressék és élni hagyják. Egyre határozottabbá válik a meggyőződés, hogy csak az az igazi családi tűzhely, amelyet maga választ az ember. Riri úgy szeret engem, mintha az anyja volnék. Talán még jobban. A család nem egyéb, mint puszta szó, ha egyedül a vérségi kötelék előítéletére alapítják. Igen, mindennap jobban meggyőző róla, hogy az igazi le származási kapcsot az értelem és a szív rokonsága adja meg.

— Az örökletességet még sem lehet elnyomni, — jegyezte meg Régis.

— Nem, Boisselot ur, de olyan mértékben lehet javítani rajta, hogy egészen átalakul. Az oltás nagyon szép találmány! Mért ne csinálna az ember vadhajtasból kedves gyümölcsfát, mikor egy keserű mandulafa-törzs két év leforgása alatt pompás őszibarackot terem?

Vignabos professzor, aki hirtelen lecsapott Moniquera, barátságosan szorongatta a lány kezét. Mindenki olyan igyekezettel hajlongott körülte, hogy Régis akarata ellenére is elkomorult. Nehezen szokta meg, hogy így a háttérbe szorítsák. Melegség nélkül szoritotta meg Blanchet kezét és keserűséggel fogadta a Muroy-ék banális udvariaskodását. Ezek Ambrat ur rokonai voltak, a férj langeaisi jegyző és a felesége szerényen félrehúzódo háziasszony. Idősebb emberpár, nem túl nagy műveltséggel, akikre nézve Boisselot neve nyilván nem sok jelentőséggel bírt.

Ambratéék rendszeren évenként egyszer vagy kétszer látták őket vendégül utazásaik alkalmával. Az egyenességét és a türelmes megnyugvást becsülték bennök, a régi, vidéki békességben megőregedett

háaspár mosolygó bölcsességét, amelynek egy nagy, de sztoikus nyugalommal viselt fájdalma egyetlen fiuknak, Muroy ezredesnek elvesztése volt, aki 1814. augusztus 20.-án esett el Morhange-nál.

A társaság most már bővültebb körben újra elhelyezkedett a lugas alatt. Riri is megjelent, nagy óvatossággal hozva két poharat kis kezében.

— Tessék, keresztmama!

Ambrat ur egy szőlősgazda ügyességével bonította ki az egyik palackot, amelynek tartalma már csaknem jegessé vált. A halvány aranszín bor tisztán gyöngyözött a meghomályosodott poharakban. Muroy-ek magukhoz huzzák a kis Ririt és simogatták: Hasonlított unokájukhoz, az ezredes természetes gyermekéhez, akit ugyanakkor fogadtak örökbe, amikor házukat is megnyitották a gyászaborult anyának. Ujra rátértek Ambratnéval beszédük fontos tárgyára, a gyermekjótékonyági intézmény ügyére, amelynek Langeaisban ők csinálták propagandát. Két kis fiu, az egyik Angersben, a másik Saumurban az ő közbenjárásuk folytán talált váratlanul szülőkre.

— Csak ne fenyegetné a mi kis pártfogoltjainkat állandóan az a veszély, — sajnálkozott Muroy ur, — hogy azok, akik annyi bajt okoztak nekik, egyik napról a másikra visszakövetelhetik őket! Ami a gyermekügyi törvényhozást illeti, még egyre a római jog hatása alatt élünk... A családapáé minden jog, ezzel szemben nincs egyetlen kötelezettsége sem. Mintha a gyermek nem volna társadalmi tőke, amelyet mindenekfölött óvni kell!

— Blanchet ur, nagy meggyőző erővel fejtette ezt ki az *Uj Világ*-ban megjelent tanulmányában, — jegyezte meg Ambratné. — Igen, igen kedves barátom, a maga cikke nagy szolgálatot tett

nekünk. Az ön föllépése következtében rengeteg levél és kérvény érkezett a jótékony egyesület központjába. Ön nem is sejti, milyen hatást tett a cikke!

— Blanchet akkor lesz a Seine- és Oise-közi kerület képviselője, amikor akarja — mondta Vignabos professzor.

— Nem fogom akarni soha. Felolvasást, cikket, amennyi tetszik... De, hogy a Bourbon-palotában beszéljek!... Tudja, Ambrat ur, mit juttat ez eszembe? Az önök szélmalmaít a Loire partján. A szárnyuk csak jár, jár...

— És nem örül semmit?

— Ugy van.

— Hát ki hozza a törvényeket, — kérdezte a jegyző, — ha nem a törvényhozók?

Blanchet határozatlan kézmozdulatot tett.

— Eljön az ideje és talán hamarabb, mint gondoljuk, hogy az emberek megúnják ezeket a Szómalmokat. A világ fejlődik körülünk. Öngyilkosságra ítélnők magunkat, ha nem tudnók követni ezt a törvényt. A tettek órája ütni fog.

— A forradalom? — mondta fásultan Muroy ur. — Ahhoz, hogy a forradalom sikerüljön, nem elégségesek a vezérkar és a csapatok, szükség van csapatkeretekre is. Hol vannak ezek? Harmadik rend nélkül sohasem lett volna 89!

— Az 1922-i polgárság épen úgy nem ismeri, vagy félreismeri a „C. G. T.-t“, mint annak idején a nemesség és a papság a harmadik rendet. Bizzunk a népben!

— Helyesen mondta Blanchet! — járult hozzá Vignabos professzor.

De a jegyző nem nyugodott meg:

— A forradalom, ugrás az ismeretlenbe, vagy inkább a történelem örök megismétlődése; tulló a célján és ismét vissza kell térnünk oda, ahonnan

elindultunk! Vagy mit hozott a bolsevizmus Oroszországnak? Meg tudná nekem mondani?

— Csakhogy, — jegyezte meg Blanchet, — Oroszország nem Franciaország és egyébként az orosz összeomlásnak és éhínségnek egészen más, sokkal mélyebb és sokkal távolabbi okai vannak, mint a kommunista utópia. Sőt még a kudarca is a francia reformisták mellett szól. De bármi történéjek is a földnek és a nagyiparnak nacionizálása tul fogja élni a régi cári birodalomban Lennin uralmát. És az egész emberiség élvezni fogja ennek jótékony hatását e gyermeki és mégis óriás néppel együtt, amely szemünk láttára nő meg, ha ujjászületik véres vajadásából. De hát mit akarnak! Nagy dolog sohasem jöhet létre küzdelem és fájdalom nélkül.

Monique hévvel hallgatta a nemes csengésű hangot. A meggyőződés ereje olyan ércessé tette, hogy lenyűgöző hatalmával szemben Muroy ur is csak rosszul tudott védekezni. Csak Régis zavarta folytonosan ironikus gáncsoskodással a beszélőt és hallgatóságát... „Bariton öregem! ez mindig jól hat!” Azután gunyosan jegyezte meg:

— Kár, hogy Blanchet csak házi használatra tartogatja tehetségét. Olyan hanggal, mint az övé, nem adok neki két évet, miniszter lehetne.

A tanár megérezte a tréfában a burkolt vágást.

— Én a bölcsélet szerény tanára vagyok, kedvesem. És nem tanítok mást, csak azt, ami meggyőződésem.

A regényíró álnokul mentegetődzött.

— Bocsánat, azt hittem, retorikai tanszéke van. Bocsásson meg!

— De — vágott vissza Blanchet —, abban sem látnék semmi megszegyenítőt. A rektorikának is vannak jó oldalai. És mindenestre most hallom

először, hogy egy regényíró tagadja ezt. Ön leköpi a saját kenyerét!

Régis elsápadt, a szó szíven találta. A tréfás hang alatt az éles szavak — amelyeknek hegyéről csak számukra voltak leszedve a gombok —, sebeket ütöttek rajtuk. A szavak párviadala volt ez — amelynek komolyságát Ambratnén kívül senkisémm találta ki —, és amelynek Monique, aki párbajbíró és segéd is volt egy személyben, felfogta minden csapását. Ő volt az, akiért ez a két férfi összemérte tekintetének és szavainak vasát.

Mert egyszerre csak észrevette azzal a hirtelen fölgyladt világossággal, amelynek fölfedezése mély hatást tett rá, hogy Régis féltékenysége nem egész vaktában szimatolta itt a vetélytársát. Nem annyira a tanárnak állandóan egyforma viselkedéséből jött rá erre, mint inkább rokonszenvük titkos kicserélődéséből. A Blanchet-val való legutolsó találkozásuk óta valami új érzelm ébredt föl benne.

Először csak kíváncsiság volt ez, azután a jóbarátság érzésénél kevésbé banális vonzalom követte a szívélyes érintkezést. Azzal a finom ösztönnel, amely minden asszonyban megvan, akinek hizeleg, ha tetszik, még mikor nem is törődik vele komolyan, megérezte, mint halad előre benne, minden alkalommal, valahányszor viszontlátták egymást, ennek az érzésnek a kristályosodása.

Már nemcsak a szellemi rokonság, az intellektuális barátság lendülete volt az, amely minden távollétükön keresztül egyre közelebb hozta hozzá ezt a lelket, amelynek finomságát végül ő is tökéletesen értékelte már. Sokkal hatalmasabb mágnes vonzotta... Talán tudtán kívül? Mert külsőleg semmiből sem lehetett egyébre következtetni, mint bizonyos megbecsülő rokonszenvre. A szerelmes ravasz és féltékeny szemére volt szükség, hogy azonnal tisztán lásson.

Monique egyidejűleg megvizsgálta magát. Anyyira szerelmes volt Régisbe, hogy fizikailag nem is létezett ránézve semmi, ami nem volt kapcsolatban kettőjük szerelmi mámorával, míg Georges Blanchet-val szemben érzéki szempontból nem fedezett fel magában sem vonzalmat, sem ellenszenvet, Blanchet nem jelentett számára sem jót, sem rosszat. Közömbös volt...

Mégis alaposabban átgondolva a dolgot, bevalotta magának, hogy a férfi sokat nyert azzal, hogy megismerte. Nem volt-e az első benyomás, annak idején mikor bemutatták neki, inkább kellemetlen? Most örömet szerzett neki, ha találkozott vele. Szerette széles látókörét és mindenekfölött meggyőződéses hitét, amely azonban nem zárta ki nála, hogy türelmes legyen másokkal szemben. Csakugyan emelkedett jellem volt!

Egészen őszinte akart lenni: értékelte volna-e annyira Blanchet-t, ha Régis lehetetlen gyanújával és folytonos unszolásainak ügyetlenségével, nem kényszerítette volna rá, hogy tovább vigye az összehasonlítást, mint amennyire magától tette volna? Nem... Nem. Ha Blanchet képe annyira testet öltött benne, hogy gyakran foglalkoztatta gondolatait, mikor egyedül maradt, kinek a hibájából történt ez? Az, ami a durva szemrehányásokban, leginkább bántotta, nem annyira esztelenségük, mint igazságtalanságuk volt. Meggyőtrött szívével, amely arra sóvárgott, hogy szelid és gondos ápolással gyógyítsák meg, Monique csak egyre kegyetlenebbül érezte a durvaságát azoknak a kezeknek, amelyek miután meggyógyították, egy csapásra lerontottak minden gyógyulást és felzaggatták a régi sebet.

A régi seb sajnón pattant fel, sőt még jobban elmérgesítette egy baj, amelynek bántalmaitól Monique nem szenvedett eddig: a kibontakozó

léleknek elszakadása volt ez a testtől, amelyet szennyes, de erős kötelék tartotta még vissza. Most mindennap hatott ez a méreg...

Igy, anélkül, hogy sejtették volna, mind a hárman legsúlyosabb óráikat élték át

Régis nem gondolva meg cselekedetének esztelenségét, rávetette magát ellenfelére. Azok közé tartozott, akiket elragad az erőszakosság heve és különben is sokkal biztosabbnak hitte magát győzelmében, mint amennyire az volt. Ha kételkedett volna hatalmában, akkor sem védelmezhetne volna vadabbul.

— A kenyeremet! — mondta mérgesen — Jó vicc!

Öreg mesterükre hivatkozott.

— Én szónokias!... Csak nem tán! Melyik az kettőnk közül Ha van valami, amit gyűlölök, mert semmit sem ismerek, ami ennél veszedelmesebb és — irodalmilag, — megvetendőbb, az az ékesszólás. Amikor csak tehetem, követem Verlaine tanácsát: megragadom és kitekerem a nyakát. Az ékesszólás? vén divatja mult, tollavesztett tyuk, amely már csak arra jó, hogy ezt a buta gall kakast izgassa! Bizalom a népben? De hiszen két garas ára bohóckodással és üres szócsépléssel az első hasbeszélő hatalmába keríti.

— Annyi bizonyos, — koncedálta Vignabos, aki már megszokta Boisselot durva beszédmódját, — hogy a tegnapi ülésről szóló tudósítást olvasva!... elég, ha egy szónok eldudolja a maga kis nótáját, csak épen az ellenkezőjét mondja annak, amit az előző szónok mondott, a ház tapsol neki.

Blanchet mosolygott:

— Általában úgy van, hogy semmi nem hasonlít kevésbé a néphez, mint a nép képviselői. Egy felöltöztetett majom még nem ember, egy Jaures-ért hány Pertout-t kell elszenvedni.

Muroy-ék, akiket ez a vitatkozás kevésbé érdekelt, felhasználták a szünetet, amely ezt a megjegyzést kísérte, hogy elbucsuzzanak. Mint az osztályukhoz tartozók legnagyobb részét, undorította őket a politika. Nem láttak benne mást, mint egy nagy konyhát, amelynek ők csak a csemegéiből kértek. Apró léptekkel távoztak Ambratéktól és Riritől kísérve, aki keresztanyja kezét fogta.

— Elkergettük őket! — jegyezte meg Monique nevetve.

Vignabos professzor bólintott rá:

— Attól félek, igen. Ez sokkal komolyabb dolog, mint amilyennek látszik. Egy országnak ez az egyre fokozódó közönye, az általános eszmék iránt, amelyek végeredményében is kormányozzák és irányítják. A pártok megoszlása, — és az a személyeskedés, amelyet azok uralomra jutva fejtenek, — lassan-lassan elriaszja a közéletől a legjobbakat. Mindenki csak a maga dolgával törődik már. A nemzeti élet érzése kiveszőfélben van.

Régis megtömfé a pipáját és rágyújtott. Azután kijelentette:

— Akkor ne beszéljünk többé forradalomról. Nemcsak a polgárság hagyta cserben strucc tollait lengetve. A nép ugyanugy viselkedik. Röhhög rajta. Ön a C. G. T.-t említette? Az is félig üres. Csak a mi koponyánkat tömték tele — csupa elvekkel!... És az elvek?

Rut fintor rándult végig az arcán:

— Cselédlépcső. És minden fokán emberek ülnek!

— Vigyázzon, kedves barátom, — gunyolódott Blanchet, — a paradoxon is szónoki fogás.

— Paradoxon! hát azt hiszi, hogy ma nem fölfordult világot élünk. Mindenfelé! És mindenki! Férfiak, nők, egyik jobban, mint a másik.

— És ki ebben a hibás, uraim? — kérdezte Ambratné, aki éppen most érkezett vissza és nem hallotta, csak éppen az utolsó mondatot.

— Én semmiesetre, — mondta Régis nagyot szippantva szortyogó pipájából.

— A jelenlévők mindig kivétnek! — mondta Ambratné leülve. — De végre is, ha felelős valaki a jelenlegi anarchiáért, vallja be, hogy — ha se nem ön az, Boisselot ur, sem az ilyen apostolok, mint — (Vignabos és Georges Blanchet tréfásan meghajoltak) — úgy még kevésbé vagyunk mi, szegény nők!... Ha csak a mi elhatározásunktól függne, legyen meggyőződve, hogy a dolgok nem mennének ilyen rosszul. Először is, mi nem engedtünk volna háborút csinálni! Az is bizonyos, hogy ha nekünk szavunk volna a törvényhozásban, kevesebb volna az alkoholt árusító kocsmáros, kevesebb a tüdővéaszt termő lyuklakás, kevesebb a szifiliszterjesztő prostituált. De több volna a lelenház és a menedékhely. Főképen pedig több volna az iskola!

Monique fölállt, odament és megölelte barátnőjét.

Régis egyetlen fuvással eresztette ki szájából a füstöt.

— Csinos program! Ajánlom Blanchet barátunknak a legközelebbi választási küzdelemre... Mert bele fog kerülni, kedvesem! Százat egy ellen, hogy kiplakátozzák! „Georges Blanchet szociálista feminista!” Igazán jól fog festeni.

— Mindenesetre igen jótékony hatású program volna. Minden tekintetben osztom Ambratné önágy-sága véleményét.

— Teringettét!... Csak egy kis kérdés még, asszonyom és mi lesz a női választójoggal. Mert, hogy például Ambratné önágy-ságát megválasszák, ahhoz először az szükséges, hogy a nők is szavazzanak.

— Hogyne, mint Amerikában, mint Angliában, mint Németországban...

— És Svájcban, Belgiumban, Ausztriában, Csehországban, Finnországban és Dániában! — folytatta a felsorolást Ambrat ur, — egyszer csak Franciaországnak is követnie kell a példát!

Vignabos halkán dörögte:

— A konvent Franciaországa, a Felszabadító!

— Térjünk vissza a kérdésre, — folytatta Boisselot: — Ki afelelős a jelenlegi anarchiáért. Igazán mosolyra készítetnek! Hát talán mi tanítottuk meg az önök (öntudatos és szervezett) polgártársnőit a táncra, amelyet lelkendezve ropnak az általános hejehujában. Mi tanácsoltuk a munkássasszonyoknak, verjék el az egész heti bérüket arra, hogy selyem harisnyába, sárga cipőbe és laktópánba dugják mocskos lábukat? Mi kurtítottuk meg a társaságbeli nő szoknyáját, hogy jobban rázhassa takaros kis hátulját a tánctermekekben? Mi vagyunk felelősek a fiatal lányok új erkölcsiéért és a női foglalkozások gyógyíthatatlan ürességéért? ... *Lerbier* kisasszony meg fog nekem bocsátani, nem róla beszélek!

Moniquenak a pillája sem rebbent meg. De a sértés sajgó fájdalommal járta át. Ambratné hiden vágott vissza:

— Engedje meg a báránynak, hogy a farkas nyelvét kérje kölcsön és így feleljen neki: Ha nem te vagy, akkor az édes testvéred. Igen, a férfiak azok, akik nemcsak bevezették, hanem erősen belerögzítették a ravaszság megszokásába, s második, hazug és csalfa természetébe a női gyöngeget! Maguktól ered minden rossz példa, ami annál kevésbbé menthető, mert maguk voltak, sőt még ma is maguk az urak... Miután ezt megmondtam, azt is meg kell jegyeznem, hogy a maga paradoxonában éppen annyi a tévedés, mint

az igazság. Maga tulságosan általánosít. Az összes nők és fiatal lányok nem olyanok Franciaországban, mint amilyeneknek maga festi őket. Muroyné megmondhatná magának helyettem, ha még itt volna, hogy vidéken, sőt Párisban is egész sereg olyan család van, amelyben az erény otthonosabb, mint a bűn. Ez kézzelfogható tény. Foltok még a napon is vannak, de azért a nap mégis nap marad.

Vignabos professzor a kezét dörzsölte. Ambrat ur helyeslő mosollyal egy ujnyi vouvrayit töltött magának. Elpirult, mikor látta, hogy minden pohár üres, és a palackot Boisselot felé nyujtva:

— Oh bocsánat, — mondta, — de igen, igen, csak tessék egy pohárkával, Boisselot ur. Tudom, hogy szereti. Szerencsére terem még nálunk ott-hon ebből a finom italból.

— Azután meg — kezdte újra Blanchet, — mért ítélnénk meg egy kort és egy társadalmat egyetlen futó jelenségéből? Először is, csakugyan úgy áll, amint Ambratné ő nagysága megjegyezte, hogy amit Boisselot lát, csak az, amit Boisselot lát. Azután meg mit jelent tiz vagy husz év a történelem szempontjából? ... Ki tudja? Talán az anarchiában is új rend formálódik ... A fiatal lányok új erkölcsse, minden tulzásával, mely elmaradhatatlan járuléka a szabadság inaséveinek, talán megszépíti a holnap asszonyának arcát.

Brisselot közbekiáltott:

— A *Balga Szűz* bevezetés a *Nászindulóhoz*, zenéjét szerezte Henri Bataille!

— Hát aztán! Az érintetlenség, amely kedves volt a régi feleség vásárlóknak, nem bir rám nézve nagyobb jelentőséggel, mint egy szemfog! És a babona, amelyet némelyek hozzáfűznek, véleményem szerint inkább a szadizmusnak egy neme, mint az értelmes gondolkodás bizonyítéka. Stendhal-lal tartok, aki szerint „a szüzesség azoknak a bűnöknek

és szerencsétlenségeknek forrása, amelyekkel a mai házasságok járnak“.

Boisselot gunyosan vágta oda:

— Most már nem csodálkozom, hogy ön olyan megértő a bolsevizmussal szemben Kommunizmus a szerelemben, ez fenkölt gondolat!

Blanchet vállat vont:

— Nincs szó kommunizmusról, hanem egyszerűen csak arról, hogy terjesszük ki a lányokra a mi jogunkat a szabadsághoz és a szabad választáshoz. Mert lehetetlen, hogy ezrével kényszerítsük őket a megtartóztatásra akkor, midőn a kényszerű kéj kinjának vetjük oda áldozatul a nyilvános lányok szomorú tömegét. A szüzek szerelmi tilalma gyarapítja a prostituáltak számát. Nem is számítva, hogy ma, amikor a születések száma csökken . . .

— Isten uccse, — fejezte be Ambratné, — soha nem lehet elég a gyerekből! Éljen az élet!

Régis épen felelni akart, mikor észrevette, hogy Blanchet pillantása Monique-on pihen. Egyidejűleg a lány is rá vetette a szemét. Csak egy fejbólintással fejezte ki helyeslését, de egész lényéből sugárzott ez a meggyőződés. Erre Boisselot fölegyenesedett és vörösszakállas torzonborz arcán olyan dühös kifejezés villámlott át, hogy Ambratné úgy felugrott, mintha valami ördög pattant volna az orra alá egy bűvös dobozból.

— Egész rám ijesztett, — mondta tréfásan.

— Bocsásson meg. Ezzel a sok fecsegéssel eltelt az idő, későre jár, haza kell mennünk . . . Nagyon sajnálom, kedves Blanchet, hogy meg kell fosztanom egy bámulójától. . . Maga is jön, Monique?

— Maradjanak! — unszolta őket Ambratné, akit sértett ez az illetlen távozás. — Lesz még egy kis malac és hozzá jó zöld saláta . . . a kertből! . . . Barátaink nem utaznak el, csak vacsora után a tíz órai vonattal.

Régis érezte, hogy Monique már kisértetbe esett és habozik. Mindenét feltette egy tétre.

— Lehetetlen! Rosszak a lámpáink.

Hazudott. De Monique egy jól irányzott pillantás hatása alatt, amely csaknem parancsolón beszélt, engedett, mert félt a botránytól.

Blanchet kezét csókolta neki. Monique erősen a szemébe nézett Régisnek, aki elfehéredett dühében. És jó hangosan mondta ígéretképen:

— A viszontlátásra.

## IX.

Bevive a Saint Sulpice-téren az autót a garázsba, Monique és Régis szóltanul tértek haza a Vaugirard-utcai lakásba.

Monique a hazafelé való uton vonakodott bármely beszélgetésbe bocsátkozni. És most, hogy a kikerülhetetlen pillanat közeledtét érezte, gyötrő aggodalom fogta el: ha hazatérnek, megismétlődik a szokásos jelenet végzetes kibontakozásával, a szemrehányások zápora, a sértőszavak jégesője és azután, a vihar elvonultával az elzsibbasztó behullás a gyáva gyönyörbe, mint valami sárágyba, amelyből minden alkalommal beszennyezettebben kelt föl.

Érezte, hogy úgy szorongatja a torkát, mint valami ájulás a kis szobák nyúlós levegője.

Már előre még szegényebbnek, még üresebbnek tetszett neki ezen a szép őszi vasárnap estén, amelynek egész ragyogása ott égett a zöldpompáju Luxembourg-kerten —, a lakás, amelyben semmi nem várta... Semmi meghittség, semmi gyöngédség... Semmi, csak panaszaik szomoru arca...

Mikor a Bonaparte-utcánál befordultak, megállt.

— Szép idő van és úgy sincs készen vacso-

ránk... Főlöszleges volna megmászni a három emeletet, hogy újra lejöjjünk.

— Nem pihenünk le kicsit, mielőtt vendéglőbe mennénk?

— Nem. Csak menj haza, ha akarsz. Én inkább itt ülök le a kertben. Ugy is szükségem van rá, hogy egyedül maradjak... Te majd lejösz értem.

A férfi a fejét rázta:

— Gyere, ülünk le!

Végig mentek a hatalmas virágágyak közt, ahol szerelmes párok és családok hűsöltek a nyugvóra hajló nap pompájában. Szomoruan nézte az aszszonyokat, akik gyöngéd tekintettel kapaszkodtak kísérőik karjába, a gyermekcsapatokat, amelyek a székek közt játszottak a beszélgető, olvasgató szülők csoportjai körül... Irigylte közömbös nyugalmaikat. Ugyan hány hord ezek közül a sétálók közül gyötrelmet a lelkében? Megpróbálta arcukról leolvasni titkukat... Melyik gondtalan, melyik lemondó! És mennyire egyedül volt ő ebben a tömegben...

Régis egy vonalban haladt vele. Mikor a kezét kinyújtotta, hozzá ért. Meglepetve nézett rá, hogy ilyen közel hozzá, úgy érzi, mintha száz mértföldnyire volna tőle. Végre a nagy fa alatt, amely Madame de Ségur szobrára borít árnyat, két üres széket találtak. Monique így szólt:

— Ez itt... nem rossz hely.

Még egy pillanatig rájuk nehezedett a némaság. Végül Régis, visszafojtva bosszuságát, megtalálta a szót, amelyet a lány nem várt s amely megindította:

— Nem érdemlem meg, hogy szeress, — ha szeretnél még. Ma délután úgy viseltem magam, mint valami káplár.

A lányra emelte eddig lesütött szemét és alázatos könyörgéssel nézett rá. Monique-ot annyira

bántotta a férfi minősíthetetlen viselkedése Ambratéknál, hogy azóta egyre hallgatott. És ez a csönd lesújtóbb volt minden számonkérésnél! Megtámadja? Nem érdemelte meg ezt a tisztességet. De azért résen állt, készen minden visszavágásra... És ime, most ez a váratlan megalázkodás lefegyverezte. Most viszont ő kérdezte, de úgy, hogy a lelke mélyére lásson:

— Őszinte vagy?

— Hát ítéld meg a viselkedésemből. Egy óra óta azt hajtom magamban, hogy végleg semmivé akarom tenni boldogságunkat... Pedig jobban ragaszkodom hozzá, mint az életemhez. Mit ér nekem nélküled az egész. Nem tudok megválni tőled. Szükségesebb vagy nekem, mint...

Fojtott hangon beszélt, elborult arccal... A végtelenben keresett hasonlatot. A lány segítségére sietett:

— Mint a pipád! Hát hogy hihessek neked, annyi sok ígéreted és a ma délutáni szép eredmény után?

— Van rá egy mód. Tégy próbára. Menjünk el, hisz megtehetjük mindaketten... Nézd, menjünk el Rozeuilba. Rignac háza bérbeadó a télre. Sőt el is adná szükség esetén, ha valaki megakarná venni.

— Mért vennők meg?

— Hogy ott éljünk.

— Csak nem gondolod komolyan?

— Egyébre sem gondolok, csak erre. Haragjában olyanokat mond az ember, amik nincsenek összhangban semmivel, ostobaságokat beszél és később megbánja...

— Teszem azt?

— Nem, most nem a multról van szó. Hibáztam... Most a jelenről és a jövőről kell beszélünk, amely csak tőlünk függ. Ha jó volnál, el-

felednéd mindazt a rosszat, amit akaratom ellenére okoztam neked. Igen, akaratom ellenére. Mert alapjában nem vagyok én gonosz ember... Majd elmegyünk, messze Páristól, messze az emberektől. Semmi sem tart vissza bennünket. Én a tinta-tartómat, te a festékes tányérkádat, magunkkal visszük a mesterségünket.

— Ha csak ezt vinnénk magunkkal!... De hiába minden változás... utazás... Nemcsak a mesterségét viszi magával az ember, mint sulyos podgyászt: magával viszi önmagát is!

— Itthagyjuk a rossz emlékeket. Mindaz, ami Párisban üldöz, békén fog ott hagyni... Roseuil-ban szerelmünk emlékeit találjuk föl újra. Mind csak örömmre fognak hívni bennünket. Ha egyedül élünk, egymásnak, boldogok leszünk... Most csak egy gondolat foglalkoztat: mindent megtenni a feledésért!... Feledni! feledni!...

A férfi hangja olyan fájdalmasan rezgett, az akaratsnak és reménynek olyan feszültsége izzott benne, hogy megzavarta a lányt: „Ha igazat beszélne?...“ A férfi megérezte, hogy szilárdabb a lába alatt a talaj és előbbre lépett:

— Csak ennyit kérek tőled: próbáljuk meg!... Ha volna benned elég megbocsátás és nem gondolnál rá többé, milyen igazságtalan voltam!... Ha be akarnád nekem bizonyítani, hogy senki és semmi nem tart vissza Párisban?

Blanchet képe hirtelen közéjük furakodott, de nyomban elűzte az a lángoló kérdés, amellyel a férfi megpróbálta elkérgetni, mihelyt észrevette, hogy Monique homloka elborul.

— Távol élni mindentől, dolgozva, és egymást szeretve... művelni, mint szükös földet, végtelen álmainkat!... Talán akkor, ha megálltam a próbát, te leszel az első, aki visszavonod a szavaidat... és ha ebben a pillanatban arra kérnélek, hogy...

A férfi habozott, arcát biborásra gyujtotta a fé-  
lénk alázatosság.

— Mire? — kérdezte Monique anélkül, hogy  
kitalálta volna.

— Nem merem neked megmondani. Pedig csak  
ugy égeti az agyamat.

— Beszélj!

Nem mert szólani. Fülében még ott csengett az  
éles kijelentés. „Soha nem mennék hozzád fele-  
ségül . . .” Mégis mióta a lány ezt a szót kimondta,  
hirtelen megtestesítve egy tervet, amelyre ő eddig  
csak időközönként gondolt, ezek a szavak egyre  
üldözték és folyton erősödő vágyat, de egyben  
valami fájdalmas érzést is keltettek benne, Egybe-  
kelni! . . . Ez a gondolat, amely külön-külön mind  
a kettőjükben feltámadhatott és amelyről csak  
azért beszéltek, hogy elűzzék maguktól, azóta  
egyre parancsolóbban bukkant föl a férfi töpren-  
géseiben. Feleségül vegye! igen . . . Ez az egyet-  
len eszköz, hogy egészen az övé legyen, csak az  
övé, semmi egyéb, csak az övé . . . Közben a  
lány is rájött és így kiáltott föl:

— A feleséged legyek, én? Egybekelünk?

— Ez az egyetlen álmom.

— Hogy kiszolgáltassam magam neked, ugy-e?...  
Azt hiszed, hogy akkor sokkal jobban lekötisz ma-  
gadhoz!

— Ugyan kit köt a házasság ma? . . . Ne félj.  
A Kékszakáll kamrája régi történet. Sőt nem egyéb,  
csak mese! . . . Nem, Feleségül akarlak venni,  
hogy ezentul még inkább egygyéforrjunk, hogy  
fenntartás nélkül egymáséi legyünk . . .

Bár minden tiltakozott benne, valami ösztön-  
szerű védekezéssel, amely határozottan vissza-  
sítottatta vele, mint valami halálos fenyegetést, ezt  
a váratlan ajánlatot, mégis testének és szívének  
javíthatatlan hiszékenységével valami megbocsátó

és már félig hívő változást érzett . . , Roseuil ? . . . ki tudja ? És mibe kerülne neki, ha csakugyan próbát tenne, még egyszer, utoljára ?

Nem mondott igent még aznap este. De néhány nap múlva, meghatva az erős, szívből jövő megbánástól, amelyet Régis tanusított, mégis engedett. Egy ködös reggelen az autó elvitte őket a folyóparti házba. Julia már előző este kiment a csomagokkal.

Az őszi fénytörő prizma tette-e ? vénasszonyok nyarának langyos fénye a természetnek még egyszer felragyogó pompáján és bennük is ? Aranylevelű nyárfaival, gyöngyházfényű ködével a víz tükrén, még elragadóbbnak találták Roseuil-t a novemberi nap főséges tündöklésében, mint szerelmük tavaszán.

Régis újra azzá a közvetlen, kedves pajtássá vált, aki kezdetben volt. Az első hét szinte elrepült azzal, hogy hosszú kirándulásokat tettek a környező utakon, friss szél csapkodta a halántékukat, amint villámsebesen robogtak át a kis falvakon. Este a kandallóban hatalmas tűz melegítette és világította be a kis ebédlőt, ahol vacsora után kiterítették az asztalra fehér lapjaikat és jókedvvel dolgozva hosszabbították meg estéjüket.

Monique már hinni kezdte, hogy a csoda valóra válhat: elég kellemesen élhetnek egymás mellett ahhoz, hogy szemet hunyjon számos fogyatkozás fölött, amelyről a férfi a legjobb akaratral sem tudott leszokni . . . De bőven akadt még érintkezési pont is közöttük, hogy barátok, sőt igaz szeretők maradhassanak. Ami azonban a férfi tervét illette, amelyről ez politikából hallgatott, de Monique tudta, hogy titokban nem adta fel a reményt, — már az is felháborította, ha csak rá gondolt.

A házasság ! Soha ! Régissel még kevésbé,

mint bárki mással... Szabad volt, szabad is marad! Mit is hozhatott még számára, pusztán ez a törvényes forma? Mivel tetézhette még ez a boldog egyesüléseket? Semmivel! És mit jelentett más esetben? Igát a nyakon...

Monique észrevette magán is, és észrevette a férfin is, hogy szándékosan elhallgatnak bizonyos dolgokat és ez akaratuk ellenére borulatba vonta lelkük egét. A második hét hosszabbnak tetszett nekik, mint az első. A rövidülő napok, a szürke reggelek, amelyek kezdtek már hűvösre válni, a gyorsan lehulló árny délutánonként, amelyeket most már egyhangu eső szürke szálai himeztek, arra kényszerítették őket, hogy végevárhatatlan órákat töltsenek kettesben bezárkozva...

Teljesen elzárva a külső világtól, mint a tűz, amelyet semmi nem táplál. önmagukat kezdték emésztetni. Hiába erőlködtek, hogy új életre lobbantsák a lángot. Nem volt már ott csak egy csomó füstölgő üszök és hamu.

De csak Moniquenak volt bátorsága, hogy bevallja ezt magának, mert neki nem okozott szenvedést a megállapítás. Azt hitte, hogy csakugyan kimerítette mindazt, amit Régistől várhatott jóban úgy mint rosszban. Nem kötötte már egyéb a férfihoz, csak viszonyuknak pár lazult szála. Ilyen sokat adott volna magából, mikor ezzel az utolsó kísérlettel megpróbálkozott, semmiért?... Inkább büszkeségén ejtett sebet ez a sejtés, mint vonzalmán. Fájdalmat okozott neki, hogy azt hitte, már partot ért, és most érezte, hogy újra ott hanykodik az árron, mint menthetetlen csólnak.

Most, — hogy abban a lényben, akit először kivételes őszinteségeért és egyenességéért szeretett meg, ugyanazt a rettegést földőzte fel az igazságtól, mint a legmegrögzöttebb hazugban, — olyan nagy volt a megaláztatása és megdöbbenése, hogy

szinte megdermedt tőle . . . Talán a többiek voltak azok: Álszent és társai, — mint Anika monddta, — akiknek hamis uton járva igazuk volt? és csak ő maga lett volna rendellenes lény egyre égetőbb szomjuságával őszinteség és igazságosság után?

A második hét végén egészen kétségbeejtve az esőtől, amely hajnal óta vad záporral hullott, hirtelen eltépte magát az ablaktól, ahol némán nézte el, hogy borul le az éj a vízben uszó tájra. Valóságos vihar dühöngött!

— Csöngess, — monddta, — hogy Julia világot hozzon. Utálatos vidék! még villamos világitás sincs.

Régis a pipáját szivta és nem válaszolt.

Mikor Julia az asztalra állította a kétkaru gyertyatartót, amely a kandalló párkányát díszítette, felpiszkálta a tüzet és bezárta az ablaktáblákat, kurtán kijelentette:

— Jól megvagyunk itt. Csak te csinálsz nehézségeket.

— Ugy találod?

— Hát lássuk miben szenvedsz hiányt? . . . Tessék mondd meg:

Egymásra néztek, a szél csapkodta az ablakokat, de egyszerre, mintha csak kidöntötte volna a falakat, bennök tombolt az orkán és a sötétség hirtelen kitörése. A két hét gyöngye tákolmánya, az egész hitvány kis épület összeomlott, el volt söpörve.

— Rajta! — monddta parancsoló szóval, mintha csak maga sietne befejezni a rombolást, — vagy megmondom én magam! Neked a te Párisod hiányzik . . . meg a te . . .

Blanchet-ra gondolt volna? Monique megregett:

— Hazudsz!

— Ezuttal hát meg se kellett nevezni! . . . Az

urfi hívás nélkül is megjelent... Itt van!... Hogy lehet ez?

Nem tartotta szükségesnek, hogy mentegesse magát, kinyitott egy könyvet. A férfi kitépte kezéből:

— Felelj! Nem hiába érkezett tegnap egy levél Ambratnétól. Olyan érdekes levél, hogy nem is szóltál nekem róla, hogyha nem találtam volna meg a borítékot apró darabokra tépve a papirkosárban? ... Oh semmi mást, csak a borítékot... Tessék, itt van.

Előhuzta írómappájából és megmutatta a lánynak a darabról-darabra gondosan összeillesztett vádló türelmi játékot.

— Gratulálok! — mondta rá Monique.

— Az hiányzik neked, amit ő ajánl, ugy-e, — mert Ambratné nemcsak szép, hanem jó lélek is, — egy kis látogatás Vaucresson-ban, mi? Ugy-e, ez az? Mi?

— Ez az.

A férfi olyan dühvel pattant fel, mint azon a vásárnapon, mikor magával vitte a Zöld-Lak-ból. De ezuttal megragadta a lány kezét és megrázta.

— Vadállat, vadállat! — szisszent fel Monique — hát igen... Páris hiányzik nekem és Vaucresson, sőt Blanchet is, ha ez örömet szerez neked!...

Önkéntelenül is összehasonlította ezzel a szakállas torzonborz arccal, a férfi gyilkos tekintetével, durva állkapcsával, a nemes és finom arcot, amelyet maga Régis idézett elébe, és amely az ellentétek erejénél fogva olyan sugárzónak tetszett neki az éjszakában, amelyben itt egymással csatáztak, mint a földrengő hajnal.

— Bocsáss el!

— Soha...

Elrántotta a lányt messze az ajtótól és a falhoz szoritotta. Nem is érezve Monique sűrűn ráhulló

ütéseit, erős kézzel szorította a vállát s közben egyre kiáltozta:

— Be ismered, mi? . . . Tudtam . . . Soha nem voltál más, mint repedt sarku . . .

A lány kétségbeesett rándítással kitépte magát a kezéből. A férfi már látta, hogy itthagya, hogy elvesztette, erre egészen előntötte a düh. A geny, amely fojtogatta, felbuggyant a torkából:

— Egymásnak vagytok teremtvé. Egy szajha meg egy strici! . . .

A lány olyan kihívó szánalommal nézett rá, hogy a férfi szerette volna rávetni magát és megfojtani.

— Eldicsekedhetsz! Azért egészen összeillő pár lesz belőletek! . . . Őt nem fogja bántani a legényéleted, nem finyás az az urficska, szívesen rágódik a maradékokon. Igen. Igen! kedves szív és szép lélek. Az orra be van tömve, de az eszméi nyitak! . . . Nem! várj csak, még nem végeztem! Hiába vágsz itt olyan arcot, mint valami császárné . . . soha nem voltál egyéb, mint szegény, tyukeszű lány, aki soha ki nem okosodott semmiből, egy eszelős! . . . Ahelyett, hogy mindjárt az elején összeadtad magad az első jött-menttel, csak azért, mert hazudtak a kisasszonynak, — egyebet se kellett volna tenned, csak amit mások tesznek, férjhezmenned minden teketória nélkül. De nem! ez meg akarta változtatni a világot! . . . Ha minden asszony úgy cselekednék, mint te, akkor igazán jól néznénk ki! És ami a legmulatságosabb, még azt hiszi magáról, hogy tisztességes is! . . . Tisztességes, az embernek holtra kell nevetni magát! Eredj, eredj, keresd meg a Blanchet-dat, összeillő pár vagytok! . . .

Miután kiöntötte a mérgét, ijesztő arccal hallgatott el. Monique sudáran, féhéren, szemével egyre szemébe meredve hallgatta . . . A férfi enge-

dett, hátrált. A lány lassan elment előtte, és kinyitotta az ajtót: a lépcső közepén leguggolva Julia hallgatódzott. Mikor Monique őt megpillantotta, hirtelen leszaladt és a pitvarban mentegetődzött:

— Azért mentem fel, hogy megnézzem, nincs-e szükség fára... Akkor hallottam, hogy az ur kiabál... Szegény asszonyka! Nincs az rendjén, hogy így összeszólalkoznak!

— Készítse el a két bördöndömet.

— A nagysága el akar menni!

A kövér öregasszony arca, amelyet egészen elégtelenítettek a sebhelyek, szánakozó rosszalást fejezett ki. Idomtalan teste nehézkesen himbálódzott a nyitott konyha küszöbén.

— Tudom, hogy én úgy se adhatok tanácsot a nagyságának... de ha én magának volnék... bizony nincs az rendjén...

Monique magára kapta az esőköpenyét és bőrsapkájára, amelyet a fogasról leakasztott, ráhuzta a csuklyát. Julia elképedve jegyezte meg:

— Na hiszen, ha mindjárt el kellene válni, amiért meg mondták egy kicsit egymásnak a magukét!... De már az emberek csak ilyenek. Ők akarnak az urak lenni. Meg is értem, ők az erősebbek. Tessék nézni, engem az enyém vitriollal öntött le. De azért, mikor a másik meghalt, mégis csak visszamentem a házába. Az uram volt vagy mi... Joga volt a vitriolhoz... Azután meg ha nincs gverek se, ami volt meghalt, hát csak együtt marad az ember. Néha-néha bizony volt egy kis dirr-durr... De mit tesz az? Egy kicsit felpaprikázza az embert, aztán meg csak azt mondja magában: egyszer így is, úgy is meg kell halni!... Hát mit bánja maga is ezt az egészet! Ugyan maradjon. Ez az ember mégis csak szereti magát... Az igaz, nagy természete van!... De hát istenem, azért férfi!

Monique-ot egyformán megremegtette a fájdalom és az utálat. Micsoda renyhe megnyugvás, micsoda nyomorult beletörődés! Juliában egyszerre ezerszámra testesültek meg az egyszerű népből származó testvérei. Oh ennek nem igen volt ideje rá, hogy a pszichológiával bibelődjék. A dolgok boncolgatása? azoknak való, akiknek nincs semmi dolguk! . . . Forradásos és barázdás arcáról megálázó gyötrelemben és eltipró szolgaságban töltött századokat olvasott le. Micsoda szakadék van köztük. Át lehet-e ezt hidalni valamikor?

— Bemegyek a faluba, hogy kocsit rendeljek, a nyolcórai vonattal utazom.

— Ebben az időben!

Az ajtó becsapódott. Julia sértődötten tért vissza a konyhába.

Monique pedig ment onnan a fekete uton. Alig tudta összeszedni gondolatait. Ugy ment, mintha a szél sodorta, ragadta volna. Végre feltűntek Roseuil első házai. A vendéglő világos ablakaival intett felé . . .

A meglepett vendéglős előtt visszatért elméjének teljes világossága és határozott hangon adta ki rendelkezéseit . . . Visszafelé egész megkönnyebbülten lélekzett a szakadó esőben, amely az arcát csapkodta. Vége! Vége volt! . . .

Ettől fogva nem esett ki nyugalmából, higgadtan csomagolt össze, Julia sáпитozva segített neki. A szoba zárt ajtaja mögül ideges léptek koppánása hallatszott.

Mikor Monique szép rendben berakta maga minden fehérneműjét, mintha semmi sem történt volna, átment a szomszédszobába rajzmappájáért és festékes ládájáért. Régis elébe toppant:

— Hát azt hiszed, hogy csak így el fogsz menni?

— Igen, itt hagyom neked az autót. Magad fogsz vacsorázni Juliával.

Rendbe rakta festékes tálaít, ecseleit és közömbösen nézte, hogy remeg a férfi a dühtől.

De az hirtelen odaugrott, rávágott öklével a festékesláda tetejére úgy, hogy recsegve hajladozott.

— Hát azt gondolod, itt fogsz hagyni, hogy odamenj tőlem holnap, a másikkal szeretkezni! Hát azért se hagysz itt. Az enyém vagy! Az enyém és én megtartalak... Hagyd ezt! Itt maradsz.

A leány hideg elhatározással szedte össze a festékes üvegcséket, bedobta őket a tűzbe és nyugodtan fogta a rajzmappáját. A férfi magánkívül állta utját és parancsoló hangon mondta:

— Hagyd ezt!... Megértetted, különben...

— Különben, mi lesz?...

A metsző hang hirtelen felbosszantotta a lányt és most ő is emelt szóval mondta:

— Nem ijesztesz rám! Elég volt ebből!... Semmi sem akadályozhat meg abban, hogy elmenjek innen! Semmi. Meg kellene ölnöd, hogy itt maradjak!... Nálam már vége mindennek, vége. Engedj utamra. Majd megvigasztalódom Juliával!... Gazdasszony, az, nem való neked más.

A férfinak vérbeforgott a szeme, de a lány olyan magánkívül közeledett felé, hogy tétovázott. Egyidejűleg meglepte a kocsi dübörgése is. A kocsis fölszólt.

Monique meggyorsította lépteit:

— Maga az, Bruno apó! Jöjjön fel!

Sietve bement szobájába, a magánkívül lévő Régistől követve. De mikor ez a bamba ábrázattal érkező kocsist meglátta, hirtelen sarkonfordult, visszament a kis szalonba, hevesen becsapta az ajtót és kétszer ráfordította a kulcsot... Csaknem ugyanakkor hallotta Monique azt is, hogy a redőny fölhuzódik és zörögve hull vissza.

Gyorsan becsukta bőröndjeit, amelyeket Bruno apó egyenkint lehordott Julia segítségével: a kövér

asszony lihegő mellet szuszogott le a csigalépcsőn. Monique követte, kezével támogatva széles hátát, amely meghajolt a súlyos teher alatt. Valami ideges sietség hajtotta: csak menekülni, elfutni innen, elhagyni ezt a helyet, amelyet olyan hirtelen meggyűlölt és fönn azt a bezárt fenevadat.

Monique kihajolt a kocsiból, hogy istenhozódott mondjon és az első szoba nyitott ablakában meglátta Régist, akinek alakja feketén rajzolódott ki a világos háttér előtt. Félelmes dühvel szívtá a pipáját... Monique hátravetette magát. A kocsi elindult.

Egy pillanat alatt eltűnt minden. A kis ház, Julia, Régis. Nem volt körülötte semmi, csak a sűrű, nyirkos sötétség s valami riasztó érzés, hogy itt a világ vége, a vizözön kergeti az éjben, — de belül valami végtelen megkönnyebbülést érzett.

A Boétie utcában senki sem várta. Még kulcsa sem volt. Otthagyva bőröndjeit a házmesternél, kénytelen volt taxiba ülni és szállodában hálgni. Annyira fáradt volt, hogy nem törődött vele. Egészen összetörve feküdt le, mintha csakugyan valami nagy-nagy utról érkezett volna meg. De annyira kimerült volt, hogy nem tudta lehunyni a szemét.

Beletelt néhány napba, míg lelkiegyensúlya visszatért. Az örömből, hogy megszabadult ettől a lealázó kínzástól, valami olyan nagy fáradtság vegyült, hogy minden semmiség kimerítette. Nem érezte jól magát, csak ha heverészett. Olyan volt neki, mintha halálos betegségből épült volna fel, a lábadozók első bágyadságával ébredve.

Cserbalief kisasszony, — aki tudomással bírt a kalandról, kitalálva az elejtett szavakból azt, amit Monique önérzetből el akart hallgatni, — gyöngéd barátságot tanusított iránta a nehéz órákban. Ő állt őrt Monique sezlónjánál, távoltartva tőle az

alkalmatlan látogatásokat és telefonbeszélgetéseket. Vigyázott arra is, nehogy a posta valami kellemetlen meglepetést hozzon... Régis egyik levelet a másik után írta...

De Monique-ot távolról sem izgatta, ha megpillantotta a borítékon ezt a kusza írást, — amelyet valamikor annyi igyekezettel másolgatott oldal-számra, — felbontatlanul tűzbedobta a borítékokat. Ott összekunkorodtak és ellobbantak anélkül, hogy visszfényük egy percre felderítette volna komor tekintetét, amellyel a táncoló lángokat nézte.

De Boisselot nem elégedett meg azzal, hogy leveleket írt. Maga is többízben jelentkezett, bár mindig kérlelhetetlenül elutasították. Sikertelen kísérletei után lehorgasztott fővel, olyan komoran, olyan kétségbeesetten töprengő ábrázattal tért vissza, hogy a járó-kezők gyakran utána fordultak.

A hét végén az orosz leány unszolásaira Monique rászánta magát, hogy ír Ambratnének. Ez köszvényről gyötörítve, nem jöhetett el érdeklődni a Boëtie utcába, de nagyon meglepetve, hogy egyáltalában nem kap választ utolsó levelére, amelyet Roseuilba címzett, szemrehányó, de szeretetteljes levélben közölte Monique-al múltó rosszullétét és azt a kívánságát, hogy mielőbb szeretné viszontlátni. Mi történhetett vele? Vasárnap egész biztosra várják Vaucressonba ebédre és remélhetőleg egyedül! Nem lesz ott, csak Vignabos és Blanchet...

Blanchet? ... Nem! Monique nem akart vele találkozni... Később, talán... Olyan nagy szűksége volt nyugalomra és feledésre. Bár Blanchet kétségkívül kevesebbet gondolt még rá, mint ő Blanchet-ra és bármilyen rokonszenves volt is neki a férfi, fizikai irtózást érzett mindattól, ami Régis megmérgezett szerelmére emlékeztette... Árnyat hagyott ez a szerelem mindenben és mindenkin.

Monique mindazonáltal kísértetbe esett és jobban meggondolva a dolgot, nem adott határozottan visszautasító választ, hanem ő maga kérte esdekelve öreg barátnőjét: „Jöjjön el ön! Annyi mondanivalóm van a számára!...” Másnap Ambratné ott volt.

És este magával vitte Monique-ot Vaucressonba.

## V.

Az ebéd véget ért. Monique Ambratnéval szemben az abroszra könyökölve, hévvel hallgatta Blanchet, aki egy narancsot hámozgatva, így beszélt:

— Lássuk csak, Ambrat ur! A kérdés nem az, hogy megállapítsuk, van-e jogunk, igen-e vagy nem, abban az esetben, ha Németország nem fizeti ki teljesen a hadisarcot, tartósan megszállani a Rajna-vidéket. Ami a jogot illeti, ez a legbizonytalanabb és a legmegingathatóbb dolog!... Ha a tényeket nézzük, más a helyzet. A jog akár népekről, akár egyesekről van szó, sohasem volt más, mint az érdekek kifejeződése. Ha erőnk van valamihez, végleges jogunk is van hozzá, jogunk, amely megváltoztatja formáját, ha az erő táborát változtat! Hát bizonyosak vagyunk-e benne, hogy meglesz mindig ugyanez az erőnk? A világ élete és a mienk, amely szorosan összefügg ezzel, mindig ennek az iszonyatos kimerának legyen alárendelve? A háboruk örökös megtorlására leszünk ítélve? ... Az én szememben hát ez a dolog nem mint jogkérdés, hanem mint ténykérdés vetődik fel. És pedig. Tényleg elválaszthatatlan-e Franciaország érdeke az egész világétól? A rajnai határ vagy a béke, amelynek záloga egy nemzetközileg folyósított kölcsön? Én azt mondom, a béke, vagyis az egyetemes munka és Európa szolidaritása!

— Szép álom.

— Csak akarni kell. Nincs haladás, ha nincs hitünk is a haladásban!

A szalon ajtaja ebben a pillanatban kinyílt. Riri jött vissza, aki hosszúnak találva már a beszélgetést és az ebédet, Ambratné engedelmével elhagyta az asztalt, magával vive desztartót is, most a szertartásmester szerepét játszotta:

— Hölgyeim és uraim, kész a kávé!

És egyhelyben ugrálva tapsolni kezdett a kezével, hangos kacagásba törve ki.

— Hadd fogjalak csak meg! — mondta Monique.

De a gyermek, akit mulattatott, hogy félhet, körbefutott a szalonban és mikor már majdnem elcsúszott, oltalmat keresett. Boldog sikollyal ugrott Blanchet ölébe. Ambratné mosolygott:

— Hagyd már abba, bosszántod Georges bátyádat!

De a férfi visszatartotta és a haját kezdte simogatni. Nőtlen ember létére, akinek családja sem volt, pedig szerette a családot, barátainál, választott rokonságánál találta fel a családi tűzhely melegét.

— Óh, bocsánat, — mondta elvéve a csésze kávéját, amelyet Monique nyújtott oda neki, — köszönöm.

— Már benne van a cukor... A szokott három darab!

— Óh! — kiáltotta Riri — a bácsi nagy inyenc!

Ambratné összeszidta a forma kedvéért, de mind a négyen nevettek. Kellemes hangulat uralkodott a világos szobában. A tűz pattogott a kandalló rostján. Kinn a téli nap megaranyozta a csupasz fákat és a lugast, amelyen néhány vadszöllőlevél vörös foltja égett.

— Én kimegyek a kertbe, — jelentette ki Riri, mikor bemártotta — a keresztmama csészéjébe — a cukrát.

— Eredj, lányom.

Monique, a nagy almárium mellett ülve, s barátságosan szemlélve a vén butordarab kedves patináját, nagyon jól érezte magát, úgy bujva meg süppedő karosszékében, mint valami nyugalmas menedékhelyen. Kellemesen érintette az a tapintat, amellyel barátai, — s első sorban Blanchet, akinek nagyon hálás volt ezért a megértésért, — egész ebédidő alatt azon igyekeztek, hogy eltereljék gondolatait a keserű lejtőről.

Ez nagy változást idézett elő benne. Először pillantott azokra a szemhatárokra, amelyek olyan végtelenséggel tárultak elébe, hogy kábultan állt még a küszöbön s a szeme hunyorgott még a sötétségtől, amelyből kijött. A szenvedély önzésében töltött élet következtében odajutott, — erről most számot adott magának, — hogy nem érdekelte már semmi olyan, ami rajta kívül állt, — ami nem magát és Ot jelentette... És ime most újra rájött, oly élénk gyönyörűséggel látta, amely önmagát is meglepte, hogy egész mezeje tárul elé a végtelenbe szárnyaló eszméknek... Most lélekzett fel először a börtön fojtó levegője után!...

Régis? Már nem is gondolt rá. Meghalt ránézve még abban az órában, amelyben emlékezetébe véste utolsó képét, azt a bosszút lihegő árnyat az ablakban... Teljesen kitépte testéből és lelkéből is. Ugy, hogy most egész szabadon, bár az izgalmtól még marjult lélekkel, a fiatal lények ösztönös energiájával fordult a legkitünőbb orvossághoz: meg akart gyógyulni.

Ambratné, miközben a két férfi újra kezdte beszélgetését, gyöngéd pillantással szemlélte a szeliden elmerengő Moniqu-ot. Örült a változásnak, mely már megkezdte a lányban munkáját... Szegény kicsike, aki olyan messze ment a szeren-

csétlenségért, mikor a boldogság itt volt, talán a kezében is tartotta. Nem arra voltak-e teremtvé ő meg Blanchet, hogy megértsék egymást. Ahelyett, hogy ebbe a Boisselotba habarodott bele! Nem ösmert ellenszenvesebb embert nála...

Oda tolta székét, Monique karosszéke mellé és megfogta a lány kezét.

— Nagyon jó színben van, kicsikém. Örülök, hogy kellemesen érzi magát itt.

— Nagyon szép az idő! — mondta Monique, kinézve Blanchet és Ambratné között az opálos kékségbe, amelyben szeliden ragyogott a nap-sugár.

— Csakugyan, — kiáltotta Blanchet, — mit szólna egy sétához a kertben? Riri jó példát adott nekünk!

— Vegyenek legalább kabátot, tanácsolta Ambratné.

Éles levegő csapott be az üveges ajtón, amelyet Blanchet éppen kinyitott.

— Így is nagyon jó lesz! — jegyezte meg.

Már le is mentek a két lépcsőfokon, a száraz kavics csikorgott lábuk alatt...

— Várjon Monique! — szólt rá Ambratné parancsolón a lányra, majd keresek egy sált.

Monique mikor egyedül maradt előre ment a lépcsőig baratságos pillantással kísérte Blanchet, aki élénk kézmozdulatokkal elegánsan és fürgén haladt a kissé hajlott hátú Ambrat mellett... Hirtelen élénken megfordult, az egész lényét átjáró delejes áram megérezte vele, hogy valaki van a szobában. Az üveges ajtó, amely a ház előtt elterülő pázsitra nézett, kinyílt. Egy férfi sötét alakja jelent meg a fényes háttérben. Monique annyira megdöbbsent, hogy a sikoltás elhalt az ajakán. Kalappal a fején, egyik kezét felöltöje zsebébe dugva, Régis állott előtte.

Lesoványodva, beesett szemmel, bátortalan tekintettel bámult rá. A lány csak ennyit tudott hebegni:

— Hogyan! . . . Maga az . . . Itt?

— Itt lestem az ablaknál, mióta felkeltek az asztaltól . . . magáért jöttem. Jöjjön velem . . .

— Maga megőrült!

A férfi fenyegetően lépett előbbre, a lány felé nyujtva szabadon levő kezét:

— Jöjjön!

A lány kiolvasta tekintetéből a gyilkos szándékot és rémületében olyan éleset sikoltott, hogy Régis tanácstalanul állt meg.

— Nem akar? — mormogta, — úgy is jó.

És ugyanakkor kirántotta zsebéből másik kezét, amelyben browningot szorongatott és a lányra célzott vele. De a lány sikoltására Blanchet már odafutott, elébe vetette magát és testével fedezte a testét. A lövés eldördült . . . Régis kábultan látta, hogy Blanchet támolynogni kezd és Monique vértől elborított nyakkal hajol rá, hogy fenntartsa. Ambrat és Ambratné, mindegyik más-más oldalról, futva siettek oda és berontottak a szobába. A mérnök rávetette magát Boisselot-ra, aki úgy tűrt mint valami gyermek, hogy lefegyverezzék, Ambratné Monique nak segített Blanchet a pamlagra fektetni . . . Riri hangos zokogással sirt a szakácsné kötőjébe kapaszkodva, akit a zaj szintén idecsalt.

Elsőnek Ambrat ur látta át tisztán a helyzetet.

— Marie, — adta ki a parancsot a szolgálónak, aki úgy forgolódott ott, mint a bugócsiga, — szaladjon gyorsan Lumet doktorért. Vigye magával Ririt is. A doktor ur jöjjön azonnal, szerencsétlenség történt.

Az ájult Blanchet mellett ott zokogott Monique, akin idegroham vett erőt. Ambratné visszajött az ebédlőből, ahonnan ecetet és egy asztalkendőt

hozott magával, hogy azzal dörzsölgesse a sebesült arcát. Mikor a gallért és a mellényt levették Blanchetról, a nyitott ingen át látni lehetett a kis sebet a hónalj táján. Monique aggódó pillantással leste a férfi pihegő mellét.

— De maga is meg van sebesülve! — kiáltott fel Ambrat ur, — csupa vér a nyaka. Mutassa...

— Az enyém, az semmi!

— Mutassa

A golyó, miután átfurta Blanchet vállát, röptében felhorzsolta a bőrt, Monique válla hegyén is. Jelentéktelen horzsolás volt, amely miatt az izgalomban még fájdalmat sem érzett.

— Micsoda vadállat! — dühösködött Ambrat ur.

És csak ekkor gondolt rá, hogy mint ítélőbíró, forduljon a gyilkos ellen... De már nem volt ott senki. A szék, amelybe Régis pár pillanattal előbb lerokadt, üresen állott... Boisselot, hirtelen visszanyerve öntudatát, elmenekült onnan. A könnyed csapások hatása alatt, amelyekkel Ambratné az ecetbemártott asztalkendővel arcát ütögette, Blanchet mély sóhajjal eszméletre tért.

— Juj, — szisszent fel megemelve fejét.

— Ne mozduljon! — mondta neki Monique.

A pamlag mellé térdelve, megfogta és lágyan megszorította a férfi kezét. Az felnyitotta szemét, mosolygott, midőn látta az aggódón föléhajló három fejet és mindjárt meg is nyugtatta őket.

— Nem lehet súlyos dolog! Golyó a vállban. Ősmerem már ezt. Egyet már kivettek a másik vállamból 1915-ben... Csakhogy az porosz golyó volt!

— Ne beszéljen, kimeríti magát, — mondta Ambratné.

— Ennek a kivételével nem kell fáradni, — mondta Monique hozzá hajolva, — nézze csak, mit művelt velem kijövet vidám kedvében.

A férfit annyira felizgatta a véres sáv látása, hogy majdnem újra elájult.

— Egy kis karcolás! Ne ijedjen meg...

Nem tudta, mit mondjon neki... Egyszerre szerelte volna odakiáltani mindazt, ami benne forrott, egész háláját... A szavak tehetetlenül tódultak föl benne és ott maradtak némán az ajkán... Attól is félt, hogy fárasztani találja, csak ezt sutogta hát:

— Maga nélkül!...

A férfi olyan pillantással válaszolt, hogy annak önkéntelen heve teljes értelmüket megadta a szavaknak:

— Ne köszönjön nekem semmit. Ez olyan természetes volt!...

Olyan természetes! Igen, megtette volna ezt a feláldozó mozdulatot bárki másért is... mert bátor és lovagias... de, — és most már bizonyos volt ebben, — mindenekfölött boldognak érezte magát, hogy érte tette meg. Az elégyűtség, amelyet a férfi arcan olvasott, őt magát olyan zavarral töltötte el, amelyen nem tudott uralkodni.

— Ah! Itt van Marie, — mondta Ambratné. — Nos?

— A doktor ur otthon volt, mindjárt jön.

— Jó, tegyen fel vizet melegedni.

Blanchet hallotta, hogy a szolgáló becsukta az ajtót.

— És most, meg kell egy kicsit beszélni a dolgot... A revolver?

Ambrat ur rámutatott:

— Ott van az asztalon.

— Ön épen meg akarta tölteni, beszélgettünk és a lövés véletlenül dördült el. Ennyi az egész.

Monique és Ambratné egymásra néztek. Blanchet olyan természetesen mondta ezt!

Monique-nak könnyű lopódzott a szemébe. Hogy

kétéltelkedhetett volna benne, hogy a férfi, mikor ezt a magyarázatot kieszelte, ezuttal is kizárólag csak rá gondolt. Blanchet tapintatosan hozzátette, — mert olyan hévvel vetette magát a golyó elé, hogy attól félt, esetleg abban a színben tűnik fel, mint aki viszonzást vár önfeláldozásáért.

— Senkinek sem érdeke a botrány.

Ambrat ur megjegyezte:

— A nyomorult, hát szárazon viszi el!

— A szerencsétlen! — igazította helyre Blanchet. Monique, aki, hogy félelmét leplezze, a nyitva maradt üvegajtóhoz állt és az utat figyelte.

— Itt jön a doktor ur, — jelentette be hirtelen.

Lumet ur, akinek röviden elmondták, mi történt, úgy fogadta ezt a kis gondatlansági mesét, mint a legtermészetesebb dolgot a világon. Megvizsgálva a sebet és hamarosan megnyugtatta úgy a lövés irányától, mint a két nyílás külsejétől, ki-jelentette:

— Nyolc nap alatt meggyógyul. Csak nyugalom kell és tessék borogatni. És ha a seb el nem gyógyesedik, nyolc nap múlva nyoma sem lesz. Addig is le kell fektetni ezt a legényt, mert így nincs meg a kellő nyugalma.

Hiába tiltakozott Blanchet, aki sehogy sem akart barátainak kényelmetlenséget okozni, inkább mindenáron azon volt, hogy vigye be egy beteghordó autó Versailles-be, — egy pillanat alatt elhatároztak mindent. Monique ragaszkodott hozzá, hogy a szobáját átengedje, ő maga kitűnően meglesz a pamlagon az Ambratnéében. Gyorsan tisztába húzták az ágyat, félretolták a butorokat, kihordták a ruhákat és a toalettcikkeket.

Ambrat ur és a doktor, akik a sebesültet felfogták, még jóformán át sem vitték Blanchet-t a másik szobába s alig vetköztették és fektették le,

midőn Monique a saját sebének bekötve, kopogtatott az ajtón. Ő maga szedte össze az első kötözéshez szükséges dolgokat: a vattát, az oxigénvizet és a gézpólyát, sőt fehér bluzt is vett magára, amelyet a háznak mindig gondosan felszerelt kézi gyógyszerárában talált.

Blanchet, akin már kezdett mutatkozni a láz, mosolygott, midőn így belépni látta. A rögtönzött ápolónővel együtt felrémllett képzeletében a „Rettenetes Évek” képe. Ujra kórházi ágyon feküdt!... Sebesülten, ugyanazzal az elragadtatással mosolygott, amellyel — nyolc éve, — a lövészárkok pokla után feltámadását üdvözölte, látva a fölébe hajló fehér alakot, a jóságos szemeket, amelyekben az élet csillogott.

Georges Blanchet, aki azelőtt sem könnyelmű, sem önző nem volt, mint az emberek legnagyobb része, megtalálta a háború ösvényén pálfordulásának útját. Mint közönyös ember ment el a háboruba és mint apostol tért vissza. A fenekéig nyult a szenvedések bőségszarujának!

Mint mindazok, akik nem eltompultan kerültek ki a rémségekből, részben gyűlölettel, részben szeretettel gondolt vissza a mélységben eltöltött napokra: a társadalmi hazugságok gyűlöletét és az igazságnak és a méltányosságnak szeretetét hozta onnan magával... De őszintén szólva, — ezt be kellett magának vallania, — ez a felfogás csak elenyészően csekély számú emberben volt meg. Nagyon kevés férfi osztotta ezt és nő még kevesebb.

Az eszmék magános birodalmába elvonulva, maga is úgy találta, hogy kiszáradt kissé az idők folyamán. Negyven éves korában idősebbnek érezte magát, mint barátai, Ambraték a maguk hatvan évével. Gyakran mondogatta nekik: „Én már lejárt ember vagyok.” — „Mert egyedülálló

ember, — torkolták le azok változatlanul. — Nőstüljön meg!...”

Erre levette a könyvtár egyik polcáról első könyvét és tréfásan megmutatta nekik: „*A házasságtól a többnejűségig!* Olyan vagyok, mint azok a szakácsok, akik nem eszik meg a maguk főztjét! Bár azt irtam, hogy a házasság a végcél, azt gondolom, hogy ez a kezdet! Azt mondtam, hogy a házasságnak semmi köze a szerelemhez. Mégsem tartom megengedhetőnek anélkül. — „De, — válaszolta ilyenkor mindig Ambratné, férjére mutatva, — ha igaz is, hogy a házasság és a szerelem ritkán találkozik össze, még sem elképzelhetetlen együtt... Példa kell! Bizza csak rám a dolgot! Lesz, aki szeretni fogja és mind a ketten szeretni fogják egymást!”

Az a rokonszeny, amely a Louvre-ban való találkozásuk alkalmával ébredt fel közte és Monique közt s amely azóta valami hallgatólag megegyezéssel folyton szorosabbra fonódott a pár rövid óra alatt, mikor viszontlátták egymást, távol attól, hogy felemelőn hatott volna mesterségesen visszafojtott érzelmeire, inkább kétségbeejtette. Boisselot karmaiban látva azt a nőt, akit, mint kiváltságos lényt becsült s akit öntudatlanul már szeretett is, ugyanaz a neuraszténia fogta el, mint esténként a földbeásott árkok feneketlen sarában...

És aztán az a hirtelen sikoltás, amely még egyre a szívébe hasított! A lövés, amely után, mint új ember ébredt fel a langyos ágyban, ahol azelőtt a lány feküdt... És ez a jelenség! Ugy érezte, jövője feltámadását jelenti ez a fehér alak, jóságos szemével, amelyben az élet csillogott!... Behunyta szemét, mikor Monique a kötést összetűzte rajta és megtörten álomba szenderült.

— Forró a keze, — állapította meg az orvos. —

Magára kell hagyni, feltétlen nyugalomra van szüksége. Egy kis citromos vizet kap, ha szomjas. Öt órakor meg kell mérni a hőmérsékletét. Vacsora előtt még visszajövk.

— Legyen nyugodt, — mondta Monique, — itt leszek mellette.

Miközben Ambraték lábujjhegyen kimentek az orvossal, csöndesen leült a beteg ágya mellé. Sovár pillantással fürkészte a férfi vonásait, amelyekben a szenvedés nemességgel párosult. És ezek a vonások felszivódtak a lelkében, olyan erővel vésődtek be felkinálkozásának forró viaszába, hogy teljesen elborítva azt, egészen megsemmisítették a mult minden arculatát.

Ez a férfi olyan nemes, olyan okos és olyan jó, és habozás nélkül dobta oda érte az életét, — vajjon eléggé ura-e ő a magáénak, hogy meghálálja ezt az áldozatot? Ugy érezte, hogy ő maga szegény, beszennyezett, igénytelené vált teremtés. És mégis soha nem érezte ilyen hévvel és lényének minden vágyával, mennyire szüksége van arra, hogy higgyen és mámorra leljen a szerelemben.

— Nem, hallgasson! . . . Tilos az ápolónővel beszélgetni.

— De, ha már jól vagyok.

— Csak jobban van. És a kettő nem ugyanazt jelent. Ha nem viseli jól magát, elmegyek, ahelyett, hogy fognék egy könyvet és itt maradnék maga mellett.

A férfi nyugtalanul nézett rá, de a lány megsimogatta a homlokát, azután csöndesen leült. Kinyitotta a *Chartreuse de Parme*-ot és elgondolkozott.

Hat napja volt, hogy az a kellemetlen eset történt. — „Milyen furcsa, — mondta Monique Ambraténak, — ez a revolverlövés úgy csattant el, mint a villámcsapás és ahelyett, hogy végzetes

következményei lettek volna, félig-meddig már rendbehozta a dolgokat... Régisre olyan volt az egész, mint valami elektromos kisülés, amely levezette a feszültséget!... Féltekeny dühe elszállt a golyóval együtt... Szerencsés utat!" Sok minden megfordult az agyában, míg gondolatban elkísérte a hajót, amely e pillanatban már vitte is Boisselot-t Marokkó felé.

Cserbalief kisasszony pár szóval közölte vele aznap reggel az író elhatározását, amelyet mindjárt a végrehajtás is követett: Boisselot ur benézett az üzletbe és minden magyarázat nélkül bejelentette, hogy hosszabb időre eltávozik!...

Monique, elgondolkozva a dolgon, nagyon meglepődött, hogy nem érez iránta semmi részvétet. Inkább valami megbocsátó szájalommal gondolt rá. Ha rossz volt is az a mód, ahogyan szerette, legalább, — és ezt gyűlöletes erőszakossága tudontul bebizonyította, — úgy szerette, ahogy eddig még senki... Kitépte őt mérgei hatalmából. Még kizárólagos birásáért lelkendező vágyának vad láza sem háborította fel annyira, most, hogy megszabadult tőle, inkább megindította.

Becsületesen kikérdezte önmagát. Nem adott-e visszhangot a lelkiismerete némely szemrehányásra, amelyet először igazságtalannak talált? „Szerencsétlen ember!” — mondta nemesen Georges... — Igen, szerencsétlen, akinek fájdalma azonban ellenhatásképen, — nagyon hálátlan lett volna, ha ezt elfelejti, — kettős örömet virágoztatott ki.

Mert hiába akart hangfogót tenni a zengő dalra, mely belsejében ujjongott, hiába szerette volna csupa félelemből fátyolossá tenni a pillantásokat, amelyek e pillanatban is könnyörgőn tapadtak rá, — mind a ketten csak úgy usztak az örömben.

— Látom, — mondta fenyegetőn fölemelve az ujját, — nem szép ám így visszaélni az ápolónő

szórakozottságával, hogy folyton ilyeneket mondjon neki...

— Egy szót se szólok.

— De hiszen hallom... kedves, kedves Georges!

Szüntelen, újra-újra kezdték a mindennapos párbeszédet. Újra meg újra elmondták egymásnak ugyanazt. Az ujjongó himnusz, amely öntudatlanul gyöngyözött fel szívékből. Mért kellett volna a férfinak esküdöznie, hogy szereti. Adhatta volna-e még fényesebb, meggyőzőbb bizonyítékát? Éppen szerelmük bizonyossága volt az, ami Monique-ot a legmagasztosabb bizonytalansággal töltötte el.

Az a tapintat, amellyel a férfi meg akarta hódítani, — mintha nem hódította volna meg tökéletesen egy csapásra, — az az előkelőség, amellyel azt kívánta, hogy csak saját magának köszönhesse őt. éppen ellenkező aggályokkal gyötörte a lányt. Vajon méltó-e ilyen érzelemre? Nem visz-e beszennyezett lelket hozzá?... Egy nyilvános lány testét? Megérdemel-e ilyen nagy boldogságot?... A vágy, amelytől a férfi szinte mámoros volt, még megindítóbbnak tetszett neki félénksége, mint ereje miatt.

Pirulva sütötte le a szemét:

— Félek, hogy maga nem az igazi Monique-ot szereti bennem. Megvan-e bennem mindaz a kiválóság, amit maga föltételez? Vannak pillanatok, mikor hinni szeretném? Ez olyankor van, midőn úgy néz rám, mint szokott... Akkor úgy rémlik nekem, mintha újjá születnék gyermek-lelkemmel, mintha semmi nem maradna meg a multamból, mintha újra kezdődne minden.

A férfi határozott hangon ismételte:

— Nem maradt meg semmi. Minden újra kezdődik.

— Ha biztosan tudná.

Lelke mélyéig fölzaklatva emlékeitől, a sok salak mind fölzavarodott benne... Szükségét érezte, hogy vádolja és mentegesse magát... Hiába fizette meg csak az imént olyan drágán őszinteségét, amelynek oktalanságát és veszedelmes voltát még a fülébe sikoltotta Régis féltékenysége. De hát nem tartozott-e ezzel a gyónással, amelyet a barátnak tett s amely miatt a kedves annyit szenvedett, nem tartozott-e vele annak, aki azzal, hogy az életét megmentette, bírójává vált? ... Valami titokzatos szomjuság hajszolta, hogy megalázkodjék gögje bűnhődéseképen. A hajdani lázadó a hazugság és a férfi durvasága ellen, a büszke lány, aki legényéletre adta a fejét, gyöngé asszonnyá változott benne az igazi szerelem nagysága láttára.

— Ha maga tudná! — ismételte.

— De tudom. Igen tudom, hogy szenvedett, mint minden szív, amely a föltétlen tökéletest keresi. Tudom, hogy maga soha nem tett rosszat másoknak, de mások tettek magának. A többi nem érdekel. Az a múlt, amely csak magára tartozik. Rámnézve, nincsenek az életben, s következősképpen legmagasabbrendű formájában, a szerelemben csak egyenlő rangú és szabad lények. Az embernek nincs több joga afölött, akit szeret, csak amennyit tőle magától kap. És csak abban a pillanatban lesznek felelősek egymással szemben, mikor egymásnak adták magukat.

Monique úgy hallgatta, mint a bűnös asszony a Megváltót.

— Mindössze annyit tudok, Monique, hogy maga most is az, ami volt, szép, büszke lény, amely hévvel tör minden felé, ami felmagasztosítja a szegény emberi akaratot. Igazságért és igazságosságért rajongó lélek. Olyan lény, amely nem tört össze, hanem megnőtt a szenvedésben.

— Ha igaz volna?

— A szenvedés, Monique, az volt a tisztító fürdő. Az alacsony lélek ott marad benne összeroncsolva, az emelkedett lélek megedzve kerül ki belőle. Bizzék! A rossz napoknak vége! Fordul az út.

— Hogy sajnálom, — sóhajtotta. — Mennyire szerettem volna, ha olyan szívet hozhatok magának, amely soha nem dobogott, csak magáért!...

— Maga sir!

— Igen, siratom a kis Monique-ot, gyermek-i üdeségét, amely belőlem hiányzik. Sirok, ha arra gondolok, milyen öröme lett volna, ha a maga karja lett volna az első, amely átölelte... Sirok, ha Sylvestre néni kis Moniquejára gondolok!

A megindító hang egészen átjárta Blanchet-t szívettépő bánatával. Érezte, hogy neki is könny szökik a szemébe.

— Ne sirj!... Ne sirj, könyörgök neked. Hát nem érzed, hogy az igazi szerelem valami olyan sugárzó fényt hord magán, amely elkergett minden árnyat? Ne gondold többé az éjszaka lidércnyomására. Csak most kezdünk élni! Együtt ébredünk a kelő nappal.

— Szerelmem... — suttogta a leány.

Könnyeiktől nedves arca felderült, mint a harmatos reggel. Égnek emelte két kezét, azután lehullatta és az ágy fölé hajolt fehér bluzában, amelyet a fehér csatt tartott össze a mellén. Valami soha nem érzett szemérem fogta el, mikor szorosan a férfihoz simult. Egyikük sem gondolt rá a pillanatra örökkévalóságában, hogy szakítson a csókokból, amelyek ott feslettek ajkukon.

Most a férfi simogatta meg a sugárzó homlokon a lány bronzos hajpihéket:

— Ne félj semmit! Szeretni foglak.

— Olyan jó vagy! — mondta a lány szenvedélyesen. — Úgy érzem most, hogy pulha fészekben

vagyok, ahol semmi vihar el nem érhet már . . .  
A fa tetején vagyunk és körülünk az erdő nagy  
magánya . . .

Nyolc nap elteltével, amint Lumet doktor előre  
látta, Georges gyógyultan kelt föl. A seb egy  
pillanatig sem gennyedt. A két sebhely összeforrt,  
friss, rózsaszín bőr sarjadt fölébe.

A két asszony ott üldögélt a szalonban a  
pamlag mellett, amelyre Blanchetet időről-időre  
lefektették. Ambratné kötött, Monique cseve-  
gett:

— Nem, maga nincs olyan állapotban, hogy  
visszamehetne Versaillesbe, az előadásai várhat-  
nak még két hétig! Ugy is a karácsonyi szünet  
következik! Most kezdődik az új év! . . . Azután  
meg maga az én betegem! Engedelmeskednie kell  
nekem.

A magázás olyan gyöngéden hangzott lágy  
hangsúlyozásában, mint a tegezés, amire még  
olyankor sem merte magát rászánni, mikor sza-  
badon tehettek egymásnak vallomást. Az illem-  
szabályoknak olyan tulzott tiszteletbentartása volt  
ez, amelyen Ambratné éles szemü figyelme jót  
mulatott. Hát azt hitték, hogy szerelmes viselkedé-  
sük nem volt első pillanatra szembeszökő?

— A maga betege vagyok, ez igaz, de már így  
is elég kellemetlenséget okoztam barátainknak . . .

Ambratné térdére tette kezimunkáját:

— Georges öcsém, már megint bosszant ben-  
nünket!

— Azután meg, akár milyen kellemesen érzem  
is itt magam, a munkáim és az önök ügyei . . .

— Mondja meg, hogy már megelégte a látá-  
sunkat. Nos hát, akarja, hogy megmondjam magá-  
nak, mi maga, kedves Georges öcsém? Hálátlan  
kutya.

Gunyosan mosolygott és pillantása mind a kettőjüknek szólt. A férfi komoly hangon felelte:

— Nem, kedves jó barátnőm, nem vagyok hálátlan. Soha nem fogom elfelejteni, hogy ezen a pamlagon történt, amelyhez a maguk parancsa láncolt, hogy Monique megfogta a kezemet és megszorította olyan erős szorítással, amelyet semmi nem bonthat szét többé. Ez az a ház és ön az és Ambrat ur, akiknek boldogságomat köszönhetem.

Ambratné hirtelen felállt. Megindulás villant át száraz arcán. Először mind a két orcáját megcsókolta „Georges öccsének” azután odament Monique-hoz, aki gépiesen szintén fölkelte és zavart pillantással nézte, mit csinál.

— Most pedig a hugomon a sor!

Erre a szóra, amely barátságuk legdrágább emlékét idézte fel köztük, Monique úgy érezte, hogy hirtelen elébük lebben jóságos, mosolygó arcával az az öreg nő, aki nevelőanyja volt. Sylvestre néni egy alakká olvadt Ambratnéval... Monique hosszasan csókolta barátnőjét, aki szívében az elhunyt helyét örökölte. Olyan volt neki a mult varázsfátyolán át, mintha igazi anyját ölelte volna magához.

— Tudod mire gondolok, kicsikém? — mondta Ambratné, mikor erőt vett ellágyulásán. — Épen most mondtad, hogy karácsony van. Négy éve történt, ennek a hónapnak a 24-én, hogy szegény nagynénéd kijött hozzánk egy kis véres hurkára és libasültre. Akkor láttam utoljára. Szerdához két hétre egy kis összejövetel lesz nálunk! Karácsony éjszakáján fenvirrasztva rágondolunk. Szegény, milyen boldoggá tette volna a te szerencséd.

## VI.

Mióta újra felvették mind a ketten a mindennapi élet igáját, Georges és Monique naponta találkoztak. A férfi gyakran ott ebédelt a Boetie-utcában. Más napokon Monique ment ki Versaillesbe, — rendszeren Cserbalief kisasszony valamelyik autóján — s ilyenkor ő volt az urnő a Saint Cloude-utcai kis villában, ahol a férfi lakott. Régi épület volt ez, tulnag egymagának, de kellemesen berendezhető, konyhakerttel, baromfiudvarral és egy nagy fészerral, amelyben Monique eltakarította a sok lim-lomot, hogy az autót elhelyezhesse.

A hűséges öreg cseléd, aki évek óta vezette „Georges ur“ háztartását, mindjárt szívesen fogadta az új jövevényt, kitalálva, hogy ha még nem urnője is a gazdájának, csakhamar urnője lesz az egész háznak.

Egy este, mikor Monique korábban jött ki a vonattal, a férfi nem akarta engedni, hogy mindjárt visszautazzék és ő elfogadta a váratlan meghívást vacsorára, a legnagyobb meglepetéssel látta, hogy kitűnő lakoma vár rá és mikor a mimozákkal és rózsákkal diszitett, virágos asztalt bámulva, meglepetésének adott kifejezést, a férfi bevalotta:

— Mióta először betette ide a lábát, nem volt egyetlenegy nap sem, amelyen arról ne álmodtam volna, hogy nem utazik többé vissza, hogy itt tartatom magamnál . . . Így aztán azóta minden nap magát várja ez a ház.

Monique barátságosan szemlélte a kis szalont, ahol a férfi dolgozni szokott és ahol ebédeltek, a meghitt butorokat . . . Igen, az egész világ ide volt bezárva, eközé a négy fal közé. A férfi felkelt és kezét csókolt neki. Megható volt örömének

igénytelenségével és vágyának lázas remegésével, amelynek tüzeit gyöngéd tapintatba fojtotta...

Miért történt, hogy abban a pillanatban, amikor karjába zárta és végre szavakba merte önteni lán-goló kérését, a lány szeliden megrázta a fejét?

— Nem, ma este ne, nagyon kérem!

Hiába nyujtotta ki a férfi kezét, könnyörgő pil-lantással, ő szemérmesen kibontakozott az ölelés-ből. De, mikor látta, hogy a férfi fájdalommal tá-volodik el tőle, hirtelen hévvel ragadta meg a kezét.

— Bocsásson meg, Georges!... Nem tudom, milyen érzésnek engedelmeskedem... Ugy tet-szik nekem, még nem vagyok egészen méltó ma-gához... Engedjen még nekem egy kis időt... hogy kiérdemeljem magát... De különösen ne öltö-n ilyen arcot, amely fájdalmat okoz nekem... Én az életemmel tartozom magának, a magáé va-gyok...

— Akkor hát!

— Nem tudom... nem, nem!... ne még!

Haragudott magára, mikor látta, milyen hallga-tagon, milyen szomoruan kíséri ki a férfi az állo-másra. Hazafelé, egész uton sajnálta szívének azt a megmagyarázhatatlan ellenmondását, amely visszatartotta abban a pillanatban, mikor minden porcikája közös vágyuk felé ragadta. Miféle végső aggodalom győzedelmeskedett tulajdon vágyán és gyöngéd vonzalmán, amely készen állt az oda-adásra?

Valami megrázkódtatás ment végbe öntudata alatt, amelynek következtében az átmeneti Monique, aki elfecserelte teste és lelke kincseit, lassankint egészen eltűnt és egy új Monique, — egészen ha-sonló ahhoz, aki annak idején olyan nagy biza-lommal tárta szívét az élet elé, — kezdett félén-ken felvirulni.

Újra rátalált régi menyasszonylelkére, de most talán még komolyabb hév lángolt a gyöngéd, fiús könnyedség alatt. És öntudatlanul is higgadtabb viselkedésében, bájos tartózkodásában több nőies finomság nyilvánult meg, Cserbalief kisasszony meglepetve látta, mint rendezkedik be újra a Boetieutcai kis fogadó szalonban. Monique kiürítette a tizenötödik Lajos korabeli íróasztalkából a két év óta felhalmozódott papirokat, vidáman kezdett rajzolgatni az íróasztal lenyiló lapján, azzal a könnyedséggel, amelytől azt hitte, már régen elszokott. Berendezési tervet készített: néhány egyszerű, tiszta, világos, nagy szobát.

— Mit bámul úgy rajtam, Cserbalief kisasszony, azaz bocsánat, Plombinoné őnagysága.

— Érdekes, úgy tetszik nekem, hogy van a kisasszonyon valami... valami változás...! Ah, igen, talán a haja? Megnöveszti?

— Meg.

— Én pedig levágatom az enyémet! A báró eszméje. Ragaszkodik hozzá, hogy úgy viseljem a hajamat, mint ön...

— Akkor hát, báróné, csak maradjon úgy, ahogy van! A rövid haj fiatal embereknek való.

— Ez épen olyan új, — jegyezte meg Cserbalief kisasszony — mint az a berendezési terv, amelyet most készít... — Mi az, csak nem gondol arra, Lerbier kisasszony, hogy asszony legyen?...

Monique elmosolyodott... Blanchetné?... Férj, gyermekek?... Miért ne?...

Az, ami még egy hónapja megvalósíthatatlan álomnak tűnt volna fel előtte, most olyan csodának látszott, amely valóra válhat. Most más szemmel látott, mert más szívvel érzett... Már akaratlanul is terveket kovácsolt. A versaillesi villát megtartják tavaszra és nyárra... a szünidőt utazással töltik, és télen...

Claire kisasszony, aki nem kapott választ, mosolyogva nézett rá.

— E pillanatban, az az egyetlen vágyam, Claire, hogy más lakásba költözzem. És mivel önnek több háza van, az Astorg-utcában akad tán számomra is bérbeadó lakása... várjon csak! ez még nem minden. Minthogy a báró magának ajánlódkozta nagy Mercedesét, ugy-e nincs már szüksége a kis Voisin gépre? Azt a tiz lóerőst gondolom, a belső vezetéssel... Megveszem magától. Megegyeztünk?

— Megegyeztünk, — mondta Claire, aki már régóta megszokta, hogy semmin se lepődjék meg főnöknőjénél. — De csak akkor, ha a Mercedest kijavították... Péntekre, jó lesz?

— Az a fontos, hogy karácsonyestére megkapjam. Ki kell vinnem Vignabos professzort Vaucressonba Ambratékhöz.

— Az menni fog. Épen meg akartam mondani, azért van szükségem a Voisinra, hogy kimenjek holnap Magnyba... Anikát temetik.

— Anikát! — kiáltott föl Monique.

— Tegnapelőtt halt meg, egészen elhagyatva, egy kis vendéglőben, ahol egy idő óta lakott... A kisasszony nem tudta?

— Nem, oly messze van már tőlem mindez!...

— Torokféléje volt.

— Szegény leány!

Monique újra látta Anikát, amint holttemként hevert az ópiumszívó szoba homályában. Az egész mult felrémlt előtte rontó emlékeivel. Félelem fogta el, mikor a szörnyű sorsra gondolt, amelytől megmenekült és mély sajnálattal gondolt a művésznő siralmas végére. Egyidejűleg régi társaságának kísértő árnyai is körülrajzották. Michelle-d'Entraygues, Ginette Hutier, Hélène Suze és Max de Laume és lady Springfield! és a többiek, a

többiek, mind, akik egészen közömbösek voltak rá nézve, a Bardinotok, a Ransomok és azok, akiknek futólag annyit adott magából: Vigneret, Niquette, Peer Rys, és végül Régis! Alig ismert rá az arcukra. Ők is mind meghaltak.

Eltízte magától a fájdalmas látomást és szomoruan mondta:

— Nagyon, kedves, Claire, hogy kimegy Magonyba ön, aki alig ismerte szegényt. Bizonyos vagyok benne, hogy nem sokan mennek majd a koporsója után. Pedig mennyi barátja volt! Majd odaköti az én virágaimat is a maga koszorújához! . . .

— Szegény Anika! Valaki, aki szintén az ön-maga áldozata lett.

Az orosz lány csak ennyit mondott rá tisztán csengő hangjával.

— Igaz! Az embernek csak egy élete van, nagy ostobaság azt elhibázni.

Monique fölállt, Cserbalief kisasszony kíváncsian még többet is akart tudni. A mennyezetre mutatva kérdezősködni kezdett.

— Mi lesz akkor a félemelettel, ha a kisasszony az Astorg utcába megy lakni?

— Megnagyobbítjuk vele az üzletet. Ez a maga dolga. Ha majd végleg átköltöztem, valami ügyes dolgot rendez ott be . . . Szalont, ruhaszövetek kiállítása számára . . . Igaz, még nem is beszéltem magának róla . . . Az a tervem, hogy így változtatom meg a céget: *Cserbalief és Lerbier divatterme*. Ide lehetne csináltatni a lépcsőt . . . Nézze csak, odajöhetne az emeletre nyíló ajtó.

Nagy fehér lapot fogott és odavetette rá a tervet. Kifejezései, mozdulatai, egész személyisége valami olyan határozottságot sugároztak, hogy Claire kisasszony ámulva hallgatta. „Határozottan kicserélték ezt a Monique kisasszonyt! . . .“

## VII.

— Én — mondta Vignabos professzor fölemelve poharát, amelyben halk nessel gyöngyözött a pezsgő vouvrayi, — barátom gyógyulására iszom.

— És az enyémre, mesterem!... az enyémről senkisem beszél, — tiltakozott Monique.

Vignabos professzor rápillantott a félszemével. Ambrat ur és Ambratné összesugtak; megéreztek a tréfás számonkérésben a kettős értelmű célzást és mindhárman észrevéve a mély megalázkodást s egyben a boldog büszkeség őszinte hangsúlyát, egész meg voltak indulva. De csöndesen várták, hogy Monique kimagyarázza szavait...

Csak Blanchet találta ki egészen a lány gondolatát. Élénken ugrott föl. Szíve minden gyöngédségével kívánta, hogy Sylvestre néni jámbor emléken kívül semmi visszaemlékezés ne szomorítsa meg Monique-nak ezt az estéjét. A szavak valódi értelmét kiforgatva, emelte hát poharát.

— Moniquenak igaza van! én hogy helyrehozam tiszteletreméltó mesterünknek minősíthetetlen feledékenységet, barátnőnk még gyorsabb gyógyulására iszom. Látja, mit jelent az, ha szerény valaki, kisasszony. Nem beszélnek, csak az én sebemről, a magáéval már senkisem törődik! Az igaz, hogy már nem is igen lehet észrevenni!

— Óh, azt nem mondhatnám!

Azzal félrehajtotta fejét. A hófehér nyakon a váll hajlásánál kis rózsaszín csik tűnt elő, amelyet eddig az alig kivágott ruha fekete bársonya takart el. Az egyetlen ékszer a nyakán egy aranyláncon logó lelapult hegyű kis olomgolyó volt, melyet Riri talált meg másnap a kandalló kőpárkánya alján, ahová leesett.

Monique egy szót sem szólt, de babonás tisztelettel tette el a kis ólomdarabot. Nem adta volna

a világ legszebb gyémántjáért ezt az értéktelen kis tárgyat, amely Georges és az ő vérével megkeresztelve, mind a kettőjüket ugyanazzal a jellel bélyegezte meg. Ez a titokzatos kötőjel kepcsolta össze őket.

Miközben Ambratné félretette a habos torta maradékaiból Riri részét, mert a kicsike meghagyta, hogy egy kis véres és májas hurkával, abból is hagyjanak neki, Monique lesütött szemmel álmodozón idézte maga elé mindazt az emléket, amely a multból az évfordulóval kapcsolatban megmaradt!... A két karácsony éjszakát, amelyen egy gyermeklány meghalt és egy fiatal asszony született. Életének e két sarkpontja között egy egész világ volt gyászból és kétségbeesésből, szomorúságnak és romoknak egész pusztasága.

Olyan siralmas és olyan hosszú ut volt ez, hogy a végén össze kellett volna roskadnia, Georges nélkül!

Felnyitotta a szemét, mert érezte, hogy mindenkinek a pillantása aggodón tapad rá... Igen, jól érezte itt magát!... Milyen kellemes volt az asztal körül a csinos ebédlőben. Milyen jól esett minden, a langyos fény s a tiszta öröm, hogy együtt ülhetnek itt mind az öten a jó vacsora után, amely alatt a leányszív ragaszkodásával szorított helyet a távollévőnek is...

Sylvestre néni állott előtte. A hordágyon fekvő holttest irtozatos képe végleg eltűnt emlékéből. A kedves öreg nő úgy állt mellette, mintha csak élt volna, azzal a barátságos mosolyával, amely akkor játszott az ajka körül, mikor együtt mentek a Medicis-utca... Ambrat urnak igaza volt, a holtak, akiket szeret az ember, nem halnak meg egészen. Nem tűnnek el, csak utolsó emlékükkell...

Vignabos dolgozószobája, Régis, Georges, a tragikus éjszaka és mindenekfölött a jóságos

anyai arc, amely már nem volt többé és amelyet a hosszú komor ut alatt megszűnt látni és amely most egyszerre újra megjelent előtte!... Igen! itt volt, élt!... „Néni! nénikém!” — szerette volna odakiáltani neki azzal az ellenállhatatlan vággyal, hogy megértse és megbocsásson neki. És a legáhitatosabb könyörgés hangján, amely a távollévőt hívta tanuul azokon át, akik szerették és főképp annak lelkén át, akinek joga volt kihallgatni őt, előtte, legfelsőbb bírāja előtt, gyónni kezdett:

— Nem, Georges! Ne adjon más értelmet szavaimnak. Arról a gyógyulásról beszéltem, amelyet magának köszönhetek! Kihez viseltetném bizalommal, ha nem magához és öreg barátaimhoz, akik számomra nemcsak Sylvestre nénit képviselik, hanem egész családomat!... Mert a szüleiimről ne beszéljünk!... Nekik olyan vagyok, mint valami csecsebecse, amely az övék lehetett volna, de más kézre jutott. Ha találkozom velük, nem tudok mit mondani nekik, mert ha nem tartóztatnám magamat, ezt kiáltanám oda: „Ti, a ti romlott környezetetek volt az oka első ballépésemenek.” Sylvestre néni mellett becsületes, tiszta lány maradtam volna... Oh, jól tudom... Az én hibám is! Ha nem vagyok olyan makacs, ha nem vagyok olyan dölyfös, nem tettem volna azon az éjszakán... Oh mennyire, mennyire szégyellem! De már késő!... Mit gondolnak! Ha egyszer bekerül az ember a pocsolyába, elsüllyed benne, ki akar jönni, de nem tud! Mindig jobban belekeveredik...

És tenyerébe temette arcát.

— Szegény kicsikém, — mondta Ambratné, — miért gyötri magát így?... A maga korában a mult még nem nagy dolog! Hiszen előtte áll a jövő!

— Kis bolond, — könyörgött neki egyidejűleg

Georges is, — kedves kis bolondom, ha valami még drágábbá tehetné az én szememben, úgy az az aggályainak tulhajtottsága. Ugyan, ki gondolna arra, hogy szemére hányja a multját, mikor ilyen fájdalmas megbánást szaggat föl szívéből!... Nézzen rám! Nincs a világon semmi, ami felérne azzal a pillanattal, amelyben élünk.

— Azért reszketek boldogságom előtt, — mondta Monique fejét fölemelve, — mert a fénye elvakít. Vajjon elég tiszta-e a kezem és hozzányulhatok-e anélkül, hogy bepiszkolnám?

Georges megragadta finom, puha fehér kezét és hévvel csókolta meg.

— A gyep csak annál szebben zöldel újra, ha tűz szántotta végig. Monique, Sylvestre néni nevében kérem, legyen a feleségem...

— Szabad-e ezt megtennem, — rebegte Monique.

— Nemcsak, hogy szabad, kedves gyermekem, — kiáltotta Vignabos professzor, akinek hangja akarata ellenére is reszketett, — hanem kötelessége is... Fogadja szerencsekivánataimat, Blanchet, jól választott.

Monique könnyein át is csillogó arccal hullatta kezét abba a kézbe, amely remegve várta. Az arca elsápadt, mikor reménye valóraválását látta.

— És most, gyermekeim, — mondta Ambratné, — nem akarok maguknak ajtót mutatni, de három óra és különben nem lesznek idején Párisban. Mikor indul a vonatuk, Georges?

— Négy órákor.

— Igaz! — mondta Monique. — Majd elfelejtettem, hogy magának előadást kell tartania Nantesban. Azzal Vignaboshoz fordult:

— És magát, kedves mesterem, nem vihetjük magunkkal?

— Nem, mert Ambratné önegysága olyan kedves és szállást ad nekem.

— Akkor hát induljunk! . . . .pen itt van az ideje.

— Nem, nem . . . — tiltakozott Monique, mikor Vignabos professzor és Ambrat ur ki akarták kísérni őket — csak menjenek gyorsan vissza! hideg van! . . .

A kocsiban, amely hazafelé vitte őket, némán ültek most egymás mellett. A gondolatokba merülés csöndje volt ez! . . . A férfiban sugárzón rajzoltak ezek a gondolatok, Moniqueban pedig olyan nyüzsgő cikázással, hogy összekuszálódtak és káprázatosan csillogtak — szomorúság, derű, hála, megbánás —, mint valami, folyton szálló szikrákból kötött csokor. Így mentek onnan bűvös kábultságukban a holdas éjszakán, a morajló erdőkön keresztül, amelyeknek mélységes sötétje föltárult egy pillanatra a koci lámpáinak száguldó fénykévéi előtt . . .

— Lassítsa meg a gépet, Monique . . . Olyan szép itt! . . .

A bougival-i ut fordulójához értek, a Szajna mellé. A folyó úgy kanyarodott, mint valami ezüstszalag a szigetek partja mentén.

— Igen, nagyon szép itt, — suttogta Monique.

A koci megállt. Megfogták egymás kezét. Egy szót sem szóltak és mégis annyit mondtak egymásnak. Hirtelen ugyanannak a lendületnek erejétől hajtva, csókbaforrott a szájuk . . . Csak annyi időre, míg egy hosszú eskü tartott . . . Azután a lány újra elindította a gépet s szálltak tovább boldogságuk felé.

Ugyanebben a pillanatban szánták rá magukat Ambratéék és Vignabos tanár ur, hogy szobájukba térjenek.

— Tudja-e, kedves jó barátnőm — mondta az öreg tanár, amint fölfelé haladtak a lépcsőn —,

mit bizonyít ez? Azt, hogy egy fiatal lélek számára, akit nem rontott meg egészen a társadalmi élet, a mai erkölcsök valami rettenetes kulturtörlésként találhatnak föl. Ime itt van a mi kis Monique-unk... A kétirányú nevelésből — és a háborúból — úgy került ki, hogy tele volt szomszúsággal a fölszabadulás után, mint annyi más nő, a testvérei.

— Annyi? — jegyezte meg Ambratné. — Azt hiszi tanár ur? A legnagyobb része bele van törődve láncába! — Sókán, — szomorú, de meg kell mondani, — még ragaszkodnak is hozzá.

— Nem tesz semmit a legkiválóbbak viszik magukkal a tömeget. Mindnyájan jótékony erőt hordanak magukban, erőt... A béke, az igazságosság és jószág hatalmát. Olyan erőt, amely ki fog bontakozni... Számitsunk ezért, kedves barátaim, azokra, akik már eddig is kivették és továbbra is mindjobban és jobban ki fogják venni részüket a munkából. Érheti-e azért gáncs Monique-ot, hogy a maga módján haladt előre. Hibás lépést tett, az igaz, de mégis csak egy lépést!

— De csak vallja be, hogy Blanchet nélkül, — jegyezte meg Ambratné.

— Helyes, de ha igazságos akar lenni, tegye hozzá azt is, hogy Vigneret nélkül... Ha egy nő megbotlik, keresd a férfit.

— A férfi, mindig a férfi! — dörmögte Ambrat ur, — nem volna igazságosabb azt mondani, hogy mindnyájan olyan erők játékszerei vagyunk, amelyek meghaladják hatalmunkat. Az öröm és a fájdalom vakok. Egyedül az erők cselekesznek... Mi csak elkönyveljük!

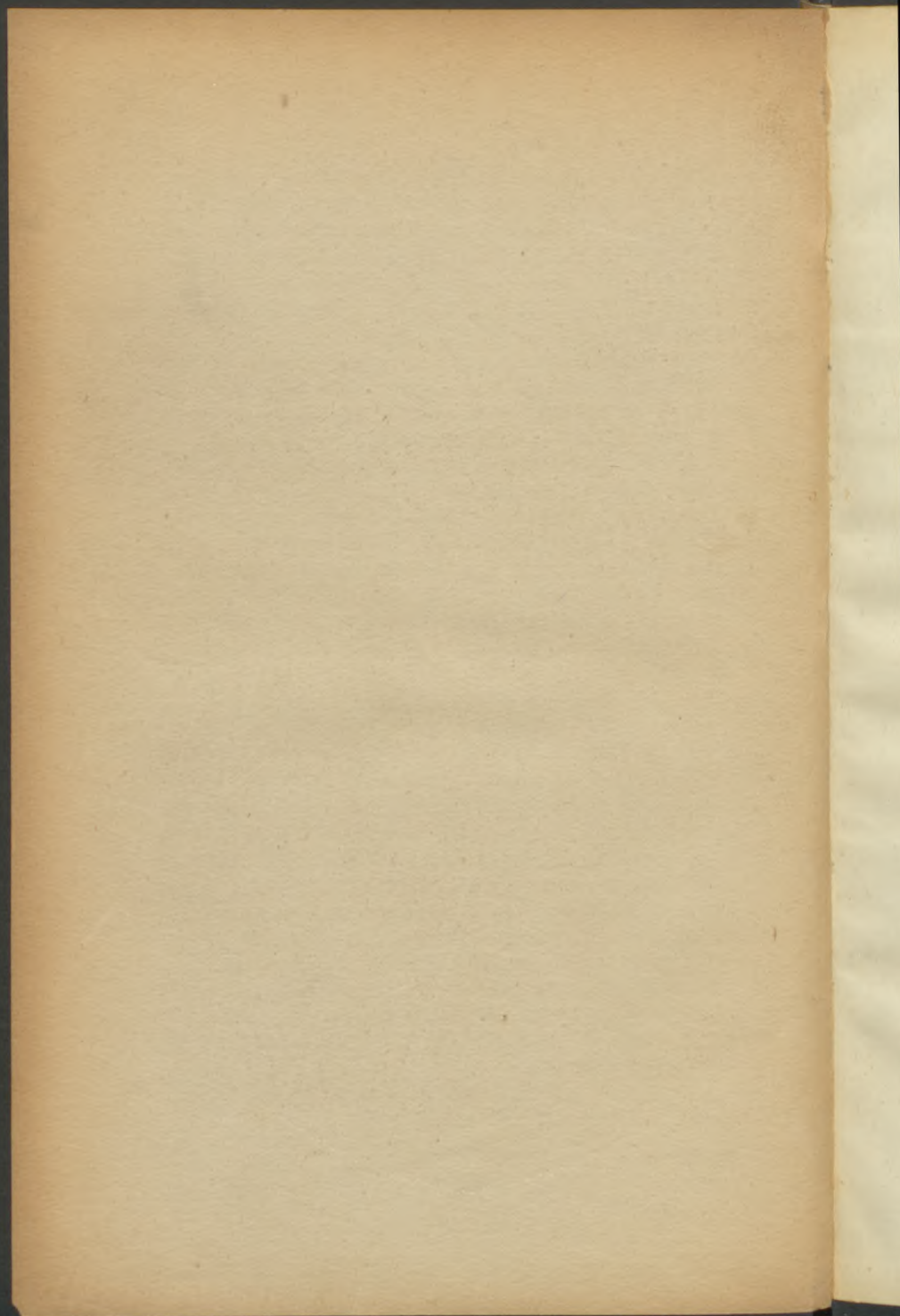
Vignabos professzor megbocsátón fejezte be:

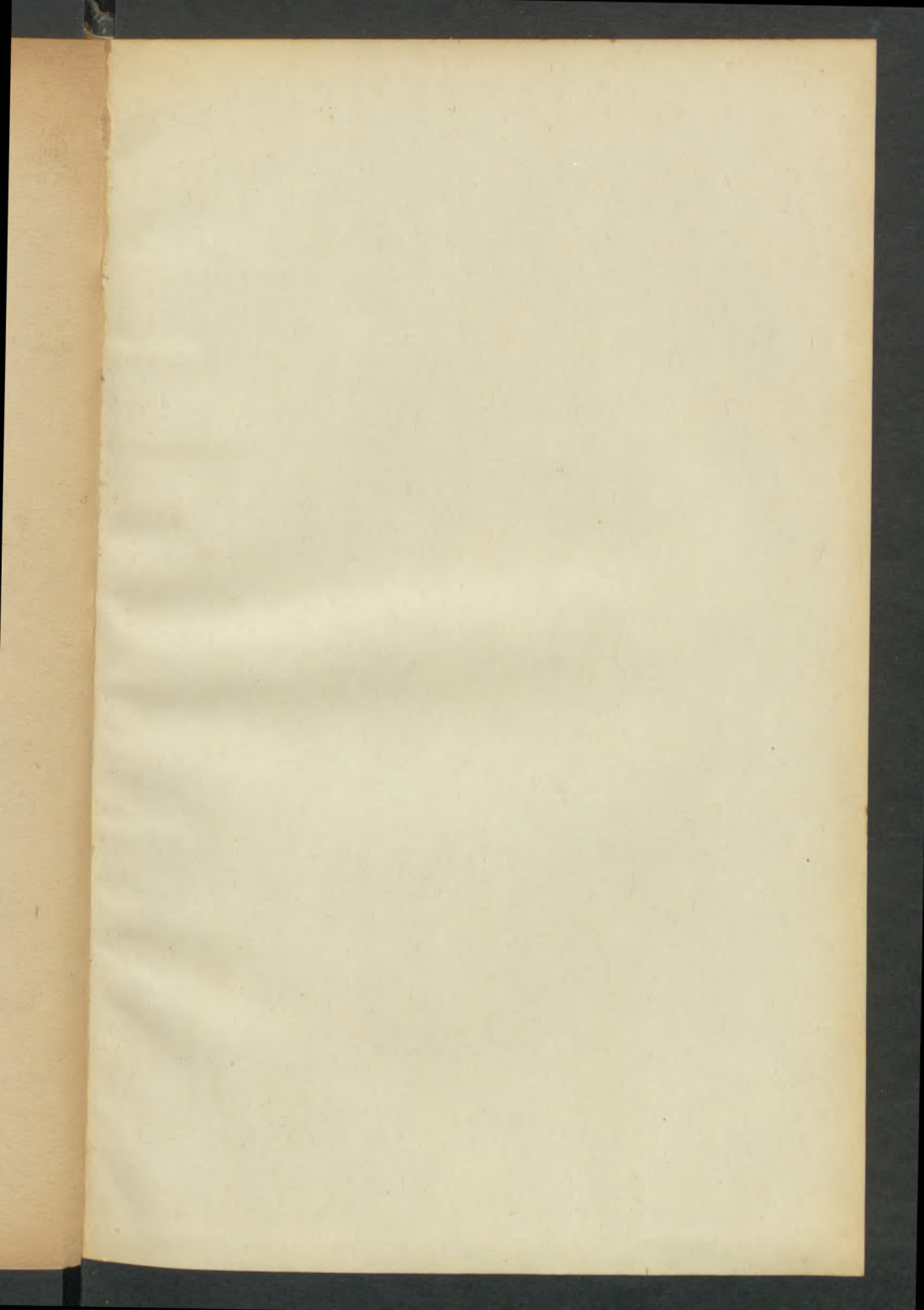
— Eggyel több ok, hogy mentséget találjunk Monique számára.

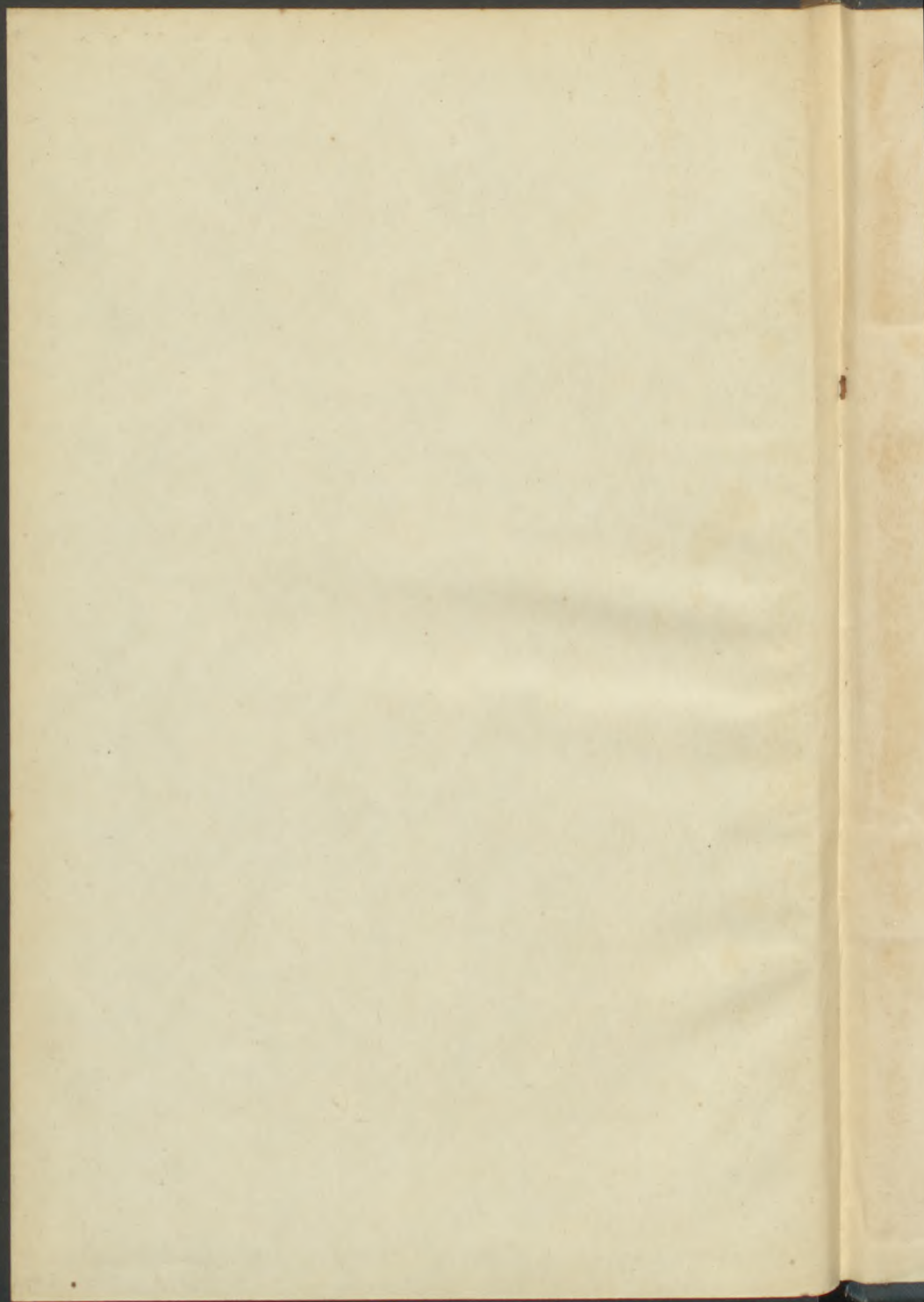
Ki gondol a trágyára, mikor a virágot szagolja.

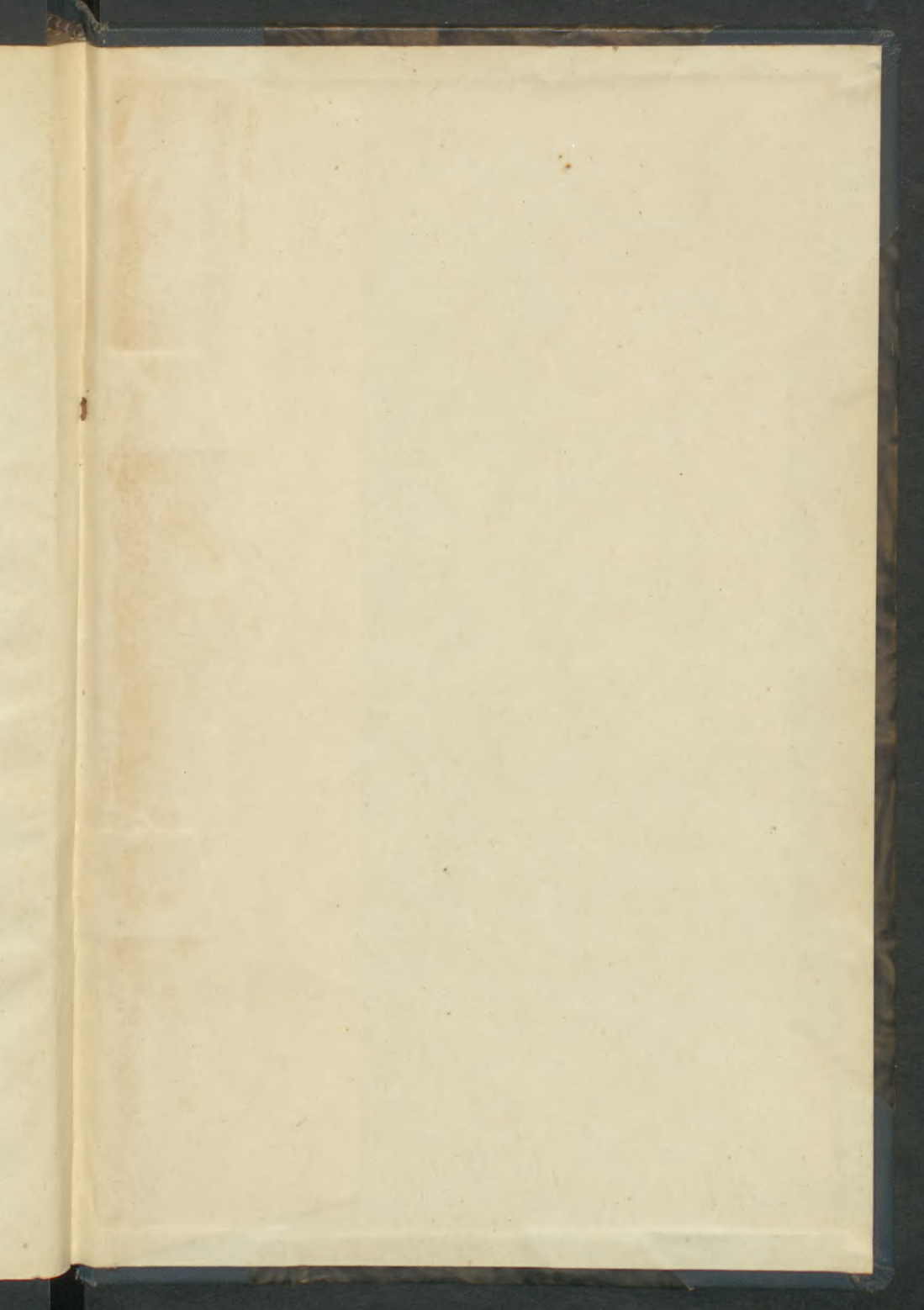
— VÉGE. —

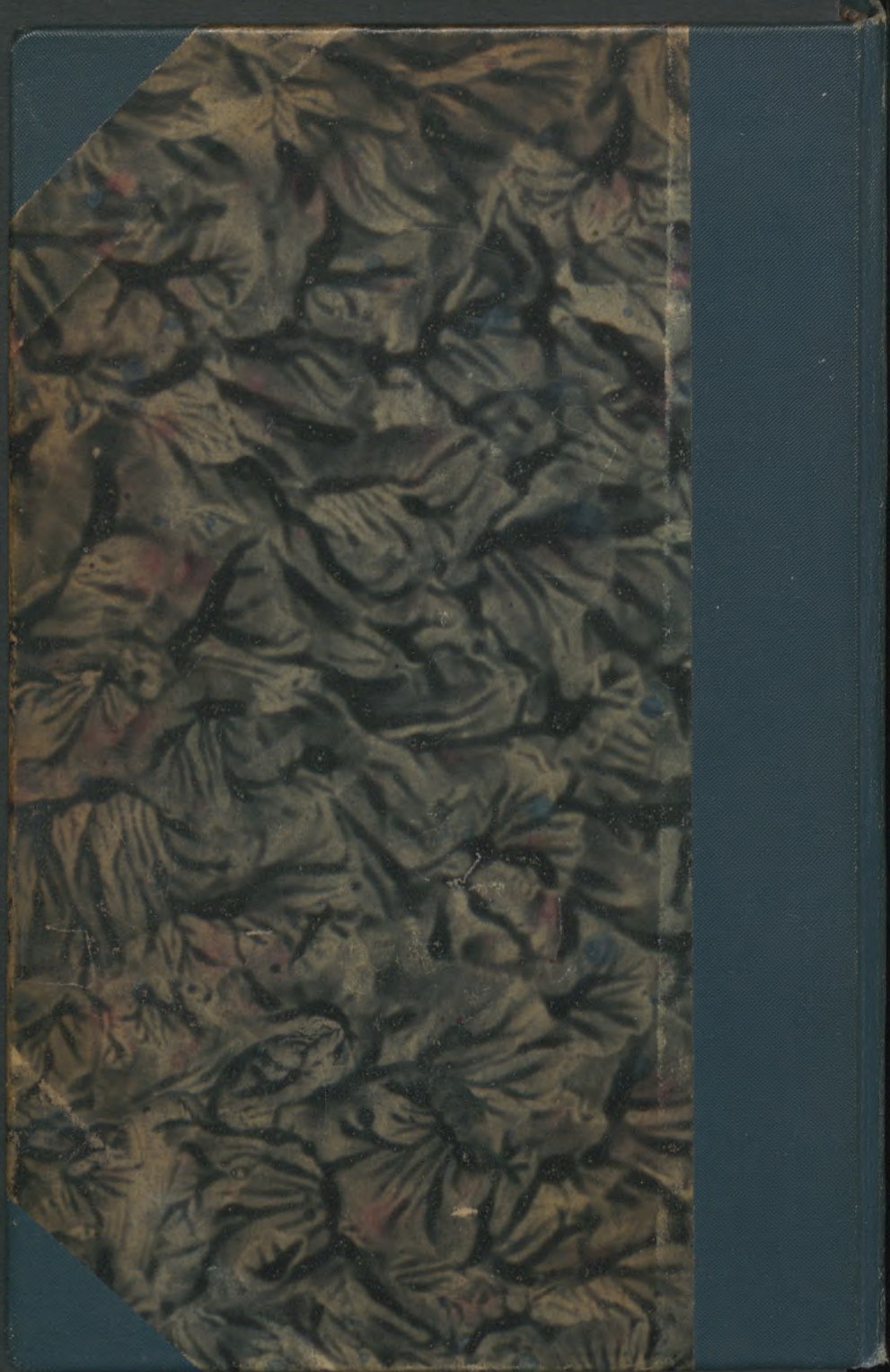














Margueritte

Lerbier kisasszony  
legényélete

